

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Betül SABAĞCI

İNTERNET HABERLERİNDE NEFRET VE AYRIMCI SÖYLEMLERİN ÖRNEK
OLAYLAR BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

İletişim Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Betül SABAHÇI

İNTERNET HABERLERİNDE NEFRET VE AYRIMCI SÖYLEMLERİN ÖRNEK
OLAYLAR BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Danışman

Doç. Dr. Murad Karaduman

İletişim Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

Antalya, 2019

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Betül Sabahçı'nın bu çalışması, jürimiz tarafından İletişim Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Şebnem SOYGÜDER BATURLAR (İmza)

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Murad KARADUMAN (İmza)

Üye : Prof. Dr. Mustafa ŞEKER (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Bahar MURATOĞLU PEHLİVAN (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Selin AYGİN ZETTER (İmza)

Tez Başlığı: İnternet Haberlerinde Nefret ve Ayrımcı Söylemlerin Örnek Olaylar Bağlamında İncelenmesi

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 11/12/2019

Mezuniyet Tarihi : 02/01/2020

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “İnternet Haberlerinde Nefret ve Ayrımcı Söylemlerin Örnek Olaylar Bağlamında İncelenmesi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Betül SABAHÇI

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Betül SABAHÇI
Öğrenci Numarası	20135243007
Enstitü Ana Bilim Dalı	İletişim
Programı	Doktora
Programın Türü	() Tezli Yüksek Lisans (X) Doktora
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Murad KARADUMAN
Tez Başlığı	İnternet Haberlerinde Nefret ve Ayrımcı Söylemlerin Örnek Olaylar Bağlamında İncelenmesi
Turnitin Ödev Numarası	1238425664

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 209 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 27/12/2019 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 10

alıntılar dahil % 11'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orjinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orjinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

27/12/2019

(imzası)

Doç. Dr. Murad KARADUMAN

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	iv
GRAFİKLER LİSTESİ.....	v
GÖRSELLER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
TEŞEKKÜR	x
ÖNSÖZ	i
GİRİŞ.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL TARTIŞMALAR VE TEMEL KAVRAMLAR

1.1.Geçmişten Günümüze İletişim Araştırmaları	6
1.2.Eleştirel Kuramlar	8
1.2.1.Ekonomi Politik Yaklaşım.....	9
1.2.2.Frankfurt Okulu	12
1.2.3.İngiliz Kültürel Çalışmaları	15
1.2.4.Yapısalcılık	17
1.3.Eleştirel Söylem Kuramı.....	19
1.3.1.İdeoloji, Söylem ve Dil	21
1.3.2.Haber ve Söylem.....	24
1.4.Yeni Medya Kuramları	25
1.4.1.Yeni Medya ve Enformasyon Toplumu	26
1.4.2.Yeni Medya Tartışmaları.....	28
1.4.3. Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya	30
1.4.4. Yeni Medyanın Özellikleri	31

İKİNCİ BÖLÜM

NEFRET VE AYRIMCI SÖYLEMLERİN KAVRAMSAL ÖZELLİKLERİ

2.1.Nefret ve Ayrımcı Söylem Kavramları.....	36
2.2. Nefret ve Ayrımcı Söylemlerin Basın Tarihinde Görünümleri.....	38
2.3. Nefret ve Ayrımcı Söylemlerin Türleri	40
2.3.1. Cinsiyete ve Cinsel Kimliğe Bağlı Nefret ve Ayrımcı Söylemler	41
2.3.2. Dini İnançlara Bağlı Nefret ve Ayrımcı Söylemler	42
2.3.3. Engellilik Durumuna Bağlı Nefret ve Ayrımcı Söylemler	43
2.3.4. Ulusal Kimliklere Bağlı Nefret ve Ayrımcı Söylemler	44
2.3.5. Sosyal Sınıflara Bağlı Nefret ve Ayrımcı Söylemler	44
2.4. Nefret ve Ayrımcı Söylemlerin Oluşmasındaki Etkenler	45
2.4.1.Önyargılar	46
2.4.2.Hoşgörüsüzlük ve Kalıp-yargılar	48
2.4.3.Ayrımcılık.....	50
2.5. Nefret ve Ayrımcı Söylemlerin Sonuçları	51
2.5.1. Nefret Suçu ve Hukuki Durum	53
2.5.2. Nefret Söyleminin Nefret Suçuna Dönüşmesi.....	55
2.6. İfade Özgürlüğü ve Nefret Söylemleri	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNTERNET HABERCİLİĞİ VE MEDYADA NEFRET SÖYLEMİ

3.1.Teknolojiyle Birlikte Haberciliğin Gelişmesi	61
3.1.1.İnternet Haberciliği Kavramı	63
3.1.2.İnternet Haberciliğinin Tarihi	64
3.1.3. İnternet Haberciliğinin Özellikleri	68
3.1.4. İnternet Haberciliğinde Yeni Haber Türleri	70
3.1.5. İnternet Haberciliğinin Gelecek Perspektifi	76
3.2.Yeni Haber Yazım ve Sunum Teknikleri	78
3.3.İnternet Haberlerinde Nefret ve Ayrımcı Söylemler	80
3.4. İnternet Haberlerinde Nefret ve Ayrımcı Söylemlerle İlgili Yapılmış Çalışmalar	81
3.5. Medyada Nefret ve Ayrımcı Söylem Örnekleri	83
3.6. Nefret ve Ayrımcı Söylemlerde Medyanın Rolü	85
3.6.1. Meydanın Dili ve Egemen Söylem	87
3.6.2. ‘Biz ve Öteki’ Kavramlarının Medyada Sunumu	88

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İNTERNET HABERLERİNDE NEFRET VE AYRIMCI SÖYLEMLERİN ÖRNEK OLAYLAR BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

4.1. Araştırmanın Amacı	90
4.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	90
4.3. Seçilen Örnek Olayların Ardalan Bilgisi	91
4.4. Araştırmanın Yöntemleri	92
4.4.1. Nicel İçerik Analizi	93
4.4.1.1. Nicel İçerik Analizi Bulguları ve Değerlendirmeleri	94
4.4.2. Eleştirel Söylem Analizi	102
4.4.2.1. Eleştirel Söylem Analizi Bulguları ve Değerlendirmeleri	105
4.4.2.1.1. LGBTİ Olaylarıyla İlgili Haberler ve Söylem Analizleri	105
4.4.2.1.2. Dini Olaylarla İlgili Haberler ve Söylem Analizleri	117
4.4.2.1.3. Siyasi Olaylarla İlgili Haberler ve Söylem Analizleri	127
4.4.2.1.4. Spor Olaylarıyla İlgili Haberler ve Söylem Analizleri	139
4.4.2.1.5. Etnik Köken/İrkçilik Olaylarıyla İlgili Haberler ve Söylem Analizleri	149
4.4.2.1.6. Terör Olaylarıyla İlgili Haberler ve Söylem Analizleri	159
4.5. Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi	168
SONUÇ	170
KAYNAKÇA	175
ÖZGEÇMİŞ	192

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Liberal ve Eleştirel Kuramlar	8
Tablo 2.1 Dışlanmaya maruz kalan gruplar	40
Tablo 4.1 Nefret ve ayrımcılık söylemi kategorileri ve örnek olaylar	90
Tablo 4.2 LGBTİ olaylarıyla ilgili haber başlıkları	95
Tablo 4.3 Dini olaylarla ilgili haber başlıkları	95
Tablo 4.4 Siyasi olaylarla ilgili haber başlıkları	96
Tablo 4.5 Spor olaylarıyla ilgili haber başlıkları	96
Tablo 4.6 Etnik köken/ırkçılık olaylarıyla ilgili haber başlıkları	97
Tablo 4.7 Terör olaylarıyla ilgili haber başlıkları	97
Tablo 4.8 Nefret ve ayrımcı söylem yapıları	99
Tablo 4.9 Nefret ve ayrımcı söylem yapılarına göre haber başlıkları	100
Tablo 4.10 Teun van Dijk'ın geliştirdiği eleştirel söylem çözümlemesi	104

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 4.1 Haber siteleri.....	98
Grafik 4.2 Nefret ve ayrımcı söylem yapılarının dağılımı	99
Grafik 4.3 Haber sitelerine göre nefret ve ayrımcı söylem yapıları	102

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 4.1 Haber 1, Sapkınlara fren! Valilik yasakladı.....	106
Görsel 4.2 Haber 2, Ahlaksızlığa millet ‘dur’ dedi: Eşcinsel sapkınları yürütmeyeceğiz!	109
Görsel 4.3 Haber 3, Sapkınlara kudurdu	111
Görsel 4.4 Haber 4, Bu sapkın yürüyüşü durdurun!	113
Görsel 4.5 Haber 5, Eşcinsel sapkınlara illegal film provokasyonuna Valilik geçit vermedi! ...	115
Görsel 4.6 Haber 1, Danimarka’da ahlaksız teklif!	117
Görsel 4.7 Haber 2, İslam düşmanı İngilizlerden okula alçak saldırı!	119
Görsel 4.8 Haber 3, Siyonist meclis ezan yasağını onayladı!	121
Görsel 4.9 Haber 4, Haydut devlet İsrail’in askerleri tarafından şehit edilen Filistinli çocuğa cenaze töreni düzenlendi	123
Görsel 4.10 Haber 5, Siyonist terör durmak bilmiyor	125
Görsel 4.11 Haber 1, ‘Türkiye, Rus uçağını vurmakta haklı’	128
Görsel 4.12 Haber 2, 10 uyarı sonrası vurduk	130
Görsel 4.13 Haber 3, İhlal ettiler düşürdük	132
Görsel 4.14 Haber 4, 10 defa uyardık... Vurduk!	135
Görsel 4.15 Haber 5, Gazetelerde tansiyon düştü	137
Görsel 4.16 Haber 1, Sırlar yine rahat durmadı.....	139
Görsel 4.17 Haber 2, Sırlar, Türk Kanı Dökmeye Kararlı	141
Görsel 4.18 Haber 3, Sırlar yeni savaş peşinde	143
Görsel 4.19 Haber 4, Sırlar kan istiyor	145
Görsel 4.20 Haber 5, Sırlar Olayı Kan Davasına Dönüştürüyor!	147
Görsel 4.21 Haber 1, Suriyeli gelin altınlarla kaçtı	149
Görsel 4.22 Haber 2, Suriyeli Dolandırıcı Yakalandı	151
Görsel 4.23 Haber 3, Suriyeli kapkaççı tutuklandı.....	153
Görsel 4.24 Haber 4, Suriyeli gelin altınları alıp kayıplara karıştı.....	155
Görsel 4.25 Haber 5, Suriyeli Cemal’i döven İngiliz ülkeden kaçmış	157
Görsel 4.26 Haber 1, Halk TV’de PKK skandalı!	159
Görsel 4.27 Haber 2, Ankara’da patlama! Galatasaray... ..	161
Görsel 4.28 Haber 3, Sözcü denilen paçavradan başörtülü terör kurbanına “oh olsun” yorumu! ..	163
Görsel 4.29 Haber 4, SÖZCÜ’den ihanet manşeti	165
Görsel 4.30 Haber 5, Eğitim-Donat Patlat	167

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	(Amerika Birleşik Devletleri)
AGİT	(Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı)
CERN	(Avrupa Nükleer Araştırma Merkezi)
ECRI	(Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu)
HTML	(İngilizce: Hyper Text Markup Language)
LGBT	(Lezbiyen Gey Biseksüel Transeksüel)
LGBTİ	(Lezbiyen Gey Biseksüel Transeksüel İnterseks)
LGBTT	(Lezbiyen Gey Biseksüel Transseksüel Travesti)
MMS	(İngilizce: Multimedia Messaging Service)
NATO	(İngilizce: North Atlantic Treaty Organization)
PKK	(Kürtçe: Partiya Karkerên Kurdistanê)
STK	(Sivil Toplum Kuruluşları)
SMS	(İngilizce: Short Message Service)
T.C.	(Türkiye Cumhuriyeti)
TBMM	(Türkiye Büyük Millet Meclisi)
THY	(Türk Hava Yolları)
TİMAV	(Türkiye İmamhatipliler Vakfı)
WWW	(İngilizce: World Wide Web)

ÖZET

Nefret ve ayrımcı söylem, bir bireye ya da gruba karşı olumsuz, kötü duygular beslemek ve bu duyguları dile getirmektir. Bu söylemlerin temelinde, önyargılar, hoşgörüsüzlük ve kalıplaşmış yargılar bulunmaktadır. Bir birey, tanımaya çalışmadan, sadece o gruba mensup olduğu için bu tür yargılarla toplum tarafından dışlanabilir, ötekileştirilebilir, hatta verilen maddi, manevi zararlar nefret suçuyla karşılık bulabilir.

Medya ise, nefret ve ayrımcı söylem içerikli haberler yaparak söz konusu söylemleri destekleyebilmektedir. Geleneksel medyada ve internet ortamındaki haberlerde bu tür söylemlerle sıkça karşılaşılabilir. Özellikle internet ortamında, paylaşılması ve yayılması daha kolay ve hızlı olduğu için, nefret ve ayrımcı söylemler, daha çok yer bulmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, internet haberlerinde yer alan nefret ve ayrımcı söylemleri, seçilen örnek olaylarla çözümlemektir. Çalışmada, internet haberlerinde yapılan terör, spor, dini, etnik köken/ırkçılık, LGBTİ ve siyasi konulardaki nefret ve ayrımcı söylemler, örnek olaylarla incelenmektedir. Araştırmada, her bir kategoride, bir örnek olay belirlenmiştir ve bu olaylar hakkında yapılan nefret ve ayrımcı söylem içerikli 5'er haberden, toplamda 30 haber incelemeye alınmıştır. Çalışmada, internet haberlerinde yer bulan bu tür haberleri nicelik olarak çözümlemek için içerik analizi yöntemi, nitelik olarak çözümlemek için ise, Teun van Dijk'ın geliştirmiş olduğu eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır.

Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde, spor, dini, siyasi ve benzeri tek bir konu üzerinden bir ya da birkaç örneklemeyle çözümlendiği görülmektedir. Bu çalışma ise, internet haberlerinde 6 farklı konuda yapılan nefret ve ayrımcı söylemleri, belirlenen örnek olaylarla incelenmiş olması bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: İnternet Haberleri, Haber Söylemi, Nefret ve Ayrımcı Söylemler.

SUMMARY

INVESTIGATION OF HATE AND DISCRIMINATORY DISCOURSES IN THE INTERNET NEWS WITHIN THE CONTEXT OF CASE STUDIES

Hate and discriminatory discourse refers to have negative and bad feelings towards an individual or group and to express these feelings. Prejudices, intolerance and stereotype judgements are on the basis of these discourses. An individual may be excluded and marginalized by society through such judgments only because he/she belongs to that group without trying to recognize him/her, and even he/she may face hate crimes with the moral and material damages.

The media can support these discourses by making news containing hate and discriminatory discourses. These kinds of discourses are frequently encountered in the traditional media and in the news in the internet environment. Hate and discriminatory discourses are mentioned more especially in the internet environment since it is easier and faster to share and spread them.

The aim of this study was to analyze hate and discriminatory discourse in the internet news through the case studies selected. In this study, hate and discriminatory discourses on terror, sports, religion, ethnicity/racism, LGBTİ and political issues in the internet news were examined through case studies. In the study, a case study was determined on each category and it was attempted to analyze a total of 30 news articles from 5 news articles containing hate and discriminatory discourses about these cases. In the study, the content analysis method was used to quantitatively analyze such news mentioned in the internet news, while the critical discourse analysis method developed by Teun van Dijk was used to qualitatively analyze them.

When the studies on this subject are analyzed, it is seen that the news were analyzed with one or several samples through a single subject such as sports, religion, politics and so on. This study is important in that hate and discriminatory discourses on 6 different topics in the internet news were examined with through case studies determined.

Keywords: İnternet news, news discourse, hate and discriminatory discourses.

TEŞEKKÜR

Akademik anlamda bana çok büyük katkı sağlayan doktora dönemini geride bırakırken; bu çalışmanın oluşturulmasında yapmış olduğu katkılarla ve yönlendirmelerle bana desteklerini esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Murad Karaduman'a teşekkür ediyorum. Ayrıca değerlendirme jürilerimde yer alarak, fikirleriyle bana yön veren hocalarım Prof. Dr. Mustafa Şeker'e ve Dr. Öğr. Üyesi Selin Aygen Zetter'e teşekkürlerimi sunarım. Bunun dışında, bana her konuda destek vererek yanımda olan sevgili arkadaşlarıma; her zaman cesaret veren ve motive eden eşim İlker Sabahçı'ya ve mesafe olarak uzakta olsalar da hep yanımda hissettiğim aileme ve tüm yakınlarıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Betül SABAHÇI

ANTALYA, 2019

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın amacı, internet ortamındaki nefret ve ayrımcı söylemler içeren haberlerin örnek olaylar aracılığıyla incelemesini yapmaktır. Araştırmayı yürütebilmek için, nicel içerik analizi ve söylem analizi olmak üzere iki yöntem kullanılmıştır. Bu iki yöntemle 6 kategoride 30 haber incelemeye alınmıştır. Araştırmada 6 kategoride de Türkiye’de yaşanmış örnek olayların haberleri incelenmiştir. Ele alınan olaylar, son 5 yıl içerisinde yaşanan olaylardan oluşmaktadır.

Araştırma;

-Nefret ve ayrımcı söylem içerikli haberlerde kullanılan dışlayıcı ve homofobik, aşağılayıcı, ötekileştirici, hoşgörüsüz ve önyargılı söylemlerin haber metinlerine yansımalarının ele alınması;

- Sosyal, toplumsal, siyasal ve psikolojik yönelimlerin söylemler aracılığı ile medya tarafından sıkça kamuoyuna sunulmasının incelenmesi;

-İçeriklerle nefret ve ayrımcı söylemin meşrulaştırılması ve yayılmasının açıklaması,

-Çalışma kapsamında, spor, LGBTİ bireyler, terör, dini, siyasi ve etnik köken/ırkçılık kategorileri ile toplamda 6 kategoride ve 6 farklı örnekle haberlerin incelenmiş olması açısından önemli olmuştur.

Özellikle internet haber metinlerinde söz konusu söylemlere, geleneksel haberlere göre daha sık başvurulmaktadır. İnternet haberciliği, kolay ulaşılabilir olması, sık güncellenmesi, hipermetinsellik özelliğinin bulunması gibi nedenlerle, toplumu daha fazla etkileme imkânı bulabilmektedir.

İnternet haberleri incelenirken, nefret ve ayrımcı söylem unsurlarına sıkça rastlanılmasından dolayı bu çalışmanın yapılmasına gerek duyulmuştur.

Betül SABAHÇI
ANTALYA, 2019

GİRİŞ

Nefret söylemi kavramı ırk, din, etnik kimlik veya ulusal kökene göre bir bireye veya gruba yöneltilmiş olan şiddet, düşmanlık veya ayrımcılığı kışkırtan veya kötüleyen, aşağılayan, caydıran, taciz eden tarzda ifadeler biçiminde tanımlanabilir.

Nefret söylemi kavramının, tarihsel kökenlerini İngiliz teamül hukukunda bulunan isyana teşvik yasaları oluşturmaktadır. Fakat bu söylem günümüzde yapılan anlamına, II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa Devletleri'nde ırkçı söylemleri ceza hukuku kapsamında suç olarak düzenlemiş olan yasalarla ulaşmıştır. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'de nefret söylemi düzenlemelerinin tarihsel olarak gelişimi ise, değişik dönemlerden geçerek gelişmiştir. Bu bağlamda, nefret söylemi çok sayıdaki uluslararası insan hakları belgelerince sınırlandırılmaktadır (Weber, 2009: 4).

Söylemin, aslında dil içinde anlamlandırılmış olan sosyal kökenli bir ideoloji olarak bağlam boyutu ile toplumsal bir yönlendirme etkisine sahip olması, çalışmanın söylem analizi yöntemiyle yapılması gerekliliğini doğurmuştur. Teun van Dijk, haberi bir söylem şeklinde değerlendirmektedir ve haberin içerisinde yeniden üretilen toplumsal ve söylem olarak şekillerin sorgulanması gerektiğine dikkat çekmektedir. Haberi bir söylem olgusu olarak ele alarak çözümlemek esasen, onu hazırlandığı aşamalardan ve toplumsal yapı içerisinde oluşan iktidar ve güç ilişkilerinden ayırmadan incelemek demektir. Bu yüzden, internet haberlerinde nefret ve ayrımcı söylemi temel alan bu çalışmanın söylem analizi yöntemi ve buna ek olarak içerik analizi yöntemi ile analiz edilmesi uygun bulunmuştur.

Bu çalışmanın amacı, internet haberlerinin, nefret ve ayrımcı söylemler bağlamında, örnek olaylarla incelemesini yapmaktır. Araştırma kapsamında nefret ve ayrımcı söylemlerin daha sık yapıldığı her bir konu (terör, siyasi, dini, etnik köken/ırkçılık, LGBTİ ve spor) üzerinden örnek olaylar bağlamında ele alınarak analizler yapılmıştır.

Çalışmada örnek olaylardan seçilen haberler nefret ve ayrımcı söylemler bağlamında öncelikle nicel içerik analizi yapılmış, sonrasında van Dijk tarafından geliştirilen eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelemeye tabi tutulmuştur.

Bu çalışma, şu varsayımlarla ortaya çıkmıştır.

-Medya, nefret ve ayrımcı söylemlerin oluşmasına, artmasına ve toplum içinde yayılmasına sebep olmaktadır.

-Medya, nefret ve ayrımcı söylemleri günümüzde sık sık kullanarak, bu söylemleri normalleştirmeye ve toplum tarafından bu söylemlerin kanıksanmasına sebep olmaktadır.

-Medyanın internet ortamına taşınmasıyla birlikte nefret ve ayrımcı söylemler daha da artmış ve bu söylemler daha kolay bir biçimde yapılır ve yayılır hale gelmiştir.

-Geleneksel habercilikte de sık sık başvurulanan nefret ve ayrımcı söylemler, internet haberlerinde daha da fazla yer almaktadır.

-İnternet haberleri herkesin daha kolay ulaşabileceği bir ortam olduğu için bu söylemler, daha fazla yayılma fırsatı bulabilmektedir.

Tüm bu sayılan nedenlerden ve varsayımlardan dolayı bu konunun çalışılmasına karar verilmiştir.

Dört bölümden oluşan bu çalışmanın teorik alt yapısı, araştırmanın uygulama kısmında yöntem olarak söylem analizi kullanılmasından dolayı, onun tamamlayıcısı olarak eleştirel söylem kuramı ve diğer eleştirel kuramlardan ve de yeni medya kuramından yararlanılarak oluşturulmuştur. Ayrıca ikinci yöntem olarak da içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Ele alınan haberler ve haber siteleri kendi içlerinde içerik analizine tabi tutulmuştur.

Buna göre, tezin ilk bölümünü, teorik alt yapının doğru bir şekilde oluşması açısından kuramsal tartışmalar ve temel kavramlar oluşturmaktadır. Bu bölümde, geçmişten günümüze iletişim araştırmaları kısaca anlatılmış, eleştirel kuramlar ele alınmış ve sonrasında eleştirel söylem kuramları ve yeni medya kuramları anlatılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde ise, nefret ve ayrımcı söylemlerin kavramsal özellikleri anlatılmıştır. Bu bölümde, nefret ve ayrımcı söylemlerin tanımlamaları, basındaki ilk görünüşleri, türleri, oluşmasındaki etkenler, sonuçları ve ifade özgürlüğüyle nefret söyleminin bağlantısı ele alınmıştır.

İnternet haberciliği ve medyada nefret ve ayrımcı söylemler başlıklı üçüncü bölümde ise, öncelikle internet haberciliği kavramı tanımlanmış, internet haberciliğinin tarihi, özellikleri, gelecek perspektifi ve internet haberciliğinde yeni haber türleri açıklanmıştır. Sonrasında yeni haber yazım ve sunum teknikleri anlatılmış ve medyada nefret ve ayrımcı söylem örnekleri, internet haberlerinde nefret ve ayrımcı söylemler ve bu konuda yapılmış çalışmalar ve nefret ve ayrımcı söylemlerde medyanın rolü anlatılmıştır.

Tezin son bölümü olan dördüncü bölümde, tezin amaç ve kapsamı, yöntem, bulgular ve yorum yer almıştır ve son olarak, sonuç ve değerlendirme kısmıyla tez sonlandırılmıştır.

Teknolojilerin gelişmesiyle beraber medyada yer almış olan haberlerin halka ulaşması hız kazanmış ve medyanın toplumu etkileme gücü oldukça artmıştır. Bu nedenle medyada kullanılmakta olan haber dili, toplumun olaylar karşısındaki düşüncesinin oluşmasında ve değişmesinde oldukça etkili olmaktadır.

Haber dilinin nefret ve ayrımcı söylem içerikli ifadelerle bir arada kullanılması cinsiyetçi, ırkçı, homofobik, milliyetçi söylemlerin sosyal alanda yaygınlaşmasına ve söylemlerin normalleştirilmesine neden olduğu gibi; aynı zamanda ayrımcılığa, toplum içinde ötekileştirmeye de sebep olmaktadır.

Eleştirel kuramlar, medyanın etkisi üzerinde dururken, medyanın farklı bilinçler oluşturma ve iletişimsel gerçekliğin inşasına da hizmet ettiğini savunmaktadır. Medyanın temel amacı olan haberdar etme ve bilgi verme olgusundan bazı durumlarda cayarak, haber metinlerinde kendi ideolojilerini yansıtan öğelere yer verebilmektedir. Bu araştırmanın amacı da burada kendini göstermektedir. Medya özellikle de internet haberleri, içerikleriyle kamuoyunu bilgilendirse de, zaman zaman çoğu olgu ve olayı kendi bakış açısından haberleştirebilmekte ve bazı söylemler üreterek, toplumu yönlendirebilmektedir.

Yapısalcılara ve postyapısalcılara göre, toplumun gerçek haberlerle yüzleşmesi, dil aracılığıyla sağlanmaktadır. Buna göre, fiziksel objeler her zaman bulunmaktadır, fakat söylemler var olanlara anlam kazandırmaktadır. Mesela, bir su baskını iktidarın başarısızlığı, artan doğal afetlerin gücü, vatandaşların ihmali ya da herhangi bir doğal felaket olarak ifade edilebilir. Aynı olay, değişik söylemlerle değişik anlamlar kazanır ve söylemsel mücadelenin yaşanmasına neden olmaktadır (Devran, 2010:60). İşte bu şekilde yaşanan normal bir olay bile farklı söylem şekillerinden yararlanılarak ve çok farklı bir dil yaratılarak nefret söylemine dönüştürülebilmektedir.

Aslında söylem kuramlarında iki esas eğilimden söz edilebilir: İlk olarak, Michel Foucault'nun düşünsel projesinde şekillenirken, ikinci yönelimin kuramsal kökleri, Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe'un araştırmalarında ortaya çıkan postyapısalcı gösterge kuramındadır. Söylem kuramlarında Foucault'nun çalışmalarıyla temsil edilen eğilimde, söylemsel olan ve söylemsel olmayan uygulamalar arasında bir farklılık gözetilmektedir. Erken dönem araştırmalarındaki arkeolojik çözümlemelerin de söylemin tarihindeki süreksizliğin rolünü ele alan Foucault, bir söylemin en küçük analiz birimi olarak, bildirimlerin doğruluğu veya anlamıyla değil, çoğunlukla belirli bir söylemin nesneleri, kavramları, olguları, operasyonları, uygulamaları ve opsiyonlarını saptayan formasyon kurallarını incelemiştir (Kubilay, 2008:10).

Foucault, Bilginin Arkeolojisi adlı çalışmasında, iktidar ve söylem ilişkisini geniş bir şekilde ele almıştır. Foucault'un bu eserine göre, güç söylemini, bilgiyi, yapıyı ve de subjektifliği üretmektedir. Bu nedenle Foucault söylem analizini yalnızca metinlerle sınırlı kalmayıp, söylemler arasındaki ilişkilere ve de söylem düzeylerine kadar götürmektedir. Ona göre, güç söylem ile yakından ilişkilidir ve bu sebeple evrensel bir gerçeği elde etmek mümkün

olmamaktadır. Çünkü söylem haricinde başka bir durumdan söz edilemez ve temsilden kaçılmaz. Bu bağlamda, ona göre, gerçeğin etkisi söylem içinde inşa edilmektedir (Devran, 2010: 58).

İkinci eğilimi temsil eden Laclau ve Mouffe'a göre, söylem kuramının kökeninde genel olarak iki kuramsal gelenek bulunmaktadır: bunlar Marksizm ve yapısalcılıktır. Marksizm, yazarlara toplumsal olarak düşünmek için bir başlangıç noktası oluştururken, yapısalcılık ise, bir anlam kuramı sağlamaktadır. Laclau ve Mouffe, bu kuramsal gelenekleri, bütün toplumsal alanın oluşturulduğu bir süreçler ağı olarak görülmüş olduğu postyapısalcı bir kuram içinde kaynaştırmışlardır. Diğer bir deyişle, yazarlar, yapısalcılığı ve Marksizm'i postyapısalcılık kapsamında dönüştürerek kendi kuramlarını oluşturmuşlardır (Kubilay, 2008: 10).

Laclau ve Mouffe'nin daha çok ilgilendikleri konular, söylemsel psikoloji, söylem çözümlemesi ve sosyal yapısalcı söylem analizi yöntemleridir. Tüm bu teorik modellerin hepsi başlangıç noktası olarak şu konuya dikkati çekmektedir: Konuşma şekilleri bu dünyayı, bireylerin kimliklerini ve sosyal ilişkileri doğal olarak yansıtmamakta; tersine onları oluşturmada ve değiştirmede aktif bir rol oynamaktadır. Laclau ve Mouffe'nin söylem kuramı postyapısalcı bir teoridir ve başlangıç noktası şöyledir: Söylem dış dünyanın anlamını inşa etmektedir ve dildeki temel değişiklikler sayesinde anlamlar sabit, değişmez ve durağan kalamamaktadır. Hiçbir söylem kapalı bir kimlik özelliği göstermemektedir, başka söylemlerle ilişki kurdukça sürekli değişime uğramaktadır (Devran, 2010: 58).

Diğer taraftan, söylemle ilgili tartışmalar Ferdinand de Saussure'ün dil ile ilgili ortaya attığı dil teorisinin incelenmesiyle başlamaktadır. Saussure, dil ve söz terimlerini kullanarak, dilin sözden ayrılması gerektiğini belirtmiştir (Devran, 2010: 57).

Saussure'den sonra dil felsefesine önemli katkılar sunmuş olan Valentin N. Volosinov'a göre ideolojik her olgu, bir gösterene sahiptir ve bütün göstergeler kendisinin dışında bir şeyleri temsil veya tarif etmektedir. Bu bağlamda gösterge olmadan ideolojiden söz edilemez (Türk, 2003:115).

Söylem üzerine yoğunlaşan dilbilimciler araştırmalarına güç, etnik, tür, hegemonya, ayrımcılık, çıkar çatışması, sınıf, yeniden inşa, kuruluşlar, sosyal düzen ve sosyal yapı gibi olgulara odaklanıp, eleştirel söylem çözümlemesi yöntemleri geliştirmeye ve uygulamaya çalışmışlardır (Devran, 2010: 61). Bu kavramlaştırmalardan dolayı, bu çalışmanın teorik alt yapısının oluşturulması için eleştirel ve söylem kuramlarından ve de yeni medya kuramlarından yararlanılmıştır.

Çalışma kapsamında içerik analiziyle 9 tablo ve 3 grafik oluşturulmuştur. Ayrıca din, terör, etnik köken/ırkçılık, spor, siyasi ve LGBTİ ile ilgili nefret ve ayrımcı söylem kategorileri

olmak üzere toplamda 6 kategoride 30 haber söylem analiziyle çözümlenmiştir. Medyada ve özellikle internet haberlerinde son yıllarda nefret ve ayrımcı söylemler artmıştır. Çalışma, internet haberlerinde yapılan nefret ve ayrımcı söylemlerin, oluşturulan 6 kategorideki örnek olayların haberlerini incelemesi bakımından önemlidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL TARTIŞMALAR VE TEMEL KAVRAMLAR

1.1. Geçmişten Günümüze İletişim Araştırmaları

İletişim çalışmalarında yapılan incelemelere göre, kitle iletişim araçlarının etkileri üç döneme ayrılarak ele alınmıştır. Bunlar; ilk dönemlerde etkileri güçlü, sonrasında biraz daha sınırlı olan etkiler ve son olarak güçlü olan etkilere geri dönüş dönemi yaşanmıştır.

İletişim araştırmalarının tarihi, çoğu araştırmacı tarafından Sanayi Devrimi sonrasına dayanmaktadır. Söz konusu devrim, toplumların zirai hayattan endüstriyel hayata, yani sanayiciliğin geliştiği hayata, geçmesine neden olmuştur. Bunların yanı sıra, politik, kültürel ve toplumsal hayatta da birçok değişiklik de meydana gelmiştir.

Bu bağlamda; 19. yüzyılda en aktif kitle iletişim aracını gazeteler oluşturmaktaydı. Baskı makinelerinin kullanılmaya başlanmasıyla birlikte gazetelerin etkinliği daha da artmıştır. Fakat gazetelere esas ün kazandıran olgu, baskı makinesinin icat edilmesinden sonraki süreçte meydana gelen birkaç yüzyılı kapsayan politik, siyasi ve ekonomik değişim olmuştur. 19. yüzyılın sonlarına doğruysa, Amerika’da ve Avrupa ülkelerinde yaygınlaşmış olan sömürgecilik, sömürgeci ülkelere, sömürge yaptıkları ülkelere kendi ideolojilerini ve politikalarını kabul ettirmek için medyayı kullanma ihtiyacı hissetmişlerdir. Bu ülkeler, emperyalist yönetimlerini devam ettirebilmek için, kendi medyalarının, sömürgelerindeki medyalar üzerinde belirleyici bir hale gelmesini sağlamışlardır (Uyanık, 2016: 60).

Sonraki dönemlerde, özellikle kitle iletişim araçlarının etkisinin ön plana çıkması, örneğin televizyonun yeni bir kitle iletişim aracı olarak faaliyet göstermesi, 1960’lı yıllarda iletişim araçları araştırmalarında bir dönüm noktası süreci oluşturmuştur.

Bu anlamda, önemli gelişmelerden biri, belirli bir kitle iletişim aracının teknik niteliklerinin veya alana getirmiş olduğu yeniliklerin, onun sosyal bağlamından çıkarılarak ele alınmasıydı. Bu şekilde iletişimin; kitle iletişim araçlarının yalnızca teknolojik tarafları ile açıklanabilecek bir kavram olarak değil; kültürün materyal unsurlarındaki erişilmiş potansiyeller ile tinsel unsurlarındaki gelişememe durumu ile bağlantılı bir kavram oluşunu göz ardı etmiş olan bir çalışmalar dönemi başlamış oldu (Uysal, 1996: 118). Böylece kitle iletişim araçları, özellikle de o dönem için televizyon, toplumun kültürünü de etkileyen bir unsur haline gelmiştir.

İletişim çalışmaları incelendiği zaman, 1900’lü yılların başında özellikle kültürel antropologlar ve sosyologların çalışmaları, 1920’li ve 30’lu yıllarda ise, propaganda çalışmalarının kendini göstermiş olduğu görülmektedir. Gönderici, mesaj, alıcı modeli şeklinde

ve iletişimi bir süreç olarak betimleyen modellerle beraber, bireysel ilişkilerin karakterine eğilmiş olan simgesel etkileşim yaklaşımını konu almıştır. Bu bağlamda, iletişimin gerçekliğin üretildiği, dönüştürüldüğü sembolik süreci ele almıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı'nın etkisi ile bireylerin savaşı desteklemek anlamında nasıl bilgi verileceğinin ve nasıl etki altında bırakılacağına araştırılması konusunda sosyologlar, siyaset bilimciler, psikologlar ve gazeteciler; film, radyo ve televizyonu incelemeye dönük iletişim araştırması yapmaya başlamışlardır (Yüksel, 2013: 10).

Böylece, çeşitli araştırmacılar tarafından iletişim araştırmalarıyla ilgili daha fazla çalışma ve eser ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu da iletişim araştırmaları alanının daha da gelişmesine yol açmıştır.

Kitle iletişim araştırmalarının kendilerini göstermeye başlangıcından günümüze kadar geçen süreç, bir bütün halinde incelendiğinde, bu gelişimi belirleyen başlıca unsurlar şu biçimde sıralanabilir:

- Kitle iletişim araçları yaygınlaştı ve bu araçların toplumsal etkileri arttı.
- Küresel çalkantılara ve savaşlara bağlı olarak, kitle iletişim araçlarının propaganda kanalı biçiminde kullanılması söz konusu oldu.
- Sanayi Devrimi sonrasında reklamcılık, halkla ilişkiler ve tanıtım sektörlerindeki gelişmelerin etkisi ön plana çıktı.
- Kitle iletişim yayını yapan kurumlar arttı ve bunlar kurumsal kimlik kazandı.
- Siyasal etkenler ile demokratik gelişimler yaşandı.
- Son olarak, iletişimin bir bilim dalı olarak incelenmesi kitle iletişim araçlarına akademik yaklaşımlar ve toplumsal bilimlerdeki gelişmelerin etkileri iletişim araçlarının gelişmesini sağlamıştır (Zeytin, 1998: 257).

Bu gelişmelerle birlikte, tarihsel zaman içerisinde kitle iletişim araştırmalarının etkileri farklılıklar göstermiştir. Kimi zaman güçlü, kimi zaman da sınırlı etkilerin varlığı ortaya çıkmıştır.

Buna göre, Denis McQuail, yaptığı çalışmalarda kitle iletişim araçlarının etkileri açısından, yapılan araştırmalar bağlamında şu şekilde üç başlıkta bir sınıflandırma yapmıştır:

-Güçlü etkiler dönemi (1920-1940): Bu dönemde kitle iletişim araçlarının etkilerinin güçlü olduğu savulmaktadır. Bu süreç itibari ile sihirli mermi, aktarma kemeri, su şırıngası gibi kuramsal yaklaşımlar etkin olmaktadır. Kitle iletişim araçlarınca gönderilen iletinin, kişiyi güçlü bir şekilde etkilediği kabul edilmektedir.

-Sınırlı etkiler dönemi (1940-1960): Bu süreçte kitle iletişim araçlarının sınırlı etkileri olduğu kabul edilirken, gazete, radyo, derginin yanı sıra az da olsa televizyonun da devreye

girdiği belirlenmiştir. Bu yıllarda kitle iletişim araçlarının etkilerinin araçlar kanalıyla oluşturulduğu ele alınırken, ilk iletişim modelleri ve kuramları da yine bu yıllarda oluşmaktadır.

-Güçlü etkilere geri dönüş dönemi (1960 yılları sonrası): 1960'lı yıllardan sonraysa, kitle iletişim araçlarının güçlü etkisinden tekrardan söz edilmeye başlanır. Gazetelerin, radyoların, dergilerin yanı sıra artık televizyonlar da hissedilir şekilde ön plandadır. İlk iletişim kuramlarının yanında yeni kuramsal yaklaşımların; kullanımlar doyumlar, suskunluk sarmalı, gündem belirleme, yetiştirme kuramı ve kültürel göstergelerin olduğu görülmektedir (Tokgöz, 2015: 26).

Günümüzde ise, yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile beraber, iletişim çalışmaları yön değiştirmiştir. İnternetin iletişim ortamının her alanına temas etmesi, iletişim çalışmalarının da bu alanda ilerlemesini sağlamıştır. Artık dijital iletişim çalışmaları daha fazla ön plandadır.

Sonuç olarak, tarihsel zaman içerisinde iletişim araçlarının gelişmesi ve bunlara olan ilginin artmasıyla birlikte sayısız çalışma yapılmıştır ve çalışmaların her biri, iletişim kuramlarının gelişmesinde katkı sunmuştur. Kitle iletişim araçlarının gelişmesi, aynı zamanda toplumların da kültürel, toplumsal, ekonomik ve politik anlamda gelişmesine ve birbirleriyle farklılaşmasına yol açmıştır.

1.2. Eleştirel Kuramlar

Liberal ve eleştirel kuramların; iletişime bakış açıları, iletişimin bireyler üzerindeki etkileri, temel sorunları ve felsefeleri gibi birçok yönden birbirinden ayrılan farklılıkları bulunmaktadır.

Liberal ve eleştirel kuramların ayrılan noktaları bir tabloda şu şekilde gösterilebilir (Sever, 1998: 49):

Tablo 1.1 Liberal ve Eleştirel Kuramlar

Liberal Kuramlar	Eleştirel Kuramlar
İletişim, iletilerin aktarılması kavramıdır.	İletişim, anlamların üretilmesi ve değiştirilmesidir.
Kaynak ile alıcı arasında etkileşim bulunmaktadır.	Metin ile okur arasında etkileşim bulunmaktadır.
İletişim modelleri doğrusal şekildedir; buna göre, iletişim doğrusal olan bir süreçtir.	Yapısal modeller bulunur, yapılanmış bir ilişkiler bulunmaktadır.
İletişimin bireyler üzerindeki etkisi incelenmektedir.	Toplumsal oluşumların gelişmesinde iletişimin rolü incelenmektedir.
İletişim eylemleri ön plandadır.	İletişim ürünleri ön plandadır.
Temel sorun etkidir.	Temel sorun kitle iletişim sistemlerini kim kontrol ediyor sorusudur.
İletinin doğru anlaşılmasında başarısız iletişimi gösterir.	İletinin doğru anlaşılmasında, gönderici ve alıcı arasında olan kültürel farklılıklardan kaynaklanabilir.

Kişiler egemen, faydacı ve rasyoneldir.	Kişiler toplumsal ilişkiler içerisinde etkin veya edilgin durumdadır.
Nesnellik, bilim vazgeçilmez öğelerdir.	Felsefi vurgu vazgeçilmez bir öğedir.
İşlevselcilikten yanadır.	Marksizm'den yanadır.
Sosyoloji, sosyal psikoloji siyaset bilimi gibi toplum bilimlerinden yararlanmaktadır.	Göstergebilim, dilbilim, psikoloji gibi beşeri bilimlerden yararlanmaktadır.
Nicel araştırmalar ve ölçülebilir unsurların saptanması için çalışır.	Nitel araştırmalar ve neyin söylendiği kadar, neyin söylenmediği de ortaya konulmaya çalışılır.
Pozitivizmin önemli olduğu vurgulanır.	Toplumsal iletişimin önemli olduğu vurgulanır.

Eleştirel kuramlar ve liberal kuramlar savundukları yaklaşımlar, tanımlamalar, kişiler ve olaylar hakkındaki bakış açıları, temel sorunları, iletişim ve kaynak noktasındaki görüşleri bakımından bu şekilde farklılıklar göstermektedir.

Eleştirel kuramlar; Ekonomi Politik Yaklaşım, Frankfurt Okulu, İngiliz Kültürel Çalışmaları ve Yapısalcılık olarak başlıklar halinde ele alınmıştır.

1.2.1. Ekonomi Politik Yaklaşım

Ekonomi politik kavramı medya araştırmalarında eleştirel bir kavram olarak görülmektedir. Dar açıdan bakıldığında, kavram, toplumun iktidar ile olan ilişkilerinin ele alınması, incelenmesi şeklinde tanımlanabilir. Geniş açıdan ele alındığında ise, toplum yaşamında, egemenlik ile mücadelenin incelenmesi olarak görülebilir.

Ekonomi politik yaklaşımın başlangıcı, 17. yüzyılın sonuna dayanır. Bir bilim olarak özellik göstermesi ise, 18. yüzyılda belli fizyokratlar ve özellikle Adam Smith'in araştırmaları ile olmuştur (Toruk ve Olkun, 2014: 380). Adam Smith, kapitalist sistemle ilgili düşüncelerini Ahlaki Duygular Kuramı (Theory of Moral Sentiments) isimli yapıtında geliştirmiştir. Smith, bu eserinde, zengin ve yardımsever bir toplumda bireyleri temel olarak güdüleyen olgunun sempati güdüsü olduğunu ifade etmiştir. Ona göre, kişiler bir yandan bireysel çıkar peşinde koşarlar, bir yandan da diğer bireyler tarafından kabul görme duygusu ve yardımseverlik duygusuyla hareket etmektedirler. Bu söylemleriyle Smith, ahlaki değerlerle ekonomik davranışı sistematik bir biçimde birleştirmiş olmaktadır (Yaylagül, 2009: 153).

Bu bağlamda, bireyler kendi çıkarları için ve başkaları tarafından kabul görmek için farklı davranışlar göstermektedirler denilebilir. Yani bireyler, çıkar söz konusu olduğunda çeşitli kişiliklere bürünüp farklı şekillerde rol alabilir.

Smith'in bu yaklaşımından sonra, kapitalizm, ekonomi politik ve sanayi devrimi sonrası toplumun zengin hale gelmesini anlatmak için geliştirilmiş olan bir bilim dalı olmuştur. Kapitalizm ile beraber bu yıllarda, üreticilerin kendi tüketimleri için yaptığı üretimlerden, pazar

eğilimli bir ekonomiye geçiş süreci yaşanmıştır. Bu gelişmeyle birlikte, feodal bir siyasal sistemin içinde gelişen kapitalist bir ekonominin oluşturmuş olduğu toplumsal sorunları çözümlmek amacıyla ekonomi politik bilimi geliştirmiştir (Toruk ve Olkun, 2014: 380).

Bundan başka, ekonomi politik yaklaşım, teknik olarak değil, tekniğin içinde doğup geliştiği toplumsal yapıların ve ilişkilerin çözümlmesini de yapmaktadır (Yaylagül, 2013: 216). Bu bağlamda, ekonomi politik yaklaşım, toplumsal yapıları ve toplumsal yaşamla politik, kültürel ve ideolojik bağı incelemeye almaktadır.

Başka bir deyişle, ekonomi politik yaklaşım, egemen yaklaşımca görmezden gelinmiş olan iktisadi, politik ve ideolojik mekanizmaların görülebilir olması gerektiğini savunmuş olan bir yaklaşım şeklidir. Bu yaklaşım bunların dışında, bu mekanizmaların, kapitalist üretim ilişkileriyle ilgili, sınıf, kapitalizmin eşitsiz gelişim yasası ve uluslararası iş bölümü olgularını çözümlmeye dâhil olması gerektiğini savunur (Toruk ve Olkun, 2014: 380).

Ekonomi politik araştırmalarında, bu şeklide alt sınıf, üst sınıf, çıkar ilişkileri, sermaye, maliyet gibi konular önem kazanmaktadır. Bu yaklaşıma göre, maddi gücü elinde bulunduran kimseler, algısal araçların da yönlendirilmesini noktasında da denetime sahiptirler.

Bu görüşü savunanlar, teknolojinin tarafsız olduğu görüşüne karşı çıkarak, güçlü bir şekilde teknolojinin maliyeti, seçimi, kontrolü ve kullanımı konularının ele alınması gerekliliğini belirtirler (Yaylagül, 2013: 216). Onlar, kapitalist bir sosyal düzenleme içerisinde, kültürel uygulamaların ve onların politik etkililiklerinin, bir yandan maddi, bir yandan da sembolik kültürel uygulamalar için kaynakların; yapı olarak belli şekillerde, metalaşmış kültürel üretim, tüketim ve dağıtımının, dolaşım ve kurumları kanallarıyla, nasıl hazır bulundurulmuş olduğuna odaklanan bir ilgi olmadan anlaşılmasının zor olduğunu ifade etmektedirler (Garnham, 1997: 103).

Buna göre ekonomi politik yaklaşım, kullanılan kaynakların nasıl ve kimler tarafından hazırlandığı ve bunların toplum açısından kültürel, ekonomik ve siyasi açıdan nasıl sonuçlar doğuracağı ile ilgilenmektedir.

Öte yandan, ekonomi politiğin amacı, iktisadi işleyişi yöneten sosyal kanunları çözümlmektir. İktisadi etkinlikler boyunca devamlı tekrarlanmakta olan ilişkileri ele alan ekonomi politik, ekonomik dönemi bütünsel bir yapıda incelerken, ekonomik kanunları tarihi bir dönem içinde değerlendirmektedir. Aslında ekonomi politiğin esas çıkış noktası, birey topluluklarının ihtiyaçları için kullandıkları materyal araçların üretimleri ve dağılımlarının değişim ve gelişim şeklidir. Buna göre, ekonomi politik yaklaşım, ekonomi yasalarının birbirleri ile olan ilişkilerini ve farklı sosyal formasyon tiplerinin esas hareket kanunlarını araştırmaktadır (Toruk ve Olkun, 2014: 380). Ayrıca bu yaklaşım, çağdaş burjuva toplumlarının

teorik tahlili olmaktadır ve bu açıdan gelişmiş burjuva şartlarını varsaymaktadır. Bu şartlar, Almanya'da, Reform ve Köylü Savaşları'ndan bu yana ve özellikle Otuz Yıl Savaşları'ndan sonra, yüzyıllar boyunca devam etmiştir (Marx, 2011: 23).

Tarihsel zaman içerisinde, ekonomi politik yaklaşım, edinilen bilginin, enformasyonun nasıl ve nereden elde edildiği ve bunların toplumda nasıl yankı uyandıracak konularını araştırmaya başlamıştır.

Bu yaklaşım, bunların yanında, sosyal gerçekliği süreç içerisinde, geriye ve ileriye bağıntılı bir şekilde dinamik bir kavram olarak ele alınan tarihsel bir bakış açısını kabul etmektedir. Tarihi bir yaklaşım, belli bir kısa zaman içinde toplum olarak gerçekliği araştırma, nedenlerini sorgulama ve bunlara karşılık çözüm bulma yöneliminde olan statik diğer yaklaşımlarla kıyaslandığı zaman onlar göre, daha elverişli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle; ekonomi politik, enformasyonun yapısını, tarihi, zaman ve mekân bakımından arındırılmaz bir olgu olduğunu ve de epistemolojik, metodolojik yaklaşımları benimsemektedir (Toruk ve Olkun, 2014: 380).

Buna göre, bu yaklaşım, kapitalist üretim yapıları içerisinde, kültürel üretim ile tüketimin nasıl meta üretim sürecine benzer hale geldiğini, kültürel uygulamaların ve üretim aşamalarının ve ilişkilerinin anlaşılmasını ele alarak incelemeye çalışır.

Medyanın ekonomi politiği ise, kitle iletişim araçlarını, öncelikle kar amacı gütmekte olan ekonomik kurumlar olarak ele alan bir araştırma yaklaşımıdır. Kurumsal olarak temellerini, iletişim araçlarının, devletin ideolojik aygıtları şeklinde görülmesini değiştirme amacından almaktadır. Buna göre; medya içerikleri ve mesajlarındaki anlamlarda, içerisinde üretildikleri kurumların ekonomik yapısı belirleyicidir (Öztekin, 2008: 132).

Kitle iletişim araçlarını yönetenler, ekonomik kaygıları nedeniyle haberlerin kendilerine göre şekil almasını sağlamaktadırlar. Böylece haber üretim süreci çeşitli şekillerde etki altında kalmaktadır ve toplumların neyi, nasıl düşüneceği belirlenmektedir.

Bu bağlamda, haber kurumlarının mülkiyet yapılanmaları, çıkarları ve ekonomik kaygıları haber üretim sürecini etki altına alan koşullardan biri olmaktadır. Habercilerin temel görevi olan haber üretim süreci, bilinçli olarak bir eleme sürecinden geçmektedir ve bu süreçte kullanılan olguların ekonomi politiği haberlerin değerinin esas belirleyicilerinden birisidir. Ekonomi politik yaklaşım da işte bu anlamda, medya kuruluşlarının örgütlenme şekillerini, medya ürünlerinin üretim biçimini ve şartlarını incelemektedir. Tekelleşme, yoğunlaşma, tecimselleşme, ürün ve içerik farklılaşması, metalaşma, reklam ve izleyici, okuyucu çekmek için kar odaklı çalışılması ve bunun medya çıktılarına etkileri vb. durumlar medyanın ekonomi politiğinin incelediği konulardır (Öztekin, 2008: 132).

Bu yaklaşıma göre, kar amaçlı varlıklarını devam ettirmeye çalışan ve bu anlamda ideolojilerin üretilmesini sağlayan medya, toplumda var olan adaletsizliklerin olumlu şekilde gösterildiği ve ideolojilerin yeniden şekillendirilerek üretildiği bir ortamdır.

1.2.2. Frankfurt Okulu

Frankfurt Okulu, 1900'lü yıllarda Almanya'da kültür endüstrisi, tüketim toplumu, itaatkârlık, Marksist teori ve toplumsal muhalefet konularını ele almaktadır. Eleştirel bir teori geliştiren ve toplumun çelişkilerini sorgulayan okul, diyalektik öğrenme biçimlerini araştıran yazarlara yol göstermektedir.

Frankfurt Okulu, özellikle 1920'lerde Almanya'daki klasik akademik araştırmaların yoğunluğu ve konformizmi olarak görmüş olduğu genel yönelime karşı, bağımsız olan bir Marksist araştırma kapsamını savunan ve radikal olan Alman işadamı Felix Weil'in mali katkıları ile kurulmuştur. Okulun en önemli düşünürleri Thedor Adorno, Max Horkheimer, Herbert Marcuse, Leo Lowenthal ve Walter Benjamin'dir (Inglis, 2010: 221).

Frankfurt Okulu'nun tarihini ve gelişimini dört ayrı dönem içinde incelenebilir:

-1923-1933 yılları arasında, okulun ilk yöneticisi olan Carl Grünberg'in toplum olarak bir bilim kapsamında Marksizm bakış açısını oluşturduğu ilk dönem yıllarıdır. Bu dönemdeki araştırmalar, tekil olan Marksist bir düşünce olgusu tarafından yönlendirilmeyen araştırmalardır.

-1933-1950 arasındaki yıllarda, Max Horkheimer'in Enstitü başkanlığına geçmesinden sonra olan süreci, ikinci dönemi kapsamaktadır. Bu süreç, Almanya'da Hitler'in iktidar yapıyı ele geçirmiş olmasından sonra, okulun üyelerinin büyük bir kısmının Amerika'ya giderek araştırmalarını oradan yürüttüğü bir dönemdir. Yeni-Hegelci eleştirel yaklaşımın farklılaştırıcı düşüncelerinin açık bir şekilde ortaya atıldığı ve felsefe araştırmalarının daha geniş bir biçimde yer bulduğu yönelim, 1932 yılında Herbert Marcuse ve 1938 yılında da Theodor W. Adorno'nun okula üyelikleriyle daha da güç kazanır.

-1950-1970 yılları arasında olan üçüncü dönem, okulun siyasal ve düşünsel açıdan en aktif olduğu yıllardır. Özellikle, 1956 yılından sonra Yeni Sol'un ortaya çıkmasıyla Amerika'da ve Avrupa'da yayılmaya başlamış olan yönelim, 1960'larda oluşan öğrenci hareketleriyle üst noktaya ulaşır.

-1970'li yıllarda başlamış olan dördüncü dönemse, 1969 yılında Adorno'nun, 1973 yılında da Horkheimer'in ölümleri ile beraber okulun son dönemine geçilmiştir. Okulun son yıllarında esas düşüncesi olan Marksizm'den geniş bir şekilde kopma olmuştur. Ancak Frankfurt Okulu'nun bazı temel kavramları, olguları, bu süreçten sonraki birçok sosyal

düşünürlerce kullanılmış ve Marksizm'in yaklaşımlarının yeniden ortaya atılmasında ve toplumsal eleştirinin yeni şekillenmesinde rol alan özellikle Jürgen Habermas'ın katkılarıyla geliştirilmiştir (Küçükcan, 2002: 258).

Okulun çalışmalarında sosyal bilimler alanının incelenmesi noktasında, tartışmalar yaşanmıştır. Sosyal bilimlerin nasıl ele alınması gerektiğini inceleyen okul çalışanları bazı teoriler geliştirmişlerdir.

İlk olarak okul; geleneksel teori olarak adlandırmış olduğu pozitivistlik karşı açık bir tavır koymaktadır; pozitivistliği reddetmesine paralel olarak ampirizme ve pragmatizme de pek ilgi duyulmadığı söylenebilir. Okul mensupları, toplumsal olguları ve olayları inceleyip irdelerken pozitivist yöntemin; sığ, genelleyici olan niteliklerini özellikle vurgulamış ve yeni bir sosyal bilim oluşturmayı hedeflemişlerdir. Bu bağlamda; okulun önemli mensuplarından biri olan Herbert Marcuse'nin modern bilim eleştirisi yapıyorken temel savunması; modern bilimlerin, sanayi toplumlarında bir baskı şekli olduğudur. Modern bilimler Marcuse'ye göre, pratik amaçlar güderek, doğaya egemen olma rolünü benimseyen, bireye ve bireyin özerkliğine müdahalede bulunan bir yapıya sahiptir (Durdu, 2006: 21).

Frankfurt Okulu'na göre, bireyin ve doğanın üstünde, her ikisini de nesneleştirecek ve değersizleştirecek biçimde egemenlik kuran olgu akıldır. Buna göre okul, nesnel ve öznel akıl, biçimsel ya da araçsal akıl ayrımlarını yapmaktadır. Nesnel akıl, olgular üreten, herkese uygun olabilecek ilkeler oluşturmaya çalışan evrensel bir akla verilen addır. Öznel akıl ise, kuramsal düşünceyi bir kenara iterek, yalnızca bir kısım amaca ulaşmak için en doğru araçları seçen biçimsel veya araçsal akıldır (Coşkun, 2016: 5).

Bunlardan başka, Frankfurt Okulu eleştirel teori noktasında da çalışmalar yürütmüştür. Eleştirel teori, Frankfurt Okulu'nda sayılan düşünürler, yazarlar tarafından geliştirilen yeni bir toplum teorisine verilen isimdir.

Eleştirel teoriyle kendisini betimleyen Frankfurt Okulu genellikle diyalektiğin eleştirel öneminin açıklanmasına yardımcı olmaktadır. Okulun eleştirel teori yaklaşımıyla ele almış olduğu ana konular, aslında modern toplumların eleştirisine temel oluşturmuştur. Bu konulardan birisi de kültür endüstrisi olgusudur. Kültür endüstrisi, temelinde okulun topluma ve de bireye düşüncesini, değişen ekonomik, politik, teknolojik ve kültürel uygulamaların toplum ve kişiler üzerindeki yansımalarını incelediği; toplum, kişi ve kültür olgularının temelinden uzaklaşarak, esasının birer taklidi şekline dönüşmesinin eleştirisine dayanmaktadır (Yurdigül, Yurdigül ve Batur, 2015: 101). Adorno ve Horkheimer özellikle kültür kavramına odaklanarak, kavramın dönemlere göre nasıl değişim gösterdiğini incelemişlerdir.

Adorno ve Horkheimer'a göre, kültürün, kapitalizm ile beraber, 18. yüzyıldan günümüze kadar, insanlıktan uzaklaşma dönemini pekiştirmesindeki rolü, bu sistemin var olması, nasıl ve niçin devam ettiği düşüncesinin anahtarı biçimine gelmiştir. Adorno ve Horkheimer özellikle kültürdeki totaliteryan yönelimlere duyarlıydılar. Bu noktada, kişilerin ve kültürel şekillerin 20. yüzyılda kitle iletişim araçlarınca metalar haline dönüştürülmesi aşamasının, kişinin gerçeği, yanlıştan, ussalı ussal olmayandan ayırma yeteneğini yitirdiğini vurguluyorlardı. Onlara göre, kültürel üretim, kişileri, bir çelişki ve güçsüzlük duygularıyla kendi özerkliklerinden vazgeçmiş tüketicilere dönüştürmektedir (Zipes, 2010: 228).

Adorno ve Horkheimer'a göre, kültür her şeye benzerlik bulaştırmaktadır. Film, radyo ve dergiler bir sistem oluştururlar. Her bir kanal, kendi içlerinde söz birliği yapmaktadır. Siyasal karşıtlıkların estetik olan ifadeleri bile aynı biçimde bu ritmin övgüsünü yapmaktadırlar. Onlara göre, endüstrinin dekoratif yönetim ve sergi mekânları, otoriter ülkelerde, diğer ülkelerdekinden pek farklı değildir. Bireyi, hijyenik küçük dairelerde bağımsız biri olarak süregenleştirmesi gereken şehir planlama projeleri ise, onu iyice bütünsel sermaye erkinin, hasmının boyunduruğu altına sokar (Adorno and Horkheimer, 2014: 160).

Bu bağlamda, bireyler birbirine benzeyen şekilde tüketim yapmaya başlamışlardır. Başka bir deyişle, bireyler birbirlerine özenerek, aynı şeyleri tüketmektedirler ve böylece de özerklikleri yok olmuştur.

Adorno ve Horkheimer kültür endüstrisini geniş bir şekilde ele almışlardır. Birlikte kaleme aldıkları Aydınlanmanın Diyalektiği adlı eserde, kültür endüstrisi ürünlerinin, bireyler perişan halde olsa da, canlı bir şekilde tüketileceklerini söylemektedirler. Onlara göre, kültür endüstrisinin her tezahürü kaçınılmaz olarak bireyleri, bütünü onları dönüştürdüğü biçimde yeniden üretmektedir (Adorno and Horkheimer, 2014: 170).

Jürgen Habermas'ın ise, eleştirel iletişim kuramının kapsamını, bir yanda bürokratik veya demokratik olmayan kapitalist kuruluşların bireyi yetersiz gören iletişim gücü ile diğer yanda ise, demokratik siyasal olan eleştirinin, karşılıklı anlaşmanın ve öz-belirlenimli oydaşmanın kolektif yeterli gücü arasındaki zıtlık oluşturmaktadır. Herhangi bir ortak siyasal eleştiri veya teknik çözümlemeye imkân veren, sıradan karşılıklı anlaşmanın gerekliliklerine ilişkin detaylı bir çözümlemeye girmek bağlamında J. Habermas, eleştirel bir referans noktası ortaya koymaktadır. Sonrasında somut olan devletin yapı-politikalarının ve üretim ilişkilerinin çarpıtıcı iletişimsel etkileri ile karşılaştırabileceği politik olarak engellenmiş olan tartışma ve sağduyu imkânını da ortaya atmıştır (Forester, 2010: 286).

J. Habermas, 16. yy.'da merkantilist olan kapitalizmin gelişiminin, politik iktidarın değişmiş olan kurumsal şekilleri ile beraber Avrupa'da modern dönemin ilk yıllarında yeni bir

kamusal alanın ortaya çıkmasını sağladığını savunmaktadır. Buna göre, kamu otoritesi kavramında değişim görülmeye başlamıştır. Bu bağlamda kamu otoritesi; saray hayatı alanı yerine, hukuk açısından yargı alanı olan, betimlenmiş ve meşru şiddet kullanma hakkını kazanmış, yeni ortaya çıkmış olan devletin etkinlikleriyle daha da ilgili hale gelmiştir. Ayrıca kamunun otoritesinin himayesi altında oluşmuş olan özel ekonomik ilişkilerin ortamı olarak sivil toplum ortaya çıkmıştır (Thompson, 2008: 112).

Bu anlamda, Habermas, kamusal alana odaklanarak, bu alanı kahvehanelerde yapılan tartışmaların ve edebiyat ile felsefe konuşmalarının oluşturduğunu söylemiştir. Bir bakıma, kahvehanelerde yapılan konuşmaları da iletişim araçları belirlemektedir ve bütün bunlar birbirleriyle bağlantılı olarak dönüşür ve gelişir.

1.2.3. İngiliz Kültürel Çalışmaları

Kültür ve toplumdaki çıkar ilişkileri arasındaki bağlantıları anlamlandırmak isteyen bir bakış açısı geliştiren İngiliz Kültürel Çalışmaları, 1960'lı yıllarda edebiyat incelemeleriyle ortaya çıkmıştır. Bu amaçla yola çıkan İngiliz Kültürel Çalışmalar, kendi aralarında ortak bir dil oluşturmaya çalışmışlardır.

İngiliz Kültürel Çalışmaları medyayı, toplumda var olan değerleri ve ideolojileri yeniden ve yeniden üreten bir kuruluş olarak görür. Medya ürünlerinin üretim ve tüketim süreçlerinin ideolojiyi merkez alarak incelenmesi bu çalışmalar ile başlamıştır. Bu yaklaşımla medyadaki metinlerin ideolojik analizinin gerçekleşmesi de sağlanmıştır (Dağtaş, 1999: 335).

Bu çalışmalarda, medya ürünlerinin üretim ve tüketim süreçlerini ele alarak, bu ürünlerin topluma olan etkisini de incelenmiştir. Medya ürünlerinin üretim ve tüketim aşamalarında nasıl süreçlerden geçtiği, kimlerin bu süreçlerde etkili olduğu ve bu süreçlerde çıkar çatışmalarının nasıl yön verdiği İngiliz Kültürel Çalışmalar açısından önemlidir.

İngiltere'de bir araştırma akımı olarak ortaya çıkmış olan Kültürel Çalışmalar, ismini 1964 yılında Richard Hoggart tarafından Birmingham'da kurulan CCCS (Centre for Contemporary Culturel Studies-Çağdaş Kültürel İncelemeler Merkezi)'den almıştır. Kültürel Çalışmalar, Hoggart'ın işçi sınıfının kültürünü araştırmasından sonra radikal bir değişim geçirmiştir. İlk başlarda Eliot, Arnold ve Leavis'in baskıcı geleneğine bağlı olması karşısında; içerisinde sadece işçi sınıfı kültürü için uyarlanmış çalışmalar olarak kalacağı düşüncesi bulunmaktaydı. Fakat E. P. Thomson'un *The Making of the English Working Class* (1964) ve Raymond Williams'ın *The Long Revolution* (1961) adlı eserleri, Kültürel İncelemelerin gidiş yönünü belirleyen ilk çalışmalar olmuştur. R. Hoggart, savaş öncesi işçi sınıfının hayatını, kamusal değerlerin ve kişisel uygulamaların sıkı bir şekilde iç içe geçmiş olduğu karmaşık bir

bütünlük olduğunu ifade etmektedir. Hoggart belli unsurları iyi veya kötü olarak ayırtırmaya çalışmadan, işçi sınıfı hayatının gerici unsurları olarak betimlenen aile içi şiddet ve mahalle şiddeti gibi yönelimlerin toplumsal belirleyicileri üzerinde durmuştur. Bununla beraber, Hoggart, geleneksel işçi sınıfının hayatını incelemesi ve karmaşık karşılıklı olan ilişkileri göstermesi açısından takdir edilmesine rağmen; bunların, inşa edilmiş olmalarından çok, organik olan bir kültürün dramatik olarak bir yorumlaması olduğu söylenebilir (Turner, 2016: 61).

Raymond Williams ise, edebiyat tarihi ve medyanın kültürel etkileri ile ilgili yapıtlar ortaya koymuştur. Ayrıca kitle iletişim araçlarının toplum kültürüne etkisi ve toplumsal değişimlerde iletişim araçlarının rolünü ele alan Williams, hâkim olan sınıfların bu araçları nasıl kullandığı ve iletişim süreçlerini nasıl etkilediğini de almıştır.

R. Williams Kültür adlı eserinde, kültür sosyolojisi, kurumlar, üretim araçları, özdeşimler ve yeniden üretim sisteminden bahsetmektedir.

R. Williams' a göre, en gerçek kültür sosyolojisi özgül formlarla, pratiklerle, kurumlar veya dönemlerle uğraştığı zaman, göreceli olarak başarılı olmuştur. Ancak gerek bunları toplumsal süreçler halinde genelleştirmeye gerekse onların anlaşılabilirliği genel bir kuramı geliştirmeye çalışıldığında ise, göreceli bir başarısızlığa uğramıştır. Bu farklı sonucun ortaya çıkmasında iki ana neden rol oynamış gibidir; bunlar: özgüllük ve karmaşıklık meselesidir. Belli bir form, pratik, kurum veya dönem hakkında ne kadar çok şey bilinirse bilinsin, belirli bir tipte genel çözümleme bakımından buna ne kadar yaklaşılsa da, bütün bunlardan o kadar az tatmin olunacağı bir gerçektir. Ona göre, bu doyumsuzluk, bir temele oturan itirazlara, düzeltmelere ve bunların tümünün daha ayrıntılı bir incelenmesine yol açtığı zaman sağlıklıdır (Williams, 1993: 181).

Bu bakımdan Stuart Hall ve Richard Johnson Kültürel İncelemelerini sermayenin dönüşümünün (üretim-dağıtım-tüketim-üretim) Marksist modeli üzerine kurmuş olmalarına rağmen, Hall ve diğer İngiliz Kültürel Çalışmalarının etkin isimleri ekonomik analizi devamlı takip etmemişlerdir. Bunun dışında, 1980'lerden günümüze İngiliz ve Amerikan Kültürel Çalışmalarının çoğu araştırmacısı siyasi ekonomiden tamamen uzaklaşmıştır (Kellner, 2016: 145). Ona göre, ideolojik önermeler kişiler tarafından yapılır, ancak ideolojiler kişisel bilincin veya amacın ürünü değildir. Bunun tersine, amaçlar ideoloji içerisinde oluşur ve ideolojiler öznelere oluşturarak çalışmaktadır.

Stuart Hall'a göre, Kültürel Çalışmalar, iletişimin geleneksel olan davranışçı yaklaşımlarından ayrı olarak şekillenmiştir. Hall, temel medyayı geniş, tümüyle baskın politik ve sosyal güç olarak görmekteydi. Aynı zamanda Hall, Marksizmi ideolojiyle ilgili indirgemeci

ve sınıfı merkez alan bir yaklaşıma sahip olmak ile eleştirirken, ideolojiyi ve de sınıfı reddetmemiştir. Yalnızca kültürün daha geniş olan kapsama alanının bu şekilde indirgemeci bir yaklaşımla anlatılamayacağını düşündüğünü vurgulamıştır. Buna göre, Hall, siyasetin daha geniş kültüre içkin olmasını ve bu nedenle kendisinin de politik olduğunu ileri sürmektedir (Oğuz, 2014: 130).

Sonuç olarak, Hall, İngiliz Kültürel Çalışmalar araştırmalarının doğası ve kapsamı üzerinde önemli bir etki oluşturmuştur. 2002 yılında Birmingham Üniversitesi çalışanları, araştırmalarının öneminin azaldığı gerekçesiyle Kültürel Çalışmalar Merkezi'nin kapanmasına karar vermişlerdir.

1.2.4. Yapısalcılık

Yapısalcılıkta bireyler, toplum gerçekliğine biçim verenler olarak değil, tersine bireyler arasındaki bağlantıların edilgen bir unsuru olarak değerlendirilmektedir. Toplum bireylerinin yaptıkları söylemlerin, arasında oluşan ilişkinin sonucunda oluşan anlamlar yapısalcılıkta önem kazanmaktadır. Başka bir deyişle, bu yaklaşımı savunanlara göre, dili kullananların bireyler olduğunu iddia etmek yerine, dilin bireyleri kullandığı savunulur.

Yapısalcılık, 1960'lı yıllarda öncelikle Fransa'da Saussure'ye ait yapısal dilbilim yönteminden yola çıkılarak; Louis Althusser, Jacques Lacan, Roland Barthes, Michel Foucault ve Claude Levi-Strauss tarafından temsil edilen bir düşünce hareketidir. Psikanalizin bilinç dışı aktarma modeliyle, Marksizmin toplumsal yapıyı belirleme modelini savunan Fransız yapısalcılarının çoğunluğunun, sorumluluğu özgür bireye bırakan, bireyin kendini nasıl yetiştirirse öyle olduğunu söyleyen Hümanizmin aksine bir görüş hâkimdir. Bireyin, bilinçli şekildeki iradesinin ötesinde veya bireysel kontrolünün dışında kalan yapılarca nasıl yapıldıysa veya oluşturulduysa öyle olduğunu savunurlar. (Tekinalp ve Uzun, 2013: 149). Başka bir deyişle, kullanılan dil, bireyi şekillendirmektedir. Birey yapıya göre kişilik değişikliği göstermektedir.

Saussure dilbiliminde anlamlandırma şekli, metafizik öğretilerden ve bireyden arındırılıp dile atfedilmektedir. Anlamlar, dilin kendi içinde bulunan bir olgu olarak ele alınmaktadır. Hiçbir gösterge, bir başka göstergeden öncelikli değildir. Bütün göstergelerin işlevi, görevi diğer göstergelerle ortaya çıkar. Metafizik yönelimli dil araştırmalarında gösterilen ön plana çıkarılırken Saussure'ün yapısalcı dilbilimiyle birlikte gösteren önem kazanmıştır. Saussure'ün savunmasına göre, bir gösterge, anlamını diğer bir göstergeden farklı olmasıyla elde eder. Gösterenler, farklı ses imgeleriyle ifade edildiği için farklı gösterenlerdir. Bütün göstergeler, birbiriyle yapısal bir ilişki içindedir. Yapısalcı dilbilimin esas yaklaşım şekli

gösterenin anlamı, dil içindeki göstergelerin zıtlığı sonucunda belli olmaktadır. Burada öncelik, gösterenlerin farklı ses birimleri tarafından dile getirilmesidir. Dilin imkânları ve yasaları gizli olmaktadır. İşte yapısalcılığın amacı da bu gizli yasaları ve olanakları ortaya çıkarmaktır (Bircan, 2015, 55).

Yapısalcılığı savunan araştırmacılar, dilbilime bilimsel bir konum oluşturmaya özen göstermeye çalışarak, dil kavramıyla ilgili anlam belirsizliğini gidermek için bir terminoloji geliştirmişlerdir.

Bu bağlamda, uygulamacının, düzensiz ve karmaşık olan olaylar yükü altında ezilmemek açısından yapısalcı analizi kullanmasının gerekliliği üzerinde dururlar. Yapısalcı çalışmacı önemli olanı önemsizden, belirgin olanı da belirsizden ayırır. Yapının içindeki düzenine yönelmek, dışta kalan unsurları gerektiğinde yapının gösterdiği şekilde değerlendirmek, bağımsız bir bütünle yeterli hale gelmek yapısalcı çalışmacının esas izleği olmalıdır. Bununla beraber, nesnenin bir yapı olarak ele alınması gerektiğini savunan yapısalcı araştırmacılar, amaçlarının her olguyu açıklamak, anlatmak olmadığını vurgularlar (Tüfekçi, 2003: 51). Asıl amaçlarının, bireyin davranışlarını, büyük yapılar ve olgular çerçevesinde incelemeye ve açıklamaya çalışmak olduğu söylenebilir.

Yapısalcılık, daha çok bilinç içerisinde olan ve bilinç dışı yapılarla bağlantı kurular. Buna bağlı olarak, bireyler, yapının bir ürünü olabilmektedir ve bu ilişki de bilinç dışıyla anlam kazanmaktadır. Bu noktada, bilinç ve bilinç dışı yapısalcılığı savunanlar açısından önemli olmaktadır.

Özne geri planda tutulmakta, temel belirleyici olan yapılar olmaktadır. Bu açıdan, Levi-Strauss, kültürel yapıları açıklamak için bireyin zihninin ayrıntılarına inmenin gerekli olduğuna vurgu yapmış, özellikle de bu analizi zihnin bilinç dışı uygulamalarına, dilin kendi yapısındaki karşıtlıklara ve bunlardan oluşan kelimelerin dizilmesine dayandırmıştır. Bu açıklamaya göre, aklın bilinç dışındaki yapısı, konulara ve bir içeriklere karşı olmakta ve bu durum topluluğun ekonomik, toplumsal ve kültürel niteliklerine uygulanabilmektedir. Bu durum için de, her grubun veya topluluğun kendisine ait bilinç dışı anlamlarını bulmak ve bunları açıklamak gerekmektedir (Nar, 2014: 38). Yapısalcılığın en etili araştırmaları genellikle, dilbilimi, göstergebilim ve antropoloji bilimi olmuştur.

Dili, bir gösterge sistemi şeklinde inceleyen ve dilin kendi iç kuralına göre işleyişini benimseyen yapısalcılık kuramı; metni oluşturan unsurları kendi anlam düzlemi içerisinde kabul eder ve de onun dışında olanları (yani, sözcüklerin tarihi, toplumsal dilsel ve de psikolojik göndermelerini) hesaba katmamaktadır (Furtana, 2014: 41). Postyapısalcılık ise, birey dünya, anlam oluşturma ve yeniden oluşturma arasındaki ilişkileri inceleyen kurama ya da bir grup

kurama verilen tanımlamadır. Postyapısalcılar konuşulan dilin ve bilinen imgelerin kökenlerinin, bilinç olmadığını ileri sürmektedirler (Belsey, 2002: 13).

Postyapısalcılık, yapısalcılık gibi dile ve dilin bağlantılarına odaklanmaktadır. Fakat yapısalcılık araştırmalarının objektif ve nesnel bir bilim olarak görülme ihtimalini reddettiği için yapısalcılıktan ayrılmaktadır. Bu bağlamda postyapısalcılık, öznel ve farklı olmayı benimsemiş gibi görünebilmektedir. Gerçekten, teorik paradigmlar yerine, olası teorik yolların oluşturduğu kavramsal bir alan şeklinde ortaya çıkmaktadır. Dilin yeniden gözden geçirilmesiyle, Fransız filozof Jacques Derrida ile gerçekleşmiştir. Derrida, Saussure'un dil kalıbının görünürde değişmez olan karşıtlıklarını yapısal olarak çözümlediği ve yeni anlam çeşitliliklerini ortaya çıkardığı araştırmalarıyla gündeme gelmiştir (Satır, 2015: 787).

Postyapısalcılığın felsefesinde, dilbilimi, yazın kuramı, toplumbilimi insanbilimi, ruhbilimi ve göstergebilim de dâhil birçok bilimin ve disiplinlerin bir araya gelerek ortak bir payda oluşturdukları bir yaklaşımdır.

1.3. Eleştirel Söylem Kuramı

Söylem, söylemsel mantığın toplum tarafından anlaşılmasını sağlamayı kendisine amaç edinerek, söylemin toplumsal bir kavram şeklinde kabul edilmesi aracılığıyla, toplumsal ilişkileri yeniden yapılandıran enformasyonun düzenlemesi için bir yoldur.

Söylem kavramında üç önemli ögenin birleşimi olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda, birleşimlerin; söylemsel pratik (metin üretimi, paylaşımı ve tüketimi) toplumsal pratik ve metin ve de özgün söylemin analizi olduğu söylenebilir. Bunların hepsinde üç boyutlu ve karşılıklı ilişkinin çözülmesi gereklidir (Fairclough, 2015: 125).

Michel Foucault'un bütün çalışmalarının merkezinde söylem yer almaktadır ve Foucault, söylemi benimseyerek ona akademik bir zemin kazandırmak istemiştir. Dolayısıyla Foucault, bilgi ve anlam üreten sistemi tanımlamak için, söylemin ne anlama geldiğini daha geniş bir şekilde açıklamaya çalışmıştır.

Foucault, söylem olarak gelişen oluşumların ve ifadelerin bir defa baştanbaşa kastedilen alanı, onların bir defa tasarlanmış genel teorileri ve uygun uygulama alanları hakkında yapılmış çözümlemeye arkeoloji adını vermektedir (Foucault, 1999: 2).

Foucault'a göre, herhangi bir söylem olgusu konusunda, dil çözümlemesinin her zaman ortaya koyduğu bir soru bulunmaktadır: Bu söylem, hangi kurallara göre kurulmuştur, sonuç olarak da, benzer başka söylemler hangi kurallara göre kurulabilirler? Söylemin olguları hakkındaki betimleme bütünüyle başka bir soruyu daha ortaya koymaktadır: Bu söylemin ortaya çıkması ve onun yerini başka hiçbir söylemin alamaması nasıl gerçekleşmektedir?

Ayrıca söylem hakkındaki bu tanımlamanın düşünce tarihine ters düşmüş olduğu da görülmektedir. Düşünce tarihinde, belli bir söylem birliğinden hareket ederek ancak, bir düşünce sistemi yeniden kurulabilmektedir (Foucault, 1999: 92).

Diğer taraftan, söylemin kontrolü anlamında iki unsur çok önemlidir:

- Söylemin belirtildiği bağlam,
- Metin ve konuşmadır.

Söylemin söylendiği bağlam çok önemlidir. Çünkü bağlamından koparıldığı anda, aynı ifadeyi vermeyebilir. Her birey her ortamda söylemde bulunamayabilir ve söylemler üzerinde etkili olamayabilir. Örneğin, bir yönetim kurulu toplantısında sekreterin işlevi not tutmaktır, konulara müdahale etmek değildir. Dolayısıyla bir sekreterin bu tür bir toplantıda söylemde bulunması düşünülemez. Bundan başka, TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi)'deki söylemler üzerinde etkin olabilmek için milletvekili, mahkemelerdeki söylem üzerinde etkin olabilmek için de hâkim, savcı olmak gerekir. Medyanın söylemleri üzerinde etkin olabilmek için ise, medya mensubu, gazeteci, televizyoncu, medya kuruluşu olmak gerekir. İşte eleştirel söylem analizi buna göre, egemen grupların çıkarında bulunan bağlamsal kontrol grupları üzerine yoğunlaşmaktadır (Devran, 2010: 28). Bu anlamda söylem, meşrulaştırma, manipülasyon ve rızanın imalatı ile söylem yoluyla bireylerin zihinlerinin iktidar lehine dolaylı şekilde etkilenmesine odaklanmaktadır.

Diğer yandan söylem ve ideoloji kavramları çok karıştırılmaktadır. Aslında söz konusu iki kavram arasında çok önemli farklar vardır. Örneğin, iki kavram da özerk değildir; daha ziyade diğer kavramlarla bağlantılıdır. Dolayısıyla ideoloji, Marx'ın icadı değil iken, günümüzdeki kullanımında Marksist gelenekle yakından ilişkilidir ve modern Batı Marksizmi'nin geniş sorunu olarak tanımlanan, gereklilik ve tabii olan ilişkilerinin doğrudan asgari düzeyde zora, başvurularak nasıl yeniden üretildiğini anlama, açıklama çabasının içinde yer almaktadır. Öte yandan söylem, dilin ve diğer sosyal göstergebilim şekillerinin toplumsal deneyimleri aktarmanın dışında, toplum olarak öznelere, bu öznelere arasındaki ilişkilerin ve de var oldukları ortamın oluşturulmasında oynadığı önemli rolün kavramasında yardımcı olacak olan terimi sunmaktadır (Purvis and Hunt, 2014: 11).

Nitel araştırma türlerinden olan eleştirel söylem analizi, farklı kuramsal alanlardan beslenen ve değişik perspektifleri ve yöntemleri kapsayan bir yaklaşımdır. Kuramsal zeminini Antik Yunan'daki retorik araştırmalarla beraber, eleştirel söylem analizinin günümüzdeki anlamıyla ortaya çıkış zamanı, 1970'lerde eleştirel dilbilimi araştırmalarına denk düşmektedir ve özellikle Norman Fairclough, Teun A. van Dijk ve Ruth Wodak gibi araştırmacılarla birlikte çok disiplinli bir yaklaşım şeklinde belirgin olmuştur (Evre, 2009: 135). van Dijk'a göre,

söylemle toplumsal denetim uygulamasının önemli koşullarından biri söylemin denetlenmesi ve söylemin üretilmesidir. Bu yüzden, esas sorular, hangi durumlarda, kim, kime, neyi, nasıl söyleyebilir veya yazabilir? Farklı söylem biçimleri veya türlerine ya da söylemin üretim araçlarına erişebilme imkânına kimler sahiptir? şeklinde belirlenebilir (van Dijk, 1999: 335). Bu bağlamda, van Dijk, bilgiler genellikle açık bir şekilde ifade edilmeyip, bunun yerine, imalara başvurulduğunu söylemektedir.

Bunun dışında söylem kuramı, Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe'un çalışmalarından beslenerek gelişmiştir. Onlara göre, toplum ve kültür noktasındaki bütün siyasi rekabetler, talepler, çıkarlar, kişilikler kendilerini söylem anlamında oluşturulur.

Bir toplumsal talebin kesinleşmesi toplumdaki dil ve anlamlandırma düzleminin doğal özelliğinden dolayı mümkün olmamaktadır. Bütün kimlik ve toplumsal talepler, hegemonik performansını başka kimlik ve isteklerle kurduğu eşdeğerlik birliğine borçludur. Buna göre, Laclau ve Mouffe'un kuramında politik ve iktidar bir paranın çift yüzü gibidir. İktidar, toplum ve kimlikler gibi söylemlerin üretimine gönderme yaparken, politika bu söylemlerin daima olumsal olarak sunulmasına göndermede bulunmaktadır. Bu yaklaşım, iktidarın üretici özelliğine işaret etmektedir. Fakat iktidarın üretici özelliği politikayı kavrama şekli göz önünde bulundurulduğu zaman üstten belirlenen değil olumsal bir süreç karşımıza çıkmaktadır. Bu olumsallık, toplumsal alandaki hiçbir kimliğin evrensel veya nesnel olarak kavranamayacağı gerçeğine işaret etmektedir (Durna ve Kubilay, 2010: 57).

Sonuç olarak, eleştirel söylem kuramı, söylem kuramlarının epistemolojik bağlantı içerisinde olduğu kuramsal yaklaşımların temellerini ele almaktadır. Bu noktada bu yaklaşım bireyleri özne olarak değerlendirmektedir.

1.3.1. İdeoloji, Söylem ve Dil

İdeoloji, nesne ve özne ilişkisinin çeşitli kuramlarda ve farklı şekillerde teorikleşmesi sebebiyle değişik anlamlar kazanır ve bununla birlikte farklı politik sonuçları ve de iktidar ilişkilerini ortaya çıkarır.

Buna bağlı olarak, ideoloji kavramını farklı şekillerde açıklayan üç ayrı kuramsal yaklaşım belirlenebilir:

-Klasik kuramlar: İdeolojiyi makro düzeyde ve genel olarak ele alan klasik kuramlar, ideolojiyi bireyin iradesinin dışında, sürekliliği olan bir nesne olarak tanımlanan yapı kavramı ile ilişkilendirmektedir. Birbirini dışlayan özne ve nesne arasında birinin ötekini belirlediği bir tür belirlenim ilişkisi bulunmaktadır. Örneğin Marksizm'deki üstyapı-altyapı ilişkisinde, üstyapı ögesi olan ideoloji altyapının belirlenmesini sağlamaktadır.

-Neo-kuramlar: Dil ve kültür araştırmalarına yoğunluk veren neo-kuramlarla beraber, belirleyicilik ilişkisi eleştirilmeye ve kesin belirleyici öğelerden, çok değişkenli karmaşık modellere geçilmeye çalışılır. Neo-kuramlara bağlı olarak yapı ihmal edilmeye, özne ve ideolojinin oluşumu anlatılmaya çalışılarak, ideolojik ve kültürel pratikler üzerinde yoğunlaşma durumları ortaya çıkmaktadır.

-Post kuramlar: Bu kuramlarla birlikte, özne ve nesne ilişkisinin dil ile birlikte gerçekleştiği ve gerçekliğin de söylemsel olduğu ön plana çıkarılarak, ideolojinin yerine söylem kavramı kullanılmaya başlanmaktadır (Duman, 2006: 167).

Özetle, neo-kuramlar, dil ve kültür çalışmalarına ağırlık vererek, değişkenli karmaşık yapıları belirlemeye çalışmakta; klasik kuramlar, ideolojiyi ön planda tutarak, ideolojinin sürekliliği noktasında vurgu yapmakta; post kuramlar ise, özne, nesne ilişkisinin dil ile beraber gerçekleştiğini ve böylece söylemin önemli olduğunu açıklamaktadır.

Bu kuramlarla beraber, ideolojinin, gerçekliğin toplumsal olarak inşa edilmesinde oynadığı kurucu rol ile birlikte düşünölmesi gerekliliği önem arz etmektedir. Buna göre ideoloji, bireyin yaşamış olduğu dünyayı oluşturan anlamların ve simgelerin karşılıklı bütünüleşmesi sonrasında oluşmuştur. Toplumsal yapıyı oluşturan çeşitli çıkar grupları tarafından eklemlenmiş olan ideolojik kavram formasyonlarının sosyal gerçekliğin inşa edilme şekillerinde, yani ideolojinin inşa ettiği anlamın süreçlerinde oynamış olduğu rolü ortaya koymak gerekmektedir. İdeoloji kavramı, söylem çözümlemelerinin ana kavramlarından biriyken, söylem, iktidar ve ideoloji kavramları arasındaki ilişki çok fazla sayıda çalışmaya konu olmuştur. İdeoloji dilinin, günlük yaşamdaki hegemonik ilişkilerde de devam ettirildiği ve ideolojinin örgütlü bir şekilde politik pratikler kadar, gündelik yaşamın tüm alanlarında (ev, okul, işyeri, medya) oluşturulduğu genel kabul görmektedir (Karaduman, S., 2017: 34).

İdeoloji ile dil arasındaki bağlam, dilin toplum olarak mücadeleyi sağlayan bir anlama çabası ve düşüncelerin bir yansıma biçimi şeklinde görüldüğü modern anlayışlarda, gerçeğin tam olarak yansıtılması sorunu çerçevesinden kurulmaktadır.

Aslında ideoloji, dille değil de söyleme ilişkin bir konudur. İdeoloji, belirli kişi özneleri arasında, dilin belli etkiler meydana getirmek için fiilen ne şekilde kullanıldığına ilişkin bir durumdur. Bir önermenin ideolojik olduğuna veya olmadığına, o önermeyi söylem bağlamından kopartılmış bir şekilde ele alarak karar verilmez. İdeoloji, bir kavramın içermiş olduğu dilsel özelliklerden çok, kimlerin kimlere ve hangi amaçla ne söylediği ile ilgili bir konudur. Tam olarak aynı olan dil birimi, bir bağlamda ideolojik sayılırken, bir başka bağlamda sayılmayabilir; bu durumda ideoloji, bir söylemin, kullanıldığı sosyal bağlamla ilişkisinin bir işlevidir (Eagleton, 2011: 28).

İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure, 20. yüzyılda modern dilbiliminin kurucusu olarak, bu alandaki ilk çalışmaları başlatmıştır. Saussure 1916'da Genel Dilbilim Dersleri adlı kitabı yayımlamış ve bu eseriyle dilbilimde yöntemsel araştırmalar başlatarak, dizge incelemelerini ve anlamı dil sisteminin temel işlevi olarak ele almıştır. Buna göre, dilbilimci Saussure, yöntemsel bir devrim meydana getirip kendi kuramını geliştirerek yapısalcılığa ve semiyolojiye katkıda bulunmuştur. Saussure, yapısalcılığın zeminini oluşturarak, artık dilin artzamanlı değil, eşzamanlı öğelerin salt yapı içerisindeki bağlantılarına dayanan kuramsal bir yaklaşım olduğunu ortaya koymuştur (İnceoğlu ve Çomak, 2009: 22).

Dil araştırmaları, göstergebilimin gelişmesiyle birlikte etkileşim içerisinde, öznelere bilinci ya da bilinçsizliği sorunlarına çıkış yolları bulmaya çalışmaktadır. Göstergebilimde gösterilen ve gösteren kavramları önem kazanmaktadır ve dil araştırmaları, göstergebilimle yakından ilişkilidir.

Dilin çok vurgulu bu özelliği karşımıza Saussure'un belirttiği, gösterilen ve gösteren arasındaki ilişkinin keyfi şekilde olması gerçeğini çıkarmaktadır. Bu ilişkinin keyfi olması, toplumsal ve kültürel ortamlarda üretilen anlamların hiçbir zaman kesinleştirilemediği ve bu kaygan zeminin ayrıca öznelere konumlandırmış olan bir söylemsel üretimi gösterdiği gerçeğine gönderme yapmaktadır (Durna ve Kubilay, 2010: 51).

Dilin toplum olarak karakterinin ve dilin kullanımının, eylemsel olan karakterinin ön plana çıkmaya başlaması ile birlikte, ideoloji ile dil arasındaki ilişki, farklı şekilde kavranmaya başlanmıştır.

Bununla birlikte eğer her dil kendi özgül çıkarlarını dile getirmekteyse, bütün dillerin ideolojik olduğu söylenebilir. Ancak klasik ideoloji kavramı hiçbir anlamda çıkar sağlayan söylemle ya da ikna edici sonuçlar oluşturmayla sınırlı değildir. İdeoloji tam olarak belirli tür çıkarların, siyasi iktidarın belirlenmiş şekilleri adına saklanması, doğallaştırılmasını, rasyonalize edilmesini, meşrulaştırılmasını ve evrenselleştirilmesini sağlamakta olan süreçlere karşılık gelmektedir. Bu bağlamda, stratejilerin fark gözetmeksizin, şekilsiz bir çıkar kategorisi içerisinde eritilmesiyle çok sayıdaki olgu, siyasi açıdan etkisiz hale getirilmiş olmaktadır. Bu nedenle her dil bir anlamda retorikseldir iddiası, her dilin ideolojik olduğunu ya da olmadığını iddia etmekle aynı değildir (Eagleton, 2011: 265).

Stuart Hall'a göre üretim, iletiyi oluşturmaktadır. Bir anlamda, döngü üretim süreci ile başlamaktadır. Elbette, üretim süreci söylemsel yönü olmadan var olamaz: (üretim süreci) anlamlar ve düşünceler ile başta başa biçimlendirilmiştir: üretim rutinlerine ilişkin kullanımdaki bilgi, tarihsel olarak tanımlanmış teknik beceriler, profesyonel ideolojiler, kurumsal bilgi, tanımlar ve varsayımlar, izleyiciler hakkındaki varsayımlar, vb. bu üretim

yapısıyla programın oluşumunu biçimlendirir. Diğer yandan, televizyonun üretim yapıları, televizyon söylemini kurmasına rağmen, kapalı bir sistem oluşturmamaktadırlar. Bu yapılar; konuları, yaklaşımı, gündemleri, olayları, çalışanları, izleyici imgelerini ve durumun tanımlarını ayrıksı bir yere sahip geniş sosyokültürel ve politik yapıdaki diğer kaynaklardan ve söylem biçimlerinden elde etmektedirler (Hall, 2003: 311).

Bu bağlamda, Hall ile bir ekol olarak kültürel çalışmalar, kültürel süreçlerin çözümlenmesinde yapısalcı paradigmaların işlevsel hale gelmesinin gerekli olduğu noktasında birleşmişlerdir. Bu bakımdan, kitle iletişim araçları ve özellikle de televizyon, gençlik araştırmaları ve güvenlik konuları çalışma alanları arasındadır.

1.3.2. Haber ve Söylem

Haber söylemleri, toplum üzerinde oluşturduğu etkisi bakımından önem kazanmaktadır. Haberlerin, günümüzde yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte önemi büyüktür ve insanların neleri konuşması gerektiğini büyük ölçüde iletişim araçları belirlemektedir.

Stuart Hall ve arkadaşlarına göre, medya kendiliğinden özerk bir şekilde haberin unsurlarını oluşturmaz; daha ziyade, düzenli ve güvenilir kurumsal kaynaklar tarafından belirli yeni konulara yönlendirilmesi şeklinde gerçekleşir. Bu kurumların bazıları kendilerini basın bültenleri ve basın temsilcileri aracılığıyla görünür kılmaktadır (Hall, Critcher and others, 1978: 57).

van Dijk'a göre, bir metinde, özellikle haber metninde ortaya konulmuş olan söylem, direkt olarak kişileri etkilemez; bunu bağlam modelleri ile birlikte yapmaktadır. Belirli olaylarla ve durumlarla ilgili bağlam modellerinin oluşturulabilmesi için ise, kişilerin bu durumlara ilişkin tanımları kapsayan ve semantik hafızaya yerleşen özne zihinsel temsillerinin bulunması gerekmektedir. Yani bireylerin farklı durumlarla ilgili zihinsel modelleri olmadan, belirli bir etkileşimsel olayla ilgili bağlam modelinin oluşturulabilmesi mümkün olmayacaktır. Bu durumda bulunan söylemin söz konusu sosyal etkileşim içindeki katılımcıları da etkisi altına alması çok da mümkün olmayacaktır ya da etkisi sınırlı olacaktır (Şah, 2012b: 248).

Bir haber metninin üretilmesinde birçok etken ön plana çıkmaktadır. Örneğin, haber bir kaynaktan öğreniliyorsa, kaynağın haber aktarma biçimi önemlidir. Sonrasında, muhabirin haberi oluşturma tarzı, medya kurumunun sahiplik yapısı, editörün bakış açısı vb. konular haber üretim sürecini etkilemektedir.

Bugünkü habercilik uygulamaları içerisinde, haberler endüstriyel bir yapı tarafından seçilerek, biçimlendirilmekte ve dağıtıma sokulmaktadır. Ancak bu süreç doğal olarak harekete geçmekte olan bir yapıya sahip değildir. Habercilik örgütlerinin yapısı ve habercilik

pratiklerinin önemli derecede tek tipleşmiş olduğu bir medya alanında haberlerin seçiminde hem çıkarların, hem de kültürel yapı ve siyasal tercihler belirleyici olmaktadır. Söz konusu bu yapı içinde haber söyleminin oluşturulmasında, kurumun genel yayın politikası, ekonomik bağımlılık ve tiraj kaygısı, toplumsal değerler, haber kaynaklarına bağımlılık, hâkim olan ideoloji ve siyasal otoriteye bağlı baskılar da ön plana çıkan unsurlar olmaktadır. Bunun sonucunda, haberlerin yapısını etkileyen egemen düşünceler ve yaklaşımlar aracılığıyla belirli ideolojik görüşlerin topluma sunulduğu görülmektedir (Sungur, 2010: 26).

Bütün bunların etkisiyle oluşturulan haber, bireyler arasında farklı söylemlerin oluşturulmasına da yol açmaktadır. Örneğin, a kanalında bir haber, o kanalın bakış açısıyla anlatılır ve o kanalı izleyenler haberi o şekilde algılar. Ancak b kanalında aynı haberin anlatılış şekli farklı olabilir ve o kanalı izleyenlerde başka bir etki oluşturmaktadır. Bu da göstermektedir ki, okuyucu açısından haberin hangi kaynaktan alındığı önemlidir. Ancak neyse ki, günümüzde gelişen iletişim teknolojileri ile okuyucunun haber kaynağı da artmıştır. Okuyucu doğruluğundan tatmin olmadığı bir haberi, birçok kanaldan okuyarak, izleyerek sağlamasını yapabilir.

1.4. Yeni Medya Kuramları

Yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte, yeni medya kuramları da ön plana çıkmaktadır. Artık kullanıcılar, geleneksel medya yerine yeni iletişim teknolojilerini tercih etmektedir. Bunu etkileyen birçok unsur bulunmaktadır: yeni iletişim teknolojilerinin hızlı olması, anlık bilgi verebilmesi, bağlantının olduğu her yerden erişim sağlaması, geribildirimde daha hızlı olanak tanınması, farklı kanalları farklı şekillerde bir arada sunabilmesi ve daha birçok avantajı içerisinde barındırdığı için kullanıcılar tarafından bu teknolojiler çekici hale gelmektedir.

Yeni medya kavramıyla anlatılmak istenen, genel olarak dijital teknoloji ile birlikte gelen enformasyona erişimde kolaylık ve hız, çeşitli iletişim yolları ve sosyal paylaşma ağlarının sahip olduğu yer gibi konular ve yeni tartışma alanlarıdır. Günümüzde yaşanan dönüşümler ve değişimler çerçevesinde devamlı olarak genişlemekte olan yeni medyayı açıklayan, kullanıcıların da aktif olduğunu ortaya koyan tanımlar yapılmaktadır. Yeni yöntem örnekleri içerisinde; e-book, Twitter, Facebook, Instagram internet gazeteleri, dijital olarak üretilen animasyonlar ve 3D filmler yer almaktadır. Bundan başka, sosyal medya gelişen tüm nitelikleriyle birlikte yeni pazarlama fırsatları da getirmektedir. Dahası, yeni paylaşım ortamlarında, medya kendi kültürünü oluşturarak, geleneksel teknolojilerin kültürünü

dönüştürmekle beraber, aynı zamanda onların yerine de geçerek birçok farklı kullanım ortamı da meydana getirmektedir (Yurttaş ve Şişman, 2015: 156).

Bu noktada, dokunmatik toplum denilen toplumun ve kültürün geliştiği görülmektedir. Artık kullanıcılar, alışveriş, bankacılık, e-devlet, haberleşme işlemlerini çoğunlukla yeni iletişim teknolojilerini kullanarak yapmayı tercih etmektedirler. Bu teknolojilerin hızlı ve kelimenin tam anlamıyla ellerinin altında olması bireyleri bu teknolojileri kullanmaya teşvik etmektedir.

Marshall McLuhan bu anlamda marjinal birey tanımını yapmaktadır. Ona göre, marjinal birey, çevresi olmayan bir merkez, tamamlanmış bir bağımsız tiptir. Diğer bir deyişle, marjinal birey, feodal, aristokratik ve sözeldir. Yeni kentli veya burjuva birey ise merkez çevre tarafından yönlendirilir. Yani, kentli birey, görseldir; görünüşlerle, uyumla veya saygınlıkla ilgilenmektedir. Birey haline geldikçe veya bir aynışır, diğer bireylere benzemeye çalışır (McLuhan, 2014: 659).

Bu anlamda medya kuramı, iletişim alanlarında tanımlanan iletiler doğrultusunda düşüncenin sistemli bir kolu şeklinde açıklanmaktadır. Buna göre, medyanın ön plana çıkan özelliği, kişilerin ne düşüneceğini ve buna göre nasıl davranacağını belirleyicisi olmasıdır. Bu yaklaşımda medyanın biçimsel özelliklerinden çok, iletinin sahip olduğu olanaklar ön planda yer almaktadır. McLuhan'a göre, medya kişileri şekillendirmektedir (Yengin, 2014: 40). Onları yepyeni bir birey olarak yeniden biçimlendirmektedir ve onların yeni teknolojileri kullanarak düşüncelerini ve ona göre hareket etmelerini sağlamaktadır.

1.4.1. Yeni Medya ve Enformasyon Toplumu

Yeni iletişim teknolojilerinin öneminin artması, enformasyonun da değer kazanmasına neden olmuştur. Yeni iletişim teknolojileri kullanıcılara farklı enformasyon kanallarını, farklı şekillerde sunmaktadır.

Enformasyon Toplumu yaklaşımıyla, nasıl Sanayi Devrimi ile Sanayi Toplumu'na geçme süreci sağlanmışsa, bilgi teknolojilerini esas alan Teknoloji Devrimi ile de Enformasyon Toplumu'na geçilmekte olduğu gösterilmektedir (Aktaş, 2007: 182). Yeni enformasyon teknolojileri, küresel araçsal ağlarla dünyayı birleştirmektedir. Bilgisayar aracılığıyla iletişim, geniş bir sanal cemaatler yelpazesi oluşturmaktadır. Ancak 1990'ların ayırt edici toplumsal ve siyasi eğilimi, toplumsal eylemin, toplumsal siyasetin ister atfedilmiş, tarihe veya coğrafyaya kök salmış olsun, ister yeni inşa edilmiş olsun, ilksel kimlikler etrafında örgütlenmesiydi (Castells, 2008: 26)

Bilgisayarların etkin olarak, bilgiyi artırmak ve dağıtmak için kullanılması toplumun kalkınmasında da etkili olmaktadır. Ağ ortamlarındaki medyanın, daha iyi konumlandırılabilmesi açısından, endüstrinin değişen uygulamalarını dikkate almak zorundadır. Ağ toplumu, internetin sosyal ağları etrafında inşa edildiği ölçüde, yeni bir dönüşüm ve değişim sürecinin dışında kalmak imkânsız hale gelmiştir (Allan and Matheson, 2004: 76).

Castells'e göre, anlık sermaye işlemleri, esnek zamanlı müesseseler, hayat boyunca çalışma süresinde meydana gelen değişimler, hayat döngüsünün bulanıklaşması, ölümün inkâr edilmesiyle ebediyet arayışı, anlık savaşlar, sanal zaman kültürü, bunların hepsi de ortaya çıkışlarıyla birlikte zamanları sistematik olarak karıştıran temel olgular, ağ toplumunun nitelikleridir (Castells, 2008: 613).

Yeni iletişim teknolojilerinin içerisine doğan yeni nesil dışında, artık bir şekilde interneti kullanmak zorunda kalabilmektedir ya da teknolojilerin avantajlarını öğrendikçe, bu teknolojileri kullanmayı tercih etmektedirler. Böylece enformasyon toplumu, ağ toplumu, dokunmatik toplum gibi adlandırılan terimler ön plana çıkmaya başlamıştır.

İnternet üzerine yapılan yorumların çoğunluğunda, ya yeni teknolojik şekillerin sermaye birikimi, metalaşma ve kamusal alanların yok oluşu ile bağları hedef gösterilmiş veya da iyimser bir biçimde dikeye göre daha çok yatay örgütlü enformasyon yapılarının sunmakta olduğu iletişimsel imkânlarla dikkat çekilmiştir. Bütün bu argümanların altında, sanayi toplumundan sonra enformasyon veya ağ toplumuna doğru bir dönüşümün tanığı olup olunmadığına dair, daha ayrıntılı bir tartışma yatmaktadır. Öncelikle sosyolog Daniel Bell (1973)'in ortaya atmış olduğu bu argümanla ekonomik ve toplumsal gelişmelerde bilgi ve enformasyonun başlıca etmenler biçimine geldiği öne sürülmektedir. van Dijk (1999) ise, yeni medyayı etkileyen en önemli yapısal değişikliklerin telekomünikasyon, veri alışverişi ve yeniyle eski medyanın birleşip kaynaşması olduğunu savunmaktadır (Stevenson, 2015: 297).

Modernleşme kuramlarıyla ilişkilendirilmiş olan Enformasyon Toplumu olgusunun ortaya çıkması, II. Dünya Savaşı'ndan sonrasındaki yıllara rastlamaktadır. Bu olgu, özellikle dile getirilmeye başlanmış olan ve 1960'lı yıllarda artarak sürüp giden tartışmalar içinde Sanayi-Sonrası Toplumu'na geçilmekte olduğu düşünülen veya Sanayi Toplumu'ndan farklı olduğu savunulmakta olan yepyeni bir toplumsal yapıyı betimlemek amacıyla kullanılmaktadır. Enformasyon Toplumu biçiminde adlandırılan dönemin niteliği, maddi olan ürünlerin üretimine dayanan bir sistem yerine enformasyonu esas almış olan bir sisteme doğru toplumun dönüşmesidir. Burada üretimin esas kaynağını enformasyonun meydana getirmesinin yanında

kültürel ve toplumsal aşamaların da vazgeçilmeyen bir şekilde yeni teknolojiler ile enformasyonlara bağımlı olmasıdır (Aktaş, 2007: 182).

Yeni medyanın ilişkili olduğu kültürel değişimler daha geniş bir biçimde şu başlıklarla anlatılabilir:

-Modernlikten postmoderniteye geçiş: 1960'lı yıllardan itibaren toplumlar, ekonomilerdeki ayrıntılı ve yapısal gelişmeleri, karşılıklı kültürel dönüşümlerle karakterize ederek, öncekinden daha büyük bir dönüşümün anahtarı olmuşlardır.

-Küreselleşmenin yoğun hale gelen süreçleri: Ulusal devletlerin sınırlarının ortadan kalkması, ticari ilişkilerin ve de kurumsal etkinliklerinin artması; kimlikler, inançlar ve kültürler açısından, yeni medyanın oluşmasına etkileri olmuştur.

-Batıda sanayi sonrasında üretimin değişmesi ve enformasyon çağı: İstihdam, yetenek beceri, yatırım ve kar oranında değişim, çoğu alanda kullanılması açısından; üretim, hizmet ve enformasyon sektörlerindeki üretim yeni medyanın somut göstergesi olarak görülmektedir.

-Merkezi jeopolitik ve yerleşik düzenin merkezsizleşmesi: Yeni iletişim teknolojileri sayesinde medya ağlarının güçlenmesiyle, batının sömürü merkezlerindeki etkin olan güç ve kontrol mekanizmaları dağıtılmıştır.

Yeni medya, bütün bu başlıklar ve diğer tür değişikliklerin bir parçası halinde ele alınmıştır. Bu anlamda yeni medya, başka bir çağa dönüş olgusu ve daha geniş bir sosyal, teknolojik ve kültürel manzaranın parçası olarak görülmektedir (Lister, Dovey, Giddings, Grant, and Kelly, 2009: 10).

Bütün bu yeni iletişim teknolojileri, yepyeni bir medyanın ortaya çıkmasına neden olmuştur ve bu medyada farklı bir kültürün oluşmasını sağlamıştır. Sonuç olarak, yeni iletişim teknolojileri kullanım durumuna göre, toplumları kültürel, toplumsal ve ekonomik yönlerden etkilemektedir.

1.4.2. Yeni Medya Tartışmaları

İnternetin ortaya çıkması ve medyada kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte yeni medya kavramı gelişmiştir. Ancak yeni medya kavramı ile anlatılmak istenilen olgunun tam olarak ne olduğu konusunda tartışmalar bulunmaktadır.

Yeni medya olgusundaki 'yeni' kavramının ideolojik zekâ ile Lev Manovich'in ortaya koymuş olduğu genel-geçer kabuller net bir şekilde anlaşılmadığından olgu üzerinde yanlış bir teknolojik ve araçsal vurgu ön plana çıkmaya başlamıştır. Yeni kavramı medya sözcüğünü de etkileyip medyanın bir ortam olduğu gerçeğini fulü hale getirmekte ve medyayı sadece bir aygıt/araç şeklinde göstermektedir. Medya sözcüğünün ortam anlamına gelmesinin göz ardı

edilmesi de yeni olan medyanın ortamının yapısının dönüşümünden ortaya çıktığı gerçeğine gölge düşürmektedir. Bu bağlamda, yeni teknolojilerle yeni iletişim ortamları arasındaki önemli ayrımın ve ayrımının anlaşılmasını zor hale getirmekte ve her yeni çıkarılan iletişim teknolojisinin yeni medya şeklinde görülmesine sebep olmaktadır (Yanık, 2016: 905).

Manovich'e göre, bütün yeni medya kapsamındaki nesneler, bilgisayarlarda sıfırdan oluşturulmuş olmaları veya analog medya kaynaklarından dönüştürülmüş bir şekilde dijital kodlardan oluşmaktadır ve tüm bunlar sayısal gösterimlerdir. Bunun iki önemli sonucu bulunmaktadır:

-Yeni medya olguları, matematiksel olarak tanımlanabilir. Mesela, bir görüntü ya da biçim matematiksel bir işlev kullanılarak tanım yapılabilir.

-Yeni medya olguları, algoritmik manipülasyona tabidir. Mesela, uygun olan algoritmalar uygulanarak, otomatik şekilde kaldırılabilir. Bir fotoğrafın görüntü kontrastını artırmak, şekillerin kenarlarını bulmak veya oranlarını değiştirmek gibi, kısacası, medya programlanabilir hale gelmektedir (Manovich, 2001: 49).

Buna göre, yeni medyada yeni olan nesneler değişik şekillerde sunulabilir ve duruma göre uyarlanabilir. Böylece yeni olan nesnelere farklı yeni nesneler eklenmektedir. Bu tür uygulamalar, yeni medyanın kullanıcılara tanıdığı olanakları artırmak için yapılmaktadır. Kullanıcılar her eklentiyle yeni medya ortamında daha da özgürleşmektedir.

Bütün bunlar, yeni medyaların, mekân ve zaman farkı olmaksızın, metin olarak ve görsel olarak söylemin sentezini oluşturmuş olan ve kişilerin davranış ve tutumlarında yeniden yapılanmaya teşvik eden medya hizmetleri olduğuna işaret etmektedir. Bir başka deyişle, buradaki işbirliği vurgusuyla etkileşim prensibi, kişileri tek bir ortamda toplama vurgusuyla multimedya özelliği, mekân ve zaman farkı olmaması vurgusuyla asenkron özelliği, metin ve görsel söylem birlikteliği vurgusuyla hipermetinsellik özelliği anlatılmaktadır. Yeni medya ve eski medya zıtlığı üzerinden olguyu açıklamaya çalışan Nicholas Negroponte, yoğun bir şekilde yeni medyanın sayısal temsil niteliğine vurgu yaparak, yeni medyaların en önemli farklılığını enerjiler ve atomlarla iletilmekte olan verilerin, artık sayısal şekilde iletimi olduğunu belirtmektedir. John Pavlik ise, eski ve de yeni medya arasındaki temel farkı, kişiye sunmuş olduğu daha fazla seçenek ve kontrol şekilleri olduğunu anlatmaktadır ve bu farklılığın kökenine etkileşimi de yerleştirmektedir (Yanık, 2016: 903).

Diğer yandan, yeni medya internet zemininde olmakla beraber, sayısal teknolojilerle bütünleşmiş haldedir. Böylece günlük yaşamda yeni medyanın kullanım şeklini bir takım örneklerle açıklamak mümkün olmaktadır. Kişilerin cep telefonları veya tablet bilgisayarlarıyla gazete okuması, cep telefonundan okunan haberlere yorum yapması ve çekmiş olduğu

fotoğrafları anında sosyal ağlar kanalıyla paylaşabilmesi yeni medya ortamının bazı nitelikleri arasında bulunmaktadır (Kırık, 2017: 233).

Kullanıcılar bu uygulamaları gün içerisinde çok sık kullanmaktadır. Özellikle cep telefonlarında olan birçok uygulamanın, erişimin kolay olmasından dolayı daha sık kullanıldığı görülmektedir.

Sonuç olarak, yeni medya kavramı, her yerde birçok farklı şekilde kullanılmaktadır. Leah A. Lievrouw ve Sonia Livingstone (2002) mesajlara yani iletişim ve uygulamalarına, teknolojiye yani, ortama ve kullanıldığı sosyal içeriğe odaklanmaktadır. Yeni medyanın bu üç yönü, işbirliği, dijitalleşme, telekomünikasyon gibi diğer daha spesifik teknolojiler ve uygulamalar ile birlikte literatürde art arda ortaya çıkmaktadır. Lisa Gitelman and Geoffrey B. Pingree ise, bir medyanın ortaya çıktığı bir süreci tanımlamak için, geçiş halindeki medya terimini kullanmıştır ve böylece eski medya için bir çeşit kontrast ve rakip olan zamansal yaklaşımı benimsemiştir. Kısaca, yeni medya çeşitli farklı yaklaşımlar kullanılarak tanımlanabilir (Friedman and Friedman, 2008: 4).

Bunun nedeni, büyük oranda, karmaşık olmasının yanı sıra, yeni medyanın çeşitli tanımları arasında çalışma nesnesinin içsel bir karmaşasından kaynaklanmaktadır. Mesaj, ortam, kullanılan teknoloji, zaman ve sosyal bağlam gibi kavramlar da bu noktada önemlidir. Bu nedenlerle, yeni medyanın bütün özelliklerini anlatan bir tanımın yapılması çok zor olmaktadır.

1.4.3. Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya

Geleneksel medya araçlarından özellikle gazete ve dergiler şuan halen tirajları azalmış olsa da, birçok kişi tarafından kullanılmaktadır. Günümüzde artık, insanlar gazete ya da dergi almak yerine, birçok avantajından dolayı internet ortamındaki gazete ve dergi sayfasını tercih etmektedir.

Geleneksel medyanın büyük ölçüde yerini alan internet; gazete, dergi gibi paylaşımlar, sosyal medyanın oluşmasına imkân tanıyan sanal ağ bağlamında Türkiye'ye 90'ların başında girmiştir. Medyanın teknolojik gelişmeler ile öncelikle dijitalleşmesi ve de son olarak yeni medya dönemine geçilmesi onun gelişiminin daha da süreceğinin habercisidir. Geleneksel medya döneminde eşzamanlı sosyalleşme cihazı olarak kullanılan telefon gibi cihazlar zamanla yerini, çevrimiçi medya alanında canlı sohbet etme ortamlarına sonra da görüntü, ses ve çoklu paylaşım imkân tanıyan sosyal medya alanlarına bırakmıştır (Tanrıbilir, 2015: 180).

Yeni medyanın birçok iyi yönü bulunmakla birlikte, olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Örneğin, fazla bilgi sunmasından dolayı bilgi kirliliği denilen mesele gerçekleşmektedir. Bazı

zamanlarda, kullanıcılar, bir konudaki fazla bilgiden hangisinin doğru olduğuna karar veremez duruma gelmektedir.

Günümüz Amerikan medya alanı, görünürde birbiriyle çelişen iki unsur tarafından şekillendirilmektedir. Bu medya alanı ilk olarak, yeni medya teknolojileri üretim ve yayılım masraflarını azaltmış, kullanılabilir dağıtım alanlarını genişletmiş ve tüketicilerin medya içeriklerini arşivlemesini, açımamasını, tasarlamasını ve yeniden dolaşıma koymasını daha yeni ve güçlü yollarla mümkün kılmıştır. İkinci olarak ise, az sayıdaki çokuluslu medya şirketinin eğlence endüstrisindeki bütün sektörlerle hükmetmesi neticesinde ortaya çıkan ana akım ticari medya sahipliğinde, tehdit edici bir yoğunlaşmaya yol açmıştır (Jenkins, 2017: 33).

İnternetin getirdiği teknik olanakları çok çeşitli alanlarda kullanılabilmektedir. Ancak online habercilik, hala yazılı basının veya görsel ve işitsel basının eski yapılarına bağlıdır. Haberciliğin metin, fotoğraf, işitsel ve video materyallerinin birleşimiyle ortaya konulan sonuç tasarımının ancak kuramsal düzeyde gözlenmektedir. İnternet habercilerinden gelecekte, çevrimiçi redaksiyonda, reklamlarda ve ekonomide profesyonel enformasyon tasarlayıcısı ve online araştırmacı olarak yararlanılacaktır (Alver, 2007: 237).

Dünyadaki coğrafi sınırların öneminin kalmaması ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla beraber mekân olgusu da önemsiz hale gelmiştir. Artık kişiler nerede olurlarsa olsunlar, olmuş bitmiş olayları anbean izleyebilme, okuyabilme ve olaylardan haberdar olabilme şansını yakalamışlardır. Son yıllarda küreselleşme hareketi neticesinde hızlı değişimler olmaktadır. Bu değişimlerin esas noktası, yeni iletişim ve bilgi teknolojilerindeki gelişmelerdir (Karagöz, 2013: 135).

Sonuç olarak, yeni iletişim teknolojileri, kullanıcılarına sayısız avantajlar sağlamaktadır. Özellikle bu teknolojilere erişimin kolay olması, yani cep telefonlarının ve tabletlerin var olması, bu teknolojilerin kullanıcı sayısını artırmaktadır. Kullanımının çok kolay olmasından dolayı, günümüzde çok küçük yaştan itibaren kullanıcılar, bilgisayar, telefon, tablet gibi teknolojileri kullanabilmektedir.

1.4.4. Yeni Medyanın Özellikleri

Yeni medya, bilgisayar ve elektronik ortamlarda gerçekleştirilen medyadır. İnternet gazeteleri, forumlar, Facebook, YouTube gibi birçok uygulama yeni medya kapsamı içerisinde sayılmaktadır. Bu ortamlar kullanıcılar açısından birçok avantaj sağlamaktadır.

Bu ortamlarda gerçekleştirilen iletişim ortamının ise, sosyal medya olarak adlandırıldığı bilinmektedir. Bu nitelikteki bir iletişimin sosyal olarak tanımlandığı, geleneksel medyada gerçekleşen iletişimin de sosyal olduğu ileri sürülmektedir. Bu sebeple de bu adlandırmanın

ayırıcı bir tanım olmadığı söylenebilir. Bununla beraber günümüzde sosyal medya ile ilk düşünülen tanımlama, internet üzerinde gerçekleştirilen yeni iletişim şekilleridir. Bu bağlamda, yeni medyanın ön plana çıkan ana niteliği, haberin üretim ve yayılımını gerçekleştiren profesyonel habercilerin yanı sıra, bilgi ve de iletişim teknolojilerine sahip olup, bunları kullanabilen bütün herkesi kapsamasıdır. Bunun dışında, yeni medyanın farklılaşan özellikleri ise; dijital, etkileşimli, hipermetinsel, küreselleştirme ve multimedya özelliklerinin olması sayılabilir (Dedeoğlu, 2016: 35).

-Dijital olması: Medya işlemlerinin dijital olması, verilerin sayısallaştırılması anlamına gelmektedir. Sayısal kodların depolanması, bunların işlenmesi, dijital hatlar üzerinden dolaşımının yapılması daha kolay ve hızlıdır. Dijital olmayan sistemlere ise, analog sistemler denilmektedir. Dijital sistemlerde bütün veriler sayısal kodlara dönüştürüldüğü için, bu kodlara çeşitli yazılımlar vasıtasıyla ulaşılması, değiştirilmesi, tasarlanması ve kopyalanması son derece basittir. Analog olan sistemlerde, kopyalamalar yapıldığı zaman, orijinal olan üründe bozukluklar olmaktadır. Fakat dijital sistemlerde yapılan kopyalamalarda orijinal olan üründe bozulma olmamaktadır (Çomu ve Binark, 2013: 200).

Yeni medya sistemleri, dijital ortamlarda geliştirildiği için bir internet sitesine kaç kişinin girdiği ve bu sitelerde ne kadar zaman geçirdikleri hesaplanabilmektedir. Örneğin, bir haber sitesinde bir okuyucunun hangi haberi tıkladığı, hangi haberde kaç dakika zaman geçirdiği, sonrasında hangi habere geçtiği kayıt altına alınabilmektedir.

Ayrıca yeni medyanın dijital olmasıyla, bütün bilgi ve veriler 0 ile 1 den oluşan ikili kodlar halindeki sayılarla kodlanabilmektedir ve bu konu medya alanında çok önemli değişimlerin oluşmasını sağlamaktadır. Dijitalleşme sayesinde, artık medya ürünleri belli cihazlardan bağımsız hale gelmiştir. Artık televizyon izlenmesi için televizyona veya gazete okunması için gazetenin kendisine ihtiyaç duyulmamaktadır. Bütün bunların hepsi akıllı telefonlar üzerinden bile gerçekleştirilebilir. Akıllı telefonlar, dijitalleşmenin önemli avantajlarından biri olarak, hem bilgiye hızlı bir şekilde ulaşabilme ve bunu çok küçük bir yerde depolama olanağı verirken, hem de bir bilgisayarda yapılabilen birçok işlemin, zamana ve mekâna bağlı kalmadan yapılmasına imkân tanımaktadır (Dede Özdemir, 2015: 253).

-Etkileşimli olması: Yeni medyanın etkileşimli olması özelliği, içeriklerinin, kullanıcılarının katılımı ile üretilip, kullanıcılar tarafından paylaşılarak dağıtımının yapılmasını ve yaygınlaştırılmasını ifade etmektedir. Geleneksel medyada ise, kişiler üretici olmak yerine, okuyucu/izleyici/dinleyici konumundadır. Burada kişilerin kitlesel medya içeriklerinde belirgin bir katılımı söz konusu olmamaktadır. Buna bağlı olarak, yeni medya ürünlerinin, geleneksel medyadakilere göre, çok daha fazla heterojen olduğu söylenebilir. Çoklu medya niteliği, yeni

medya uygulamalarında birden çok medyanın (gazete, radyo, televizyon vs.) bulunması anlamına gelmektedir. Yeni medya kullanıcıları, bu açıdan tek bir uygulama ile; müzik dinleyebilir, video izleyebilir, kitap okuyabilir, arkadaşlarıyla sohbet edip ve paylaşımında bulunabilir (Göker ve Keskin, 2015: 863).

Yeni medyada oluşturulan ürünlere kullanıcılar, yorum da yapabilmektedir. Okuyucular, karşı çıktıkları ya da onayladıkları durumlarda haberlerin altına yorum yazabilmektedir. Bunun dışında, haberin doğru olmadığına itiraz etmek için editöre not da yazılabilmektedir. Bu sayede, bazı haberlerin sağlaması da yapılabilmektedir.

Her zaman ve her yerden karşılıklı olarak etkileşim olanağı sağlayan yeni medya, bu anlamda enformasyon akışının devamlı hale gelmesini sağlamakta ve bu yönüyle toplumsallaşma açısından önemli bir kanala dönüşmektedir. Bu noktada ön plana çıkarılması gereken en önemli unsur, yeni medyayla dokunmatik bir toplumsallaşma çeşidinin ortaya çıktığı sanal ve de hareketsiz bir sosyal ortamın gerçekleştiğidir. Hareketsiz toplumsallaşma kanalı olarak ön plana çıkan yeni medya alanları, yeni toplumsal ilişkilere de olanak sağlamakta, yeni arkadaşlıkların oluşturulmasına, mevcut arkadaşlarla iletişimin sağlanmasına ve her türlü bilgi alışverişine olanak tanımaktadır. Yeni medyayla bireylerin toplumsal ve siyasal olayları takip etme, bu olaylara ilgili olma, olayları önemseme ve bu şekilde harekete geçme gibi toplumsallaşmanın ön plana çıkan boyutlarının işlevsel hale getirildiği ve devamlı olarak gelişen teknolojiyle bu uygulamaların da ivme kazandığı görülmektedir (Onar Çambay, 2015: 243).

Bireyler yeni medya ortamlarında sanal olarak bir araya gelerek bazı toplumsal ortamlarda birleşip, aynı tepkiyi verebilmektedir. Böylece bazı toplumsal konularda bireyler örgütlenebilmektedir. Bu şekilde, bazı olaylara toplum olarak karşı çıkmak ya da toplum olarak onaylamak daha kolay bir biçimde olmaktadır.

-Hipermetinsel olması: Bir metnin hipermetinsel olması, ara-yüz veya ağ ortamından başka alternatif ortamlara/metinlere linkler ve etiketler ile kolay bir şekilde erişimin gerçekleşmesinin sağlanması olarak tanımlanabilir. Bu özellikle, ara-yüz ortamında bir metinden başka bir metne kolay bir şekilde geçilebilmekte, metinler arası ve metin içerisinde dolaşım yapılabilmektedir (Narin, 2016: 119).

Günümüzde artık hipermetinler ile birbirine bağlanan enformasyonların yüksek hızlı veri ağları durmadan hareket etmekte ve de istemcilerin sayısız talebine yanıt vermektedir. Zaman ve mekânın sınırlarını aşan bilgi akışı, veri bankaları, doğrudan yayın yapan uydular, fiber optik kablolar gibi internetin sağladığı olanaklar sayılabilir. Bundan başka, yüksek hızlı bilgi iletilmesini sağlayabilen bir yerden başka bir yere kablosuz iletişim protokolleri ve daha

birçok yol, yöntem ile bunların bireyin kontrolüne verilmesini sağlayan çeşitli ara yüz ve cihazlarla paylaşılmakta, iletişim süreci giderek araçlar aracılığıyla olmaktadır (Özel, 2012: 31).

Hipertextler sayesinde metinler ve sayfalar arası geçiş çok kolay ve hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Ayrıca haber metnin içerisinde gömülü olarak da bazı linkler verilebilmektedir. Böylece kullanıcılar, haber içerisindeki kelimeleri tıklayarak da farklı bilgilere ulaşabilmektedir.

-Küreselleştirme özelliğinin olması: Bireylerin iletişim araçlarına olan ihtiyaçları küresel anlamda devamlı yeniliklere ve de gelişmelere sebep olmaktadır. Tüm bunların sonucunda küresel medyanın bütün dünya üzerindeki gücü ve etkisi daha da artmaktadır. Küreselleşme kavramının ortaya çıkıp ve gelişmesinde kitle iletişim araçları önemli bir görev üstlenmiştir. Küreselleşmenin oluşmasında destekleyici bir güç oluşturan kitle iletişim araçları ve dünyayı saran iletişim ağları ile yeni fikir ve değerler bütün dünyaya yayılmaktadır. Başta haberler olmak üzere, tüm program ve yapımların tecimsel değeri küresel medyanın oluşumuyla birlikte başat duruma gelmiş ve haberler artık bir meta biçiminde değerlendirilmeye başlanmıştır (Büyükbaykal, 2014: 90).

Yeni iletişim teknolojilerinin küreselleştirme özelliğinin bulunması ile bireylerin toplumsallaşması da sağlanmış olmaktadır. Bireyler iletişim teknolojilerini kullanarak, ortak görüşleri noktasında sanal olarak bir araya gelerek örgütlenebilmektedir. Elbette ki, örgütlenmiş toplumun görüşleri daha kolay bir şekilde kabul bulabilmektedir.

-Multimedya özelliğinin olması: Multimedya ürünlerinin hazırlanması, grafik tasarımı, metin yazımı, eğitim psikolojisi, sanat, mühendislik bilimleri ve gerekli olan değişik alanlardan uzman bireylerin ekip çalışması neticesinde meydana gelmektedir. Multimedya ürünlerinin okuyucuyu/izleyiciyi temel alan bilimsel bir çerçevede içinde incelenmesi ve de veri hizmetlerinde kullanılan diğer veri kaynakları gibi değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu değerlendirmelerin temel amacı, veri merkezlerinde okuyucuların/izleyicilerin ihtiyaçlarına, özelliklerine ve kullanım düzeylerine uygun olan kapsamdaki bilgi kaynakları ile hizmet verilebilmesinin sağlanmasıdır (Önal, 1997: 162).

Bu özellikler, kullanıcılara üretme, dağıtma, depolama, eş zamanlılık, katılım, hız, etkileşim ve çok katmanlı içerik üretimi tecrübelerini içeren kullanım imkânları vermektedir. Genel olarak teknoloji gelişmeleri, özel olarak ise internet teknolojilerinin gelişmesi neticesinde ortaya çıkmış olan ve çeşitlenen bu nitelikler; geleneksel alanların okuyucuya sağladığı katılım ve etkileşimle yeniden boyut değiştirmiştir. Böylece, okuyucu türevli içerik üretimi ile

okuyucunun medya içeriklerini üreten, dağıtan konuma gelmesini beraberinde getirmiştir (Turan, 2015: 158).

Sonuç olarak bütün bu gelişmeler, okuyucuların medya ürünleriyle ilişkilerini geliştirmiştir. Okuyucular bu durumda artık okudukları haberlere yorum yapabilmekte, itiraz edebilmekte ya da onaylayabilmektedir. Dahası, okuyucular kendi haberlerini de üretebilir hale gelmiştir. Örneğin, cep telefonlarıyla etrafındaki haber değeri taşıyan olayları çekebilir ve medya ortamında paylaşabilmektedir. Böylece bir yerde yaşanan bir olaydan, diğer insanlar da çok kolay bir şekilde haberdar olabilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

NEFRET VE AYRIMCI SÖYLEMLERİN KAVRAMSAL ÖZELLİKLERİ

2.1.Nefret ve Ayrımcı Söylem Kavramları

Nefret söyleminin, çok sık kullanılmasına karşılık, evrensel şekilde kabul edilmiş olan bir tanımı yapılmamıştır. Çoğu devlet, nefret söylemine denk düşen ifade şekillerini yasaklamış olan yasalar ilan etmiş olsa bile yasaklanan şeyin ne olduğu belirlenirken tanımlarda farklılıklar görülmektedir.

Yine de Avrupa Konseyi'nin Bakanlar Komitesince yayınlanmış olan 97(20) sayılı Tavsiye Kararı'nda nefret söylemi şöyle tanımlanmıştır:

Yabancı düşmanlığını, ırkçı nefreti, Yahudi düşmanlığını ya da azınlıklara, göçmenlere ve de göçmen kökenli bireylere yönelik saldırgan olan milliyetçilik ve etnik merkezilik, düşmanlık ve ayrımcılık biçiminde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük de dâhil olarak, hoşgörüsüzlüğe dayalı farklı nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, kışkırtan ya da meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsamaktadır (Weber, 2009: 3).

Buna bağlı olarak nefret söylemi, mutlaka belirli bir bireye ya da gruba yönlendirilen yorumları kapsamaktadır.

Hoşgörüsüzlük nedeniyle yaygınlaşmış olan önyargıların nefret söylemine veya nefret suçuna kadar gitmesi olası bir davranıştır. Ancak bir bireydeki ya da bir gruptaki bu önyargının nasıl olup da başka gruplara yansması ve aynı yargının başka gruplarda da oluşması tartışma konusudur. Bu noktada, bir toplumdaki var olan ayrımcılığın toplumun çoğunluğu tarafından olağan karşılandığı yorumu yapılabilir.

Ayrımcılığın bu kadar olağan karşılanmasının yanı sıra hem hukuki biçimde yasa dışı kabul edilerek, hem vicdani olarak kötü şekilde değerlendirilmekte iken, yaygınlığını nasıl devam ettirebildiği, sosyal bilimcilerce son yılların cevap aranan en önemli sorunlarından birisidir. Bu sorunun cevabı aranırken kimi esas zihinsel durumlara ve sosyal olaylara vurgu yapmak gerekmektedir. İlk olarak, ayrımcı olarak sınıflandırılabilen davranış ve tutumlara sahip olan kişilerin, bu davranış ve tutumlarını ayrımcılık olarak nitelendirmedikleri söylenebilir. Ters durumda, toplumları oluşturmakta olan bireylerin büyük bir kısmının, kendilerinin algıları ve davranışları nedeniyle diğer bireyleri mağdur etmeleriyle yüzleşebildiklerini ve bu olumsuz sonuç ile başa çıkabildiklerini kabul etmek gerekmektedir (Göregenli, 2012a: 62).

Toplum içerisinde karşılaşılan bu tür ayrımcılıklar, genellikle hoşgörüsüzlüğün sebep olduğu önyargı ve kalıp-yargılarla yapılmaktadır. Dışlanan bu gruplar nefret söylemleriyle karşılaşabilmekte ve hatta ötekileştirilmektedir.

Bireylerin topluluklar şeklinde yaşamaya başladığı tarihten itibaren bulunan ‘biz ve ötekiler’ olgusu, bir yandan kişiler arasında bir bütünlük oluştururken, diğer yandan bireylerde doğuştan bulunan korunma mekanizması ile ‘ötekilerden’ yabancılaşmaya, korkmaya ve en sonunda nefrete dönüşmektedir. Söylem şeklinde ifade edilen bu nefretin suça yol açması ise ince bir sınırın geçilmesi ile oluşmaktadır (Vardal, 2015: 135).

van Dijk, bu konuda, söylemin ideolojiden bağımsız olarak düşünülemeyeceğini savunmaktadır. Ona göre söylem, ideolojilerin yeniden ve yeniden üretiminde ve günlük ifade şekillerinde rol oynayan en temel aktörlerden biridir. Söylemler özellikle de, ırkçılık, etnik önyargı ve ideoloji ve benzeri alanlarda daha açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Nefret söylemleri de bu ırkçı, etnik önyargı ve ideolojiler, üzerinden kurularak dolaşıma sokulmaktadır (Aygül, 2010: 99).

Özellikle yeni iletişim teknolojileri sayesinde bu dolaşıma sokulan önyargı ve kalıp-yargılar çok sayıdaki kişiye hızlı bir şekilde ulaşabilmektedir. Çok fazla kişinin kabul ettiği önyargılarla da daha fazla nefret söylemi oluşmaktadır ve bunun sonucunda da oluşan nefret suçları her geçen gün artış göstermektedir.

Örneğin, temel olarak siyasal bir düşüncenin takipçilerini, fikirlerinin farklılığı nedeniyle hedef alan siyasal nefret söylemi, kimi zaman bir görüşteki siyasi partilerin bütünü, kimi zaman da tek bir partiyi veya herhangi küçük bir politik olan grubu nefret söyleminin noktası haline getirebilmektedir. Genellikle kendi siyasi kimliğini oluşturma çabası içindeki popüler partilerce siyasi başarı kazanmak için kullanılan bu söylemler, bazen büyük toplumsal karışıklıkların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Özellikle de kriz zamanlarında sürekli oluşan nefret söylemi, bir takım kritik durumlarda ciddi nefret suçlarının işlenmesine yol açmaktadır (Bilge, 2016: 4).

Medya ise, bu tür söylemlerin dolaşıma sokulmasında ve insanlar arasında yayılarak, bu söylemlerin kanıksanmasında önemli bir araçtır. Medya söz konusu söylemleri sürekli tekrar ederek, göstererek halk arasındaki gruplaşmalara yol açmakta veya var olan grupları birbirlerine karşı kıskırtmaktadır.

Geleneksel medyadan farklı olarak yeni medyanın, büyük bir malî yatırıma ve fazla işgücüne gereksinim duymaması, içerik üreticiler için onu görece daha az maliyetli ve de daha az hiyerarşik bir yapı haline getirmiştir. Buna bağlı olarak, büyük sermaye sahibi olmayan bireyler, azınlıklar, egemen ideolojinin dışında kalan muhalifler, ikincil gruplar vb. birey, grup

ve kurumlar da kendi medyalarını kurma veya mevcut yeni medya ortamlarından kendi içeriklerini üretme ve paylaşma olanağı bulmuşlardır. Geleneksel medyanın tekdüze olan içeriğine, alternatif olarak yeni medyanın içerikleri paylaşım ve geri bildirim imkânlarının daha geniş, kolay ve hızlı sağlanması da içerik üreticilerinin ve okurların yeni medya alanlarını daha çok tercih etmelerini sağlamaktadır. Yaşanan bu dönüşümü, ifade özgürlüğü, demokratik katılım ve temsil açısından son derece olumlu, avantajlı bulanlar çoğunluk grubu oluşturmaktadır. Buna karşılık; her isteyen istediğini söyleyebildiği, yazabildiği ve bu içerikleri sınırsızca paylaşabildiği bu yeni ‘özgürlükler ortamının’ birey, grup ve kurumların bazı hak ve özgürlüklere bağlı olarak taşıdığı riskler de tartışılması gereken önemli konulardan biridir (Öztekin, 2015: 929).

Bu noktada, özellikle internet alanının sosyal bir medya olarak nefret ve ayrımcı söylemlerin oluşmasında ve yayılmasında oynadığı rol de değerlendirilmelidir. Her ne kadar nefret ve ayrımcı söylemlerin internet ortamındaki örnekleri çok da yeni olmasa da bu türdeki içeriklerle son yıllarda daha çok karşılaşmaktadır. Bundan başka, her türden söylemin kullanıldığı mevcut olan web uygulamaları, her geçen gün gelişerek yeni araçlarla desteklenmektedir. Buna bağlı olarak mevcut sosyal ağlar daha karmaşık bir görünüme dönüşmekte, ayrıca çeşitli grupların mücadelesine, rakip olmasına sahne olmaktadır (Doğu, 2010: 223).

İnternet haberlerinde, metin ve fotoğrafların paylaşılması ve yayılması daha kolay ve hızlı olduğu için bu tür söylemler daha sık yapılmaktadır. Böylece, daha fazla yayılma imkânı bulan nefret ve ayrımcı söylemler, meşrulaşmakta ve kanıksanmaktadır.

2.2. Nefret ve Ayrımcı Söylemlerin Basın Tarihinde Görünümleri

Nefret ve ayrımcı söylemlerin tarihi çok eski zamanlara dayanmaktadır. Örneğin, ten renginden dolayı bireyler, tarihsel zaman içerisinde ilk zamanlardan beri dışlanmaya ve ötekileştirilmeye uğramaktadır.

Nefret ve ayrımcı söylem olarak kabul edilen uygulamaların tarihi temeli sırayla, isyana teşvik eden söylemleri yaptırıma dayandıran isyana teşvik yasaları, sosyalist düşüncelere getirilen yasaklamalar, II. Dünya Savaşı sonrasında oluşan ırkçı söylemler ve de Holokost inkârını yaptırımlara bağlayan uygulamalar olarak sayılabilir (Özlü, 2015: 15).

Nefret söyleminin basında ilk kez kullanılması 1986’da Amerikalı bir genç grubun, temeli ırkçılık olgusuna dayanan, Afro-Amerikalı birisine saldırılarının haberidir. Nefret söylemini oluşturan aslında medya değil, toplumun kendisi tarafından kültürel, sosyal, gelenek ve göreneklerin farklı olmasından üretilmektedir. Medyada nefret ve söylemlerin artması, bazı

bu konuda duyarlı bireylerin, konu üzerinde çalışma yapmasına neden olmuştur. Bu konudaki en etkili ve kapsamlı çalışma 2009'dan itibaren Uluslararası Hrant Dink Vakfı'nca Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi ismi ile gerçekleştirilmektedir. Bu araştırma ulusal ya da yerel gazetelerde, doğrudan veya dolaylı şekilde yer alan nefret ve ayrımcı söylemi içeriklerinin bir araya getirilerek arşivlenmesi ve raporlandırılmasıdır. Nefret ve ayrımcı söylem kavramlarının akademik düzeyde tartışılmasında ise, en büyük etkiyi Yasemin İnceoğlu yapmıştır. İnceoğlu, konuyla ilgili çok sayıda çalışma yürütmüş ve toplumda nefret ve ayrımcı söylemlerle ilgili duyarlılık oluşturulmasını sağlamıştır (Taş, 2017: 61).

Kavramların içeriği 1990'lı yılların başından beri ise; din, ırk ve inanç yönündeki saldırılarının yanı sıra, cinsel eğilim, engellilik durumu, ulusal köken ve toplumsal cinsiyet rollerini de birlikte kapsamaya başlamıştır.

Günümüzde ise, internet haber sitelerinde, dijital ortamlarda, sosyal medyada nefret ve ayrımcı söylemler çok kolay bir şekilde üretilmektedir. Bu ortamlarda söz konusu söylemler üretildikten sonra hızlıca dolaşıma sokulmaktadır.

Bu siteler ayrıca genç nesilleri etkilemek daha kolay olduğu için, onları hedef alacak şekilde nefret ve ayrımcı söylemleri arttırmayı amaçlamaktadır. Web ortamındaki forumlar ve liste sunucuları aracılığıyla ırkçı iletiler hızlı bir biçimde dağılmaktadır. Bilişim enformasyonunu kötü amaçlı kullanabilen hackerler bu söylemleri dağıtma yolunda etkili bir rol oynamaktadır. Hackerler etnik ve de dinsel grupların web sitelerine saldırıp içerikleri ortadan kaldırmaktadır. Bunun dışında, bu sayfalara ırkçı ve küçük düşürücü unsurlar ya da ifadeler yerleştirilmektedir. Bütün bunları engelleyebilmek ve de toplumu bir arada refah içerisinde tutabilmek için nefret ve ayrımcı söylemlerini konu alan ceza kanunları çıkarılmıştır (Taş, 2017: 61).

Nefret ve ayrımcı söylemler olgusu farklı durumları kapsamaktadır:

-İlk olarak, ırkçı nefretin ya da bir başka deyişle bireyler veya gruplar açısından nefretin yalnızca belli bir ırka ait olmaları sebebiyle kışkırtılması;

-İkinci olarak, dini sebeplerle nefretin kışkırtılması; inanan ile inanmayan bireyler arasındaki ayrıma ilişkin nefretin kışkırtılması;

-Sonuncusu ise, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin nefret ve ayrımcı söylemleri konusunda Tavsiye Kararı'nda kullanılmış olan ifadeleri ile "saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezcilik biçimde ifadesi şeklinde" hoşgörüsüzlüğe dayanan farklı nefret türlerinin kışkırtılması olarak" sayılabilir.

2.3. Nefret ve Ayrımcı Söylemlerin Türleri

Nefret söylemleri genellikle bir grubun bir başka gruba yönelik olarak oluşmaktadır. Bu söylemler, gerçekleştirildikleri hedef gruplara göre göre türlere ayrılmaktadır. Örneğin, engelli bireylere acıyarak bakmak ya da göçmen grupları dışlayıcı ifadelerde bulunmak, eş cinsel kimselerin ayrımcılığa uğraması nefret söylemi kapsamında yer almaktadır.

Nefret söyleminin türleri genellikle yöneldiği gruba ya da kimliğe göre şu şekilde sınıflandırılır:

- Etnik bir kimliğe yönelik gerçekleştirilen nefret söylemleri,
- Politik olan bir fikri ve de bu fikrin sempaticanlarını hedef almış olan nefret söylemleri,
- Yabancıları, göçmenleri ya da etnik grupları hedef almış olan nefret söylemi; bu nefret söylemi ırkçılık ve ayrımcılıktan beslenir.

- Cinsel kimlik yönelimine karşı gerçekleştirilmiş olan nefret söylemleri; heteroseksüel cinsel kimlik dışında olan tüm cinsel kimlikleri hedef almış olan nefret söylemidir. Hedef olarak geyler, lezbiyenler, biseksüeller, travesti ve transseksüelleri alan bu tarz nefret söylemi, bu bireyleri sapkın, tedavi edilmesi gereken bireyler olarak tanımlamaktadır.

- Cinsiyetçi nefret söylemi; genellikle kadınları hedef alan nefret söylemi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu şekildeki nefret söyleminde önemli olan geleneksel ahlak anlayışı ve değer yargılarıdır. Kadın; geleneksel kalıplarla uyumsuz olduğu zaman, nefret söylemine maruz kalmaktadır.

- İnanç ve mezheplerden kaynaklı nefret söylemi,

- Engellilik üzerinden ortaya çıkarılan nefret söylemidir (Alp, 2016: 151).

Buna göre dışlanmaya maruz kalan gruplar için şu şekilde bir tablo oluşturulabilir:

Tablo 2.1 Dışlanmaya maruz kalan gruplar

Çoğunluktan Farklı Dini İnanca Sahip Olanlar
Çoğunluktan Farklı Dini Mezhebe Sahip Olanlar
Farklı Etnik Kökenli Olan Bireyler
Kadınlar
Fiziksel Nedenle Engellenenler
Muhallifler
Farklı Ten Rengindekiler
Heteroseksüellikten Farklı Cinsel Yönelime Sahip Olanlar

Diğer yandan, toplumda bir grup hakkında kullanılan tahrik edici, kışkırtıcı ifadelerden kaynaklanabilecek belli başlı üç türde zarar sayılabilir:

- Grup kötölemenin mağdurlarının şiddetli tepkisiyle oluşanlar,
- Kötüleyiciler tarafından mağdurlara saldırmaya tahrik edilmiş olan üçüncü kişilerce oluşturulan şiddetten doğan zararlar ve

- Başka bir şiddet oluşturmada yalnızca tahrik edici, kışkırtıcı sözcüklerin sarf edilmesinden ibaret olan zararlardır.

Bunlardan başka, elbette ki ırkçı kötölemelerden kaynaklanan ikincil türde başka zararlar da sayılabilir. Örneğin, ırkçı kötölemelerin doğrudan hedefleri üzerinde oluşmuş herhangi bir zarara bakmaksızın, genel olarak topluma verilmiş olan bir zararın söz konusu olduğu da söylenebilir. Belli bir ırksal ya da etnik grubu aşağılayan dokümanların yayınlanması ya da basılması, sadece doğrudan aşağılanan kişilere değil, toplumun kendisine de zarar vermektedir; bunlar aynı zamanda günlük hayatın, kamusal konuşma kalitesinin, medeniyetin standartlarını düşürür. Dahası toplumsal barışı ve uyumu bozar, sonuç olarak bütün toplum bundan zarar görür (Sadurski, 2002: 299).

Toplumdaki uyum bozulduğunda ise, huzursuzluk artar ve nefret söylemleri daha da güçlenir. Bu durumda toplum bireyleri arasında taraflar ve gruplar oluşur. Bu gruplardaki bireyler birbirlerini dışlar ve bütün bunlar ayrımcılığı ve nefret söylemlerini desteklemektedir.

2.3.1. Cinsiyete ve Cinsel Kimliğe Bağlı Nefret ve Ayrımcı Söylemler

Toplumda farklı cinsel özellik gösteren kişilere karşı hoşgörüsüzlük ve önyargı günümüzde hala devam etmektedir. Bu durumda olan birçok kişi, cinsel eğilimleri ya da farklı cinsiyet kimlikleri sebebiyle ayrımcılık, şiddet ve nefret söylemleriyle karşı karşıya kalabilmektedir.

Günümüzde farklı cinsel yönelimleri olan kişileri tanımlamak için ‘LGBT’ ve bununla bağlantılı kavramlar kullanılmaktadır. Ancak bütüncül bir kavram olarak eşcinselliğe yaklaşımlar zaman içinde farklılık göstermektedir. Buna bağlı olarak, hegomonik erkeklik ve homofobi kapsamında biseksüel, gay ve transeksüeller erkeklik kodlarını bozan ve erkekliğe zarar veren kişiler olarak değerlendirilip ötekileştirilirken; biseksüeller ve lezbiyenler iktidarın simgesi durumunda olan erkek cinsel organının bu ilişkide olmaması sebebiyle ayrımcılığa uğrayabilmektedir (Dondurucu, 2018: 1380).

Bu konuda çeşitli önlemler alınması gerekmektedir. İnsan Hakları Komiserinin önerileri ve istekleri Avrupa Konseyi üyesi ülkelerdeki yetkililerin aşağıdakileri gerçekleştirmeleri gerektiği yönündedir:

-Kamu önünde LGBTİ kişilere yönelik insan hakları ihlallerine karşılık sağlam bir duruş göstermeleri ve cinsel eğilim ve cinsiyet kimliği ile ilgili konularda, mesela insan hakları eğitimi ve farkındalık artıran kampanyalar yolu ile saygıyı geliştirmeleri.

-Cinsel eğilim ve cinsiyet kimliğine karşı ayrımcılığı engellemek amacıyla, ayrımcılığı yasaklamış olan yürürlükteki mevzuatla gerçekleşen uyumsuzlukları belirleyip düzeltmek için ulusal yönetmeliği gözden geçirmeleri. Yönetmelikte hala mevcutsa hemcinsler arasında cinsel etkinliğin ayrımcı bir şekilde suç sayılmasını ortadan kaldırmaları.

-Medya tarafından LGBTİ kişiler ve cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ile ilgili konular hakkında gerçeklere dayanmakta olan, nesnel ve profesyonel haberler yazılmasını desteklemek için adımlar atmaları.

-Ayrımcılığın önlenmesini ve eşitliği geliştirmek amacıyla bağımsız ulusal kuruluşlar oluşturmaları. Bu kuruluşların yetkilerinin çerçevesi cinsel eğilim ve cinsiyet kimliğine bağlı ayrımcılığı kapsamalıdır (Avrupa Konseyi, 2011: 9).

Sonuç olarak, cinsel eğilim ya da cinsiyet kimliğine bağlı ayrımcılıkla mücadeleler gerçekleştirmek amacıyla yapılan eylem, bir bireyin veya bir grup bireyin bu sebeplerle doğrudan ya da dolaylı ayrımcılığa uğramasına sebep olabilecek mevcut olan yasal ve diğer önlemlerin gözden geçirilmesiyle başlamalıdır. Daha sonra, cinsel eğilim ya da cinsiyet kimliği kökeninde ayrımcılık yapılmaması hakkıyla ilgili yasal ve diğer önlemlerin etkisini düzenli ve etkili biçimde gözlemlemek amacı ile ilgili araştırmaların gerçekleştirilmesini, verilerin bir arada toplanmasını, analizini ve bu sebeplere bağlı herhangi bir doğrudan ya da dolaylı ayrımcılığa tazminat sağlanmasını kapsamalıdır. Bu fiillerin tamamıyla uygulanması için tabii ki zamana ihtiyaç vardır, ancak belirlenen farklı meseleler için farklı bir zamanlama ayarlaması yapılabilir.

2.3.2. Dini İnançlara Bağlı Nefret ve Ayrımcı Söylemler

Günümüzde dünyada ve Türkiye’de farklı dini özelliklere sahip bireyler ayrımcılık, farklı muameleler ve nefret söylemleriyle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu durumdaki insanlar toplumda dışlanır ve toplum içerisinde tarafların oluşmasına yol açmaktadır.

Dünyada Müslümanların tehdit edici unsur olarak görülmesi ve bu sebeple dışlanmaları söz konusu olmaktadır. Ayrıca sadece Müslümanlar dışlanmamaktadır. Toplumlarda farklı dine mensup diğer bireyler de ötekileştirilmektedir.

Farklı dine sahip bireylerin tehdit unsuru şeklinde görülmüş olması ve onlara karşı negatif bir önyargının gerçekleşmesinde hiç şüphesiz en büyük pay sahiplerinden biri de medyadır. Yazılı medya gruplarından biri olan dergiler ve gazeteler; hem ilk sayfalarında

kullandıkları fotoğraflar ile ve yazılarla, hem de diğer sayfalarda attıkları ilgi çeken şekildeki manşetlerle kitlelerini etkileri altına almaya çalışmaktadırlar (Yardım ve Dalkılıç, 2018: 99). Ayrıca görsel medya ve internet medyası da yaptığı haberlerle toplum içerisinde önyargıların oluşmasına sebep olabilmektedir.

Medyayla ilgili genel olarak, kitle iletişim araçlarının kişileri şekillendiren ve etkisi altına alan bir güç olduğu kullanımı yapılmaktadır. Küresel kapitalizm ve globalleşmeye bağlı olarak, dünyanın yapısı ele alındığında farklı toplumların varlıklarını devam ettirebilmek için uluslararası alanda düşman tasarımları ve ikili karşıtlıklar oluşturması gerektiği görülür. Buna göre, ulus devlet sınırları içinde kişiler ırkı, dini, mezhebi ve cinsel yönelimi esas alarak ötekileştirilmekle beraber; uluslararası anlamda da başka bir inanışa, görüşe veya kökene sahip olduğu için farklı toplumlar veya topluluklar ayrımcılığa maruz olabilmektedir (Kılıcı, Dondurucu ve Uran, 2017: 157).

Dini inançlara yönelik nefret söylemleri sadece inananları hedef almamaktadır, herhangi bir dini inanca sahip olmayanlar da bu konuda nefret söylemleriyle karşılaşabilmektedir. Bu konuda bireylerin özgür olması gerekirken, farklı inanca mensup bireyler toplumlarda dışlanma ve ayrımcılığa maruz kalabilmektedir. Bunun dışında batı toplumlarında Arap düşmanlığı ya da İslamofobi diye adlandırılan durumlar yaşanmaktadır.

İslamofobi kelimesinin İslam karşıtlığıyla eş anlamlı şekilde kullanılamayacağına ilişkin alan-yazında farklı düşünceler yer almaktadır. Fakat Batı toplumlarında Müslümanlara karşı dini esas alan ötekileştirme uygulamalarının devreye sokulması biçiminde İslamofobinin etkin bir araç şeklinde kullanılması ve davranış bazında İslam karşıtlığı oluşturması da tartışılmaktadır (Kılıcı, Dondurucu ve Uran, 2017: 158).

Sonuç olarak, bireyler toplumlarda dini inançları nedeniyle ayrımcılıkla, nefret söylemleriyle ve ötekileştirme davranışlarıyla karşılaşabilmektedir. Bireyler, bu gibi durumlarla karşılaşmamak için kimi zaman çoğunluğun gösterdiği davranışları göstererek inanmış gibi rol yaparken, kimi zaman da susarak dini inancını başkalarının yanında göstermemektedirler.

2.3.3. Engellilik Durumuna Bağlı Nefret ve Ayrımcı Söylemler

Engelli bireyler, genellikle diğer bireylerin acıyarak baktıkları bir grup olmaktadır ve toplum bireylerindeki davranış biçimleri de buna göre şekillenmektedir. Engelliler genellikle bedensel engeli nedeniyle yaşaması çok zorlu gibi gösterilmektedir. Ayrıca sadece engelliler değil, bu insanların aileleri de bu tür bir dışlanmaya maruz kalmaktadır. Örneğin, medyada engelli bireylerin ailelerine bir yükmiş gibi gösterilmeleri söz konusu olabilmektedir.

Fiziksel ya da zihinsel engellilere veya çeşitli hastalıklara sahip bireylere yönelik üretilen nefret ve ayrımcı söylemler bu tür nefret söylemlerini kapsamaktadır. Bu söylemlerin kaynağı, sosyal ya da ekonomik olabileceği gibi bunlardan tamamıyla bağımsız da olabilmektedir (Kurt, 2019: 3).

Engelli bireyler, toplum içerisinde sadece nefret söylemleriyle karşılaşmamaktadır. Aynı zamanda bu kişiler toplumda dışlanmakta ve ötekileştirilmektedir.

2.3.4. Ulusal Kimliklere Bağlı Nefret ve Ayrımcı Söylemler

Nefret söylemleri, çoğu toplumlarda ulusal kimliklere yönelik şekilde gerçekleşmektedir. Göçmenler, farklı etnik kökenli insanlar, farklı milliyete veya ten rengine sahip bireyler toplumda dışlanmakta ve ötekileştirilmektedir.

Nefret söylemi ya da ırkçı içeriklerin herkes tarafından kabul edilen bir tanımı bulunmamaktadır. Genellikle düşünüldüğünde, ırk, etnik köken, renk, din, cinsiyet, milliyet, cinsel tercih, engellilik hali ya da başka kişisel ayrımcılık şekilleri üzerinden diğer bireylere karşı nefreti kışkırtan ve destekleyen sözler nefret söylemleri kapsamında yer almaktadır. Diğer yandan, Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) ırkçılığı “ırk, renk, dil, din, milliyet veya ulusal ya da etnik köken gibi nedenlerin bir kişi veya grubun hor görülmesini veya bir kişi veya grubun üstünlüğü fikrini haklı kılabilceği inancı” olarak tanımlamaktadır (Akdeniz, 2010: 175).

Sonuç olarak, toplum içerisinde farklılıklar genellikle hoş görülmemektedir. Bireyler sadece kendilerinden olan bireylere karşı güvenmeyi tercih etmektedirler. Yani ‘biz ve öteki’ kalıbı çoğu toplumda az ya da çok kendini hissettirmektedir.

2.3.5. Sosyal Sınıflara Bağlı Nefret ve Ayrımcı Söylemler

Nefret ve ayrımcı söylemler, kimi zaman sosyal sınıflara bağlı olarak da gelişebilmektedir. Toplum içerisinde bireyler, zengin ya da fakir ayrımı yapabilmektedir. Sosyal sınıflara bağlı olarak gelişen nefret söylemleri, genellikle maddi durumu iyi olan bireylerin, maddi durumu iyi olmayan bireylere karşı geliştirdikleri söylem veya davranış şeklinde olmaktadır.

Nefret ve ayrımcı söylemler, genellikle, toplumun belirli bir kesimine yönelik, o kesimin sahip olduğu herhangi bir nitelikten dolayı hoşgörüsüzlük ve önyargı yayan, bu hoşgörüsüzlük ve önyargıyı teşvik eden ve meşrulaştıran söylemdir. Nefret söyleminin bir sonraki aşaması olarak ifade edilecek olan nefret suçu ise, bir kişiye veya gruba yönelik sahip olunan önyargı, kin ve genellikle nefret motivasyonu nedeniyle ve o kişi veya grubun malına ve canına yönelik zarar verme niyetiyle gerçekleştirilen eylemlerdir (Ördek, 2012: 308).

Toplum içerisinde sosyal sınıflara bağlı yapılan nefret ve ayrımcı söylemler, çoğunlukla zengin insanların fakir insanlara acıyarak bakması ya da kötü şekilde davranış göstermesi şeklinde sonuçlanmaktadır. Bu durumda, genellikle dışlanan bireyler, ekonomik durumu iyi olmayan kişiler olmaktadır.

2.4. Nefret ve Ayrımcı Söylemlerin Oluşmasındaki Etkenler

Nefret söyleminin kökeninde; başkalarına karşı önyargılar, yabancı korkusu/düşmanlığı, ırkçılık, taraflılık, cinsiyetçilik, ayrımcılık ve homofobi yatmaktadır. Kültürel kimlikler ve grupların nitelikleri ve benzeri öğeler nefret ve ayrımcı söylemlerin kullanılmasını etkilemektedir. Ancak özellikle artan milliyetçilik ve de öteki olana tahammülsüzlük benzeri şartlarda nefret dili ve söz konusu etkisini arttırmaktadır.

Buna göre, nefret ve ayrımcı söylemlerin toplumsal ve bireysel anlamda yıkıcı etkiye sahip olduğunu söylemek mümkün olmaktadır. Çünkü toplumu birlikte tutan temel değerleri ve hoşgörü bağlarını söylem açısından bir şiddetle ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla belli bir grupları sessizleştirmek için farklı olan iletişim araçlarını kullanarak, baskı oluşturmakta ve bu söylemlerin yaygınlaşmasını da sağlamaktadır. Buna göre, söz konusu söylemler verimlilik ve toplumsal entegrasyon noktasında büyük oranda zararlara neden olmaktadır. Ayrıca, nefret ve ayrımcı söylemlerin çok geniş bir durumda dezavantajlı olan kişilere yöneltilmekte olduğunu söylemek de mümkündür. Aynı şekilde, nefret ve ayrımcı söylemleri doğrudan ve dolaylı söylemler şeklinde ikiye ayırmak mümkün olmaktadır. Çünkü doğrudan nefret ve ayrımcı söylemlerini icra etmenin yanı sıra, söylemleri teşvik etmenin de bu söylemler kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ortadadır (Kuş, 2016: 100).

Örneğin, sosyal ortamlarda bireyler nefret ve ayrımcı söylem içerikli yorumlar, görüntüler ya da her türlü içerikler oluşturulabilir. Bu tür söylemler doğrudan yapılan söylemler arasında yer alır. Ancak bu tür paylaşımlara yapılan beğeniler de dolaylı söyleme neden olabilmektedir.

Nefret ve nefret söyleminin karıştırılmaması konusu önemlidir. Bir olguya ya da bir objeye yöneltilmiş olan nefretler doğal karışlanabilirken, ideolojik açıdan nefreti barındıran nefretse, tehlikeyi ve ötekileştirmeyi işaret etmektedir. Bunun dışında, sıcak ya da soğuk günleri sevmiyor olmak, bireysel bir tutum iken insanları ideolojik şekilde ayrıştırma ve kategorilere ayıran söylem üretmek ise nefreti ortaya çıkarmaktadır. Söylem ve ideoloji ile oluşan nefret ve ayrımcı söylemlerin yaygınlık kazanması durumunda nefret suçuna dönüşebilmektedir (Kaya, 2018: 3267).

Nefret ve ayrımcı söylemlere yönelik yapılabilecek önemli eleştirilerden biri, bu söylemlerin herkes tarafından kabul edilmiş olan bir tanımının bulunmamasıdır. Nefret ve ayrımcı söylemlerinin, tanımı ve sınırları noktasında ortak bir anlayış şekli henüz bulunmamaktadır. Uluslararası toplum tarafından veya devletlerarası mutabakata varılmış olan bir tanımının yapılamamış olması, nefret ayrımcı söylemleri meşrulaştırmıştır. Yani hangi söylemlerin nefret ve ayrımcı söylem çerçevesine alınacağı konusunda belirlenmiş bir uzlaşmanın olmaması, kimi durumlarda nefret ve ayrımcı söylemlerine maruz kalan bir birey ya da grubun hukuki yollarla hakkını arayabilmesinin önünde engel oluşturabilmektedir. Nefret ve ayrımcı söylemlerin devamlılık göstermesi, bu söylemlere maruz bırakılan kişi veya o kişinin üyesi olduğu gruplara yönelmiş olan önyargıların yerleşmesine ve de sonrasında söz konusu önyargıların meşrulaşarak şiddete dönüşmesine imkân tanıyabilmektedir. Bütün bunlara bağlı olarak, toplumda tahammülsüzlüğün ve huzursuzluğun hâkim olmasına sebep olmaktadır (Yardım ve Dalkılıç, 2018: 90).

Dolayısıyla, diğer birey ve gruplara karşı, nefret ve ayrımcı söylemlerin oluşmasındaki etkenler, toplumda var olan önyargılar, kalıp-yargılar ve hoşgörüsüzlüklerdir. Bu duygular, toplum içerisinde zaman zaman nefret ve ayrımcı söylemlere yol açabileceği gibi diğer kişilerin ötekileştirilmesine veya daha da öteye giderek nefret suçuna yol açabilmektedir.

2.4.1.Önyargılar

Önyargı, bir bireyi ya da grubu, tanımadan, anlamadan, söz konusu birey ya da grup hakkında olumlu veya olumsuz yargıda bulunmak şeklinde tanımlanabilir. Bir kimseye ya da gruba beslenen önyargılar, toplum içerisinde nefret ve ayrımcı söylemlerin oluşmasına yol açabilmektedir.

Önyargılar; evrimsel, tarihsel, onto-genetik, ekonomik, sosyo-politik olan alanlardan etkilenmekte olan çok boyutlu bir olgudur. Toplumsal düzeydeki önyargılar, yabancılara karşı hissedilmekte olan belirli ya da belirli olmayan huzursuzluk duygularından; etnik aşağılama, vahşet ve de soykırıma kadar uzanabilen çok geniş bir yelpazede ortaya çıkabilmektedir (İlhan ve Çevik, 2013: 54).

Önyargılar, kendini üç şekilde göstermektedir. Bunlar:

- Bilişsel yapılarda, kalıp-yargılar şeklinde,
- Farklı duygular biçiminde,

-Davranışlarda yani başka grupların üyelerine sosyal mesafe koyarak, ayrımcılık yapmak ya da şiddet uygulamak şeklinde olabilir. Önyargıların davranışsal uzantıları içerisinde toplumsal sonuçları için belki de en az fark edilmekte olanı diğer gruplarla araya sosyal

mesafeler koymaktır. Sosyal mesafeler koymak şiddet ya da ayrımcılık derecesinde dikkat çekmemesine rağmen, aslında ayrımcılığa ve şiddete kadar giden durumun ilk hali şeklinde düşünülebilir. Belirli grupların üyelerinin hayatlarını sürdürdüğü yerlere uğramaktan kaçınmak veya yaşam bölgelerinin homojenleşerek etnik ya da dini gruplar çerçevesinde ayrışması, kişileri öteki olan gruplara karşı çeşitli ayrımcılıklar uygulamaya rahatlıkla hazır şekle getirebilir (Çuhadar Gürkaynak, 2012: 256).

Bu bağlamda, önyargıların ve ayrımcılığın anlaşılması için, çeşitli kuram ve yaklaşımlara başvurulmuştur. Önyargıların sebeplerini belirlemek için toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasi konular araştırılmıştır.

Ayrımcılık olgusunun anlaşılmasında, son yıllarda yeniden yaygın şekilde kullanılmaya başlayan yaklaşımlardan birisi, sosyal psikolog olan Gordon Allport tarafından II. Dünya Savaşı'ndan sonra, 1950'li yılların başlarında ortaya atılmıştır. Allport, önyargılı olan kişiliğin canlı portresini şu şekilde çizmektedir: “Önyargılı bireyler ve birey topluluklarını katı bir tutum içerisinde algılamaya eğilimlidir ve bu grupları oluşturmakta olan kişilerin niteliklerini çift kutuplu ve hoşgörüsüz şekilde, değişmeye karşı duran bir tavır ve davranışla nitelendirirler. Önyargılı zihniyetleri bu karışık bileşenleri genel bilişsel stil oluşturarak, özcü inançlardan beslenmektedirler.” Örneğin, dünyada, her olgu, nesne siyah veya beyaz, iyi veya kötüdür. Latinler tutkulu, kadınlar duygusal, eşcinseller neşeli, İtalyanlar yakışıklı, erkekler katı, Çingeneler eğlencelidir. Kimileri çok masum olan ve hatta olumlu gibi görülen bu kalıpyargılara bakıldığı zaman, söz konusu grupların özüne dair bir veya birkaç niteliğin, bu gruplara ait olan veyahut olduğu varsayılan kişileri grup aidiyetleri üzerinden algılanmasına ve kolay bir şekilde sınıflandırılmasına neden olduğu görülmektedir. Bu aşamada, kişilerin bireysel nitelikleri tamamıyla göz ardı edilmektedir (Göregenli, 2013: 32).

Böylece, önyargılar toplumda ayrımcılıkların yaşanmasına ve sonrasında ise, nefret söylemlerinin oluşmasına sebep olmaktadır. Nefret ve ayrımcı söylemler bazı durumlarda daha ileri giderek nefret suçuna da yol açabilmektedir. Bireyler, kimi zaman önyargıyla yaklaşp nefret ettiği kişiye karşı şiddet uygulayabilmektedir.

Önyargılar yalnızca ayrımcılığa sebep olmakla kalmayarak, çoğunlukla gruplar arası meydana gelen çatışmanın ve şiddetin gelişmesinde ana bir rol oynamaktadır. Birbirini düşman olarak gören gruplar, ‘öteki’ grupların üyelerine tamamıyla olumsuz nitelikler yüklerken; kendi grupları açısından yalnızca olumlu genellemeler yapmaktadırlar. Uyuşmazlıklar ve çatışmalar arttıkça bu hatalı genelleyici tutum ve davranışlar daha da belirgin hale gelmektedir. Gruplar arasındaki iletişim kesilebilir; kişiler ‘öteki’ grupların üyeleriyle minimum derecede temas kurabilir veya hiç temas kurmayabilirler. Psikolojik ve fiziki ayrışmalar önyargıyı daha da

destekleyebilir, ‘öteki’ gruplar zaman geçtikçe daha homojen ve olumsuz niteliklerle anılır hale gelebilirler. Bu tutum ve davranışlar zamanla kuruluşlara da geçebilir ve kalıcı şekle gelebilir, dahası kuşaktan kuşağa aktarılabilir. Sonunda kişilerin gözünde ‘öteki’ grupların üyeleri artık kendileri ile eşit olan haklara ya da toplumsal, ekonomik statülere sahip bireyler olmaktan çıkarlar. İlişkiler bu duruma ulaştığında ‘öteki’ grupların bütün üyelerine karşı şiddet ve ayrımcılığı kapsayan tutum ve davranışlar meşru şekilde görülmeye başlanır (Çuhadar Gürkaynak, 2012: 256).

Önyargının oluşmasında kişisel kimlik gelişimlerinin yanı sıra geniş olan grupların kimliklerinin de büyük oranda rolleri bulunmaktadır. Çünkü geniş olan grupların kimliği ayrıca kişisel kimliğin de bir parçası olmaktadır. Özellikle de yabancı düşmanlığı, soykırımlar, etnik çatışmalar, dini gruplar çerçevesindeki çatışmalar ve bunlar ile ilişkili yıkıcı, önyargılı olan tutumları ve davranışları geniş olan grupların kimliklerinin nitelikleri ile ilişkilidir (İlhan ve Çevik, 2013: 63).

Son olarak, önyargıların toplumda var olan hoşgörüsüzlüklerden de kaynaklandığı söylenebilir. Önyargılar ise, zamanla kalıp-yargılara dönüşmektedir. Genellikle hoşgörüsüzlüğün sebep olduğu önyargılar ve kalıp-yargılar, nefret ve ayrımcı söylemlerin oluşmasına yol açabilmektedir. Bu yargılarla karşılaşan bireylerse toplum içerisinde çoğunlukla dışlanmakta ve ötekileştirilmektedir.

2.4.2. Hoşgörüsüzlük ve Kalıp-yargılar

Hoşgörü, bir bireyin ya da grubun, kendi düşünceleri veya davranışlarıyla çelişmesine rağmen, bu düşünce veya davranışları anlayışla karşılaması ve olumsuz tepki göstermemesi olarak tanımlanabilir.

Kalıp-yargılar ise, genellikle var olan hoşgörüsüzlüğün ve önyargıların neden olduğu, belirli şekillerde bir bireye ya da gruba karşı gösterilen düşünce ve davranışlar olarak tanımlanabilir. Bu yargılar toplum içerisinde büyük oranda fazlasıyla destek bulmuştur, güçlü şekildedir ve kalıplaşmıştır.

Nefret söylemleri, nefret suçuna kadar varan anın başlangıç yeri, yani nefret suçunun oluşmasında tahammülsüzlüğün ve hoşgörüsüzlüğün dışı vurulmasıdır. Hedef alınmış olan gruplara ‘bu toplumda sizin için yer yok’ ifadesi yinelenen şekilde verilmektedir. Bu süreç, kaçınılmaz biçimde demokratik düzeni yıpratmaktadır ve zira bireyin esas haklarından biri olan yaşam ve de katılım hakkı ihlal edilmiş olmaktadır (Demirbaş, 2017: 2695).

Böylece söz konusu gruplar, ayrımcılığa uğrayarak, toplumdan dışlanır ve ötekileştirilir. Her ne kadar Türkiye’de hoşgörünün hâkim olduğu söylene de, diğer milletlere karşı kalıp-

yargıların da güçlü olduğu görülmektedir. Türk toplumunun düşünce yapısına uymayan bir davranış sergileyen topluluklara karşı bir önyargı geliştirebiliriz ya da var olan önyargı zaman içerisinde kalıp-yargıya dönüşebilir.

Türkiye’de, ayrımcılık konusunda hem sosyal bilimler literatüründe, hem de hukuk alanında fazlasıyla bir boşluk bulunmaktadır. Bunun nedenlerinden birisi, Türklerin modernleşmesinin birlik, beraberlik ideolojileri içinde homojen bir nüfus oluşturma idealidir. Bu idealin neticesi olarak, dilleri Türkçe’den, dinleri İslam’dan farklı olan grupların yaşamış olduğu problemlerin kamusal alanlarda konuşulması son zamanlara kadar pek de mümkün olmamıştır. Okullarda okutulmakta olan resmî tarih bilgisi de tarihte ve şu anda oluşan ayrımcılık pratiklerinin üzerini örten bir özellik göstermektedir. Ayrımcılığın kamusal bir sorun olamamasının ortaya çıkarttığı sonuçlardan birisi, toplumda yaygın şekilde benimsenmekte olan ‘Türkiye’de veya Türkiye tarihinde ayrımcılık yoktur’ algısıdır. Bu algıyı yaratan esas vurgu ise, Türkiye’de hâkim olan ‘hoşgörü’ söylemleridir. Türkiye’de “Türklerin misafirperver ve hoşgörülü olduğu”, “Türkiye tarihinde Batı’daki gibi ırkçılık durumunun olmadığı”, “Osmanlı Devleti’nde öteki milletlere hoşgörülü şekilde davranıldığı” biçiminde çok güçlü kalıp-yargılar bulunmaktadır (Çayır, 2012: 7).

Bu kalıp-yargıların, bir grubu öteki gruplardan olumlu veya olumsuz bir şekilde ayırma, nitelendirme ve ötekileştirme şeklinde işlevleri bulunmaktadır. Bu işlevler, dış dünyayı bir anlamda basit hale getirerek, sosyal çevreyi belirgin biçime getirir; ancak bunu yaparken önyargıların oluşmasına da zemin hazırlamış olmaktadır. Dış grupları, kalıp-yargılar yolu ile nitelendirmenin neden önyargıların oluşmasına imkân verdiği kısaca şu şekilde özetlenebilir: Kalıp-yargıların oluşması aşaması, iç grupların sempaticizliğini ve dış grupların ayrımcılığını belirli şekilde artırır. İç ve dış grupların ayrıştırmalarının aşamalarını ele alan sosyal kimlik kuramına göre, iç grupların taraftarlığı yalnızca dış grupların üyelerini tek-tip hale getirmez; ayrıca iç grupların üyelerinin birbirlerinin niteliklerini, hatta inançlarını aynı şekilde algılamalarına yol açmaktadır. Kalıp-yargı yaratma aşamasında, dış grupların üyelerinin inançları da tek-tip hale getirilir (Göregenli, 2012b: 24).

Başka bir deyişle, bir grubun bütün üyeleri, tanımaya ya da anlamaya çalışmadan, aynı şekilde görülür ve bütün bireyler aynı muameleyle karşılaşır. Böylece, gruplar arasında ‘biz ve ötekiler’ duyguları güçlenir ve bu da nefret ve ayrımcı söylemlerin oluşması yol açmaktadır. Toplumda oluşan dışlama ve ayrımcılıklar, nefret tohumlarının atılmasına ve sonrasında nefret suçuna kadar giden durumların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir.

2.4.3.Ayrımcılık

Ayrımcılık, kısaca, hoşgörüsüzlük, önyargı, kalıp-yargı ya da bambaşka duygularla kendisine benzemeyen bir bireyi veya gruba farklı bir muamele uygulanması, dışlanması, grubun dışına çıkarılması şeklinde tanımlanabilir. Bu durumdaki bireyler, grubun dışına itilir ve ötekileştirilir.

Ayrımcılık, uluslararası toplumun yükselen duyarlılığına ve 21. yüzyılda ulaşılmış olan bilgi birikimine rağmen halen süre gelmektedir. Etnik köken, din, dil, dünya görüşü veya cinsiyet özelinde yapılan ayrımcılıklar olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Farklı muamele şekilleri içerisinde insanlığa en ağır tecrübeyi yaşatan durumlardan biri, ‘öteki’ne yaşam hakkı vermemek olmuştur. Bu türden bir ayrımcılık, tarih boyunca, belli bir ırkın veya toplumun belli kısımlarını, dinin mensuplarını, farklı dünya görüşlerine veyahut cinsel yönelimlere sahip bireyleri hedef almaktadır (Çelenk, 2010: 211).

Bu bağlamda, ayrımcılığın genellikle önyargılardan kaynaklandığı düşünülür. Günlük hayatta önyargı olgusunu olağan, iyi veya kötü bir yargı içermemiş olan, kanıtı veya hiç değilse herhangi bir bilgiye, tecrübeye dayanmayan her çeşit ön görüş, fikir anlamında kullanılır. Fakat ayrımcılık literatüründe olumlu önyargılardan söz edilmemektedir. Diğer taraftan, önyargılar çoğunlukla kalıp-yargılarla karıştırılır. Önyargı ile kalıp-yargılar birbirinden değişik, ancak birbirini tamamlamakta olan kavramlardır. İkisi de sosyal gerçekliği kaba bir şekilde şematik hale getirmeye yarayan sürecin birer ögesidir ve insanın gerçeklikle ilgili sosyal ve zihinsel temsillerini şekillendirme işlevi görür. Kalıp-yargılar, belli bir nesneyle ya da grupla ilgili bilgi boşluklarını dolduran, bu şekilde onlar hakkında karar almayı daha kolay hale getiren, önceden oluşturulmuş bir takım izlenim ve atıflar bütünü olarak zihinlerde oluşan imgelerdir (Göregenli, 2012b: 23).

Buna göre, önyargılar zaman içerisinde kalıp-yargılara dönüşebilmektedir. Toplum içinde oluşan ve olumsuz olan bu yargılar çoğunlukla ayrımcılığa yol açmaktadır. Ayrımcılığa uğrayan gruplar dışlanır ve bu durum da toplumda tarafların oluşmasına sebep olmaktadır.

Ayrımcılıkla ilgili sınıflandırılma yapılırken genelde doğrudan ve dolaylı ayrımcılık biçiminde ikili bir ayırım yapılmaktadır:

-Doğrudan ayrımcılık yasağı, aynı ya da benzer durumda olan bireyler arasında fark oluşturulmasını engellemeyi amaçlamaktadır.

-Dolaylı ayrımcılık ise, doğrudan ayrımcılığın yasak hale getirilmesinin, istenilen amacın gerçekleşmesi için yetersiz olduğunun bir sonucudur.

Doğrudan ayrımcılık fikrinin esasında, bireylere karşı yapılan uygulamalar, aynı olduğu süre içerisinde ortada bir eşitsizlik ya da ayrımcılık olmayacağı fikri vardır. Doğrudan ve

dolaylı ayrımcılık arasındaki en önemli fark, doğrudan olan farklı muameleyi yasaklarken, dolaylı olan ayrımcılıkların etkileri olan aynı uygulamayı yasaklamasıdır (Yeşiladalı ve Ayata, 2011: 13).

Ayrımcılık, türü ne olursa olsun, toplum içerisinde olmaması gereken bir davranıştır ve bireyler toplumda eşittir ve bütün toplum bireylerinin eşit muameleye tabii tutulması beklenmektedir.

T.C. (Türkiye Cumhuriyeti) Anayasası'nın 10. maddesinde; “din, dil, ırk, politik düşünce, cinsiyet, felsefi inanç, mezhep ve diğer benzeri nedenlerle ayrım gözetilmeden herkesin kanun önünde eşit olduğu” hüküm altına alınmıştır. Buna bağlı olarak;

-TBMM tarafından kabul edilmiş olan kanunlarda ayrımcılık yaratan hükümlere yer verilmemesi gerektiği,

-Yargı ya da idari makamların önüne gelen olaylarda kanunları eşit uygulamaları gerektiği söylenebilir. Ancak kanun koyucular, çoğunluğun görüşüne göre bu yasaları yapmakta ve uygulayanlar da yine kendi görüş açlarına göre bu hükümleri yorumlayarak uygulamaktadır. Bu görüş açısı genellikle, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda geçerli olan devletçi bakış açısı ve toplumun genel ahlak anlayışı doğrultusunda oluşturulmuştur (Zonana and Yuda, 2012: 121).

Sonuç olarak, bireyler kanun önünde eşit kabul edilse de, eşit muameleyle karşılaşmamaktadır. Bireyler, diğer bireyleri, sadece kendileri gibi olmadıkları için, grup dışına itebilmektedir.

2.5. Nefret ve Ayrımcı Söylemlerin Sonuçları

Nefret ve ayrımcı söylemler, farklı şekillerde sonuçlanabilmektedir. Bazı durumlarda, nefret ve ayrımcı söylemler sadece söylem olarak kalıp, eyleme dönüşmemektedir. Bu durum, toplumda daha az soruna sebep olur. Ancak eyleme dönüştüğünde, yani şiddete dönüştüğünde toplum içerisinde büyük sorunlara yol açabilmektedir.

Değişik kimliklere ve gruplara üye olan azınlık ögelere yönelmiş nefret ve ayrımcı söylem pratiğiyle ortaya çıkan ifadeler, o gruplar açısından klişeler oluşturarak ötekileşmelerine sebep olabilir. Söylemlerin yeniden üretilmesi toplumdaki baskıyı artırır. Devamlı baskıya maruz kalmakta olan ve doğal olarak ötekileştirilen bireyler ve gruplar giderek sinik hale gelir, pasifleşir ve baskıyla muhatap olmamak için görünmez olurlar. Toplumsal, kültürel, politik hayata katılmaları da bu durumlara paralel olarak azalır. Böylece, sosyal hayata eşit bir biçimde katılma cesareti azalmaya başlar. Ne derece az görünür olurlarsa veya ne derece az ilgi çekerlerse; o derece az baskıya maruz kalacaklarını düşünmektedirler. Sosyal zenginlik, farklı

olan grupların ve kimliklerin kendilerini özgür bir biçimde ifade edebildiği alanlarda gelişir. Çeşitli görüş, düşünce ve kültürel değerlere olan sahip grupların toplumsal hayatta söz sahibi olabilmeleri, karşılıklı olan saygı ve hoşgörü kültürünü de geliştirmektedir (Alp, 2015: 45).

Toplumda egemen olan sınıfların, oranla daha zayıf ve dezavantajlı olan gruplara yönelik dışlama, ötekileştirme, aşağılama, yıldırma, hedef gösterme, düşmanlaştırma gibi amaçlarla üretilen nefret ve ayrımcı söylemler, kişilerin esas haklarından; yaşama, eşit muamele görme ile katılım hakkını tehdit etmekte ve de sınırlı hale getirmektedir. Herkes için yaşanılabilir, katılımcı, adil, demokratik ve çatışmadan uzak bir şekilde toplum oluşturabilmek için nefret ve ayrımcı söylemlerle mücadele etmek gerekmektedir. Bu söylemlerle mücadele, yalnızca söylemin yöneldiği birey veya toplumsal grupların problemi değil, bütün toplumun problemi olabilmektedir (Öztekin, 2015: 934).

Özellikle medya aracılığıyla bu tür söylemlerin önüne daha kolay bir şekilde geçilebilir. Çünkü nefret ve ayrımcı söylemler, medyada ne kadar çok yer bulursa, yaygınlaşması da o kadar çabuk olmaktadır denilebilir.

Bu şekilde, gündelik hayata da nüfuz etmekte olan ayrımcı ve ırkçı söylemlerin olağanlaştırılmasında medyanın oynadığı rol, gerçekte onun yaygın olan rızanın üretiminde gerekli sembolik kaynakların kontrolüne de sahip olmasıyla ilişkilidir. Bu tür bir kontrol gücü, medya kurumlarının haber değeri üretme uygulamalarında, haber kaynakları ve siyasi, ekonomik güç grupları ile olan ilişkilerinde, istihdam politikalarında ve de profesyonel haber üretim şekillerinin işleyişinde, hegemonyanın yeniden ve yeniden üretilmesine aracılık eden tercihlerin baskın olması anlamına gelmektedir. Liberal medya kuramlarının temelinde bulunan yansızlık iddiasının, haber medyasınca, bu medyanın aktardığı bilginin gerçekliğin kendisi olduğu düşüncesiyle söylem düzeyinde, sürekli olarak, yeniden üretilmesi sebebiyle, nefret ve ayrımcı söylemlerin dayanmakta olduğu önyargılar ile damgalamalar, iddia edilen gerçekliğin sıradan bir parçasıymış gibi gösterilirler (Doğanay, 2018: 24).

Nefret ve ayrımcı söylemler, sadece söylem şeklinde kalabileceği gibi, kimi zaman eyleme dönüşüp şiddete de yol açabilmektedir. Bu gibi durumlara verilen ad nefret suçudur. Nefret suçları, toplum içerisinde bireylerin ötekileştirilmesine sebep olabilmekte, bunun da ötesinde, ötekileştirilen gruplar ciddi sorunlarla karşılaşabilmektedir.

Nefret ve ayrımcı söylemlerin şiddeti destekleme ve meşrulaştırma eğiliminde olmasıyla, bir nefret suçu riski oluşturacağını söylemek mümkündür. Nefret suçunun tam olarak ne olduğu, diğer suçlardan ne şekilde ayırt edileceği, neleri kapsadığı, ilgili olan yasalar ve bu konuda yapılan çalışmalara göre değişiklik göstermektedir. Üzerinde fikir birliğine varılmış olan temel düşünce; suçun kökeninde, mağdurun kim olduğundan ziyade, sahip olduğu farklı

özelliklerinin ve failin bunlar açısından önyargısının bulunmasıdır (Durakçay ve Güneş Gülal, 2017: 129).

Nefret suçlarının bireyin güvenliğine karşı oluşturmakta olduğu tehdit ögesinin yanında radikalleşmeye kadar varan kitlesel çatışma ile şiddete yol açma ihtimali düşünüldüğünde, nefret suçlarıyla mücadele konusu, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) katılımcısı olan devletler başta olmak üzere çok sayıda demokratik ülke için önemli bir problem olarak görülmektedir. Özellikle son yıllarda yaşanmakta olan kitlesel ve de bölgesel geniş göç hareketleri ile beraber ilk olarak Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri ve çok sayıda ekonomik yönden gelişmiş demokratik ülkeler, giderek daha da çok sayıda çeşitli kimlikleri barındırmaya devam etmektedir. Bu kapsamda, göç olgusu ulusal ile uluslararası güvenlik kadar, kent içindeki güvenliğine de etki eden bir öge olmaktadır. Diğer yandan, göçten bağımsız şekilde, ülkeler içerisinde çeşitlenmekte olan kültür, çok kimlikli de beraberinde getirmektedir. Dahası, göçmen kimlikleri, ev sahibi ülkelerdeki çeşitlenen kimlik öğeleriyle her an olumlu ve olumsuz şekilde sonuçlanabilecek etkileşimler içerisinde olmaktadır (Öz Yıldız, 2017: 361).

Aslında, toplumlar birbirlerine karşı hoşgörülü davranışlar göstererek, bir arada huzur içerisinde yaşamayı öğrenmelidir. Bu durum medya ürünleri ile daha kolay ve hızlı bir şekilde yapılabilir. Ancak sadece medya yeterli olmayabilir. Bu durumda, oluşturulan yasalar, nefret suçlarının oluşmasına biraz da olsa engel olabilmektedir.

2.5.1. Nefret Suçu ve Hukuki Durum

Nefret suçu, kısaca, nefret ve ayrımcı söylemlerin daha da şiddetlenerek eyleme dönüşmüş hali olarak tanımlanabilir. Nefret suçu, kimi zaman bir bireye ya da gruba karşı işlenirken, maddi şekilde mala karşı da işlenebilmektedir. Örneğin, kim, durumlarda yapılan araba kundaklamaları nefret suçu olarak değerlendirilebilmektedir.

Nefret suçunun uluslararası olarak yapılmış tanımlarından birisi, 1997’de Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nce yapılan halidir. Bu tanımlamaya göre;

Nefret suçları mağdurun, mülkün veya işlenen suçun hedefinin gerçek veya hissedilen ırk, ulusal köken, etnik, dil, renk, din, yaş, cinsiyet, zihinsel veya fiziksel engel veya bireylerin özel durumlarına ilişkin küçük düşürücü, aşağılayıcı ifadelerde bulunmak suçtur. Bunun dışında; cinsel yönelim ya da diğer benzer unsurlara dayalı şekilde benzer özellikler taşımakta olan bir gruba gerçek veya öyle algılanan ilgisi, bağlantısı, desteği, bağlılığı ya da üyeliği sebebiyle seçildiği bireylere veya mala karşı işlenmiş olan her türlü suçtur (Karan, 2010: 56).

Tanımdan da anlaşılacağı gibi, nefret suçu, bir bireye ya da gruba karşı yapılan nefret söylemleri veya bireylerin kendilerine ya da mallarına zarar verme şeklinde kendini gösteren

davranışlardır. Toplumlarda kanunen eşitlik ilkesi bulunsa da, çeşitli gruplara yönelik gelişen nefret ve ayrımcı söylemler kimi zaman nefret suçlarıyla sonuçlanabilmektedir.

Eşitlik ilkesi, dışlanmalar ve ayrımcılıkların ilişkilerini teorik olarak çözebilir gibi görünmesine rağmen, tersine insanlık tarihinin geneline bakıldığında zaman bu varsayımın gerçek olmadığı açıktır. Bu hukuki ilke beyaz ırkların, siyahileri; Batılıların, Doğuluları; erkeklerin, kadınları; vb. kendileri ile eşit olduğu şekilde algılamalarını ve ayrımcılık yasağına uygun biçimde davranmalarını sağlamıştır. Modern hukuki sistem, birbirini hiç tanımamış olan, soyut bir toplum olgusu içerisinde bir arada bulunan, farklı kişisel ve tarihi özellikleri olan bireyleri, kendilerinin dışında olan bir kurallar sistemi ile birbirine bağlamış olan bir yapıdır. Başka bir deyişle modern hukuki sistem, aralarında somut şekilde hiçbir bağ bulunmayan bireylerin arasında, soyut genel bağlantı varsayımına dayanmaktadır. Hukuki unsurların farklı bireysel gruplar tarafından içselleştirilme düzeyinin farklılaşması, bütün toplumda ve kültürde hâkim olan hukukun dışında norm ve geleneklerin hukuki sistem ile uyumu vb. çok sayıda faktör, hukuki ilkelerin hem her toplumda değişik anlamlara gelmesine, hem de pratikte farklılıklar oluşmasına yol açmaktadır. Mesela, kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet, aynı cinsiyetten olan iki birey arasındaki şiddete benzer şekilde uzun zamandır yasal sistem açısından bir suç şeklinde tanımlanır. Ancak, hem hukuk sisteminde yer alan kimi yan yollar, hafifletici sebepler, haksız tahrik indirimi vb. hem de yasaların uygulayıcısı olan savcı ve de hâkimlerin kanaati, yasaların esnek şekilde yorumlanmasında veya cezaların alt ve üst sınırlarının çizilmesinde etkili ve caydırıcı biçimde bir rol üstlenmede yetersiz kalmaktadır (Göregenli, 2012b: 18).

Nefret suçları ifadesinin, Avrupa'da kullanılmaya başlanmasıysa, çok daha yakın bir zamanda olmuştur. Örneğin Britanya'da 1993'ten beri kullanılmaya başlamıştır. Tarihi olayların bir getirisi olarak, Avrupa'da nefret ve ayrımcı söylemlerin yasalara konu olması, II. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde olmaktadır.

Son yıllarda Türkiye'de farklı kesimlere yönelen çok sayıda nefret suçuna tanık olunmaktadır veya artık kimi suçların, nefret suçu olduğu rahatlıkla kabul edilebiliyor. Nefret ve ayrımcı söylemler ve bu söylemlerin tetiklediği nefret suçlarına karşılık son yıllarda farkındalık düzeyi artmaktadır. Buna bağlı olarak, bu söylem ve suçlarla yapılan mücadeleler, demokratik hak ve mücadelelerinin neredeyse cephelerinden biri haline gelmektedir. Bütün bunların önemli bir nedeni olarak, Türkiye'de nefret ve ayrımcı söylemlerin oluşturduğu suçun yasalar tarafından belirlenmemiş olmasıdır. Bu nedenle bu konudaki hukuki süreçler oldukça yavaş ilerlemektedir. Fakat Türkiye'de nefret ve ayrımcı söylemlerine bağlı olarak oluşan suçların, nefret suçu olarak değerlendirilmesi ve nefret suçlarıyla ilgili yasaların düzenlenmesi ve bu suçlarda bir ölçüt getirilmesi gerekmektedir (Kaymak, 2010: 254).

Nefret ve ayrımcı söylemlerin suç kapsamında yer alması ve sınırlandırılma uğraşlarına rağmen, toplumsal hayatta ne yazık ki söz konusu söylemlerin, alenen yapıldığı bir gerçektir. Nefret ve ayrımcı söylemleri sorununun kaynağı olan sosyal pratikler çözülmeye uğramadan yalnızca yasal yollarla önlem alınarak bu söylemlerin azalması veya sınırlı şekle getirilmesi, ulaşılması zor bir ideal olarak ortaya çıkmaktadır (Yardım ve Dalkılıç, 2018: 103).

Tam anlamıyla yasalarla sınırlandırılmamış ve herhangi bir ceza tanımının bulunmaması nefret suçunun daha da yaygınlaşmasına yol açabilmektedir. Nefret suçu kimi zaman sadece bir önyargı nedeniyle de işlenmiş olabilmektedir. Bu durumda, verilecek ceza, yalnızca nefret suçu tanımıyla işlem görmeli ve ona göre bir muamele yapılmalıdır.

Temel bir önyargıyla işlenmiş olan nefret suçlarının engellenmesinde klasik ceza yasalarında bulunan düzenlemelerin yetersiz kaldığı bir gerçektir. Örneğin Ogün Samast adlı kişiyi sıradan bir katil gibi yargılıyor olmak, söz konusu durumu sıradan hale getirmek olacaktır. Böyle bir durumun sosyal açıdan ne gibi zararlar getireceğinin ifade edilmesine gerek bile yoktur. Türkiye’de şuan ki yasal düzenlemelerin, nefret suçlarının mağduru olan grupları ya da bireyleri yeterli oranda koruyamaması, yargılama sürecinin en büyük nedenlerinden birisidir. Bir birey ve grupları nefret suçu işlemeye yönlendiren özel bir önyargı ve hoşgörüsüzlük bulunmaktadır. Ceza yargılamasında bir bireyin, diğer bireyin iş yerine zarar vermesi neticesinde yargılamakla; bir farklı etnik kökenden olan birisinin işyerine zarar vermek arasındaki farkın hukuki açıdan belirlenmesi ve suçun o şekilde değerlendirilmesi, bu önyargı ve hoşgörüsüzlüğün neden olduğu sebep olduğu nefreti temel almalıdır (Kaymak, 2010: 262).

Ancak, Türkiye’de nefret ve ayrımcı söylemleri ve de nefret suçlarıyla ilgili tam anlamıyla bir yasal düzenleme olmadığı söylenebilir. Bu nedenle de nefret suçları gün geçtikçe artmakta ve toplum içerisinde ciddi sorunlara neden olabilmektedir.

2.5.2. Nefret Söyleminin Nefret Suçuna Dönüşmesi

Nefret söylemleri, kimi zaman o kadar şiddetli olur ki, karşıdaki kişiye ya da gruba zarar vermekle sonuçlanabilir. Bu durumda, kavram nefret suçu olarak değerlendirilir. Nefret suçları Türkiye’de ve dünyada gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır.

Kavram olarak bir fenomen olan nefret suçları, günümüzde bu çağın epidemisi olarak da nitelendirilebilir. Fakat nefret suçlarının, zaman açısından eskiye dayanmasına rağmen, bugün hala sosyal bilimcilerin ya da hukukçuların üzerinde tam olarak karar kıldığı bir tanımlaması bulunmamaktadır. Bu şekliyle, devletlerarası bir mekanizma tarafından geliştirilmiş olan ve ortak kabul gören bir tanım Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı’na (AGİT) aittir ve bu tanımın herhangi bir yaptırımı da yoktur. AGİT tarafından 2000’li yılların

ilk zamanlarında oluşturulan tanımın haricindeki tanımlamalar, genel olarak ulusal alandaki tanımlamalardır. Günümüzde gerçekleşen çok sayıdaki nefret suçu olayı ya da olgusu göstermektedir ki, nefret suçları ‘şiddetin manifestosu’ olarak mağdur açısından, mağdurun ait olduğu topluluğa bir bütün olarak mesaj göndermektedir (Ataman, 2012: 48).

Başka bir deyişe, bir bireye karşı hissedilen önyargı ve kalıp-yargılar, bireyin ait olduğu gruba karşı da hissedilmektedir. Yani bu yargılar, grup üyelerini tek-tipleştirir. Böylece bireye karşı işlenen suç, gruba karşı işlenmiş olmaktadır ve aslında hedef alınan birey değil, grubun tamamıdır.

Nefret suçları ve nefret söylemi aslında toplumun tamamını ilgilendirmektedir. Örneğin, kadınlara topluca, sırf kadın olmalarından kaynaklanan belirli özellikler atfedip çeşitli önyargılar beslenebilmektedir. Bütün bunlar da toplumun yarısının daha en başından, nefret suçuna ve bu suçtan kaynaklanan şiddete maruz kalma potansiyelini doğurmaktadır. Bunların yanı sıra, etnik ve dini azınlıklar, LGBT bireyler, engelliler, toplumsal statü bakımından alt sınıftan gelen insanlar, obezler, eğitim seviyesi düşük birey ve gruplar kendilerine beslenen olumsuz önyargıların ve kalıp-yargıların sonucunda nefret suçlarının ve şiddetinin potansiyel kurbanları arasına katılabilmektedir (Alğan, 2012: 151).

Bu anlamda, nefret söylemleri, nefret suçuna dönüşmediği zamanlarda daha az problem oluşturmaktadır. Ancak nefret söylemlerinin, şiddete başvurularak, nefret suçu ile sonuçlanması çoğu zaman kaçınılmaz olmaktadır.

Nefret ve ayrımcı söylemlerindeki ana sorun yalnızca söylem şeklinde kalmaması, aksiyon oluşturmaları ve nefret suçlarını meydana getirmesidir. Yani nefret ve söylemlerin tehlikeli olan kısmı, nefret suçlarına neden olması, bu suçlara karşı teşvikleri, tahrikleri, provokasyonları kapsamasıdır. Bu söylemler içerisinde şiddet ve suç bulunmaktadır. Nefret ve ayrımcı söylemlerde bulunan tarafın militanlaşması ve nefret suçuna yönelme ihtimali yüksektir (Yardım ve Dalkılıç, 2018: 93).

Nefret suçunun oluşmasında ön şartlardan biri olarak görülen nefret ve ayrımcı söylemler, günümüzde kitle iletişim araçları aracılığıyla fazlasıyla hızlı bir biçimde yaygınlaşmaktadır. Bu bağlamda, medya nefret söylemlerinin üretilmesinde ve yaygınlaştırılmasında fazlasıyla etkilidir (Yardım ve Dalkılıç, 2018: 93).

Dolayısıyla, medya, bireyleri nefret söylemlerinin yayılması açısından fazlasıyla etkilemektedir. Başka bir deyişle, medya nefret söylemlerinin yayılmasında ön ayak olmaktadır denilebilir. Bireyler, medyada nefret söylemlerini ve suçlarını gördükçe, duydukça bu durumlara alışmakta ve böylece bu durumlar kanıksanmaktadır. Ancak ifade özgürlüğünün ve

hoşgörünün daha geniş olduğu ortamlarda nefret söylemlerinin daha az yer bulduğu söylenebilir.

2.6. İfade Özgürlüğü ve Nefret Söylemleri

İfade kavramı, sahip olunan fikirlerin, bilgilerin dille, söylemle, sanatsal faaliyetlerle ya da bambaşka şekilde anlatılması şeklinde tanımlanabilir. İfadeler, değişik şekillerde açıklanabilir. Örneğin, ifade resimle, şarkıyla dile getirileceği gibi, işaret diliyle de anlatılabilmektedir.

Bir özgür ifade unsuru kabul edildiği zaman, herhangi bir bireyin yapmakta özgür olacağı bir takım olguların tanımlanması gerekmektedir. Doğal olarak, bu faaliyetler, bireyin davranışlarının tamamından daha az olan olgulardır ve anlaşıldığı gibi ifadeler, yalnızca bir bireyin konuşmak için sesler çıkarmak üzere ağzını, dilini ve ses tellerini hareket ettirdiğinden daha ileride bir takım olgulardır (Schauer, 2002: 130).

Bireyi diğer canlı türlerinden ayırmakta olan en büyük niteliği düşünebilmesi ve düşündüklerini farklı biçimlerde ifade edebilmesidir. Düşünce ile ifade kavramları birbirlerine sıkıca bağlı kavramlardır. Düşünceler olmaksızın ifadeler olamayacağı gibi, ifade edilmemiş düşüncelerin de anlamsız kalacağı açıktır. Temel hak ve özgürlükler içerisinde ifade özgürlüğünün öncelikli bir alanı vardır. Çünkü bu özgürlük olmadan, başka özgürlükleri kullanmak olanak dışı hale gelmektedir. Bireylerin herhangi bir konu hakkında kanaat sahibi olmaları için serbest bir şekilde bilgi alabilmeleri ve de kendi kanaatlerini başkalarına aktarabilmeleri yalnızca ifade özgürlüğünün sağlanmış olduğu bir ortamda söz konusu olmaktadır. İfade özgürlüğü, bireylerin sosyal ihtiyaçlarını karşılamada ve toplumda kendilerine bir yer bulmalarını sağlayan bir olgudur (Duran, 2006: 58). İfade özgürlüğü hakkının genellikle şu öğeleri içermekte olduğu kabul edilmektedir:

- İfadenin izinlere ve belirli sansürlere bağlı tutulmaması,
- İfadeye fiziki bir müdahalenin bulunmaması,
- İfadelerin ceza ile sonuçlandırılmamasıdır (Erdoğan, 2007: 27).

İfade özgürlüğünün sınırları, toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Kimi ülkelerde yasaklanmış olan bir davranış ya da suç sayılan bir davranış, dünyanın başka yerinde suç olmayabilir.

Toplumsal yapı ile gruplar arası ilişkilerde geçerli kalıp-yargılar, yasalar, normlar, kurumlar açısından işleyişle ilgili uygulamalar ve baskın olan grupların diğer gruplar üzerinde güçlerini korumalarını sağlamakta olan diğer bütün mekanizmalar, önyargıyla ayrımcılığın oluşmasında etkili olan toplumsal unsurlar arasında sıralanabilir. Bunun dışında, medyanın

toplumdaki etkileri, eğitim sistemi, çalışma yaşamının genel işleyişinde toplumu oluşturmakta olan çeşitli gruplara yönelik tutumlar ile genel bir şekilde toplumda çoğunluğa uygun şekilde davranma ve itaat etme durumlarının, önyargıların ve ayrımcılığın azaltılmasında olumlu veya olumsuz payları bulunmaktadır. Yasal sistemlerdeki bazı değişiklikler de, hâkim olan ve dezavantajlı grupların üyelerinin toplumu oluşturan çeşitli grupların eşit statüde olduğuyla ilgili yeni algı ve tutum geliştirmelerini sağlayabilir ve gruplar arası çatışmaya neden oluşturan nefret ve ayrımcı tutumları azaltabilir (Göregenli, 2012c: 248).

İfade özgürlüğünün sınırları, demokratik toplumlarda daha geniş bir şekilde yayılabilme imkânı bulabilmektedir. Bireyler, ne kadar özgür bir ortamda olursa, önlemleri alınması şartıyla, o kadar huzurlu bir ortam olmaktadır.

İfade özgürlüğü açısından bir kısıtlama, başka özgürlük ortamlarıyla karşılaştırıldığında daha nitelikli gerekçelere ihtiyaç duymaktadır. Bunun nedeniyse, demokratik bir toplumun düşüncelerini özgür bir şekilde paylaşma ve tartışmaya olan görüşünün vazgeçilmez bir biçimde hassas bir öneme sahip olmasıdır (Kalender, 2017: 12). Nefret söylemini oluşturan cümlelerin ifade özgürlüğünün çerçevesi haricinde bırakılması ifade özgürlüğü açısından sınırlandırmanın bir örneğidir. Bu olgu, ifade özgürlüğünün sınırlı tutulmasında, devletlerin yetkili olduğu anlamına da gelmektedir. Bu bağlamda, ifade özgürlüğünün korunması açısından yürütülmekte olan uğraşların aksine bu sefer devletlerin ifade özgürlüğünün sınırlandırılması için bir öncülük etmesi beklenmektedir. Bu şekilde, ifade özgürlüğünün sınırlandırılabilmesi açısından, sebeplerin savunulması devletlerin farklı gerekçelerin de aynı kapsamda değerlendirilebilmesi yönünde bir çaba içine girmelerine sebep olabilecektir. Bu nedenle, nefret söylemlerinin ifade özgürlüğünün istisnası olarak tanınmasının olumlu bir şekilde gerekçelendirilmesi lazımdır. Nefret söyleminin bireyin haklarının, eşitliğin, farklılığın reddi ve hakların ortadan kaldırılması açısından bir çaba olarak nitelendirilmesiyle söz konusu gerekçe, kısmen ortaya konulabilir (Karan, 2012: 82).

Medya ise, toplumun ifadelerinin anlatılması için bir araç olarak görülebilir. Ancak medyada nelerin aktarılacağı, nelerin gündemde ne kadar yer bulacağı medya sahipleri tarafından belirlenmektedir. Medyada gündemde olması gereken konular yerine kimi zaman, başka haberler yer bulabilmektedir.

Günümüzde bireyleri bilgilendirmekten daha ziyade eğlendirmeyi amaç edinen gazeteciliğin, televizyonculuğun artmasının, medyanın güvenilirliğini zedelediği söylenebilir. Kamusal sorunlara odaklanmak yerine, moda çılgınlığı veya ünlülerin haberlerine daha fazla önem veren, onlar hakkında daha çok bilgi paylaşan bir medya ortaya çıkmıştır. Artık

gazetelerde, televizyonlarda ciddi haberler yerine, sansasyonel olan ve eğlence haberlerine yönelik daha çok yer bulmaktadır (Brody, 2008: 172).

Bu bağlamda, bütün topluma seslenmekte olan medyanın kapsama alanına sınırlandırmalar getirilmelidir. İfade özgürlüğü en temel bir hak, demokrasinin en önemli bir amacıdır; fakat kontrolsüz bir biçimde kullanılmamalıdır. Sınırsız bir şekilde özgürlük ile şartsız hoşgörü, kaos ve kanunsuzlukla sonuçlanabilir. Böyle bir durumda, demokrasinin işlemesi oldukça güç hale gelecek ve temelleri yok olacak kurumların başında medya gelecektir. Son yıllarda, halk medyanın gücünün farkındadır. Medyanın davranışlarını rahatsız edici bir şekilde ve kabul edilmez bulduğu zaman itirazlarını dile getirmeye daha isteklidir. Bireyler artık şikâyetlerini daha çok dile getirmekte ve medya kurumları da hatalarını kabullenme noktasında daha istekli görünmektedir. Medya kendinin kurumlarını kontrol etmenin, yasalar ve mahkemeler aracılığıyla devletin müdahalesine maruz olmaktan daha iyi olduğunu anlamıştır (Cohen-Almagor, 2002: 138).

Yeni iletişim teknolojileri ile toplum bireyleri, artık kendilerinin daha rahat ve kolay bir şekilde ifade edebilmektedir. Ancak ifade özgürlüğü, başkalarına zarar vermeye sebebiyet vermemelidir. Bu gibi durumlarda yasalarla kısıtlanması gerekmektedir. Bu konuda insan haklarının kanunen doğru şekilde belirlenmiş ve açıklanmış olması zorunludur.

İnsan hakları, kişi ile devlet arasındaki ilişkilerin yanı sıra, kişilerin kendi aralarındaki ilişkileri de ilgilendirmektedir. Kişi ile devlet arasındaki ilişkilere, insan haklarının dikey etkisi olarak adlandırılmaktadır. İnsan haklarının ortaya çıkmasındaki asıl amaç, kişi ile devlet arasındaki ilişkilerle ilgili kuralları oluşturmak, kişinin karşısında devlet iktidarını sınırlandırmaktır. İnsan haklarının diğer bir etkisiyse, yatay etki şeklinde isimlendirilir. Geçmiş yıllarda daha çok yatay ihlaller kapsamında gündeme gelen insan hakları, son yıllarda sosyal ilişkilerin farklılaşması ve gelişmesiyle birlikte, yatay ihlalleri de gündemine sokmuştur. Devletle sadece insan hakları ihlallerinden kaçınma sorumluluğu içerisinde değildir. Yatay etki olgusuyla, kişileri, diğer kişilerin ihlallerinden koruma sorumluluğu da devlete verilmiştir. İfade özgürlüğü hakkında örneğin, kişiler tarafından nefret içeren ifadeler kullanıldığı zaman yatay ihlaller olmaktadır. Bu ifadeleri kullanan bireylere karşı, diğer bireylerin ve birey gruplarının devletçe korunması gerekmektedir (Karan, 2013: 100).

İfade özgürlüğü problemi, Türk siyasi yaşamının en temel sorunlarından birisi olarak değerlendirilebilir. Bir açıdan çok tartışılmış olan bu olgu, diğer yandan, güncelliğini hiçbir durumda kaybetmemektedir. Bu olguyu, anlatım özgürlüğünün bütün toplumlar açısından taşıdığı önemle kısmi bir şekilde açıklamak mümkündür. Buna göre, Türkiye'deki durum, birçok yönü ile dünyadaki öteki ülkelerle, özellikle demokrasilerle paralellik göstermektedir.

Hemen hemen her ÷lkede, anlatım özgürlüğü ile bu özgürlüğe getirilmiş olan sınırlandırmalar, siyasi ortamın belirleyici dinamiklerini oluşturmasının yanı sıra, ulusal ve uluslararası yargı ortamlarını sunduğı yeni başlıkları da, bu özgürlüğü hukuki yapının ana ilkelerinden biri haline getirmektedir. Bunun ötesinde, birçok anayasada farklı adlarla ifade edilen başka özgürlüklerle de, basın özgürlüğünün özel görünüşü halinde düzenleniyor ve de örgütlenme, sendika ya da toplantı haklarında ve özgürlüklerinde olduğı şekilde ifade özgürlüğü, bu tür özgürlüklerin kurucu öğelerinden birisini oluşturmaktadır (Altıparmak, 2007: 7).

Sonuç olarak, ifade özgürlüğü, başkalarına zarar verilmediğı sürece, bireylerin sahip olduğı insan hakları kapsamında yer almaktadır. Özellikle demokratik toplumlarda, ifade özgürlüğü geniş bir biçimde uygulanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNTERNET HABERCİLİĞİ VE MEDYADA NEFRET SÖYLEMİ

3.1. Teknolojiyle Birlikte Haberciliğin Gelişmesi

Gelişen yeni iletişim teknolojileri, haberciliğin de gelişmesine büyük oranda katkı sağlamıştır. İnternetin ortaya çıkması, haberciliğin gelişmesi noktasında bir dönüm noktası olmuştur. Habercilik artık eski zamanlara göre, daha hızlı ve kolay bir şekilde yapılmaktadır ve bu yeni habercilik şekliyle haberlerin dağıtılması da kolaylaşmıştır.

Bilgi ve iletişim alanında teknolojik anlamda yaşanan hızlı değişimler ve gelişmeler; bilgi, iletişim ve teknoloji sektörlerindeki yeniliklere eşlik etmektedir. 20. yüzyılın sonlarında telekomünikasyon, yayıncılık ve endüstrinin telif hakkı elde etmesi gibi alanlarda yaşanan radikal yenilikler iletişimin durgunluğunun sona ermesini sağlamıştır. Başka bir değişim örneği ise, internetin ortaya çıkmasıdır. İnternetle birlikte, yeni teknolojiler sistemine geçiş yaşanmıştır. Ancak yeni teknolojiler sisteminin anlamı, eskiyi tamamen terk etmek değildir; aksine eskiyi tamamlayan bir sistem gelmiştir (Latzer, 2009: 600).

İletişim ve medyanın yakın ve uzak geçmişi incelendiğinde, zaman içerisinde birbirlerini takip eden üç köklü devrimle karşılaşılmaktadır:

- Chirografik: İ.Ö. 4. yüzyılda yazının bulunmasını takip eden dönem,
- Gutenberg'in devrimi: 15. yüzyılın ortasında matbaanın icadını takip eden dönem,
- Elektrik ve elektronik devrim: İlk olarak telgraf ve sonrasında radyonun ve de televizyonun icat edilmesidir (Baldini, 2000: 5).

Bu dönemlerden geçerek teknolojik değişim günümüzdeki halini almıştır. Özellikle telgrafın icadı, haberciliğin gelişmesine ön ayak olmuştur. Böylece haberlerin dağıtılması, daha da kolay bir şekilde yapılmış olmaktadır.

Enformasyonun dağıtımında önemli dönüşüm sağlayan teknolojik gelişme telgrafın icat edilmesiyle başlamıştır. Telgrafın icadına kadar, haberlerin dağıtım merkezlerine ulaşması, ulakların, atların veya ilk lokomotiflerin hızına ya da nehirlerin akışına bağlıydı. Telgrafın icadı haberleşme ve gazetecilik ortamlarında yeni gelişmelere yol açmıştır:

- Bireyler farkında dahi olmadan yepyeni bir kültüre, yani elektrik ile elektronik medya kültürüne geçmiştir.
- Gazetecilik, ulaşımında kullanılan aracın hızına bağlı olmaktan kurtulmuştur.
- Telgraf haberin yazımında da değişime yol açmıştır. Telgrafla beraber Amerikan İç Savaşı zamanında haberlerin giriş kısmında ön plana çıkması gereken bilgilerin verilmesiyle birlikte ters piramit kuralının da temelleri atılmıştır (Aslan, 2010: 66).

Bu şekilde gelişen teknolojiler, haberciliğin gelişerek yeni bir kültürel zenginliğin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Haberlerin her yerden ulaşılır hale gelmesi ve herkese kolay bir şekilde dağıtımının sağlanabiliyor olması küresel köy kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Böylece zaman ve mekân kavramının büyük ölçüde aşıldığı yepyeni bir döneme girilmiştir. Elektrik ve elektronik teknolojiler sayesinde yeryüzünün bir 'küresel köy' haline geldiği söylenebilir. Ayrıca çok yavaş olmasından dolayı, etkisiz kalan araçlar, teknolojiyle görsel ve işitsel mekâna geçerek; göze, kulağa bireyin bütün duyu organlarına hitap ederek yeni baştan yönlendirmeye zorlanmıştır (Baldini, 2000: 88).

Geleneksel habercilik anlayışı ise, 1970'li yıllardan itibaren bilgisayarların kullanılmaya başlamasıyla beraber değişmeye başlamıştır. 19. yüzyılla birlikte endüstrileşme ortamındaki teknolojik gelişmelerden etkilenmekte olan habercilik, yoğun emek kullanımından günümüze, yoğun teknoloji kullanımına dönüşmüştür. Böylece haberin oluş anıyla yayınlandığı an arasındaki mesafe giderek daralmaya başlamıştır. Tercih edilen zaman ve mekânda enformasyona ulaşımı sağlayan yeni teknolojiler, gazetenin sabahları yeni, akşamları ise eskiyen haber içeriği yerine her an yeni haberler vermektedir. Bu teknolojilerin kullanımı, yeni ticari haber medyasında yeni ve ilgi çekici olan haberlere ilgiyi artırmasının yanı sıra, çok olan enformasyonun hızlı akışını da sağlamıştır. Günümüzde telekomünikasyon, dağıtım ve bilgi işlem teknolojilerindeki değişim, enformasyonun kısa sürede oluşturulması ve dağıtılmasında belirleyici olmaktadır. Kısaca yeni teknolojilerin kullanımıyla medya, günümüzde önemli bir toplumsal olgu haline gelerek insanoğlunun yaşamında etkin bir role sahip olmuştur (Aslan, 2010: 67).

Yeni gelişmeler insanların haber alma alışkanlıklarını da değiştirmiştir. Artık haber ve bilgiler insanların sürekli yanında taşıdığı bir telefon kadar yakın olmaktadır. Bu habercilik anlayışı ise, internet haberciliği, online habercilik ya da yeni medya kavramlarıyla adlandırılmaktadır.

Haberciliğin bütün süreçlerinde yeni medyanın daha yoğun yer almasıyla birlikte haber toplama, tasarlama, sunma ve dağıtma faaliyetleri de bir değişime girmiştir. Sadece habercilerle kalmayıp, onların haber kaynakları da değişen, çeşitlenen bu teknoloji ve hizmetlerden yararlanmaktadır. Buna bağlı olarak, haber medyasında habercilerin iş akışı da değişmiştir. Haberciler ile çeşitlenmiş olan haber kaynakları arasındaki yüz yüze olan iletişim, sanal ve elektronik boyuta taşınmış; haber ve bilgi toplama, dağıtma şekillerinde ise, yeni medyaya özgü yöntemler kullanılmaya başlamıştır. Haber metinlerinin yanı sıra; fotoğrafların, grafiklerin, değişik şekillerin, sayıların istatistiki verilerin işleniş ve sunulmaları geliştirilerek, haberin içeriği

kadar, sunuş zenginliği de gözetilir olmuştur. Ses, metin, görüntü işleme olanaklarının yöndeşmiş ürünü olan yeni medya, habercilik çabasının ürünü olan haberin işitsel, yazılı, görsel basın açısından ortak kullanılmaya hazır bir ürün haline gelmesini de sağlamıştır. Daktilo, kâğıt, telefon, üçgenine sıkıştırılmış habercilik uğraşı, kullanılan araçlar ve bu araçların sunduğu hizmetler anlamında da değışikliğe uğramıştır (Törenli, 2005: 174).

Son olarak, haber merkezlerinde teknolojilerin getirmiş olduğu yenilikler haber uygulamalarında farklılıklar oluşturarak görev tanımlarını, habercilerin işbölümünü yeniden oluştururken, toplumun haber alma gereksinimini ve haberin metnini de yönlendirmektedir. Artık habercilik yalnızca eğitim alan, belli bir yazılı, işitsel veya görsel kuruluşa bağımlı şekilde çalışan profesyonellerin elinde olmamaktadır. 21. yüzyıl bilişim teknolojileriyle, bireylere ulaşabilecekleri bilgiyi ve teknolojiyi daha uygun olan koşullarda elde etme imkânı vermektedir (Coşkun, 2015: 76). Dolayısıyla, okurlar yeni iletişim teknolojileriyle hız, kolaylık, etkileşim gibi birçok avantajı ellerinde bulmaktadırlar.

3.1.1.İnternet Haberciliği Kavramı

İnternet haberciliği kavramı, haberciliğin elektronik ya da online ortamda hazırlanan ve sunulan hali olarak tanımlanabilir. Yeni iletişim teknolojileriyle habercilik kavramı bir dönüşüm süreci geçirmiştir. Artık günümüzde, geleneksel habercilik yerine, internet haberciliği daha fazla kullanılmaktadır.

Bunun nedeni, internetin sağladığı imkânların haberciliğin, gelişmesine büyük katkı sağlamasıdır. İnternet haberciliğinin ilk zamanlardaki uygulamaları, geleneksel gazetelerin kendi sayfalarını ve haber ürünlerini, internet ortamında aynı şekilde yayınlamaları biçiminde ortaya çıkmıştır. Sonraki süreçlerde, geleneksel gazeteler, sadece haber ürünlerini internete aktarmakla kalmayıp, internet ortamına özgü yeni ürünlerde de oluşturmuşlardır. Böylelikle, gazeteler, basılı oldukları hallerinden daha farklı bir biçime dönüşmüştür. Zaman içerisinde, geleneksel gazetelerden tamamen bağımsız olan internet haber siteleri oluşturulmuştur. Bu haber siteleri, internetin sunduğu imkânlarla, geleneksel gazetelerden birçok yönden farklı ve geleneksel gazetelerdeki sınırların aşıldığı haber ürünleri geliştirmişlerdir. Son dönemlerde hızla gelişen ve giderek yaygınlaşan internet haberciliğiyle, geleneksel gazetecilik tamamıyla ortadan kalkmamış, ancak yepyeni bir şekle bürünmüştür (Aral, 2019: 155).

Okuyucular, geleneksel habercilik türünü, eskiye göre daha az da olsa kullanmaya devam etmektedir. Geleneksel gazetelerin verdiği o kâğıda dokunma hissi, her sabah kahvaltıda çayı yudumlarken gazete okuma alışkanlıkları elbette ki, tamamen yok olmamıştır. Ancak internet haberciliği, sağladığı avantajlardan dolayı, daha çok tercih edilmektedir.

İnternet haberciliğinin avantajları arasında, ilk olarak internetin sunduğu imkânlar kapsamında, hız ve erişim alanının çok geniş olması sayılabilir. Bunun dışında, site içerisinde bulunan içeriğin anbean gelişmelerle eşzamanlı olarak güncellenebilir olması, geçmişteki bilgilere erişim olanağı sunmanın getirdiği arşivlemenin olması avantajlarını içerisinde barındırmaktadır. Ayrıca internet kullanıcılarına fotoğraf, ses ve görüntü kullanabilmenin sağladığı avantajlar sayesinde multimedya gibi oldukça geniş bir kullanım ortamı sunması, maliyetlerin görece daha düşük oranlarda olması ve sunduğu interaktif kullanım olanaklarıyla, kullanıcının aktif bir şekilde gelişmelere tepki verebileceği bir ortam sağlaması internet haberciliğinin özellikleri arasında sayılabilir (Bulunmaz, 2011: 35).

İnternet haberciliğinin birçok avantajı olsa da, bazı dezavantajları bulunmaktadır. Örneğin, haberlerin reklam ve tıklanma kaygısıyla hazırlanıyor olması haber içeriğine de zarar vermektedir. Başka bir ayrıntı da, haberlerin birçok haber sitesinde aynı şekilde yayınlanıyor olmasıdır.

Bu sayılan dezavantajlarına rağmen, avantajlarının daha fazla olması internet haberciliğini daha fazla kullanılır hale getirmektedir. Bunun nedeni habercilik uygulamalarının değişim göstermesidir.

Yeni iletişim teknolojilerinin ve ortamlarının bir ivme kazanması ile birçok alanda sosyal ve ekonomik anlamda temel olarak değişiklikler olmuştur. Medya sektöründe, yeni iletişim araçlarının online sistemler ve telekomünikasyon teknikleriyle birlikte yöndeşmesi, sayısal teknolojinin kitle iletişim araçlarında sunduğu hız, arşivleme, çeşitlilik, farklılık, veri, video, ses ve metnin bir arada ve daha verimli bir biçimde kullanıldığı ortamlar oluşmuştur. Multimedya sanayi ile beraber haber şirketlerinin organizasyon yapıları, haber üretimi, dağıtımı ve yeni iletişim teknolojilerinin getirmiş olduğu imkânlarla bağlı olarak okuyucuların uygulamalarında da bir takım değişiklikler yaşanmıştır. Bütün bu gelişmeler kapsamında habercilik pratikleri de büyük oranda dönüşmüştür (Yıldırım, 2010: 230). Böylece yepyeni bir habercilik türü olan internet haberciliği, yeni kullanım olanaklarıyla hayata geçirilmiştir.

3.1.2.İnternet Haberciliğinin Tarihi

İlk zamanlarda savaş ortamında bilgi alışverişinin hızlı bir şekilde sağlanması için tasarlanan internet, günümüzde çok farklı ortamlarda ve değişik şekillerde günlük yaşamda veya iş yaşamında yoğun olarak kullanılmaktadır.

İnternet, dünya üzerinde çok sayıda bilgisayarı birbirine bağlayarak hızla büyümeye devam eden bilgisayar şebekelerine verilen adlandırmadır. Belli bir merkezi, yeri ve sahibi bulunmayan; evlerdeki bilgisayarlardan, büyük bilgisayarlara kadar birçok bilgisayarları

birbirine bağlayan bu şebekedeki bütün bilgisayarların ortak yanı, internet bağlantısı ile birbirleriyle haberleşebilmeleridir. Telefon hatları veya fiberoptik kablolar aracılığıyla oluşan bu haberleşme sistemi ile bilgisayarların tuşlarına basarak dünyanın farklı yerlerindeki data bankalarına ve arşivlere ulaşmak mümkün olmuştur. Ayrıca internet içerisindeki elektronik posta (e-mail) sistemi aracılığıyla dünyanın herhangi bir noktasındaki bireylerle telefon kadar hızlı, postadan da ucuz haberleşmek mümkün hale gelmiştir (Özçağlayan, 1998: 91).

Geçmişte hızlı ve kolay haberleşme ortamının sağlanması için geliştirilen internet, sonraları habercilik alanında da kullanılmaya başlanmıştır.

İnternetin medya alanıyla tanışması çok uzun yıllar almamıştır. İnternet gazetelerinin tarihçesi incelendiğinde; internet haberciliğinin temelini, aslında televizyondaki teletext yayınlarından oluştuğu söylenebilir. Teletext ile haberler, hava, yol, spor gibi koşullarla ilgili toplanan bilgiler bilgisayarlara girilmiş ve televizyon vericisiyle yayınlanması sağlanmıştır. Daha sonraları teletextin bu özelliğinden faydalanılarak ilk internet gazeteleri sanal ortama taşınmıştır. Bu ilk sitelerin yapısı, günümüzdeki gibi bir içerik yerine bir haber broşürü biçiminde gerçekleşmiştir. İnternet ile birlikte ortaya çıkan kullanıcılara haber verme imkânlarına, geleneksel yöntemlerle yayıncılık yapan gazetelerin yanı sıra, haber ajansları da hızlı bir şekilde uyum sağlamışlar, bunların hemen sonrasında da yalnızca internette yayın yapan haber siteleri oluşmuştur (Toruk, 2008: 292). Günümüzde farklı isimlerle varlık gösteren haber siteleri, geleneksel gazetelerin internet versiyonlarıyla rekabet etmektedir.

World Wide Web (WWW)'e gelinceye kadar, birbiri ardına oluşan kavramlar kısaca şu şekilde özetlenebilir:

-Teletekst: 1971'de BBC tarafından Teledata ismiyle patenti alınmış olan teletekst teknolojisi, televizyonlarda metin ve grafiklerin iletilmesini sağlamışsa da bunlara ulaşabilmek için ayrı bir çip ya da dekodere gereksinim duyulmuştur.

-Videotekst: Etkileşimli olan bir sistemdir. Fakat bu sisteme ulaşmak için gereken donanımların masraflı olması, bunun dışında bir televizyon ve video hattına ihtiyaç duyulması, o dönemde televizyonda sadece bir televizyon ve telefon hattı bulunabilmesi, aylık kullanım ücretlerinin yüksek olması gibi sebeplerle yaygınlık kazanamamıştır.

-İlan Panosu Sistemleri: 1978 yılında keşfedilen bir uygulamadır. Bireysel bilgisayarlarla tam olarak etkileşimli online uygulamaları içerir. Modem aracılığıyla gelen aramalara cevap vermektedir.

-Startekst: 1982 yılında kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzdeki internetin atası olarak kabul edilebilir. Çevrimiçi alanın ilk temsilcisi olan startekst, haberleri kullanıcılara

göndermekte, kullanıcılar katılımlı olarak kısa hikâyeler ve film özetleriyle sisteme destek olmaktadır.

WEB: 1990'da CERN'de HTML dili geliştirilerek, günümüzdeki internet kullanılmaya başlanmıştır. Esneklik, görüntü, sınırsız yer, ses ve video aktarımı ve etkileşimli özellikleri olması ile WEB, günümüzün iletişimini en baştan yazmıştır (Aktaran: Kuyucu, 2017: 451).

İnternetin gelişimi, sırasıyla bu aşamalardan geçerek günümüzdeki halini almıştır. Her geçen zaman içerisinde bir yenilik eklenmiştir. Günümüzdeyse artık internet, avuç içinde kullanılır hale, ceplerde taşınır hale gelmiştir.

İnternette web sitelerinin etkin olarak yayılmasıyla beraber, esas amaç bireyler için eğlenmek olmuştur. Web 2,0'daysa, bu süreç yerini bireysel yayıncılığa bırakmaktadır. Artık kullanıcılar içeriğe müdahale ederek güncelleyebilmekte ve hatta yeni içerik üretebilmektedirler. Web 3,0 ise, bütünüyle online çalışıp, dijital alandaki verilerin anlam olarak birbirleriyle ilişkili olma süreçlerini esas almaktadır (Yengin, 2014:118).

İnternet üzerinden gazete yayınlanması ise, Türkiye'de ilk olarak 1995'te gerçekleşmiştir. Bunun dışında, sadece internet ortamında yayımlanmakta olan, basılı nüshasının piyasaya verilmediği, tamamıyla elektronik uygulama sınırları içerisinde kalmış olan bu alanın ilk örneğine 1996'nın başlarında rastlanılmaktadır (Gezgin, 2002, 34). Türkiye'de internet gazeteciliği alanında ilk kez Zaman Gazetesi böyle bir uygulamayı başlatmış ve 2 Aralık 1995 tarihinde internette yer almıştır. Bu gazeteyi 19 Mayıs 1996'da Turkish Daily News takip etmiştir. Ocak 1996 yılında internet ortamından yayımlanmaya başlayan Xn isimli sanal gazete, haberlerini devamlı güncellemeye yönelik okuyucularına değişik bir gazetecilik anlayışı getirmiştir. Elektronik ortamı kullanan bu sanal gazete, haberlerin zamanlılığı açısından da önemli bir avantajı kendisinde bulmuştur. Türk basınında internet ortamına giren ilk dergilerse, Temmuz 1995 yılında Aktüel, aynı yılın Ekim ayında da Leman dergisi olmuştur (Özgen, 2012:60).

İnternet gazeteleri ilk zamanlarda, geleneksel gazete sayfalarının aynısını internet ortamlarına taşımakla yetinmişlerdir. Ancak zaman içerisinde, yeni ürünler de ortaya koymaya başlamışlardır.

Bu şekilde, internetin bir medya aracı olarak gelişimi, hızlandırılmış bir film gibi, bütün modern iletişim araçları tarihinin tekrarı biçimindedir. Böylece yüzlerce yıllık gelişim hikâyesi yirmi yıla sığdırılmıştır. Aslında internetin taklit ettiği ilk bilgi işleme aracı Gutenberg'in matbaasıydı. Metinlerin program koduna dönüşümü ve ağ üzerinden paylaşımı oldukça kolay olduğun için, ilk internet sayfaları genel olarak tamamen tipografik sembollerden oluşuyordu. İnternet sayfası adı da basılı belgeler ile bağlantıyı vurgulamaktadır. Gazete ve dergi

yayımcıları tarihte ilk defa büyük hacimlerdeki metnin radyo ve televizyon uygulamaları gibi yayınlanabileceğinin farkına vardıklarından, online gazete ve dergileri kurma, alıntıları, makaleleri ve diğer yazılı eserleri kendi sitelerinde yayınlama biçimine öncülük etmişlerdir. Kelimelerin kolaylıkla iletilbilir olması bunun yanı sıra, kişisel mektupları demode yapan e-postanın sıra dışı bir hızla ve yaygın bir biçimde benimsenmesine yol açmıştır. Bant ve hafıza genişliğinin maliyeti düştükçe, çizimleri ve fotoğrafları web sayfalarına koymak mümkün olmuştur. İlk önceleri, fotoğraflar da eşlik ettikleri metinler gibi siyah beyazdı ve düşük çözünürlükleri nedeniyle bulanık çıkmaktaydı. Aynı yüzyıl öncesinde gazetelere basılan ilk fotoğraflar gibi görünmekteydiler. Fakat internetin kapasitesi renkli fotoğrafları da işleyebilecek kadar genişletildi ve böylece fotoğrafların boyutu ve kalitesi fazlasıyla arttı (Carr, 2012:108).

Böylece, bireysel ile toplumsal mirasın kuşaktan kuşağa aktarılması, kamuoyu oluşumu ve tarihi verilerin ham bir şekilde ilk derlenerek, toplanma ortamı olan geleneksel çeşitteki gazetelerin yanı sıra, internet kullanımının yaygınlaşması ile günümüzdeki internet gazeteciliği, haberciliği olarak tanımlanan yepyeni bir haber verme alanı ortaya çıkmıştır. Habercilin temel ilkelerine ve kurallarına bağlı olarak sanal mecrada gazetecilik mesleğini fiilen yapmayı tanımlayan bu türdeki haberciliğe; çevrimiçi (on-line) habercilik ya da elektronik gazetecilik, habercilik de denilmektedir. Yazılı basın veya görsel medyanın ucuz olamayan yatırımlarına gerek duymadan, az masrafla, kısa sürede kitle iletişimi konusunda vazgeçilmeyen bir alan olan internet haberciliğinin temelinde, geleneksel gazeteciliğin amaçları ve hedeflerinden başka bir yaklaşımları bulunmamaktadır (Köktener, 2013:236).

Fakat geleneksel medyada farklı olarak, elde edilen bilgi, bir gün sonrasını bekletmeden, anında kullanıcıya aktarılmaktadır. Bu durum okuyucular için internet haberciliğinin daha cazip hale getirmektedir.

İnternetle birlikte; sayısallaşma ve üretim sürecinde açık kaynak gibi, yenilikçi bir üretim şeklinin yayılımı gerçekleşmiştir. İçerik sürecindeyse, esas nitelikleri etkileşim, çoklu-oram, bağlanabilir olma şeklinde bir dönüşüm yaşanmıştır. Tüketim sürecinde, yine etkileşimi temel alan bir farklılaşma ortaya çıkmıştır (Aydoğan ve Başaran, 2012:222).

Sonuç olarak, bilgiye ulaşma, paylaşma, kısaca iletişim alanında sağlamakta olduğu olanaklar ve getirmiş olduğu kolaylık, bu yeni teknolojiyi habercilik mesleği için de vazgeçilmeyen bir araç olarak ortaya çıkarmış ve yaygın hale getirmiştir. Bunun dışında internet, kendisine has niteliklerinden dolayı, yalnızca var olan kitle iletişim araçlarından edinilen enformasyonun paylaşılmasına imkân veren bir araç olarak kalmamış, bunun yanı sıra bilginin yeniden ve yeniden üretildiği ve de yeni şekillerde oluşturulduğu bir ortam şekline

gelmiştir (Çakır, 2007:125). Dolayısıyla internet haberciliği, bu yeni özellikleri nedeniyle daha tercih edilir duruma gelmiştir. Okuyucular, eskisi gibi gidip gazete almak yerine, ellerinin altında olan haberciliği, yani internet haberciliğini takip etmeyi seçmektedirler.

3.1.3. İnternet Haberciliğinin Özellikleri

İnternetin icat edilmesinden sonra yeni medya olgusu ortaya çıkmış ve böylelikle birçok yeni gelişmeler, geçmiş ile şimdiki zaman arasındaki habercilik uygulamalarının değişmesine, dönüşmesine sebep olmuştur. Bu habercilik pratikleri şu şekilde açıklanabilir:

-Geleneksel medya ile yeni medya arasındaki farklılıkların en başında etkileşim gelmektedir. Yeni medyada alıcı ve vericiler, aynı şekilde yazarla okurlar arasındaki iletişim geçmişe oranla çok değişim göstermiştir. Artık bir haber, video, fotoğraf internete düştüğü anda, ona okuyucular, izleyiciler tarafından bir tepki verilebilir. Buna bağlı olarak, karşılıklı etkileşim aynı anda okurların, izleyicilerin, yazarlar, haberciler üzerindeki etkisinin de artması anlamını taşır (Arık, 2013: 277).

-Etkileşim aynı zamanda yeni medyada kişilerin veri alışverişine devam etmeleri durumudur. Bu durumda önemli olan, kişinin veri üzerindeki etkisinin devamlılığı olmasıdır. Etkileşim, bu anlamda dijital ortamda kişinin katılımcı olarak verileri etkilemesidir. Birey; içeriğe eklemelerde ya da yorumlarda bulunabilmektedir. Bu etkiyle beraber, bilgi akışı sürebilmekte ve böylece katılım artmakta ve kişinin seçenekleri çoğalmaktadır (Yengin, 2014: 135). İnternet üzerinden etkileşimi sağlayan bazı unsurlar bulunmaktadır.

-Bu noktada, online gazetelerin kullanıcılarına, geri bildirim imkanı veren etkileşim öğeleri arasında şunlar sayılabilir (Aktaran: Toruk, 2008: 300):

-e-mail: Okuyucular, izleyiciler ve yazarlar, online haberciliği yürütenlere e-mail aracılığıyla ulaşmakta; istek, görüş ve isteklerini dile getirebilmektedir.

-Veri bankaları ve arşivlerde arama yapabilme: Kullanıcılar daha önce yayınlanmış olan yazılı ve görsel evraklar, dokümanlar arasında sözcük esasında türlü filtreler kullanarak arama yapabilmektedir.

-Formları cevaplama, çeşitli anketler, değerlendirmeler, ‘bu haberi değerlendirin’ şeklindeki uygulamalarla okuyucudan görüş alınabilmektedir.

-Çeşitli oyun ve yazılımların indirilmesine imkân verilmesi sağlanmaktadır.

-Farklı haber grupları oluşturulmaktadır.

-Canlı sohbetler: Kullanıcı diğer kullanıcılarla veya site yöneticileriyle yazışarak eş zamanlı sohbet edebilmektedir.

-Forumlar: Genel veya özel bir başlık olarak açılan tartışma ortamları olmakla beraber, kullanıcılar yazışmalarıyla tartışmalara katılmakta, forum yöneticisi kullanıcılar tarafından gönderilen yazıları onayladığında yazılar forum sayfalarında yayınlanmaktadır.

-e posta listeleri: Kullanıcılarla görüş alışverişi yapmak için kurulmuş olan e- posta listeleridir.

-Konuk defterleri: Kullanıcılar istek, görüş ve önerilerini mesaj panosu şeklindeki yazılıma aktarmaktadır.

-Diğer taraftan, internet haberciliğindeki zaman birliği de bir diğer önemli özelliktir. Artık günün her saatinde, internet haberleri güncellenmekte, okurlar haberlere bir gün sonrasında değil, olay gerçekleştiği anda erişebilme imkânına sahiptir. Böylece anbean haber verme özelliği ile gün boyunca dinamik ve güncel olmayı gerektirmekte; artık geleneksel haberciliğin tersine internet haberciliğinde, haberler ertesi güne kalınca bayat hale gelmektedir (Arık, 2013: 277).

-Bundan başka, yeni ve alternatif medya özelliği gösteren internetin sağladığı en büyük avantajlarından biri de, özgürce bilgi edinmek için yeni yollar açmasıdır. İnternet ortamında, her türlü bilgiye hızlıca erişebildiği gibi, arzu edilen bilgi de çok fazla kişiye daha kısa zamanda ulaştırılabilir (Çakır, 2007: 125).

-Kullanıcılar haberleri; gazetelerden okuyarak, radyolardan dinleyerek, televizyonlardan ise izleyerek gerçekleştirdiği haber alma işlemini tek bir alan üzerinden, yani internetten yapmaya başlamıştır. Günümüzde mobil araçların gelişimi de göz önünde bulundurulduğunda, zaman ve mekân gözetilmeksizin habere istenilen anda erişmek mümkün hale gelmiştir. Etkileşim, oranı ve yoğunluğu eski cihazlarla karşılaştırılamayacak şekilde bir kitle iletişim cihazı olma niteliğiyle ön plana çıkan internet, bireysel bilgisayarın kullanımının yaygın hale gelmesiyle de sanal ağları ve kitleleri meydana getirmiş; kendisinin kültürünü oluşturmuş ve aynı önceki araçlar gibi yepyeni bir yaşam şeklini getirmiştir (Kalsın, 2016:76).

-Her yeni medya ürünü, ister bilgisayardan en baştan oluşturulmuş, ister dönüştürülmüş olsun analog medya kaynaklarından, yani dijital kodlardan oluşmaktadır. Bu gerçeğin iki önemli sonucu bulunmaktadır:

-Yeni bir medya ürünü, resmi olarak tanımlanabilir (yani matematiksel olarak). Mesela, bir görüntü veya şekil sayısal olarak bir fonksiyon kullanılarak tanımlanabilir.

-Yeni bir medya nesnesi, algoritmik manipülasyona tabidir. Örneğin, uygun algoritmalar uygulanarak, gürültüyü otomatik olarak yok etmek, fotoğraf kontrastını iyileştirmek, şekillerin kenarlarını bulmak veya oranları değiştirmek gibi. Kısacası, medya programlanabilir hale gelmiştir (Manovich, 2002: 10).

Bunlardan başka, internetle beraber değişen ve de yenilenen habercilik özellikleri şu şekilde başlıklar altında sıralanabilir (Yurdigül ve Yüksel, 2012:150):

- Haberin çok hızlı bir biçimde sunulabilmesi,
- Okuyucuların interaktif biçimine gelerek yeni kullanıcıya dönüşmesi,
- Okurların habere 24 saat istediği zaman ve istediği alanda erişebilmesi,
- Haberlerin anbean güncel tutulabilmesi,
- İnternetin bulunduğu her yerden gazeteye de ulaşılabilmesi,
- Dağıtım, bilginin yayılması görevini herkesin üstlenebilmesi,
- Haber arşivlerine kolay ulaşabilme olanağının oluşması,
- Haber metnine hızlıca müdahale edebilme olanağının olması,
- Ses, metin ve görüntünün birleşmesi ile haber içeriğinin daha aktif olması,
- Farklı haber kaynaklarına kolay ulaşılmasının sağlanması,
- Yurttaş haberciliğinin ortaya çıkması,
- Abonelik sitemiyle çalışan çok az gazete haricinde, genellikle gazetelere ücretsiz erişebilme olanağının olması,
- Haber metni bağlamında daha çeşitli ve kapsamlı bir alanın oluşması,
- Habercilerin haber merkezine bağlı olmaktan çıkması,
- İnteraktif etkileşimle okurun haber üretim aşamasına etkide bulunabilmesi,
- Haberciye yeni teknik becerileri öğrenme sorumluluğunun getirilmesi,
- Bütün bunlar ile beraber habercinin görev ortamlarının genişlemesi ve de sorumluluğunun artmasıdır.

Dolayısıyla internet okurlar ve haberciler için birçok olanak sunmaktadır. Bilgiye ulaşmak hiç olmadığı kadar kolay ve hızlı olmuştur. Haberler, çeşitli formlarda düzenlenebilir ve sunulabilir özelliklere kavuşmuştur (Karaduman, M., 2016: 122).

Sayılan özellikler internet gazeteciliğini ne kadar cazip hale getirse de, yine de günümüzde geleneksel gazetelerin de halen azımsanmayacak kadar okuyucusu bulunmaktadır. Geleneksel gazete sayfalarına dokunarak haber okumanın ayrı bir zevk verdiği, halen gazete kupürlerini saklamak için insanların gazete aldığı ya da gazete okumayı bir alışkanlık haline getiren okuyucuların bulunduğu gerçektir.

3.1.4. İnternet Haberciliğinde Yeni Haber Türleri

Yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte, yepyeni haber türleri de oluşturulmuştur. Habercilik, yeni iletişim teknolojileri kullanılarak, yepyeni şekillerde üretim ve dağıtım olanaklarını kazanmıştır.

Yeni iletişim teknolojileri ve özellikle de internet, okuyucuların/izleyicilerin habere erişim alanlarında değişiklikler oluşturmuştur. Haber ve bilginin okuyucu ve izleyicilere ulaştırılması konusunda yeni olanaklar sağlayan internet ile beraber kullanıcılar, içeriği kontrol edebilme, seçebilme olanaklarını kullanabilir olmuş, geleneksel ve tek yönlü bir iletişim yerine, etkileşimli (interaktif) iletişime geçilmiştir (Kazaz, 2007: 224).

Diğer taraftan, internet üzerinden başlayan kitle iletişim yayıncılığı, geleneksel kitle iletişim araçlarına ve basına karşılık alternatif bir alan olarak algılanmaktadır. Geleneksel kitle iletişim araçlarının bir niteliği olan tek yönlü iletişim akışı, medya sahipliğinin belirli merkezlerde toplanması, farklı seslerin kendini ifade edememesi, gibi demokratik bir iletişim ortamına engel olan sorunların yeni haber türleriyle bir derece de olsa azaltılacağı varsayılabilir. İnternet, yatırım masraflarının görece ucuz olması, esnek temsil şekliyle meşruiyet problemini aşmış olması ve teknolojik frekans gibi sınırlamalara bağlı kalmaması nedeniyle haberciliğin önünde yeni ufuklar ortaya çıkarabilecek iletişim araçlarının en başında gelmesi bakımından önemli bir alternatif medya mecrası konumunda olmuştur (Tuğla, 2014: 306).

Yeni iletişim teknolojileri, yeni haber türlerinin ortaya çıkmış olmasına öncülük etmiştir. Bu yeni haber türleri:

- Sosyal medya haberciliği,
 - Mobil habercilik,
 - Yurttaş haberciliği,
 - Robot habercilik,
 - Drone haberciliği,
 - Veri haberciliği
- şeklinde sıralanabilir.

Bu yeni haber türleri, habercilik açısından çok çeşitli olanaklar sağlamaktadır. Aynı zamanda okurlar da bu avantajlardan yararlanarak, hem bir bilgi hakkında daha çok habere ulaşabilir ve haberi değişik kaynaklardan doğrulatabilir, hem de kendisi bir haber oluşturup, sosyal medya hesaplarında paylaşabilir. Bunun dışında, sıradan vatandaşın kendi yaptığı haberin, medyada yer bulması da yeni haber türlerinin gelişmesi ile mümkün olmuştur.

-Sosyal medya haberciliği: Web 2,0'ın ortaya çıkarılmasıyla etkileşim özelliği başta olmak üzere, internet yepyeni bir konum elde etmiştir. Böylece birçok sektör gibi yayıncılık ortamında da bir değişim yaşanmıştır. Bu bağlamda, internet gazeteciliğinin de yaşanmış olan bu dönüşümlerden doğrudan etkilendiği söylenebilir. Sosyal medya gazeteciliği, enformasyonun üreticisi tarafından kullanıcılara yönlendirerek gerçekleşen tek taraflı iletişim uygulamalarının yerine, kullanıcıların bilgiyi ve içeriği üretilip, diğer kullanıcılarla paylaşabilmesinin yanı sıra kullanıcıların bilgiyi tüketime dönüştürdüğü bir uygulamaya doğru yönlendirilmiştir. Bunun dışında Web 2.0 teknolojisinin en ön plana çıkan noktası, bireyler arası sosyal paylaşımı artırması olduğu söylenebilir. Web 2,0'ın gelişmesinin sonrasında sosyal

medyanın yaygınlaşmasıyla bireyler yayımlanan haberleri sosyal medya hesaplarında paylaşarak belirleyici durumda olmaya başlamıştır. Buna göre, geleneksel yayın yapan medya kurumları, bu gelişmeler sonucunda, hem geleneksel baskılarının, hem de internet versiyonlarının daha geniş kitlelere erişmesi için sosyal medya hesaplarını yayın politikaları olanakları kapsamında geliştirmeye çalışmaktadırlar (Kuyucu, 2016: 420).

Sosyal medya kullanıcıları gördükleri, okudukları paylaşmak istedikleri haberleri kendi duvarları ile (mikro) bloglarında paylaşarak onu takip edenleri de bunlardan haberdar etmektedir. Örneğin, haber üretiminin dünya üzerinde ve Türkiye’de sosyal medya ağlarının en bilinenlerinden birinin de Twitter olduğu söylenebilir. Medya grupları, basılmış yayınları, web siteleri ve televizyon-radyo yayınları dışında buradan da tweet atıp paylaşarak, haberlerinin okunurluğunun yanı sıra, popülerliğini ve gücünü de artırmaya çalışmaktadır (Sütçü ve Bayrakçı, 2014: 41).

Bir başka sosyal medya aracı olan Facebook ile kullanıcılar, birbirleriyle haber ya da fikir alışverişi yapmakla kalmamakta, aynı zamanda fotoğraf, video, anlık durum gibi bilgileri de paylaşmaktadır. Bireyler, günün her saati bu uygulamaları kullanarak, gün içerisinde gelişen olayları takip etmenin yanı sıra, birbirlerinin paylaşımlarını da kontrol etmektedir.

-Mobil habercilik: Yeni haberciliğin bir alt dalı olarak değerlendirilebilen mobil habercilik, ilk olarak cep telefonu ve tabletler olarak zaman ve mekândan bağımsız şekilde, internet erişimine imkân veren araçlar aracılığıyla sunulan içeriği tanımlamaktadır. Mobil habercilik, özellikle internetin yaygın hale gelmesi sonucunda eğlence unsurunun bireylerin birincil taleplerinden birisi olmasıyla beraber öne çıkmıştır. Mobil habercilikle verilen hizmetlere bakıldığı zaman, hizmetlerin kullanıcıya bilgilendirme ve haber servisleri aracılığı ile belirli konularda bilgi vermek, oyun, reklam, eğlence ve promosyon gibi alternatifleri sunmak olduğu söylenebilir. Mobil habercilik ayrıca kullanıcıların gücünü de hizmetlerine yansıtarak, onların da aktif bir biçimde bu ortamda bulunmalarını sağlamaktadır (Kuyucu, 2018: 153).

Kullanıcılar, özellikle cep telefonlarını ve tablet bilgisayarlarını haber ve bilgi edinme, oyun ve de eğlence alanlarında kullanmalarının yanında, etraflarında gelişen olayları kayıt altına alarak haber mecrasına katkıda bulunmaktadır.

Bu şekilde, kendi anlatım biçimlerini ve etkileşim tecrübelerini geliştiren bu ortam, kullanıcıların da medya alanında kendilerini bulmalarına imkân sağlamaktadır. Mobil araçlar, haber üretimi ve dağıtımı kaynakları içine çok yönlü bir format şeklinde eklenirken yurttaşların ve gazetelerin haberleri farklı yönlerden oluşturmalarına, değerlendirmelerine ve paylaşımlarına olanak tanımaktadır. Bir haber, ajansların olay anından aktarmalarının yanı sıra,

bölgede mobil araçlarıyla kayıt yapan kullanıcıların ve konuyla ilgili aldıkları bilgiyi sosyal medya aracılığı ile paylaşımların farklı medya çeşitlerindeki içerikleri, yine farklı uygulamalar arasında paylaşımıyla medyalararasılık kazanmaktadır. Dolayısıyla bir haber, tek bir zaman ve öykü çizgisi üzerinden değil, çeşitli medyalar üzerinden izlenebilir/okunabilir olur ve içerik, değişik kaynaklardan alındığında bütünsel bir anlama kavuşmaktadır (Özyal ve Erdoğan Tosun, 2017: 63).

Ayrıca kullanıcılar, mobil telefonlar aracılığıyla haberlere çeşitli şekillerde erişebilmektedir. SMS veya MMS bildirimleri, sosyal medyadaki habercilerin veya haber kurumlarının hesapları, haber kurumlarının kendilerinin mobil uygulamaları ve son dönemlerde ortaya çıkan Whatsapp haberciliği mobilden sağlanabilen haber içerikleri sayılabilmektedir (Narin, 2015: 85).

Whatsapp haberciliği ile daha hızlı ve kolay bir habercilik sağlanmış olmaktadır. Dahası Whatsapp haberciliğinin gelişmesiyle yurttaş haberciliği de güç kazanmıştır.

-Yurttaş haberciliği: Yurttaş gazeteci olgusu, sıradan vatandaşlara haber üretim ve paylaşım şansını veren dijital sistemlerin de buna olanak tanıdığı yeniliklerden biridir. Yurttaş gazeteci, profesyonel halde herhangi bir medya kuruluşlarında çalışmayan, ancak genellikle bulunduğu alandan şahit olduğu veya araştırıp, bulduğu bir olayı haber haline getirerek, kamuoyu ile paylaşımında bulunan ya da paylaşılmasını sağlayan bireyler için kullanılır (Durgeç Aydoğan, 2017: 706).

Yurttaş haberciliğinin kuramsal altyapısını Denis Mcquail'in Katılımcı Deomokratik Medya Kuramı oluşturmuştur. Kavram 1990'ların başında ilk kez ABD'de tartışılmıştır.

Alternatif medya arayışlarında çeşitli gazetecilik anlayışı ve pratiklerini gösteren yurttaş haberciliği, okuyucuların medyaya güven kaybı ve medyadaki tekelleşmelerin artması gibi sebeplerle ortaya çıkmıştır. Liberal demokrasi yaklaşımı içerisinde medyanın dördüncü güç olma özelliği, yurttaş haberciliği esas alınarak, beşinci kuvvet şeklinde yurttaş, odak noktası olarak görmekte ve gazetecilik uygulamalarını da bu anlayış üzerinde oluşturmaktadır. Buna göre, yurttaş gazeteciliğinin, yaygın medya, yerel medya ve habercilik uygulamaları açısından alternatif bir özellik de barındırdığı söylenebilmektedir. İletişim teknolojileri düşünüldüğünde internet, özellikle araç ve alan olarak, olanak tanıdığı noktalarla öne çıkmaktadır. Böylece internet teknolojisi de medya çalışanlarının yanı sıra, normal yurttaşlar için de alternatif habercilik ortamı olma anlamında önemli imkânlar taşımaktadır. Bu avantajların yaşama geçirilmesiyle internet alanındaki iletişimin ve habercilik uygulamalarının yerine getirilmesi ile koşut bir nitelik taşımaktadır (Kutlu ve Bekiroğlu, 2010: 254).

Bunların sağlanmasıyla ayrıca haberlerde çeşitlilik de sağlanmıştır. Örneğin, habercilerin göremediği bir haberi, sıradan vatandaş görüp haber olarak paylaşabilir. Bu şekilde haberciliğe bir katkı sunmuş olmaktadır.

-Robot habercilik: Son yıllarda robot teknolojisi ve yapay zekâ konularında yeni icatlar ve gelişmeler ortaya çıkaran Çin’de bir gazetede çalışmaya başlayan bir robot ilk haberini yazmıştır. Bu robot, yerel bir bahar şenliği etkinliği ile ilgili 300 karakterden oluşturduğu bir haberi bir saniye içinde yazmayı başarmıştır. Haberde ayrıca Pekin Üniversitesi’nde profesörlük yapan Wan Xiaojun'un değerlendirmeleri de bulunmaktadır. Profesör Xiaojun bu konuda, robotların gazetecilere nazaran çok daha güçlü bir veri analizi kapasitesine sahip olduklarını ve dolayısıyla çok daha hızlı haber yazabildiklerini, ancak hiçbir zaman gerçek gazetecilerin yerine geçemeyeceklerini söylemiştir. Bunun gerekçesi olarak da röportaj yapamayacaklarını, soru soramayacaklarını ve diğer gazetecilik gereklerini yerine getiremeyeceklerini göstermiştir. Washington Post gazetesi, bu robot gazeteciliği ile daha fazla okur kazanmayı hedeflemektedir. Az sayıda ve yoğun bir emekle oluşturulan haberlerle büyük bir kitleye ulaşmak yerine, çok sayıdaki haberle küçük kitleleri yakalamak istemektedir (İrvan, 2017, İnternet Bilgisi, Erişim tarihi: 18.03.2019).

Aslında otomatik haber içerikleri, ya da robot gazeteciliği, haber üretimi, içerik sağlama ve okurlar açısından değerlendirildiğinde, bir yandan eski sorunlara eklenen yeni sorunlara sebep olurken, öte yandan bazı fırsatlar da sunmaktadır. Bazı araştırmacılara göre, robot haberciliğin, insan gazetecilere olan ihtiyacı ortadan kaldırarak, habercilik mesleğinin sonunu hazırlayacağına dair karamsar olmakta, diğerleri ise, habercileri rutin iş yükünden kurtarıp daha derinlikli ve nitelikli özel haberler için onlara vakit kazandıracağına yönelik iyimser öngörülerde bulunmaktadır (Narin, 2017: 87). Ancak olay yerine gidip haberleştirmeye ihtiyaç duyulduğu için, insan gazetecilere her zaman ihtiyaç duyulacaktır. Bu bağlamda, robot gazetecilik, ileriki zamanlarda gazetecilik uygulamalarına hız ve nitelik kazandırması açısından, daha sık kullanılır hale gelecektir.

-Drone haberciliği: İngilizce sözlüklerde ‘vızıltı’ veya ‘erkek arı’ anlamında yer kullanılan drone kelimesi, son yıllarda yaygın bir şekilde ‘pilotsuz uçabilen araçlar’ ile ‘insansız hava aracı’ veya da ‘uzaktan kumanda edilmekte olan hava aracı’ olarak adlandırılmaktadır. Tarihsel gelişim süreç içerisinde ilk zamanlarda askeri amaçlı alanlarda kullanılmış olan dronelar son yıllarda ise, adından sıkça söz edilecek biçimde şekilde birçok alanda var olmaya başlamıştır. Günümüzde erişilebilir olması ve kullanımının daha kolay hale getirilmesi droneların güvenlik, gözetim, iletişim, keşif, ulaşım, teslimat, yardım ve gazetecilik için ticari ve sivil kullanımları mevcuttur. Droneları gazetecilik açısından avantajlı kılan en önemli

özelliği öncelikle, gökyüzüne erişimi kolay hale getirmesi olduğunu söylenebilir. Dronelerin sunduğu bu imkân sayesinde bireylerin güvenliği için tehlikeler oluşturan deprem, yangın ve sel baskını ve benzeri doğal afetlerin yaşandığı ortamlardan bilgi ve görüntü alınması gazeteciler için daha kolay hale gelmiştir. Ayrıca, gazeteciler yerleşim yerlerinin uzağında meydana gelen uçak kazası veya çığ düşmesi benzer olaylara hızlı bir şekilde ulaşma ve erişme olanağına da kavuşmuştur (Kavaklı, 2018: 161).

Drone gazeteciliği, bunun gibi doğal afetlerde veya insanların ulaşamayacağı yerlerde bir olay olduğunda çekim yapmak için etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Bu nedenle gazetecilikte kullanılan ‘drone gazeteciliği’ alanının giderek yaygınlaştığı ve geliştiği söylenebilir.

Drone gazeteciliği uygulamasında karşılaşılan teknik kurallar ve hukuki süreçler basın özgürlüğü kavramıyla beraber değerlendirildiğinde sınırlayıcı unsurlar gibi algılanabilir, fakat özel hayatın gizliliğinin korunması ve diğer güvenlik konuları etik kodların kullanılmasını da zorunlu kılmaktadır. Drone gazeteciliğiyle haber ve görüntü toplamaya getirilen yeni bakış açıları, haberin değerini artırıcı etki yapmıştır. Ayrıca çekilen görüntüler okuyucu ve izleyici açısından ilgi çekici, heyecan verici bulunmaktadır. Yeni iletişim teknolojileri ile oluşturulan yeni gazetecilik alanlarında yaygınlaşan drone, yurttaş gazeteciliği ve sosyal medyada ortamlarında da ilgi ile takip edilmektedir. Drone fiyatları boyut ve ağırlığına göre çeşitlilik göstermekle beraber, her geçen gün bu robotu almak kolaylaşmaktadır. Akıllı telefonlarla uyumlu hale getirilebilen dronelar, sosyal medya kullanıcılarının da işini kolaylaştırmaktadır. Önceden kaydedilen drone görüntülerinin sosyal medyada paylaşılmasının yanında, alandan canlı yayın yapma imkânı vermesi bir başka ilgi noktasını oluşturur (Şahin, 2018: 185).

-Veri haberciliği: Veriyi kaynak olarak gören ve çok geniş veri tabanlarında bulunan farklı unsurlar arasındaki birleşimi, veri madenciliğine (data mining) başvurmanın sonucunda kendini göstermeye çalışan bir uygulamadır. Fakat veriyi bütünüyle sayılar olarak görmek yerine, haberin temelini oluşturan diğer unsurlarla ilişkisi kapsamında değerlendirmek gerekmektedir. Veri tanımının ne kadar geniş bir çerçeveye sahip olduğu, özellikle verinin kitle kaynak kullanımıyla elde edilmesiyle oluşan aktivist projelerde görülür. Bu projelerde başvuru raporlama, doküman tarama veya uçurtma fotoğrafçılığı gibi yöntemler, verinin tanımı üzerinde yeniden düşünmeyi gerektirirken, toplanan verinin niteliğini de özgün kılmaktadır (Doğu, 2015: 182).

Böylece habercilik anlamında yoğun olarak kullanılan farklılaşma ve çeşitlenmeler yaşanmıştır. Artık haber toplama ve dağıtım aşamalarında yeni iletişim teknolojilerinin avantajlarından yararlanılarak, haberciliğin her alanda geliştirilmesine devam edilecektir.

Gazetecilik mesleğini yapan bireylerin büyük bir kısmı, geleneksel haber toplama ve verme yöntemlerini değiştirerek internet mecrasına yönelmişlerdir. Günümüzde artık gazeteciler, internet ortamında bulunan sınırsız veri ve veri tabanları ile haber üretmeye çalışmakta, ayrıca eski arşivlere de ulaşarak veya diğer çevrimiçi sunulan bilgi ve belgeleri kullanarak, bu veriler arasından çıkarım yapmaya ve bunları okuyuculara haber şeklinde aktarmaya çalışmaktadır. Ayrıca internet ortamında yer alan sınırsız içerikler, gazetecilere geleneksel olarak üretecekleri haberler için yol gösteren ve kaynak olarak kullanılabilen bir alan olarak görülür. İnternet ile birlikte alternatif kaynaklara sahip olabilen gazeteciler, kendilerinde olmayan gerekli bilgileri diğer ajans veya kuruluşların kaynaklarından da ulaşarak, hızlı bir biçimde karşılaştırma yapabilme olanaklarına sahiptir. Bu durum onları belirli kuruluş veya görevlilerin bilgileriyle sınırlı olmaktan kurtarmıştır. İnternetin bu sayısız avantajı, sayısallaşma ile birlikte verilerin iletişim ortamlarında kullanımı, veri gazeteciliği kavramını ortaya çıkarmıştır (Aslan, Bayrakçı ve Küçükvardar, 2016: 57).

Sonuç olarak, bu yeni habercilik türleri, yeni iletişim teknolojileri sayesinde geliştirilmiştir. Haberciliğin daha çok alanda kullanılabilirliğini artırmak ve kısa sürede daha çok kişiye ulaşmak için ve de gelişen olaylara anbean erişebilmek için haberciliğin bu derece gelişmesi önemlidir.

3.1.5. İnternet Haberciliğinin Gelecek Perspektifi

Yeni iletişim teknolojileri, iletişim ve habercilik alanlarına yepyeni bir boyut getirerek bunların gelişmesini ve dönüşmesini sağlamıştır. Artık habercilik ve iletişimin boyutları hiç tasarlanmayan derecelere ulaşmıştır. Böylece kullanıcılar, birbirleriyle iletişim kurma noktasında ve gelişen olayları öğrenebilme anlamında avantajlar kazanmıştır.

Günümüzde teknoloji ile habercilik arasında, birbirine bağlı ve birbirinden etkilenen bir ilişki bulunmaktadır. Bilgiye erişme, dağıtma, paylaşma kısaca iletişim konusunda sunduğu olanaklar ve getirmiş olduğu kolaylıklar, internet haberciliği açısından da vazgeçilmeyen bir araç olarak ortaya çıkmıştır ve yaygınlaşmıştır. Hem yazılı basın ve hem de görsel medyanın pahalı harcamalarına ihtiyaç duymadan, diğer habercilik alanlarına oranla, küçük yatırımlarla, gerek yazılı basının gerek de görsel medyanın imkânlarını da kapsayan yapısıyla internet haberciliği, kitle iletişim alanlarında yepyeni bir olgu olarak yerini almıştır (Kalsın, 2016: 91).

İnternet haberciliği, 2000’li yıllarda içerik olarak, batıdaki örneklerine benzer stratejiler geliştirse de ilk zamanlar internet haber merkezi kültürünün oluşturulması kolay olmamıştır. İlk dönemlerde haber kurumları, geleneksel haber kurumları içinde çoğunlukla az sayıda içerik editörü ile yapılmaya çalışılan ve kopyala yapıştır haberciliği de denilen ajanslardan veya haber

merkezlerindeki haber havuzundan alınan haberlerin eklemelendiği bir sistem olarak çalışmıştır. İlk yıllarda bu şekilde başlamış olan internet haber merkezleri, ardından kurumsallaşma açısından önemli yol almışlardır. Özellikle orta ölçekli geleneksel medya kuruluşlarıyla rekabet edebilir haber kurumlarının sayısı artmıştır. Örneğin 2010 yılı sonrasında içeriğini tamamen dijitalle aktaran Radikal gazetesi bu dönemi de uzun süre sürdürememiş ve bir süre sonra da yayınına son vermek zorunda kalmıştır (Duman, 2017: 99).

Yeni iletişim teknolojileri habercilik alanına büyük yenilikler getirse de, bunlar gibi dezavantajları da beraberinde getirmiştir. Teknolojiler, habercilik ve iletişim alanlarının bir yandan gelişmesini sağlamış, bir yandan da getirmiş olduğu olumsuz yönleriyle de bu alanların kötü şekilde etkilenmesine neden olmuştur.

Bazı yazarlar, medya endüstrisinin bir kriz içerisinde olduğunu ama aynı şeyin habercilik için geçerli olmadığını savunmaktadır. Ancak, bu konuda habercilerin, muhabirlerin çalışma koşullarının kötüye gittiği de bilinmektedir. Kameralı mobil telefonlar sayesinde yurttaş gazetecilik yeni boyutlara taşınmış ve bedava haber toplama şekli rekabeti arttırmıştır. Bu anlamda habercilik üç kategoride tanımlanmaktadır (Faveri de, 2018: 56):

- Gerçekleri gözlemleyerek ve doğru kişilere soru soran (Veri toplama),
- Gözlemlediği olayları ve soruların cevaplarını bağlam içinde düşünebilen (Yorumlama),
- Bu şekildeki ortaya çıkardığı bulgularını okuyucularına iyi bir şekilde aktaran (Hikâye aktarma).

Diğer yandan, önümüzdeki yıllarda sosyal medyanın habercilikte kurmuş olduğu hâkimiyetinin sürmesi muhtemeldir. Twitter, Snapchat, Facebook, Apple ve Google gibi büyük internet yapılarının haberciliğe daha fazla egemen olabileceği ve onu daha çok şekillendirebileceği ihtimali günümüzdeki verilere bakılarak tahmin edilebilir. Bu bağlamda haberi ya da içeriği sadece sosyal medya ortamından takip eden kullanıcıların sayısı hemen hemen her gün hızlı bir biçimde artmaktadır. Birçok rapor Apple, Snapchat, Google, Facebook ve de Twitter'ın yaptığı ve yapacağı değişikliklerin haberciliği daha da süreceği yönündedir. Örneğin yakın bir zaman önce Instant Articles hayata geçirilmiştir ve 300'ün üzerinde yayıncı kurumun birçoğu bu özelliğe kayıt olmuştur (Kalsın, 2016: 88).

Instant Articles haber yayıncılarının içeriklerini, haber metinlerini, fotoğraflarını, videolarını hızlı ve interaktif şekilde Facebook mobil uygulaması kullanıcılarına dağıtılmasını sağlayan bir araçtır.

Son yıllarda, mobil reklam gelirlerinin daha da artması ile beraber, abonelik uygulamasının getirilerek mobilden internete ulaşım maliyetlerinin indirildiği ve mobilden

haber okuma uygulamalarının daha fazla yaygınlık kazandığı bilinmektedir. Özellikle Whatsapp gibi mobilden anbean mesajlaşmaya olanak tanıyan sistemlere özgü habercilik şekillerinin giderek daha çok popülerleşmesi; mobil haberciliğin geleceğin haberciliği için önemli bir ortam olacağını göstermektedir (Narin, 2015: 85). Whatsapp uygulaması sayesinde, gazeteci olmayan bireyler bile etraflarında gelişen olayları görüntüleyip, bilgi toplayarak haber merkezlerine ulaştırabilirler. Dolayısıyla habercilik, sürekli değişen ve gelişen özellikleriyle bireyleri etkilemeye devam etmektedir.

3.2.Yeni Haber Yazım ve Sunum Teknikleri

Yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte, yeni haber yazım ve sunum teknikleri ortaya çıkmıştır. Artık haber teknikleri, sadece geleneksel haber teknikleri kullanılarak yazılmamaktadır. Sayısal teknikler ve veriler kullanılarak, çok özellikli haberler üretilmektedir.

İnternet başlığı altında esas olarak iki farklı habercilik uygulaması olduğu bilinmektedir:

- Yazılı basının internet alanındaki sayısal sürümleri,

- Yalnızca internet üzerinde online/çevrimiçi görüntülenen ve haberleri imkan olduğu kadar güncel tutmaya çalışan, haber metinlerinin öyküsel niteliğinin yanı sıra, site içinde ve dışında linklerle internet üzerinde gezinti yapma alışkanlığı olan okuyucuların haberler içinde gezinebilmesine imkan sağlayacak şekilde haber sunma şekillerin de kullanıldığı internet gazeteleridir. Ayrıca internet gazeteleri, bu özellikleri ile haber panoları olarak tanımlanabilecek online gazetelerdir (Törenli, 2005: 208).

Yalnızca internet ortamından yayın yapmakta olan internet haber siteleri de diğer gazetelerin internet versiyonlarıyla neredeyse aynı özelliklere sahiptir. Okuyucu bir haberi birden farklı sitelerden okumak istediğinde haber sitelerine de başvurmaktadır. Yine haber içeriği bakımından da aynı özellikleri gösterdiği söylenebilir.

İnternet üzerindeki haber içeriğinin bu noktada üç aşamada geliştiği söylenebilir:

- Çok sayıda haber sitesinde uygulanan ilk süreçte, online haberciler genellikle bağlı oldukları haber kurumlarından aldıkları medya ürünlerini yeniden yayımlar ya da amaçlarına uygun hale getirirler.

- Gelişmekte olan ya da daha iyi haber sitelerinin birçoğunu analiz eden ikinci süreçte haberciler, orijinal içeriği yaratırlar. Bu içerikler, başka web siteleriyle ilgili hiper bağlar, arama motorları ve de elektronik tıklanır dizinler gibi birçok interaktif imkân, video, fotoğraf, ses ve benzeri çok sayıda multimedya içerikleri sayılabilir. Ayrıca bunlar, okuyucunun kendisinin

kişisel haber kategorileri, borsa listeleri ve başka içeriklerle şekillendirebilecekleri, site ve bilgi uyarlamaları gibi birçok seçenekle artırılabilir.

-Son süreç, iletişimi yeni bir araç ve haber dağıtımın meşru aracı şeklinde online işlemler için özel oluşturulmuş orijinal haber metnince karakterize edilmektedir. Bu aşamada, toplumun doğasını çevrimiçi şekilde yeniden ele almak ve de en önemli olarak geniş çerçeveli hikâye anlatımı gibi yeni formlarla bir tecrübe yaşama isteğiyle uygulanır. Yeni hikâye anlatımı formu, kullanıcının bir habere, geleneksel habercilikte olduğu gibi sadece bakmak yerine, o haberin içine dâhil olmasını sağlamaktadır (Pavlik, 2013: 70).

Bu özellik sayesinde okuyucu, habere yorum yapabilir, eleştirebilir, habere katkı sağlayabilir ve ayrıca kendisi bir haber bile oluşturabilmektedir.

Bununla birlikte internet haberi yayımlarken dikkat edilmesi gerekli olan birçok özellik bulunmaktadır. Özellikle internet haberciliğinde hipermetin özelliği sayesinde bilgiler ilk girişte verilir ki, okuyucu isterse linki tıklayıp devamını okuyabilir. Bu nedenle; internet haberciliğinde giriş kısmı, asıl haberi okutan, okuyucunun ilgisini çekmesi için yeterli özelliklere sahip olması gereken kısımdır.

Bu noktada internet haber dilinin iyi kullanılması, okuyucuyu haberi okumaya teşvik edici özelliklerde olması son derece önemlidir. İnternet haberi; internet haberi öz ve kısa olmalı, her cümlede bir adet fikir sunulmalı ve yüklemeler güçlü olmalıdır.

Diğer taraftan, internet haberciliğinde reklam alma ve daha çok tık alma kaygısıyla haber üretim süreci gerçekleşmektedir. Bu süreçte, haberlerin yazım şekli önemlidir. Haberleri yazarken ilgi çekici kelimeler kullanılarak daha fazla okuyucu çekmek amaçlanır. Aynı zamanda ilgisi çekilen okuyucunun sitede kalma süresi de önemlidir.

Dil oyunları şeklinde kurulu bu seçim, haberin esas kurgusunu örtük şekle sokabilmektedir. Kullanıcıların sayısal değerini artırmak için yapılan bu kurgusal oyunlar, sayfaların ziyaret değerini de yüksek tutmaktadır. İlgi çekici bir haber başlığıyla siteyi açan okuyucu, genellikle yeni sürprizlerle karşılaşmaktadır. Örneğin, Milliyet ve Hürriyet ve benzeri internet gazetelerinin başlattığı bu sistemde, haber metni birden çok sayfaya bölünerek oluşturulmaktadır. Bu uygulama nedeniyle kullanıcılar, bir tek haber için 2 ile 15 sayfa arasında gidip gelmek zorunda kalmaktadır. Haber içeriğine yerleştirilmiş olan dikkat çekici görsel unsurlar, ziyaretleri desteklemektedir. Bu amaçla; haberle ilgili ya da ilgisiz benzer içerikle yayınlanan fotoğraf galerileri, videolar ziyaret oranını ve de dolayısıyla tıklanma değerini çok daha yüksek oranlara çıkarmaktadır. Böylece, bir tek haber için sayfaya gelen okuyucu, kendisinin isteği dışında daha fazla sayfaya tıklamaya zorlanmaktadır (Işık ve Koz, 2009: 171).

Ancak yeni iletişim teknolojilerinin haber içeriğinde oluşturduğu değişimler bununla sınırlı kalmamıştır. Teknolojiler haber metninden ve de her şeyden önce yaşamı dönüştürmektedir. Yaşamla beraber onun en önemli öğelerinden biri olan iletişimde de, teknolojik yeniliklerle birlikte kısa süre öncesinde düşünülemeyecek ölçüde gelişim ve değişimler görülmektedir. Bundan 50 yıl önce büyük salonlara sığmayan boyuttaki bilgisayarlar artık cebe girecek hale indirgenmiş, dahası 20 yıl önce üretilmemiş olan mobil telefonlar bu bilgisayarların içerisine yerleştirilmiştir. İlk başlarda bir savunma projesi olarak ortaya çıkarılmış olan ve günümüzde dünyayı görünmeyen ağlarla örmüş olan internet de, bu cep bilgisayarının içerisinde yerini almıştır. Yalnızca bunlarla da sınırlı kalmayıp; televizyon, video oynatma programları, radyo, oyunlar, ofis programları ve kullanmak istenilen ne kadar program varsa bu cep bilgisayarına yüklenebilir ve kullanıcıyla birlikte, neredeyse vücudun bir parçasıymış gibi yanından ayrılmayan bir yardımcı olabilmektedir (Karaduman, M., 2009: 156).

Bir başka ifadeyle, bilgisayarlar küçültülerek cep telefonu ve tablet haline getirilmiştir. Böylece insanlar bu aletleri kolaylıkla yanında taşıyabilmekte ve haber okurken, iletişim kurarken bu aletleri kullanabilmektedir. Bu teknolojiler sayesinde okuyucular, haberleri sadece okumakla kalmayıp, haber üretim aşamasına da dâhil olabilmektedir.

3.3.İnternet Haberlerinde Nefret ve Ayrımcı Söylemler

İnternet haberlerinde nefret ve ayrımcı söylemler, geleneksel medyaya göre daha kolay bir şekilde yapılmaktadır. Ayrıca bu yapılan söylemler, daha çok kişiye yayılmakta ve böylece daha fazla kişiyi etkilemektedir.

Günümüzde yeni iletişim teknolojileri hem toplumsal taleplerin ifade edilmesi ve tartışılması noktasında belli yöntemler sunmakta, hem de yerel veya ulusal kimliklerin inşası, yeniden üretilmesi ya da güçlendirilmesi konusunda önemli avantajlar sağlayan araçlara dönüşmektedir. İnternetin dünyayı ulusal aidiyetlerin öneminin azaldığı ve küresel kimliklerin ön plana çıktığı bir küresel köye dönüştürdüğünü öne süren önemli tezin karşısında yer alan ve internetin ulusalcı söylemleri veya nefret söylemlerini güçlendirmektedir. Farklı topraklarda yer alan milliyetçi grupların organize olmasını kolaylaştıracak şekilde kullanıldığını iddia eden kuram internetin karanlık yüzüne vurgu yapmaktadır (Gidişoğlu ve Rızvanoğlu, 2012: 223).

Yeni iletişim teknolojileri, çok sayıda kişiyi sadece milliyetçilik bakımında değil, birçok yönden etkileyebilmektedir. İnternet teknolojisi, sanal ortamlar olduğu için nefret ve ayrımcı söylemler daha kolay bir şekilde yapılmaktadır. Bu kolay şekilde yapılan söylemler, hızlı bir biçimde yayılabilmektedir.

Nefret ve ayrımcı söylemler, bilgisayar uygulamalarıyla kolay bir şekilde yayılabilmektedir. Ayrıca bu söylemler daha çok ilgi çekici hale getirilmek için, internet destekli oyunlarla da yapılabilmektedir.

Nefret gruplarının internet üzerindeki uygulamaları, çevrimiçi tarayıcı oyunları üzerinden de gerçekleştirilmektedir. Kullanıcı oyunlarının genç yaştaki kullanıcılar için cazip bir seçim olması, bu tür oyunlara ırkçı ya da cinsiyetçi vb. söylemlerin entegre edilmesine neden olmuştur. Belirli düşünce odakları ya da gündemdeki gelişmeler baz alınarak tasarlanan bu oyunlar, genellikle basit yapılarıyla öne çıkmakta ve yaygın olarak kullanıma uygun nitelik göstermektedir. Gündemdeki her politik veya sosyo-kültürel gelişme için yeni bir oyun geliştirmek mümkün olduğundan, tarayıcı oyunlarının belirli ideolojilerin yaygınlaşmasına hizmet ettiği söylenebilir (Doğu, 2010: 234).

İnternet ortamındaki haberler etik açıdan topluma daha büyük zararlar verilebilir. Bu zararlar, geleneksel gazetelerde yapılan etik dışı haberlerden daha etkilidir. Çünkü bilgiler, internet ortamında daha hızlı yayılma imkânı bulur ve geri dönülmez hasarlar ortaya çıkarabilir (Gross, 2008:187). Dolayısıyla, nefret ve ayrımcı söylemler internet ortamında üretildiğinde toplumsal hasarı daha büyüktür. Çünkü çok sayıdaki kişiyi, çok hızlı bir şekilde etkileyebilmektedir.

3.4. İnternet Haberlerinde Nefret ve Ayrımcı Söylemlerle İlgili Yapılmış Çalışmalar

İnternet haberlerinde nefret ve ayrımcı söylemlerle ilgili çok sayıda yapılmış çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bir kısmı bu bölümde şu şekilde ele alınabilir:

Öncelikle bu konuda yazılan tezler bakıldığında;

-“Yeni medyada nefret söylemi: Dijital katılımcı sözlüklerde Suriyeli mültecilere yönelik üretilen nefret söylemi analizi” başlıklı yüksek lisans tezinde, yeni medyada nefret söyleminin nasıl üretilmiş olduğu, dijital katılımcısı olan sözlüklerde Suriyeli mültecilere yönelik nefret söylemleri incelenmektedir (Burkay, 2016: 83).

-“Yeni medya ve nefret söylemi: Yeni medyada cinsel yönelim temelli nefret söylemi üzerine bir inceleme” başlıkla yazılmış yüksek lisans tezinde ise, yeni medyada nefret söylemlerini belirlemek için, kartopu yöntemiyle 30 LGBTİ birey belirlenmiş ve bunlara açık uçlu sorular sorularak, derinlemesine görüşme yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı, yeni medyada LGBTİ bireylere yönelik nefret söylemlerini belirlemektir (Şevik, 2015: 3).

Türkiye’de geleneksel medya metinlerinin okurlarını/izleyicilerini cinsiyetçi etnik ve mezhep ayrımcılığına, yabancı düşmanlığına, homofobinin, transfobinin ve militarizmin üretilmesine ve güçlendirilmesine neden olması hiç kuşkusuz önemli bir sorundur ve

Türkiye’de toplumda ötekilere yönelik linç rejimini doğal kılmakta ötekilere yönelen her türlü şiddet şekline meşru zemin hazırlamaktadır. Ancak yeni medya ortamı geleneksel medyaya karşı birtakım özellikleri sebebiyle küresel ve yerel bağlamda heteroseksist, homofobik, militarist, etnik-milliyetçi söylemleri denetimsiz bir şekilde kolay bir şekilde dolaşıma girmelerine olanak sağlamaktadır. Bu izleme, sadece Türkiye’deki siyasal ve toplumsal yaşama özgü bir durum değil, başka coğrafyalarda da etnik milliyetçi savunma mekanizmalarının üretimi gittikçe artmaktadır. Bundan dolayı da, gündelik yaşam rutininin ayrılmaz bir parçası olan yeni medya ortamında paylaşıma sokulan ve yaygınlaştırılan nefret içeren metinler ile görsel ve işitsel unsurların cinsiyetler, bireyler, gruplar ve kültürler üzerindeki ve arasındaki iletişim uygulamalarına olası olumsuz etkileri iletişim bilimleri alanında dikkatle incelenmelidir (Binark, 2010: 51).

-“Yeni medyada nefret söylemi ve fanatizm: Video paylaşım sitelerinde nefret söylemi analizi” adlı yüksek lisans tezinde ise, fanatizmin ve medya tarafından oluşturulan nefret söylemlerinin sosyal medyada ve özellikle de video paylaşım sitelerinde, taraftarların eleştirilerine ve yorumlarına nasıl yansımış olduğu ele alınmıştır (Erol, 2012: 11).

-2018 yılında yazılmış olan, “Çevrimiçi haberlerin nefret söylemi bağlamında demokrasideki rolü: keşifsel bir araştırma” başlıklı doktora tezinde, çevrimiçi haberlerin demokrasideki rolünü nefret söylemi bağlamında incelemek amaçlanmıştır (Süllü Durul, 2018: 12).

-“Yeni medya ortamında kadına yönelik haberlerde nefret söylemi” adlı yüksek lisans tezinde, kadınların ikincil konumuna dikkat çekerek, yeni medyada yayın yapan çevrimiçi İnternet siteleri bağlamında bu cinsiyet eşitsizliğinin nasıl desteklendiği ele alınmıştır (Karaçay, 2018: 2).

-2017’de yazılan “Yeni medyada Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret söylemi” adlı yüksek lisans tezinde, haber sitelerindeki okuyucu yorumlarında Suriyelilere karşı yapılan nefret söylemlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır (Öztürk, 2017: 3).

-2013 yılında yazılan “Yeni medyada nefret söyleminin üretimi: Bir toplumsal paylaşım ağı olarak Facebook örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde, Facebook üzerinden üretilen nefret söylemleri incelenmiştir (Aygül, 2013: 11).

Yeni medyada nefret söylemiyle ilgili yazılmış olan tezlere bakıldığında genel olarak, Suriyeli sığınmacıları yani ulusal kimlik konusunu ön planda tutan, kadına yönelik nefret söylemleri yani cinsiyeti konu edinen, siyasi konulardaki nefret söylemlerini araştıran, fanatizmi yani spor konusunda yapılan nefret söylemlerini ele alan ve LGBTİ bireylere yönelik nefret söylemlerini inceleyen tezler bulunmaktadır. Ancak internet haberlerinde nefret ve

ayırıcı söylemleri inceleyen bu araştırmada ise, spor, LGBTİ, dini, siyasi, terör ve etnik köken/ırkçılık konularının hepsine yönelik söylemler incelenmiştir.

Yeni medyada nefret söylemini inceleyen yayınlanmış makale örnekleri ise şu şekilde sıralanabilir:

-2015'te ele alınan, "Nefret Söylemi ve Medya" başlıklı makalede, nefret söylemi olduğu tespit edilen haberlere yapılan yorumlar incelenmiştir (Vardal, 2015: 133).

-2017 yılında yapılan, "Yeni Medyada Nefret Söylemi" adlı çalışmada, sosyal medyada yer alan nefret söylemleri incelenmiş ve bu söylemlerin ortaya çıkış süreci, etkileri, cezai uygulamaları, engellenmesi yönünde yapılan çalışmalar ele alınmıştır (Taş, 2017: 60).

-2017 yılında yapılan "Çevrimiçi Gazetelerin Okur Yorumlarında Nefret Söylemi: Reina Saldırısı Örneği" adlı makalede, Reina saldırısını konu alan haberlere gelen okuyucu yorumları incelenmiştir (Sezgin, 2017: 107).

-2019 yılında yapılan "Yeni Medyada Nefret Söylemi: YouTube'da Suriyeli Mültecilere Karşı Üretilen Nefret Söylemi Üzerine Bir Araştırma" başlıklı makalede ise, Suriyeli göçmenleri karşı nefret söylemi içeren YouTube videoları incelenmiştir (Kurt, 2019: 1).

Sonuç olarak, yeni medya üzerinden paylaşılan nefret söylemlerinin gerçek hayattaki kökleri ve kaynakları ve nedenleri siyasal, kültürel ve toplumsal temelleri araştırılmalıdır. Bunun dışında, cinsiyetler, kişiler, gruplar ve kültürler arasında nefret söylemlerinin, ayrımcılığın ve her türlü hoşgörüsüzlük şekillerinin ortadan kaldırılabilmesi için gerekli engelleyici ve sınırlayan yasal düzenlemelerin yanında eğitimi temel alan önlemlerin alınmasına yönelik program içeriklerinin oluşturulması ve hazırlanması gerekmektedir (Binark, 2010: 51).

Bütün bu çalışmalar, yeni medyada nefret söylemlerine dikkat çekmek, söylemleri biraz olsun engelleyebilmek ve incelemek için yapılmıştır.

3.5. Medyada Nefret ve Ayrımcı Söylem Örnekleri

Nefret ve ayrımcı söylemlerin üretilmesinde ve yayılmasında medya organlarının bir araç olarak kullanıldığı söylenebilir. Medya söz konusu söylemlerin üretim aşamasında ve dağıtılmasında ön ayak olmaktadır.

Toplum olarak algıları şekillendiren en önemli öğelerden biri medyadır. Bu açıdan düşünüldüğünde medya; Türkiye'de ve dünyada olumlu ve yapıcı yayınlar yapabileceği gibi, aynı zamanda nefret suçlarının, ayrımcılığın ve önyargıların oluşmasına sebep olarak, nefret ve ayrımcı söylemlerin ortaya çıkmasında ve yaygınlaştırılmasında ve hatta kanıksanmasında en

etkili araçlardan birisi olabilmektedir. Medyanın nefret suçları açısından ele alınabilecek fiilleri haberleştirirken kullandığı dil, mağdurları veya olayı sunma biçimi, o fiili meşru kılmaya ve suçun temeli olan ayrımcılığı gizlemeye yol açabilmektedir (Sosyal Değişim Derneği, 2010: 17).

Ancak bütün bunlar yine de Türk toplumunda eşcinsellere karşı oluşan bakış açısının değişmesine, önyargıların kırılmasına ve nefret ve ayrımcı söylemlerin engellenmesine yetmemektedir.

Başka ülkelerde olduğu gibi, Türkiye’de de çok sayıda sivil toplum kuruluşu, grup, örgüt ya da cemaat kendi alanlarıyla ilgili ayrımcılık ve nefret suçları kapsamında bilgiler toplamakta ve veriler derlemektedir. Bunlar, resmi verilerin gibi olmasa da benzer bir görev görebilir. Saptanan veriler ve bilgiler, şiddet içeren fiillerin hedefi olan kimseler, nefret suçlarının karakteristikleri, bu şekildeki suçları işleyenler ve de alınması gereken önlemlerin tespit edilmesi için kullanılabilir. Bu tür bilgiler ve veriler sivil toplum kuruluşlarının, polisin, mahkemelerin vereceği uzun vadeli tepkiler ve kararlar nefret suçlarını engel olma gayretlerinde son derece etkili olabilir. Ayrıca, bütün bunlar, güçlü bir savunuculuk ve lobi faaliyetleriyle beslendiğinde, yasaların ve uygulamaların şekillenmesine katkıda bulunabilir (Sosyal Değişim Derneği, 2010: 20).

Cinsiyete yönelik nefret ve ayrımcı söylemler genellikle gelenekler ile ahlaki olgulardan etkilenmektedir. Mesela, ataerkil yapılara sahip olan toplumlarda bir erkeğin eşcinsel olması tepkiyle sonuçlanabilmektedir. Aynı biçimde, bu toplumlarda kadının ev hanımı kimliğinin dışında bir kimliğe göre rol oynaması tepkilere sebep olabilmektedir. Nefret ve ayrımcı söylemleri aynı şekilde bir suç unsurudur ve bazı nitelikleriyle başka suçlardan farklılaşmaktadır. Mesela, bu şekildeki suçların işlenirken, önyargılar başka suçlara oranla, daha çok etkili olduğu için, bu suçun mağdurları, diğer kişilere göre daha fazla duygusal ve fiziksel şiddete maruz kalabilmektedir. Dahası, nefret ve ayrımcı söylemlerine maruz kalmakta olan bir kişiler aracılığı ile aynı anda bağlı olduğu sosyal gruplara da mesaj gönderilerek çerçeve genişleyebilmektedir. Bunların bir sonucu olarak, sosyal gruplar arasında bölünmelerin artan bir şekilde, daha derin etkilere yol açma tehlikesini barındırabilmesidir (Akyazı, 2014: 188).

Sonuç olarak, Türk medyasında nefret ve ayrımcı söylemlerin yapıldığı birçok ortam bulunmaktadır. Bu söylemler, farklı ortamlarda yapıldığı gibi, farklı grupları ve kişileri hedef almaktadır. Bu tür söylemler yalnızca Türkiye’de değil, dünyanın her yerinde yapılmaktadır. Ancak bu konudaki hukuki uygulamalar yetersiz kalmaktadır.

3.6. Nefret ve Ayrımcı Söylemlerde Medyanın Rolü

Medyanın toplumda nefret ve ayrımcı söylemlerin oluşturulmasında ve de var olan önyargıları, hoşgörüsüzlükleri destekleyerek, söylemlerin körüklenmesindeki rolünün büyük olduğu ve medyanın bu konuda araç olarak kullanıldığı söylenebilir.

Medyada toplumsal ile siyasal gerçekliklerin yeniden üretilmesinde bazı denetim ve stratejiler uygulanmaktadır. Haber medyasında bilgilerin sunuluş şekli temelde belirli bir kanaat iklimi oluşturma amacına hizmet eder. Bu bağlamda, kamusal gündemi oluşturan haber başlıklarının ve sözcüklerin belirlenmesi, kimi konulara yapılmakta olan ısrarlı vurgulamaların yanı sıra, bazı toplumsal siyasal gerçekliklere bilinçli şekilde yer verilmemesi, kitlelerin özellikle belirli konulara dikkatlerin çekilişi gibi unsurlar önemli bir denetim stratejisi biçiminde ortaya çıkmaktadır. Böylece ön kontrol özelliğindeki bir süzgeçten geçirilmekte olan bilgiler, ayrıca toplumsal muhalefeti de denetleyen mekanizmalar halini almaktadır (Alp, 2015: 42).

Medyada yer almakta olan haberler olayların nasıl algılandığı, nasıl yorumlandığı konusunda etkilidir. Bireylerin nasıl düşünmesi gerektiği noktasında etkili olan haberler, günlük hayatta olaylar noktasında tamamlayıcı şekilde bir yere sahip iken olaylar konusunda kesin olan kararlar verilmesine, bazen de hiç bilinmeyen bir konu hakkında fikir sahibi olunmasını sağlamaktadır (Sekman, 2015: 49).

Medyada yer alan haberlerde hoşgörüsüzlüğü ve ayrımcılığı destekleyen söylemler yer aldığına, toplumların bundan etkilenmesi söz konusu olmaktadır. Medyada bu söylemlerin çok sık paylaşılması, bireylerin bu konuları kanıksamasına ve olağanmış gibi karşılamasına neden olabilmektedir.

Nefret ve ayrımcı söylemlerin sebep olduğu toplumsal huzursuzluk, ötekileştirme, ayrımcılık veya nefret suçları, günümüzün tartışılması gereken en önemli kavramlarından birisi haline gelmiştir. Son yıllarda iletişim alanlarının yanı sıra, sosyoloji alanlarında da yapılan akademik araştırmalardan nefret ve ayrımcı söylemler üzerine yapılan araştırmaların sayısında, belli bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Yapılan bu araştırmalarda genellikle, toplum olarak önyargıların oluşmasında medyanın etkileri, medya aracılığıyla nefret ve ayrımcı söylemlerin üretilmesi gibi unsurlara dikkat çekilmiştir (Yardım ve Dalkılıç, 2018: 90).

Medya ortamında bulunan haberlerin taşımakta olduğu ifadeler, imalar, tanımlamalar ve sınırlandırmalar, medyanın göstermiş olduğu doğru ya da yanlışlar farklı gruplara ilişkin kalıp-yargıların ve önyargıların oluşmasına sebep olmaktadır. Bu davranışlar aslında günlük yaşamda sıkça iş yerlerinde, aile yaşamında, okulda ve benzeri yerlerde ortaya çıkmaktadır. Ancak bunun medya kanalıyla aktarılması kişilerde bilginin kesin bir şekilde doğru olduğu

izlenimini oluştururken, çok hızlı bir biçimde kabul edilmesini de sağlamaktadır (Sekman, 2015: 57).

Bunun nedeni, medyanın ikna gücünün kuvvetli olmasından kaynaklanmaktadır. Medya, oluşturduğu söylemlerle gündem yaratmakta ve bu yarattığı gündem hakkında da bireylerin konuşmasını sağlamaktadır. Bir başka deyişle, bireylerin konuştuğu konular genellikle, medyanın gündemde tuttuğu konulardır.

Devletin ideolojik bir aygıtı olan medyanın, kendisinin gündemini oluştururken, sosyal bağlamdan ayrı bir şekilde, örtülü ve açık bir şekilde etnik n yargı, ırkçılık, zenofobi (yabancı nefreti veya korkusu), ve antisemitizm gibi olgular üzerinden nefret ve ayrımcı söylemleri yeniden ürettiği veya desteklediği bilinmektedir. Medya olumsuz ve alaycı ifadeler, aşağılama, hakaret, abartı taktiklerini kullanarak tekileştirdiği ve hedef gösterdiği grupları kamu güvenliğini tehdit edecek şekilde potansiyel risk ile tehdit yayan öncüler gibi sunar. Böylece toplumdaki ‘teki’ gruplara karşılık olarak beslen önyargılar pekiştirilir ve bu grupların kendilerini korumasız ve savunmasız hissetmelerine yol açar. Bu durumda, hem bireyin belli bir gruba aidiyeti nedeniyle küçük düşürülmesi, hedef gösterilmesi ve aşağılanması; hem de nefret ve ayrımcı söylemleri üreten gruplara zen ve g atfetmesi açısından fazlasıyla zararlı olmaktadır. Söylenenlerden çok, sylenemeyenler, rasyonel, normal ve mantıklı görünmekte olan olgular nefret ve ayrımcı söylemin teşhis edilmesini zorlaştırmaktadır (İnceoğlu, 2013: 76).

Kitle iletişim cihazlarının haberlerinde ve yorumlarında kullanmakta olduğu metinler, makul olan çoğunluğun toplumsal düzenini meşru hale getiren propaganda metinlerine ve kendisinden olmayana yönelik nefret ve ayrımcı söylemlere dönüşmektedir. Egemen olan sınıf, toplumsal denetimi sağlama açısından farklı ideolojik aygıtlar kullanmaktadır. Bu aygıtlardan son yıllarda en önemli olanı medya olmaktadır. Bu anlamda, medya; hem dil anlamında kullanmakta olduğu nefret içerikli söylemler şeklinde, hem de haber metinlerindeki güçlünün yanında taraf olan konumu sayesinde, toplumu yönlendirmek için önemli bir rol oynamaktadır. Kamuoyunu bilgilendirme görevi olan kitle iletişim araçları, toplumsal açıdan düşünce şekillerini hâkim olan ideolojinin düşünce şekillerine göre biçimlendirmektedir (Alp, 2015: 37).

Medya bu sayede toplumu yönlendirebilen bir araç olarak görülmektedir. Bu anlamda, medya toplumun sesi olması gerekirken, gündemi belirleyenlerin sesi olmaktadır. Bir anlamda, medya gündemi belirleyenlerin elinde tutulmaktadır ve medyada yer alan haberler, medya sahiplerinin ön planda tuttuğu konularda oluşmaktadır.

3.6.1. Meydanın Dili ve Egemen Söylem

Medyada egemen olan dil ve söylem, medya sahiplerinin elindedir. Medya sahipleri, medyada aynı zamanda eşik bekçiliği yapmaktadır. Hangi olayın ne kadar gündemde tutulacağı, olayın nasıl duyurulacağı, nasıl haberleştirileceği medya sahipleri tarafından belirlenmektedir. Bu bakımdan, haberlerde kullanılan dil önemlidir.

Dilin ya da parole (söz)'nin kullanımının Saussurecü kavramsallaştırmasını yani söylemi bireysel ve toplumsal olmayan terimlerde görülür. Söylem kelimesinin kullanılmasında, dilin kullanımının metinlerde tespit edilen dilsel şekilleri de içeren kendi yapısal özelliklerindeki değişimleri sistematik olarak saptayan toplumsal ilişkiler ve süreçlerle çakıştığı söylenebilir. Söylem kavramına ilişkin olan toplumsal alandaki bu çakışmanın bir yönü de dildir ve bu dil ideolojinin maddi bir şeklidir denilebilir (Fairclough, 2003: 158).

Bir söylemin hem farklı şekillerde, hem de tek bir anlamlandırılması olasıdır ve bu da yine söylemlerle söz konusu olabilmektedir. Söylemler birbiriyle ilişkili olarak akış içerisinde, ileri ve geri çoğulcu dizgeler gerçekleştirir ve bu oluşum karmaşık yapıda sürekli, sonsuz, yeniden üretim biçiminde sürmektedir. Buna göre söylem iki aşamalı anlamlandırma işlevi görür. Üretimde kaynak olan özne, söylemin ulaşacağı öznelere göre kendi anlamlandırma dizgesini, kendi anlamlandırma nesnesi olarak somutlaştırdıktan sonra alıcı durumundaki öznelere, algıladıkları söylemi belirli kaynaktan gelen dizge olarak analiz edip anlamlandırmaktadır. Toplumun bireyleri koşullara göre söylemle konumlandırılmaktadır (İlgın, 2003: 290).

Günümüzde medyanın temel söylemi neo-liberal bakış açısı kapsamında şekillenmektedir. Bu bağlamda, kapitalist mülkiyet ilişkilerini, toplumdaki sınıflar arasındaki çıkar çatışmalarını, sermaye ve emek arasındaki çelişkileri yokmuş gibi göstermektedir. Bu şekilde kurulu olan düzenin toplumsal ilişki yapısı meşru hale getirilir.

Haber üretiminin ideolojisi yalnızca haber bülteninin üslubu ve içeriği ile sınırlı değildir. Ayrıca haber toplama, haber kaynaklarıyla ilgilenme, başka habercilerle profesyonel uygulamalarının düzenlenmesini de içerisinde barındırır. Haberlerin hem profesyonel, hem de diğer toplumsal ideolojileri, temel olarak kimlerin araştırılacağını, gözleneceğini, dinleneceğini, kimden görüş alınacağını veya kimden söz edileceğini düzenlemektedir. Bu nedenle günlük haberleri ve gazete veya televizyon programı yapmayı açıklayan birçok etkinliğin kendisi ideolojik dayanıklı olabilir. Farklı toplum gruplarını üyeleri olarak bulunan toplumsal aktörlerden temel olarak etkilenebilir (van Dijk, 2003: 47).

İdeolojiler, söylem yapıları içerisinde dil olarak bir gösterge vasıtasıyla varlık bulurlar. Bu anlamda, söylem içerisinde egemen olma mücadelesi önemli olmaktadır. Söylem yapısı da

bu mücadeleli süreç içinde oluşmaktadır. Buna göre, söylem bir anlamın dil pratiği içerisinde sabit olmaya çalışılmasıdır. Bu süreçte kimi anlamlar içeride, kimi anlamlarsa dışarıda bulunur. Yani gerçek anlamlar ve yan anlamlar var olmaktadır. Bu bağlamda, ideolojiler, egemenlik ilişkileri çerçevesinde kurulan anlam şekillerini oluşturmak için önemli bir kavramdır. Bu nedenle, türlü söylem pratiklerinden olan ideoloji, belli bir toplumsal gerçekliği oluşturan iktidar ilişkilerini yeniden üretme yolunda işlev görmektedir. Bu noktada önemli olan şey, söylem pratikleri sisteminin, iktidar şekillerinin yapısını ve egemen ilişkileri oluşturan anlamsal inşayı yeniden üretmek için nasıl hizmet ettiğidir (Karaduman, S. 2017: 36).

Dolayısıyla gazetelerde, televizyonlarda, haber sitelerinde yer alan haberler, birçok etkenden bağımsız olarak sunulmamaktadır. Haber kaynakları, haberi yazan ve sunan kişilerin söylem tarzları, üslup ve dil özellikleri, editörler (eşik bekçileri), medya gruplarının sahiplik yapıları, ideolojik görüşleri gibi birçok etken haber inşasının kurulmasında etkilidir.

Medya söyleminde tüketim, rekabet, serbest piyasa ekonomisi, başarı, karlılık ve özelleştirme gibi konular ön plana çıkarılır. Sömürü, ezen/ezilen ilişkisi, baskının nasıl kaldırılacağı, değişik hayatların da olabileceği benzeri değerler yok sayılmaktadır. Mümkün olan tek hayatın şu anki var olan hayat olduğu gösterilir ve olayların, olguların görünür yanları vurgulanır, yaşananların arka planı sorgulanmaz (Aslan, 2004: 30).

Dünya veya Türkiye hakkında sosyal ve politik bilgiler, inançlar, her gün okunan veya izlenen birçok haber bülteninden kaynaklanır. Gündelik konuşma dışında, medyadaki haberlerden daha sık ve çok kişi tarafından karşılaşılan bir söylem pratiğinin olmadığı söylenebilir (van Dijk, 1991: 110). Yani toplum bireylerinin neyi konuşacağı, neleri gündemde ne kadar tutacağı medya tarafından belirlenir. Bireyler dış dünyaya dair bilgileri medyadan edinir, ancak çoğunlukla medyanın verdiği kadarını öğrenebilir.

3.6.2. ‘Biz ve Öteki’ Kavramlarının Medyada Sunumu

Nefret söylemi, bazı durumlarda kişileri nefret suçuna teşvik etmekte ve hatta nefret suçunun oluşmasına da ortam sağlamaktadır. ‘Biz ve öteki’ ayrımının yapıldığı toplumlarda nefret söylemi daha güçlü olmaktadır ve söylemin suça dönüşmesi kimi zaman kaçınılmaz olmaktadır. Medya ise, ‘biz ve öteki’ ayrımı olduğu durumlarda haber dilini doğru bir şekilde kullanmalıdır.

Bu noktada bir konuya açıklık getirmek gerekmektedir. Nefret söyleminin bir suç şeklinde ifade edilmesi, ifade özgürlüğünün sınırlandırılan bir durum olarak nitelendirilmemelidir. Bu noktada önemli olan, söylemin yöneltildiği kişi ya da grupların sahip olduğu özellikler sebebiyle sözlü veya yazılı şekilde baskı altına alınmaları ve türlü şiddet

fiillerine, ayrımcı politikalara maruz olmalarıdır. Nefret suçu ve nefret söylemi ifadeleri, farklı ifadeler olmalarına rağmen, aralarında bir ilişki bulunmaktadır ve nefret söyleminin süreç içinde nefret suçuna dönüşebileceği ihtimali göz ardı edilmemelidir (Yardım ve Dalkılıç, 2018: 94).

Bireyler toplum gruplarının üyeleri olarak hareket ettikleri için, ideolojilerini eylemlerine ve etkileşimlerine taşıyabilirler. Bu nedenle de erkekler kadınlara, beyazlar siyahlara, zenginler fakirlere ve gençler yaşlılara karşı ayırım uygulayabilirler. Bu uygulama şekli metin ve konuşma yoluyla olabilir. Ancak ideolojiler, konuşmaya eşlik eden birçok el kol hareketleri, yüz ifadesi, vücudun duruşu ve mesafesi vb. gibi etkinliklerle ifade edilebilir. Erkeklerin birçoğunun maço hareketlerini sadece bakış tarzlarıyla, ses tonlarıyla bile nasıl sergilediklerini her kadın bilmektedir (van Dijk, 2003: 43).

Medya, nefret söylemlerini ve nefret suçunu topluma aşıl原因 bir araç olarak, ‘biz ve öteki’ ayrımını destekleyen bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Medya ‘biz’ grubuna karşı, ‘öteki’ grubunun olumsuz yanlarını göstererek bireyleri suça teşvik etmektedir. Medyada bu ayırım sık sık dillendirildikçe normalleştirilir ve olayların kanıksanmasına da sebep olur.

Örneğin, medya göçe karşı çıkma, çoğunlukla ‘buraya önce gelenin biz olduğumuzu’ ve işte bu nedenle de vatandaşlık, konut veya iş gibi kıt kaynaklar üzerindeki önceliğe bizim sahip olduğumuzu iddia ederek meşrulaştırabilir (van Dijk, 2003: 49).

Medya, baskın olan ideolojiyi desteklemek için sistemin bir parçası olarak kendini göstermektedir. Bazı önemli kurumlardaki medyada ya da az sayıdaki kimi önemli medya gruplarında, medya pratikleri ve yapıları toplumlardaki eşitsizliği ve ayrımcılığı görünür kılmaktadır. Bu şekilde, toplumun farkındalığının arttırmakta ve olası değişikliklere katkı sunmaktadır; fakat genellikle medya sisteme meşruluk kazandırma rolünü oynamaktadır (Petkovic, 2010: 173).

Sonuç olarak, ırkçılık, ayrımcılık ve nefret söylemlerinin en etkili ve en önemli şekilleri medya aracılığıyla yapılmaktadır. Birçok araştırma ve çalışma göstermektedir ki, bütün bunların ana sebepleri medya araçlarıdır. Ancak tüm medya organlarının, ırkçı veya ayrımcı olduğunu ya da bu söylemleri sürekli dile getirdiğini göstermemektedir. Yine de çoğu medya organı bu söylemleri desteklemektedir. Örneğin, magazin haberlerinde açıkça ırkçı, ayrımcı söylemlere rastlamak mümkün olmaktadır. Bunun nedeni, çoğunlukla ‘öteki’ gruba yönelik önyargıları beslenmesidir (van Dijk, 2005: 5). Böylece bu gruplara yönelik nefret söylemleri ve nefret suçları kanıksanmakta ve bireylere olağan bir şeymiş gibi gösterilmektedir. Bir bakıma, medya ‘biz ve öteki’, alt sınıf/üst sınıf gibi ayrımların yapılmasına ön ayak olmaktadır denilebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İNTERNET HABERLERİNDE NEFRET VE AYRIMCI SÖYLEMLERİN ÖRNEK OLAYLAR BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

4.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, internet haberlerindeki nefret ve ayrımcı söylem içeren haberlerin incelemesini yapmaktır. Bunun için terör, etnik köken/ırkçılık, siyasi, dini, LGBTİ ve spor olmak üzere toplamda 6 kategori belirlenmiştir ve her bir kategori için 1'er örnek olay seçilmiştir. Seçilen örnek olayların, gerçekleştikleri zamanlarda çok fazla nefret ve ayrımcı söylem üretmiş olmaları dikkate alınmıştır ve örneklem amaçlı örneklem seçme yöntemiyle seçilmiştir. Özellikle bir sınırlandırma yapmak için, son 5 yılda gerçekleşen olaylar arasından seçilmiştir.

Çalışma kapsamında, ayrıca seçilen örnek olaylar ve haberler üzerinden, internet haberlerinde, ne türde ve nasıl bir nefret ve ayrımcı söylem geliştirildiğini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

4.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma kapsamında oluşturulan kategoriler ve seçilen örnek olaylar Tablo 4.1'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1 Nefret ve ayrımcılık söylemi kategorileri ve örnek olaylar

Nefret ve Ayrımcılık Söylemi Kategorileri ve Örnek Olaylar	
Kategoriler	Örnek Olaylar
LGBTİ	Yeni Akit gazetesinin LGBTİ bireylerin onur yürüyüşü ile ilgili haberleri
Siyasi	Rus uçağının düşürülmesi ile ilgili haberler
Spor	İstanbul'da basketbol maçında Sırp bir taraftarın öldürülmesiyle ilgili haberler
Etnik köken /Irkçılık	Suriyelilerle ilgili haberler
Dini	Danimarka, İngiltere ve İsveç gibi ülkelerde, İslam düşmanlığıyla ilgili olaylar
Terör	Ankara Kızılay patlaması

Seçilen her bir örnek olaya çeşitli haber sitelerinden 5'er adet nefret ve ayrımcı söylem unsurları içeren haber belirlenmiştir. Bu durumda, toplamda 6 kategoride 15 haber sitesinden alınan 30 haber incelemeye alınmıştır. Araştırmanın nicel içerik incelemesine geçmeden önce örneklem olarak seçilen olayların ardalan bilgilerinin verilmesi gerekmektedir:

4.3.Seçilen rnek Olayların Ardalan Bilgisi

-Yeni Akit gazetesinin bakış açısından LGBTİ bireylerin onur yürüyüşü: Her yıl 19-25 Haziran tarihleri arasında düzenlenen Eşcinsellerin Onur Yürüyüşü Yeni Akit gazetesi tarafından bolca nefret söylemi içeren ifadeler kullanılarak anlatılmaktadır. Her yıl söz konusu tarihlerde yürüyüşlerini geekleştirmek isteyen LGBTİ bireyler valilikler tarafından engellenmektedir. Bu konuyu birçok haberle Yeni Akit gazetesi 'sapkın yürüyüş' olarak adlandırmaktadır.

-Rus uçağının düşürülmesi: 24 Kasım 2015 tarihinde saat 09:24 civarında Rus Hava Kuvvetlerine ait Sukhoi Su-24 tipi bir saldırı uçağı düşürülmüştür. Rus uçağının düşürülmesi olayı Rusya ve Türkiye tarafından farklı iddialarla kamuoyuna duyurulmuştur. Türkiye'deki yetkililerce yapılan açıklamalarda 24 Kasım 2015 tarihinde saat 09:20'de Hatay'ın Yayladağı alanında uyrğ bilinmeyen bir uçak Türk hava sahasını 5 dakika içerisinde 10 kez uyarılmasına rağmen sınır ihlalini durdurmayınca angajman kuralları gereğince, iki Türk F-16 uçağı tarafından vurulduğı belirtilmiştir. Rus yetkililerin ise, bu iddiaları reddederek Rus uçağının Türk hava sahasını ihlal etmediğini ve Türkiye sınırının 1 km dışarısında vurulduğı yönünde açıklama yapmıştır. Ayrıca Rus pilotlarla hiçbir durumda telsiz bağlantı kurulmadığı da iddia edilmiştir.

-İstanbul'da basketbol maçında Sırp bir taraftarın ldrlmesi: Olay, Galatasaray Liv Hospital ile Kızılyıldız arasında İstanbul'da oynanan THY Avrupa Ligi maçı öncesi çıkmış ve Sırbistan uyruklu Marko İvkoviç adlı bir kişinin bıçaklanarak öldürülmesiyle sonuçlanmıştır. Bunun zerine Sırp taraftarlar farklı şekillerde tepki göstermiş ve saldırgan tavırlarda bulunmuştur. Olaydan sonraki diğr maçlarda Sırp taraftarların 'Kim elini daha çabuk tutacak, İlk Türk kanını kim akıtacak' şeklinde pankartlar açtığı belirtilmektedir.

-Suriyelilerle ilgili haberler: Suriyelilerin Türkiye'ye gelmesi ve çeşitli suçlarda bulunmaları birçok haber metnine farklı şekilde haber konusu olmaktadır. Bu tür haberlerde, Suriyelilerin ulusal kimlikleri, olayla bağlantısı olmamasına rağmen, defalarca vurgulanmaktadır. Böylece onların sürekli suç işledikleri, toplum tarafından dışlanması gerektiğı, toplum için tehdit unsuru oluşturdukları izlenimi yaratılarak ötekileştirilmeye çalışılmaktadır.

-Danimarka, İngiltere ve İsveç gibi ülkelerde, İslam düşmanlığıyla ilgili olaylar: Özellikle Danimarka, İsveç ve İngiltere gibi ülkelerde İslamofobik olaylar bolca yaşanmaktadır ve bununla ilgili olaylar çoğunlukla, nefret ve ayrımcı söylem içerikli haberleştirme şekilleriyle duyurulmaktadır. Örneğin, bu devletler için haberlerde ‘Siyonist, haydut, alçak’ gibi ifadeler kullanılarak, nefret ve ayrımcı söylemler yapılmıştır. Bu şekildeki haberler, okuyucuların, bu ülkeler için olumsuz düşünceler geliştirmesine yol açmaktadır.

-Ankara Kızılay patlaması: 13.03.2016 tarihinde Ankara’nın Kızılay semtinde saat 18:41 saatlerinde büyük bir patlama gerçekleştirilmiştir. Patlama, Güvenpark yakınında bir otobüs durağında meydana gelmiştir ve 2’si saldırgan olmak üzere toplam 38 kişinin hayatını kaybetmesine ve 125 kişinin yaralanmasına sebep olmuştur. Ayrıca bölgedeki bazı binalar ve araçlar hasar görmüştür. Olayın sivil belediye otobüsü içinde yapıldığı iddia edilmiştir.

4.4. Araştırmanın Yöntemleri

Araştırmada öncelikle nicelik olarak inceleme yapmak için nicel içerik analizi yapılmıştır, sonrasında nitelik olarak çalışmayı tamamlamak için de eleştirel söylem analizi yapılmıştır. İçerik incelemesinde ilk olarak LGBTİ, dini, siyasi, spor, etnik köken/ırkçılık ve terör kategorilerinden nefret ve ayrımcı söylem içeren haberlerin başlıkları ve verildikleri haber siteleri tablolar halinde verilmiştir. Sonrasında haberlerin verildiği haber siteleri, bir grafikte gösterilmiştir ve böylece bu türde en çok haber yapan haber sitesi ortaya çıkarılmıştır. Bunun dışında nefret ve ayrımcı söylem yapıları belirlenmiştir. Bu söylem yapıları, Aşağılama/Alay Etme Söylemi, Yargıda Bulunma, Ulusal Kimlik Ögesini Küçük Düşürme Amacıyla Kullanma/Ötekileştirme, Savaş/Kışkırtma söylemi, Savaş/Genelleştirme söylemi şeklindedir. Bu söylem yapıları, ele alınan haberlerin hangi türde bir söylem ürettiğini göstermesi açısından faydalı olmuştur. Araştırma kapsamındaki haberler, bu söylem yapıları altında toplanmıştır ve grafik halinde verilmiştir. Son olarak, haber sitelerinin en çok hangi söylem yapılarında haber ürettiği yine grafik şeklinde gösterilmiştir.

Çalışmada belirlenen LGBTİ, dini, siyasi, spor, ırkçılık ve terör kategorilerinden, bir kategori için 1’er örneklem belirlenmiştir. Örneklem, nitel araştırma yöntemlerinden amaçlı örnekleme seçme yöntemiyle seçilmiştir. Amaçlı örnekleme yönteminde amaca en uygun örneklem seçimi yapılmaktadır. Bu yöntemle seçilen her bir örneklem için 5’er haber, yani toplamda 30 haber eleştirel söylem analiziyle incelenmiştir.

Söylem analizinde özellikle söylemin kurulması için haber sitelerinin nasıl bir dil kullandıklarının makro ve mikro yapı açılarından çözümlenmesi yapılmıştır. Ele alınan haberlerin başlıkları, haber girişleri, ana metinleri ve ara başlıkları tek tek ve bir bütün halinde

Teun van Dijk'in eleştirel söylem analizi kullanılarak incelemeye tabi tutulmuştur. van Dijk, kitle iletişim araçlarının ideolojileri yansıtmak için 'biz ve öteki', genelleştirme, belirsizlik, ima, abartma, dramatikleştirme, karşıtlık, sayı oyunu gibi stratejiler belirlediğini tespit etmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan haberlerde, bu stratejilerden hangilerinin, nasıl yansıtıldığı ele alınmıştır. Haberler eleştirel söylem analizi ile incelenirken, nefret ve ayrımcı söylem açısından ne gibi bir dil geliştirdikleri, bu tarzda hangi söylemleri yaptıkları da ele alınmıştır.

4.4.1. Nicel İçerik Analizi

Nicel içerik analizi yöntemi genellikle çalışmaları sayısal olarak, yani nicel olarak analiz etmeye yarayan bir yöntemdir. Bu yöntemde genel olarak, bulgular, sayısal ifadeler, tablolar, istatistiksel veriler şeklinde gerçekleştirilir.

İçerik analizi ile ilgili yapılan tanımların ilki, bu analizin bilimsel olarak kullanılmaya başlanmasında etkin katkıları olan Bernard Berelson tarafından yapılmıştır. Berelson içerik analizini, 'iletişimin açıklanabilen içeriğinin yansız, dizgeli (sistematik) sayısal bir şekilde nitelendirilmesini yapan bir araştırma tekniğidir.' şeklinde tanımlamıştır. Berelson'un bu tanımında iki önemli kavram öne çıkmaktadır. Bunlar yansızlık ve dizgeli kavramlarıdır. Bu iki kavram daha sonra yapılan tanımlarda da temel olarak alınmıştır (Aziz, 2015: 133).

İçerik analizine yönelik yapılan tanımların ortak özellikleri, analizin, farklı disiplinlerde çok farklı araştırma sorusuna cevap bulmak için kullanılan esas bir araştırma yöntemi olduğu söylenebilir. Bundan başka, içerik analiziyle ilgili birbirinden farklı tanımlar yapılmasına rağmen, hepsinde vurgulanan iki önemli konu, yine yöntemin 'sistematik ve tarafsız' olmasıdır (Koçak ve Arun, 2006: 22). Görüldüğü gibi içerik analizinin en önemli özelliği sistemli ve tarafsız bir şekilde analizi yürütüp bulguları sunmasıdır. Bu analizde kullanılacak unsurların doğru bir şekilde kategorilere ayrılması da analizin doğru yapılması açısından önemlidir.

Bir içerik analizi derinlemesine düşünüldüğünde, yapısında birbirinden çeşitli fakat birbirini tamamlayan unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar bir anlamda içerik analizinin uygulanmasındaki aşamaları da oluşturmaktadır. Aslında bu unsurların bir kısmı yalnızca bu analize özgü değildir, diğer toplumbilimlerin gözlem tekniklerinde de kullanılan unsurlardır. İçerik analizinde ele alınması gereken belirli beş temel unsur vardır (Aziz, 2015: 136):

- Veri toplama,
- Kategorilere ayırma,
- Örnekleme seçme,
- Çözümleme yapma,
- Çıkarımlarda bulunma ve çalışmanın bulgularının yazılmasıdır.

-Veri toplama: Bu aşama, toplumbilim ve sosyal bilimlerde kullanılan diğer yöntemler için geçerli olan bir aşamadır. Araştırmacı bu süreçte araştırması için hangi kaynaklara ulaşması gerektiğini ve bu kaynaklara nerelerden ve nasıl ulaşabileceğini belirlemesi gerekmektedir. Bu belirlemeler yapıldıktan sonra veriler sistemli bir şekilde bir araya getirilmeli ve bu aşamadan sonra analize başlanmalıdır. Bu aşamada amaç, çok fazla kaynağa ulaşmak ya da çok fazla veri toplamak değildir, önemli olan araştırma için gerekli olan bilgileri, doğru bir şekilde kullanmaktır.

-Kategorilere ayırma: Bu süreçte araştırmacı verilerini kategorilere ayırır. Bu aşama, içerik analizi için çok önemlidir. Diğer yöntemlerde de kullanılır, ancak içerik analizi için olmazsa olmaz bir süreçtir. İçerik analizinde, analizin doğru bir şekilde ilerleyebilmesi ve araştırmanın sınırlarının çizilmesi için kategorilere ayırma işlemi en doğru şekilde yapılmalıdır. Aksi takdirde analiz doğru sonuçlar vermeyebilir.

-Örneklem seçme: Bu aşamada, içerik analizinde örneklemelerin belirlenmesi gerekmektedir. Farklı örneklem belirleme yöntemleri bulunmaktadır. Seçimin rastgele, gelişmiş güzel bir şekilde yapıldığı rastgele (tesadüfi) örneklem; verilerin alt gruplara ayrılması şeklinde olan tabakalanmış örneklem; farklı örneklem türlerinin birbirini takip eden bir sıra içerisinde kullanılan çok aşamalı örneklem, belirli amaçlar doğrultusunda seçilen amaçlı örneklem, örneklem türlerinden bazılarıdır. Bu aşamada araştırmacı, araştırmasına uygun olan bir örneklem belirleme türünü seçmek durumundadır.

-Çözümleme yapma: Araştırmacı artık bu aşamada, verilerini toplamış, kategorilerini oluşturmuş ve bu kategorilere uygun örneklemeleri seçmiş durumdadır. Bu süreçte artık çözümleme yapmaya hazır duruma gelmiştir. Çözümleme aşamasında, araştırmaya uygun olarak tablolar ve grafikler kullanılabilir.

-Çıkarımlarda bulunma ve çalışmanın bulgularının yazılması: Bu aşamada da yapılan çözümlemenin çıkarımları yapılır ve çalışma bulguları yazıya dökülür. Araştırmacı bu aşamada, bulguları doğru bir şekilde yorumlamalıdır (Aziz, 2015: 137).

Çalışma kapsamında, nicel içerik analizi örneklem seçme türlerinden amaçlı örneklem seçme yöntemi kullanılmıştır. Bunun dışında, çalışmada yer alan haberleri analiz etmek için çeşitli tablolar ve grafikler oluşturulmuştur.

4.4.1.1. Nicel İçerik Analizi Bulguları ve Değerlendirmeleri

Çalışma kapsamında yapılan nicel içerik analizi için örneklemelerin belirgin hale getirilmesi açısından 8 tablo ve 3 adet de grafik oluşturulmuştur. Oluşturulan tablolar ve grafikler aşağıda sırayla şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 4.2 LGBTİ olaylarıyla ilgili haber başlıkları

LGBTİ olaylarıyla ilgili haber başlıkları		
Haber sitesi	Haber başlığı	Tarih
www.yeniakit.com.tr	Sapkınlara fren! Valilik yasakladı...	16 Kasım 2017
www.yeniakit.com.tr	Ahlaksızlığa millet 'dur' dedi: Eşcinsel sapkınları yürütmeyeceğiz!	19 Haziran 2017
www.yeniakit.com.tr	Sapkınlara kudurdu	20 Haziran 2017
www.yeniakit.com.tr	Bu sapkın yürüyüşü durdurun!	29 Haziran 2018
www.yeniakit.com.tr	Eşcinsel sapkınlara illegal film provokasyonuna Valilik geçit vermedi!	28 Haziran 2018

Yeni Akit gazetesinin haber sitesinde yayınlanan LGBTİ bireylerin onur yürüyüşü ile ilgili 5 adet haber örneklem olarak seçilmiştir. Tablo 4.2'de seçilen haberlerin başlıkları ve sitede verildikleri tarihler yer almaktadır.

Bu haberlerin ortak özelliği, bu tür yürüyüşlerin yapılmaması gerektiği, bu bireylerin 'sapkın' olarak değerlendirilmesi ve haber metinlerinde bu bireyleri ayrıca aşağılayacak üslupta sözcükler ve ifadeler kullanılmasıdır. Bu tür haberler Yeni Akit gazetesi haber sitesinde daha fazla yer aldığı için ve bu haber sitesinde nefret ve ayrımcı söylem unsurları daha fazla kullanıldığı için, örnek haberler bu haber sitesinden seçilmiştir.

Tablo 4.3 Dini olaylarla ilgili haber başlıkları

Dini olaylarla ilgili haber başlıkları		
Haber sitesi	Haber başlığı	Tarih
www.milligazete.com.tr	Danimarkada ahlaksız teklif!	09 Mart 2015
www.yeniakit.com.tr	İslam düşmanı İngilizlerden okula alçak saldırı!	04 Şubat 2019
www.yeniakit.com.tr	Siyonist meclis ezan yasağını onayladı!	09 Mart 2017
www.gunes.com	Haydut devlet İsrail'in askerleri tarafından şehid edilen Filistinli çocuğa cenaze töreni düzenlendi	24 Mayıs 2018
www.milligazete.com.tr	Siyonist terör durmak bilmiyor	19 Ekim 2015

Dini olaylarla ilgili 3 farklı haber sitesinden 5 farklı haber incelenmiştir. Ele alınan haber başlıkları, haber siteleri ve haberlerin yayınlandıkları tarihler tablo 4.3'te verilmiştir.

Ele alınan haberlerin ortak özellikleri, Danimarka, İsrail, İsveç ve İngiltere gibi ülkelerin İslam Dinine ve Müslümanlığa karşıt eylemlerde bulunmalarını, nefret ve ayrımcı söylem içeren unsurları kullanarak haber haline getirmeleridir. Genellikle bu haberlerde savaş söylemi şeklinde ve kışkırtıcı tarzda bir üslupla yazılmış haberler oluşturulduğu görülmektedir.

Tablo 4.4 Siyasi olaylarla ilgili haber başlıkları

Siyasi olaylarla ilgili haber başlıkları		
Haber sitesi	Haber başlığı	Tarih
www.yeniakit.com.tr	'Türkiye Rus uçağını vurmakta haklı'	29 Kasım 2015
www.sabah.com.tr	10 uyarı sonrası vurduk	25 Kasım 2015
www.yeniakit.com.tr	İhlal ettiler düşürdük	25 Kasım 2015
www.star.com.tr	10 defa uyardık... Vurduk!	25 Kasım 2015
www.evrensel.net	Gazetelerde tansiyon düştü	26 Kasım 2015

Tablo 4.4'te, Rus uçağının düşürülmesiyle ilgili 4 haber sitesinden elde edilen 5 haber başlığı, yayınlandıkları tarihlerle birlikte verilmiştir.

Bu haberlerin ortak vurgusu ise, Türkiye'nin Rus uçağını vurmasında haklı olduğu ve 'vurduk, düşürdük' gibi filler kullanarak okuyucuya 'biz ve öteki' duygusunun verilmesidir. Yine bu haberlerdeki ortak nefret ve ayrımcı söylemler, savaş ve kışkırtma, aynı zamanda ötekileştirme anlamında bir üslup kullanılmıştır.

Tablo 4.5 Spor olaylarıyla ilgili haber başlıkları

Spor olaylarıyla ilgili haber başlıkları		
Haber sitesi	Haber başlığı	Tarih
www.fotomac.com.tr	Sırplar yine rahat durmadı	24 Ekim 2014
www.haberler.com	Sırplar, Türk Kanı Dökmeye Kararlı	24 Kasım 2014
www.yeniakit.com.tr	Sırplar yeni savaş peşinde	01 Aralık 2014
www.takvim.com.tr	Sırplar kan istiyor	24 Kasım 2014
www.spor.haberler.com	Sırplar Olayı Kan Davasına Dönüştürüyor!	24 Kasım 2014

Bir basketbol maçı öncesinde Sırp bir taraftarın öldürülmesiyle ilgili haberlerin yer aldığı Tablo 4.5'de 5 farklı haber sitesinden 5 haberin başlıkları ve tarihleri gösterilmiştir.

Bu beş haberin en önemli özelliği, Sırları genel olarak ele alması, Sırların bu olayı kan davasına dönüştüreceklerini vurgulamaları ve yeni bir savaş çıkaracaklarını söylemeleridir. Haberlerin, savaş söylemi öğelerini içermesi, Sırları genelleştirmeleri ve bunu başlığa taşımış olmaları ortak nefret ve ayrımcı söylem geliştirdikleri noktalardır.

Tablo 4.6 Etnik köken/ırkçılık olaylarıyla ilgili haber başlıkları

Etnik köken/ırkçılık olaylarıyla ilgili haber başlıkları		
Haber sitesi	Haber başlığı	Tarih
www.milliyet.com.tr	Suriyeli gelin altınlarla kaçtı	01 Ekim 2015
www.haberler.com	Suriyeli Dolandırıcı Yakalandı	24 Aralık 2017
www.hurriyet.com.tr	Suriyeli kapkaççı tutuklandı	13 Şubat 2016
www.turkiyegazetesi.com.tr	Suriyeli gelin altınları alıp kayıplara karıştı	22 Mayıs 2017
www.yenisafak.com	Suriyeli Cemal'i döven İngiliz ülkeden kaçmış	01 Aralık 2018

Etnik köken/ırkçılık olaylarıyla ilgili haberler son yıllarda genellikle Türkiye’de Suriyelilerle ilgili olduğu için örneklem olarak seçilmiştir. Bu noktada Tablo 4.6’da da görüldüğü gibi, 5 farklı haber sitesinden 5 haber incelemeye alınmıştır.

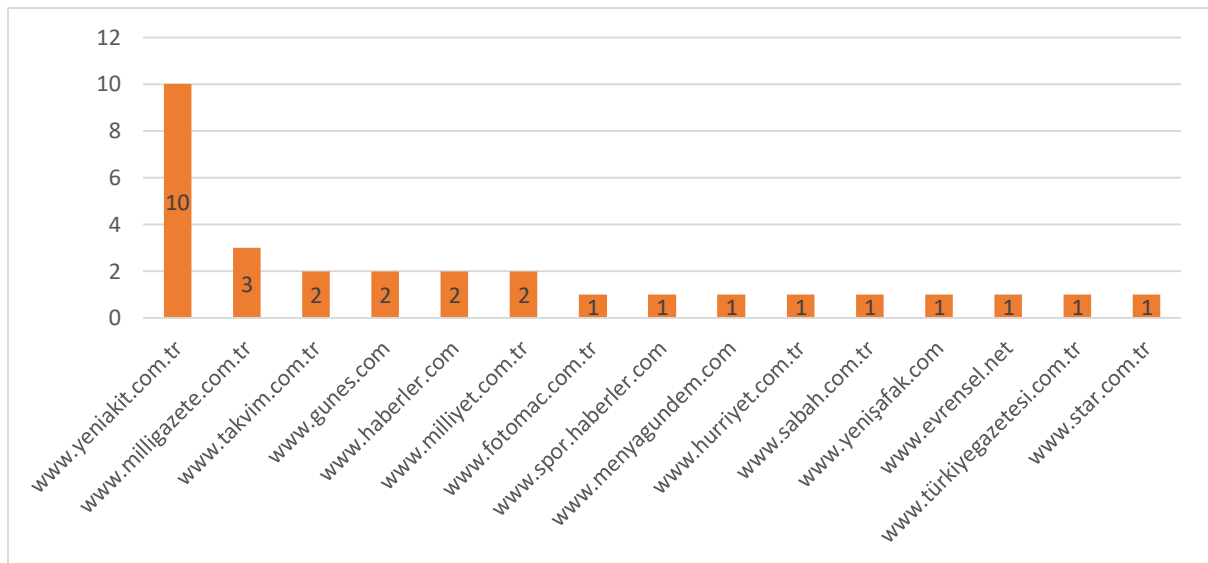
Suriyelilerle ilgili haberlerin ortak özellikleri, ulusal kimlik öğesini, yani haber konusunda geçen kişinin Suriyeli olduğunu başlıkta vurgulamalarıdır. Suriyelilerle ilgili toplum içinde zaten var olan önyargının güçlendirilmesine yönelik haberler yapıldığı görülmüştür. Özellikle ötekileştirme ve ulusal kimlik öğesini ön plana çıkararak küçük düşürme amacı güden haberler bulunmaktadır.

Tablo 4.7 Terör olaylarıyla ilgili haber başlıkları

Terör olaylarıyla ilgili haber başlıkları		
Haber sitesi	Haber başlığı	Tarih
www.gunes.com	Halk TV’de PKK skandalı!	15 Mart 2016
www.milliyet.com.tr	Ankara’da patlama! Galatasaray...	13 Mart 2016
www.medyagundem.com	Sözcü denilen paçavradan başörtülü terör kurbanına “oh olsun” yorumu!	14 Mart 2016
www.takvim.com.tr	Sözcü’den ihanet manşeti	15 Mart 2016
www.milligazete.com.tr	Eğit-Donat Patlat	16 Mart 2016

Tablo 4.7’de 2016 yılında Ankara Kızılay patlamasını konu alan ve nefret söylemi içeren haber başlıkları ve yayınlandıkları tarihler verilmiştir. 5 farklı haber sitesinden 5 farklı terör olaylarıyla ilgili haber ele alınıp incelenmiştir.

Bu kategorideki haberlerin ortak vurgusu, genellikle medya gruplarının birbirine nefret ve ayrımcı söylem unsuru içeren ifadelerde bulunmalarıdır. Bu haberler incelendiğinde, savaş söylemlerinin yanı sıra yargıda bulunma ve bağlamından koparma tarzında ifadeler olduğu görülmektedir.

Grafik 4.1 Haber siteleri

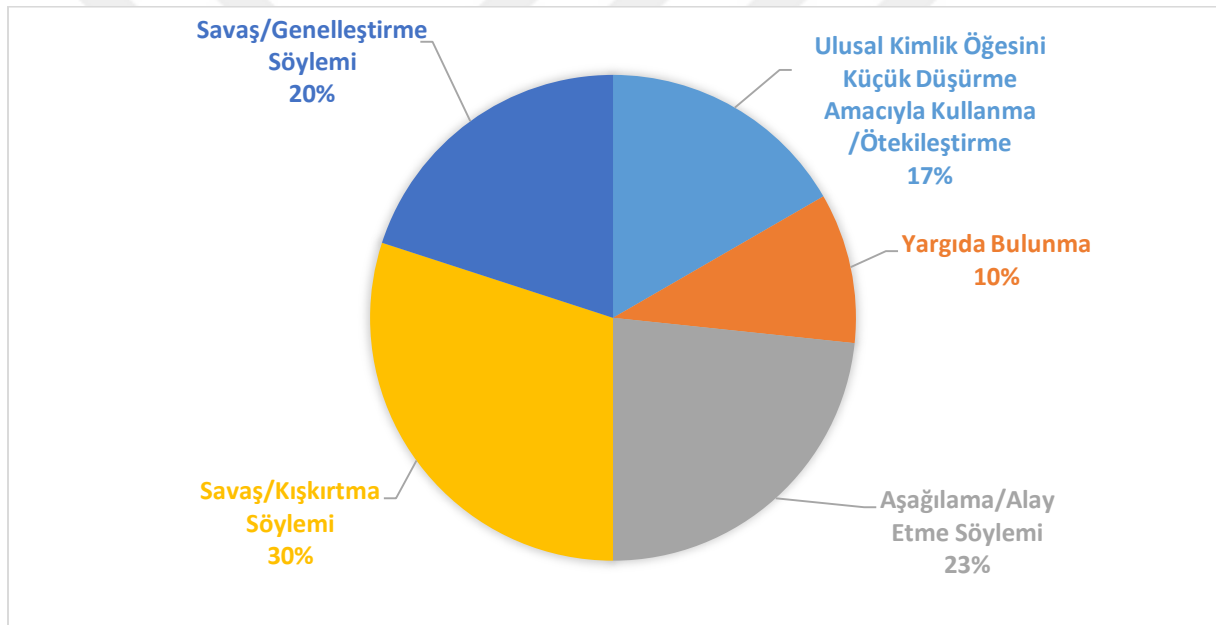
Grafik 4.1’de araştırma kapsamında ele alınan haberlerin yayınlandıkları haber siteleri gösterilmiştir. Bu grafiğe göre, 15 haber sitesinden 30 haber incelemeye alınmıştır. Grafik incelendiğinde, çalışma kapsamında yeniakit.com.tr haber sitesinden 10 haber, milligazete.com.tr sitesinden 3, takvim.com.tr, gunes.com, haberler.com ve milliyet.com.tr haber sitelerinden 2’şer haber ve de diğer haber sitelerinden ise 1’er haberin araştırmaya dâhil edildiği görülmektedir. Buna göre, en çok yeniakit.com.tr haber sitesinin nefret ve ayrımcı söylem unsurları içeren tarzda haberler yayınladığı söylenebilir.

Bunun dışında, araştırma kapsamında seçilen haberlerin ne türde bir söylem yapısı oluşturduğunu belirlemek için çeşitli söylem yapıları oluşturulmuştur. Bu söylem yapıları, belirlenen haberlerin geliştirdikleri söylem yapılarının çizgilerini belirgin hale getirmek için geliştirilmiştir. Söylem yapıları oluşturulurken nefretsöylemi.org sitesinin Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil Eylül-Aralık 2013 Raporu’nda oluşturduğu kategorilerden (Arslan, Gelişli ve Barak, 2013: 3) de yararlanılmıştır.

Tablo 4.8 Nefret ve ayrımcı söylem yapıları

Nefret ve ayrımcı söylem yapıları
Aşağılama/Alay Etme Söylemi
Yargıda Bulunma
Ulusal Kimlik Ögesini Küçük Düşürme Amacıyla Kullanma/Ötekileştirme
Savaş /Kışkırtma Söylemi
Savaş /Genelleştirme Söylemi

Tablo 4.8’de araştırma kapsamında oluşturulan 5 adet nefret ve ayrımcı söylem yapıları gösterilmiştir. Haber sitelerinden incelemeye alınan haberler bu söylem yapılarına göre değerlendirmeye alınmıştır.

Grafik 4.2 Nefret ve ayrımcı söylem yapılarının dağılımı

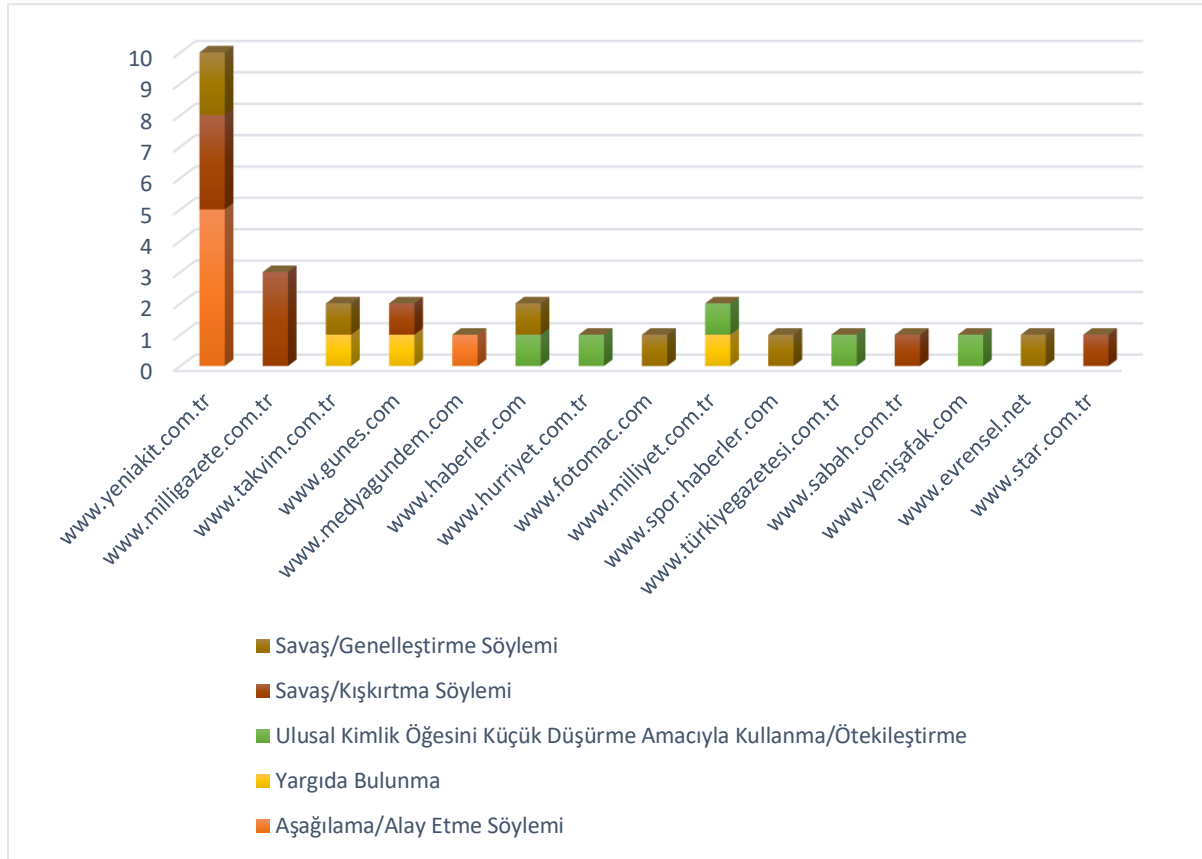
Grafik 4.2’de incelemeye alınan haberlerin nefret ve ayrımcı söylem yapılarına göre dağılımı gösterilmiştir. Grafiğe göre, en fazla orana sahip olan söylem yapısı %30’la Savaş/Kışkırtma Söylemi, sonrasında %23’le Aşağılama/Alay Etme Söylemi, %20’yle Savaş/Genelleştirme Söylemi, %17’ile Ulusal Kimlik Ögesini Küçük Düşürme Amacıyla Kullanma/Ötekileştirme ve son olarak da %10 ile Yargıda Bulunma söylem yapısı yer almaktadır. Buna göre, incelenen haberler içerisinde, Savaş ve Kışkırtma söylemi unsurları içeren nitelikte haberlerin yoğun olduğu görülmektedir.

Tablo 4.9 Nefret ve ayrımcı söylem yapılarına göre haber başlıkları

Nefret ve ayrımcı söylem yapılarına göre haber başlıkları	
Aşağılama/Alay Etme Söylemi	
Haber Başlıkları	Haber siteleri
Sapkınlara fren! Valilik yasakladı...	www.yeniakit.com.tr
Ahlaksızlığa millet 'dur' dedi: Eşcinsel sapkınları yürütmeyeceğiz!	www.yeniakit.com.tr
Sapkınlara kudurdu	www.yeniakit.com.tr
Bu sapkın yürüyüşü durdurun!	www.yeniakit.com.tr
Eşcinsel sapkınlara illegal film provokasyonuna Valilik geçit vermedi!	www.yeniakit.com.tr
Sözcü denilen paçavradan başörtülü terör kurbanına "oh olsun" yorumu!	www.medyagundem.com
Savaş/Kışkırtma Söylemi	
Haber Başlıkları	Haber siteleri
Danimarkada ahlaksız teklif!	www.milligazete.com.tr
Siyonist terör durmak bilmiyor	www.milligazete.com.tr
Siyonist meclis ezan yasağını onayladı!	www.yeniakit.com.tr
Haydut devlet İsrail'in askerleri tarafından şehid edilen Filistinli çocuğa cenaze töreni düzenlendi	www.gunes.com
'Türkiye Rus uçağını vurmakta haklı'	www.yeniakit.com.tr
10 defa uyardık... Vurduk!	www.star.com.tr
10 uyarı sonrası vurduk	www.sabah.com.tr
İhlal ettiler düşürdük	www.yeniakit.com.tr
Eğit-Donat Patlat	www.milligazete.com.tr
Savaş/Genelleştirme Söylemi	
Haber Başlıkları	Haber siteleri
İslam düşmanı İngilizlerden okula alçak saldırı!	www.yeniakit.com.tr
Gazetelerde tansiyon düştü	www.evrensel.net
Sırplar yine rahat durmadı	www.fotomac.com.tr
Sırplar, Türk Kanı Dökmeye Kararlı	www.haberler.com
Sırplar yeni savaş peşinde	www.yeniakit.com.tr
Sırplar kan istiyor	www.takvim.com.tr

Sırp Olayı Kan Davasına Dönüştürüyor!	www.spor.haberler.com
Ulusal Kimlik Ögesini Küçük Düşürme Amacıyla Kullanma/ Ötekileştirme	
Haber Başlıkları	Haber siteleri
Suriyeli gelin altınlarla kaçtı	www.milliyet.com.tr
Suriyeli Dolandırıcı Yakalandı	www.haberler.com
Suriyeli kapkaççı tutuklandı	www.hurriyet.com.tr
Suriyeli gelin altınları alıp kayıplara karıştı	www.turkiyegazetesi.com.tr
Suriyeli Cemal’i döven İngiliz ülkeden kaçmış	www.yenisafak.com
Yargıda Bulunma	
Halk TV’de PKK skandalı!	www.gunes.com
Ankara’da patlama! Galatasaray...	www.milliyet.com.tr
Sözcü’den ihanet manşeti	www.takvim.com.tr

Nefret ve ayrımcı söylem yapılarına göre haber başlıkları tablosunda araştırma kapsamında incelemeye alınan haber başlıklarının nefret ve ayrımcı söylem yapılarına göre dağılımı ve haberlerin yayınlandıkları haber siteleri bir arada gösterilmiştir. Tabloya göre, savaş ve kışkırtma söylemi içeren haberlerin sayısı yüksektir ve bu söylem yapısında en çok haber üreten siteler milligazete.com.tr ve yeniakit.com.tr haber sitesidir. Sonrasında savaş ve genelleştirme söylem yapısına giren haberler yer almaktadır. Bu haberleri üreten haber siteleri içerisinde yine yeniakit.com.tr haber sitesi en fazla habere sahip olsa da farklı haber siteleri de bu söylem yapısında haber üretmiştir. Ayrıca yargıda bulunma söylem yapısı ise, en az sayıda haber içeren yapı olduğu gözlenmiştir.

Grafik 4.3 Haber sitelerine göre nefret ve ayrımcı söylem yapıları

Grafik 4.3'te araştırma kapsamındaki haber sitelerine göre nefret ve ayrımcı söylem yapılarının dağılımı verilmiştir. Bu grafiğe göre, yeniakit.com.tr haber sitesinden Savaş/Genelleştirme, Savaş/Kışkırtma ve Aşağılama/Alay Etme Söylemi olmak üzere 3 farklı söylem yapısını da içeren haberlerin inceleme kapsamında olduğu görülmektedir.

4.4.2. Eleştirel Söylem Analizi

Eleştirel söylem analizi, çalışmalarda çeşitli söylem yapılarını değerlendirmek için kullanılmaktadır. Eleştirel söylem analizi, araştırmacıya çalışmaların verilerini, nitel olarak ölçmek için ortaya atılan bir yöntemdir.

Medya iletileri, özgün bir metin ve konuşma türüdür. Söylem çözümlemesinin yeni disiplinler arası kuram ve yöntemleri, medya iletilerinin yapılarının daha sistematik ve açık bir tanımı için uygun hale getirilebilir. Söylem analizi, disiplinler arası bir girişim olduğu için, bu yapısal tanımlamayı algısal ve sosyokültürel bağlamı çeşitli özelliklerle de ilişkilendirebilme olanağına sahiptir (van Dijk, 2007: 164).

Söylem analizinin niteliklerinden biri, metin ve konuşmayı, söylemin farklı düzey veya boyutlarını betimlemek için geliştirilmiş olan kuramlarla anlatmaktır. Böylece her ne kadar klasik dilbilim ve göstergebilim göstergelerin biçimi ve anlamı arasında temel bir ayrım yapılsa da günümüz söylem analizi metin ve konuşmanın olağanüstü derecede karmaşık olduğunu

kabul etmektedir. Bu nedenle de söylem analizi fonetik, grafik, fonolojik, morfolojik, sentaktik, stilistik, retorik, üstyapısal, pragmatik, konuşmaya ait, etkileşimci ve diğer tüm yapı ve unsurların ayrı ayrı ama ayrıca da birbirleriyle ilişkilendirilmiş incelemelerini gerektirmektedir. Bu düzeylerin her birinin kendine ait özel yapıları bulunmaktadır. Bu yapılar, kullanım ve iletişimin geniş bağlamında olduğu gibi, tümcelerın geleneksel dilbilimsel sınırlarının hem içinde hem de dışındaki diğer düzeylerde de yorumlanabilir ve işleyebilir (van Dijk, 2007: 166).

Eleştirel söylem analizi, medyada yer alan söylem yapılarını belirlemek ve onları analiz etmek için iletişim çalışmalarında bolca kullanılmaktadır. Özellikle medyada ideolojileri yansıtmak için kullanılan çeşitli söylem yapıları, bu analiz ile birlikte değerlendirilmeye çalışılır.

Söylem analizi, iletişim araştırmacılarına, bireylerin kendilerini nasıl sundukları, ilişkilerini nasıl yönetecekleri, bazı konularda nasıl sorumluluk alacakları veya örgütler yaratma, suçlama, başkalarını ikna etme, öğrendiği kültürü hayata geçirme, sosyal üyelerin devam eden uygulamaları, anlamlandırma vb. konularda çeşitli bir bakış açıları sağlamaktadır (Tracy, 2001: 734). Söylem bu anlamda, medya metinlerinde, edebiyat eserlerinde veya sosyolojik çalışmalarda fazlaca karşılaşılan ve hakkında bolca tartışmalar yapılan bir kavramdır. Söylem kavramı, farklı alanlarda, her alanın kendi görüşüyle farklı şekillerde tanımlanır. Ancak söylem sözcüğünün altındaki genel düşünce, sosyal yaşamlardaki farklı düzenlerde bireylerin ifade biçimlerinde dilin yapılandırılmasıdır. Mesela tıbbi söylem veya politik söylemde olduğu gibi. Bu çerçevede söylem çözümlemeleri bu tip alanların çözümlemesi olarak kabul edilmektedir (Elpeze Ergeç, 2010: 1).

Teun van Dijk, eleştirel söylem analizinin geliştirilmesi noktasında, çok büyük katkılar sunmuştur. Bu anlamda van Dijk, birçok araştırma ve eser ortaya koymuştur.

Eleştirel araştırmalarda söylem çözümlemeleri yapmak için söylemin aktifliğinin farkına varmak için bir takım amaçlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde, eleştirel söylem çözümlemesinin amaçlarını van Dijk, (2001) şu şekilde sıralamaktadır:

- Başka marjinal araştırma analizleri tarafından kabul edilmek için eleştirel söylem analizi vaka çözümlemelerinde daha iyi sonuçlar vermelidir.

- Mevcut üsluplar ve olgular yerine, genelde sosyal ve siyasi problemlere odaklanmalıdır.

- Sosyal sorunların ve deneysel yeterliliğinin eleştirel çözümlemesi, genelde çok disiplinli olmalıdır.

- Eleştirel söylem analizi, tek bir söylem yapısını açıklamak yerine, söz konusu yapıların özellikle sosyal etkileşim ile ilgili başarıya odaklı açıklamaya çalışmalıdır.

-Genellikle toplumdaki hâkimiyet ve güç ilişkilerinin onaylanmasının, yasallaştırılmasının, meşrulaştırılmasının, yeniden yapılandırılmasının, dönüştürülmesinin veya bütün bunlara meydan okunmasının üzerinde durmalıdır (van Dijk, 2001: 353). van Dijk’a göre eleştirel söylem çözümlemesinde, makro ve mikro yapı olarak iki kısımdan oluşur. Bu yapılar başlıklar şeklinde Tablo 4.10’da şöyle gösterilebilir (Özer, 2011: 85):

Tablo 4.10 Teun van Dijk’ın geliştirdiği eleştirel söylem çözümlemesi

A. Makro Yapı	1.Tematik Yapı		a. Başlıklar	
			b. Haber girişi ve Spotlar	
			c. Fotoğraf	
	2.Şematik Yapı		a. Durum (Ana olayın sunumu, Sonuçlar, Ardalan bilgisi, Bağlam bilgisi)	
			b. Yorum (Haber kaynakları ve Olay taraflarının getirdiği yorumlar)	
B.Mikro Yapı	1.Sentaktik Çözümleme	2.Bölgesel Uyum	3.Sözcük seçimleri	4.Haber Retoriği
	a.Cümle yapılarının aktif ya da pasif olması	a. Nedensel ilişki		a.Fotoğraf
	b.Cümle yapılarının basit ya da karmaşık olması	b. İşlevsel ilişki		b.İnandırıcı bilgiler
		c.Referansal ilişki		c.Görgü tanıklarının ifadeleri

Haber söyleminde ise, ataerkil olan değer yargıları egemendir. İyi ve kötü kavramlarının egemen ahlakın çerçevesini aşmadığı söylenebilir. Dış politika haberlerindeki söylem şekli biz/onlar, dostlar/düşmanlar kapsamında kurulmaktadır. Gerçekliğin yeniden ve yeniden

oluşturulduğu haber söyleminde, sosyal hayatın analizini yapamayan dünya üzerinde bir birey olarak etkinlik kuramayan izleyici ve okuyucu kitlesine yaşanan gerçekliğin haklı olan bir yanı bulunarak sunulur (Aslan, 2004: 30).

Haber söylem olarak ele alındığında, üretim sürecinde ve eşik bekçileri, haberde kaynak veya aktör durumunda olan iki kademeli yapının içerisinde söylem üreten, haberin şematik ve tematik yapısını oluşturanlar bulunmaktadır. Şematik yapı eşik bekçileri tarafından kurulurken; tematik yapı haber kaynağı veya aktörü tarafından oluşturulmaktadır (Rigel, 2000: 191).

Araştırma kapsamındaki haberlerin söylem yapılarını değerlendirmek için van Dijk'ın geliştirdiği eleştirel söylem analizi kullanılmıştır.

4.4.2.1. Eleştirel Söylem Analizi Bulguları ve Değerlendirmeleri

Araştırma kapsamında belirlenen örneklemelere ait 30 haberi incelemek için Teun van Dijk'ın geliştirdiği eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Eleştirel söylem analizinde haber metinleri makro ve mikro yapılara göre incelenmiştir. Sonrasında haberlerin her birinin nasıl nefret ve ayrımcı söylem geliştirdiği ele alınmıştır. Eleştirel söylem analizi bulguları ve değerlendirmeleri, örneklemeler ve haberler başlıklar halinde aşağıda verilmiştir:

4.4.2.1.1. LGBTİ Olaylarıyla İlgili Haberler ve Söylem Analizleri

Her yıl 19-25 Haziran tarihleri arasında düzenlenen Eşcinsellerin Onur Yürüyüşünü, Yeni Akit gazetesi haber sitesinin ele alış biçimi nefret söylemleri açısından ele alınmıştır. Diğer gazetelere göre, bu konuda nefret söylemi içeren daha çok haber yaptığı için bu konuda örnek olarak 'Yeni Akit gazetesi haber sitesi LGBTİ bireyleri ile ilgili haberleri' ele alınmıştır.

Haber 1: Sapkınlara fren! Valilik yasakladı... (www.yeniakit.com.tr)

Tarih: 16 Kasım 2017

Sapkınlara fren! Valilik yasakladı...

Avrupa'nın en büyük LGBTİ nüfusuna sahip olan Almanya'nın, Ankara'da Alman LGBTİ Film Günleri düzenlemesine Valilikten yasaklama geldi.

16 Kasım 2017 Perşembe 11:17

Yazı boyutu: AA

ÇINAR DEMİR / ANKARA Avrupa'nın en büyük LGBTİ nüfusuna sahip olan Almanya'nın, Ankara'da Alman LGBTİ Film Günleri düzenlemesine Valilikten yasaklama geldi. Valiliğin aldığı karara akademisyenler ve STK temsilcileri de olumlu karşıladılar. Valilik yaptığı açıklamada, söz konusu etkinliğin halkı kin ve düşmanlığa sürükleyebileceğine dikkat çekerek bu kararın alındığını bildirdi.

"DEĞERLERİMİZE SAHİP ÇIKALIM"

Ankara kararını yerinde bulduklarını ifade eden Diyanet-Sen Genel Başkanı Mehmet Bayraktutar, şunları ifade etti: "Bizler çoğunluğu Müslüman bir halk olarak LGBTİ tercihlerin insan fitratına aykırı olduğunu ve inancımızla uymadığını söylüyoruz. İnsanların cinsel tercih problemleri olabilir. Hormonel birtakım sıkıntılar olabilir. Önemli olan fitrata uygun şekilde bunların tedavi edilmesi ve fitratın gerektirdiği doğrultuda yola devam edilmesidir. Bunların sinema filmleri ile normalleştirilmeye çalışılması dramatize edilmesi kesinlikle kabul edilebilir bir durum değildir. Batı'nın

dramatize edilmesi kesinlikle kabul edilebilir bir durum değildir. Batı'nın kendi değerlerini kitle iletişim araçları ile bize dayatmasına da kesinlikle izin vermemeliyiz."

"HEDEF KÜLTÜREL EMPERYALİZM"

TİMAV Başkanı Ecevit Öksüz de, şunları dile getirdi: "Milletimizin değerlerini normal yollarla sarsamayan Batı, kendi sapkınlıklarını Müslüman ülkelerde yaymak gayretiyle hedeflerine ulaşmak istiyor.

Almanya ve benzeri ülkelerin bu tip etkinliklerdeki asıl hedefi kültürel emperyalizmden başka bir şey değildir. Sadece İslami açıdan değil insanlık adına da utanç verici nitelikteki bu filmler bir özgürlük alanı olarak da asla değerlendirilemez."

EN ÇOK LGBT'Lİ ALMANYA'DA

Berlin merkezli Alman araştırma şirketi Dalia GmbH tarafından 2016 yılında, 28 AB ülkesinden 10 bin kişi ile görüşülerek, Avrupa çapında yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, Almanların yüzde 7.4'ü kendilerini LGBTİ olarak tanımlıyor. Almanya, bu oranla Avrupa'da LGBTİ nüfus büyüklüğü bakımından ilk sırada yer alıyor. Araştırma sonucu genel olarak Avrupa'da yaşayanların, yüzde 5.9 oranla kendisini LGBTİ olarak tanımladığını ve yüzde 8.6'sının heteroseksüel olmadığını belirttiğini gösteriyor.

İLK EŞCİNSEL EVLİLİK

Almanya'da haziran ayında parlamentoda kabul edilen ve eşcinsel çiftlerin de evlenmesine olanak sağlayan yasa 1 Ekim'den itibaren yürürlüğe girdi. Yasanın yürürlüğe girdiği ilk gün, ülke genelinde 30 kadar çift "evet" dedi.

Görsel 4.1 Haber 1, Sapkınlara fren! Valilik yasakladı...

Kaynak: <https://www.yeniakit.com.tr/haber/sapkinlara-fren-valilik-yasakladi-395806.html> , (Erişim tarihi: 10 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Avrupa'nın en büyük LGBTİ nüfus yoğunluğuna sahip olan Almanya'nın, Ankara'da Alman LGBTİ Film Günleri düzenlemesine gelen valilik yasağı ile ilgili bir haberdur. Valiliğin aldığı bu kararın sebebi, etkinliğin halkı kin ve düşmanlığa sürükleyebileceği olarak gösterilmiştir. Sonrasında ise, valilik kararı tırnak içinde anlatılmıştır.

-Haberin söylem analizi: van Dijk'a göre başlıklar metinde bulunan söylemin hangi konuda olduğunu anlatır ve söylemin vermek istediği en önemli bilgiyi somutlaştıran bir şekilde verilmesini sağlar. Metin için başlığı oluşturanlar iletmek istediği bilgiyi açıkça anlatmak için oluşturmaktadırlar (Şah, 2012a: 211).

Bu haberin başlığına bakıldığında, metnin konusu tam olarak anlaşılmamaktadır. Valiliğin tam olarak neyi yasakladığı başlıkta belirtilmemiştir. Ancak bilindiği üzere, başlıkta haberin bütün ayrıntıları verilmemektedir. Haberlerin başlıkları genellikle kısa ve ilgi çekici biçimde oluşturulur ki, haber daha çok kişi tarafından okunabilsin. Başlık, noktalama işaretleri

açısından ele alındığında ise, korku ve şaşkınlık ifade eden ünlem işaretinin ve devamının geleceğini belirten üç nokta işaretinin kullanıldığı görülmektedir. Bazı üç nokta işareti de cümlelerin devamının okuyucunun tamamlanması istendiği için kullanılmaktadır. Bu haberde noktalama işaretleri hem haberin daha fazla ilgi çekmesini sağlamak için, hem de okuyucunun cümlelerin devamını tamamlayabilsin diye kullanılmıştır.

van Dijk'ın söylem analizi yöntemi genel olarak makro yapı ve mikro yapı olarak iki kısımdan oluşur. Makro yapı analizinde metnin paragrafları birer cümle şeklinde ifade edilir ve sonrasında bu cümleler birkaç cümleye ve son olarak bir tek cümleyle metnin belirtmek istediği ortaya konulmaktadır (Devran, 2010: 65). Makro yapı analizinde başlıklar, haber girişleri, haber kaynakları, ana olay, bağlam ve ardaan bilgileri, olay kişilerinin olayı değerlendirmesi gibi unsurlar ele alınır. Bunun dışında, haber fotoğrafları da tematik yapı unsuru kapsamında incelenir (Özer, 2011: 83).

Haber makro yapı olarak ele alındığında, başlıktan olayın bilgisi çıkarılamıyor, ancak haber girişinde olaya dair detaylı bilgi verilmiştir. Sonrasında olay ara başlıklı paragraflar halinde haberleştirilmiştir. Tematik açıdan incelenen haber fotoğrafında ise, 'Genel Ahlak-sız' yazısına odaklanıldığı görülmektedir.

van Dijk'ın söylem analizinin yapıldığı bir başka bir kısım mikro yapıdır. Bu analizde sentaktik çözümleme, sözcük seçimleri, bölgesel uyum ve retorik çözümlemeler yapılır. Sentaktik çözümlemede cümlelerin aktif/pasif, basit/karmaşık yapılarına göre bir analiz yapılır. Haber metni içinde yer alan sözcükler de ideolojik yapılanmanın incelenmesi açısından mikro yapı içerisinde ele alınır. Sözcük seçimleri incelenerek sosyal aktörler konularındaki esas inanç ve ideolojiler ortaya konulabilir. Bölgesel uyum çözümlemesindeyse, haber metnindeki cümleler arasında oluşturulan işlevsel, nedensel ve referansal ilişkiler ele alınmaktadır (Doruk, 2013: 115).

Haber, mikro yapı açısından sentaktik olarak düşünüldüğünde, 'yasaklama geldi, olumlu karşıladılar' fiillerinde olduğu gibi etken yapıları fiillerin daha yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Bunun dışında Diyanet-Sen Genel Başkanı'nı ve TİMAY (Türkiye İmam Hatipliler Vakfı) Başkanı'nın sözlerine doğrudan anlatımla tırnak içinde yer verilmiştir. Haberin başlığı koyu puntolarla küçük harflerle yazılırken, ara başlıklar büyük harflerle koyu olmayan puntıyla yazılmıştır.

Metonomi ya da mecaz (düz değişmece) benzetme amacı olmadan bir sözcüğü başka bir sözcük yerine kullanmaktır. Bu açıdan düşünüldüğünde başlıkta kullanılan durdurmak anlamındaki 'fren' kelimesiyle cümleye mecaz bir anlam katılmıştır.

Haberlerde kullanılan sayılar kesinliği ve inanılabilirliği artırmaktadır. van Dijk, haberlerde sayıların kullanımını sayı oyunu olarak tanımlamaktadır. Haberlerde sayılar, istatistiki bilimsel verilerin etkinliğini artırmak için kullanılmaktadır (van Dijk, 1988: 179).

Yine retorik açıdan incelendiğinde, sondan bir önceki paragrafta bir araştırmaya yer verilerek sayısal değerler kullanılmış ve böylece haberin inandırıcılığı ve etkisi artırılmıştır.

Diğer taraftan, haberin başlığında kullanılan ‘sapkın’ ifadesiyle LGBTİ bireyler kastedilmiş ve bu ifadeyle söz konusu bireylere hakaret edilmek istendiği söylenebilir. Sapkınlık Türk Dil Kurumu’na göre, “özellikle cinsel davranış konusunda toplum olarak uygunsuz bulunan yollara sapma durumu” şeklinde tanımlanmıştır. Bu haberde ve LGBTİ ile ilgili çalışma kapsamındaki diğer haberlerde ‘sapkın’ kelimesi bolca kullanılmıştır. Genel olarak heterojen kimlikler normal olarak kabul edilirken, homojen kimlikler ise, normal olmayan şeklinde görülmektedir. Sonrasında ara başlıkta tırnak içinde ‘Değerlerimize Sahip Çıkalım’ ifadesi de yine yanlı bir ifadedir ve yürüyüşün bizim değerlerimizi yansıtmadığı ifade edilmektedir. Yani ‘biz ve öteki’ kavramları ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu ifadelerle LGBTİ bireyler aşağılanmış, ötekileştirilmiş ve hedef gösterilmiştir.

Temel olarak, birçok ideolojik söylemin genel sistem yapısı oldukça geneldir: ‘Bizim hakkımızda olumlu şeyleri vurgula, Onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula, Bizim hakkımızda olumsuz şeyleri vurgulama, Onlar hakkında olumlu şeyleri vurgulama’ şeklindedir. Bu dört ideolojik kare olarak adlandırılan kavramsal bir alan oluşturulur. İçeriklerine bakıldığında ise, anlamsal ve sözlüksel çözümleme uygulanabilir, ancak ‘vurgula ve vurgulama’ zıt ikilisinin kullanımı birçok yapısal değişme şekli olanaklı kılmaktadır (van Dijk, 2007: 57).

Haberin tarafları olan kişilerin sözlerine de doğrudan anlatımla tırnak içinde yer verilerek onların da olayı olumsuz bir şekilde değerlendirdikleri gösterilmiştir.

Ayrıca ‘Avrupa’nın en büyük LGBTİ nüfusuna sahip olan Almanya’ diyerek Almanya’yı da hedef göstermektedir. Son olarak, haberin son paragrafında olayla çok ilgisi bulunmasa bile, ilk eşcinsel evliliğin Almanya’da başlamasını sağlayan yasanın yürürlüğe girmesinin ve bu yasanın ardından 30 kadar çiftin ‘evet’ demiş olmasının bilgisi de verilmiştir.

Haber 2: Ahlaksızlığa millet 'dur' dedi: Eşcinsel sapkınları yürütmeyeceğiz!

(www.yeniakit.com.tr)

Tarih: 19 Haziran 2017

Ahlaksızlığa millet 'dur' dedi: Eşcinsel sapkınları yürütmeyeceğiz!

Her yıl olduğu gibi bu sene de Onurlarını yürüyüşlerde arayacak olan eşcinsel sapkınlara ahlaksızlığı meşrulaştırma girişimlerine tepki çığ gibi büyüyor. Alperen Ocakları İstanbul İl Başkanı Kürşat Mican'ın eşcinsel sapkınlara yürüyüşünü engelleyeceğiz açıklamasına vatandaşları büyük destek geldi. Sosyal medyayı sallayan vatandaşlar, sapkınlara paçavrasını asan Beşiktaş Belediyesi'ne ise büyük tepki gösterdi.

19 Haziran 2017 Pazartesi 20:38

Yazı boyutu: AA

YENIAKIT.COM.TR - Alperen Ocakları İstanbul İl Başkanı Kürşat Mican, 25 Haziran'daki sözde 'Onur' yürüyüşüne 'izin vermeyeceklerini' söylemiş ve "Devlet müsaade etse de biz müsaade etmeyeceğiz. Yürütmeyeceğiz" diyen Mican, "Onlar hangi bölgede yürüyecekse gideriz o bölgeye o caddeyi kapatırız onlar gelemmez zaten oraya" ifadesini kullanmıştı. Bu sözlerin ardından vatandaşları Mican'a büyük destek geldi.

SAPKINLIĞA MİLLET 'DUR' DEDİ, DEVLET DE 'DUR' DESİN!

Alperen Ocakları İstanbul İl Başkanı Kürşat Mican'ın bu açıklamasının ardından vatandaş büyük destek verdi. Eşcinsel sapkınlığa 'dur' diyen binlerce kullanıcı destek tweetleriyle sosyal medyayı salladı. Eşcinsel sapkınlığı meşrulaştırmaya çalışan ahlaksızlara tepki gösteren vatandaşlar 'TürkMilleti LGBTyeDurDiyecek' etiketine yazarak yürüşü durduracaklarını dile getirdi. Vatandaş, Beşiktaş Belediyesi'nin eşcinsel sapkınlara paçavrasını asmasına büyük tepki gösterdi.

Görsel 4.2 Haber 2, Ahlaksızlığa millet 'dur' dedi: Eşcinsel sapkınları yürütmeyeceğiz!

Kaynak: <https://www.yeniakit.com.tr/haber/ahlaksizliga-millet-dur-dedi-escinsel-sapkinlari-yurutmeyecegiz-346280.html> , (Erişim tarihi: 10 Kasım 2018).

-Haberin konusu: 25 Haziran'da her yıl düzenlenen Eşcinsellerin Onur yürüyüşünün engellenmesini konu alan bir haberdir. Habere göre, Alperen Ocakları İstanbul İl Başkanı onur yürüyüşüne izin verilmeyeceği konusunda konuşma yapmıştır ve yürüyüşün engelleneceğini söylemiştir. Bu açıklamadan sonra vatandaşlardan büyük destek geldiği, çok sayıda tweet ve sosyal medya paylaşımı yapıldığı anlatılmıştır.

-Haberin söylem analizi: Haberin başlığı ele alındığında, büyük ve kalın puntolarla yazıldığı ve daha çok ilgi çekmesi için iki nokta üst üste, ünlem işareti, tırnak işareti gibi noktalama işaretlerinin kullanıldığı görülmektedir. Anlam açısından bakıldığında, 'yürütmeyeceğiz' derken haber sitesinin de söylemi desteklediği söylenebilir. Sonrasında haber girişinde, Alperen Ocakları İstanbul İl Başkanı'nın açıklaması üzerine, vatandaşların sosyal medyadan destek vermesi anlatılmaktadır.

Haberin ilk paragrafında dolaylı ve doğrudan anlatımla olayın taraflarından söz edilerek, haber desteklenmiştir. Büyük puntolarla yazılan ara başlıkta ise, 'Sapkınlığa millet dur dedi devlet de dur desin' diyerek bir istek dile getirilmiştir. Son paragrafta ise, bu konuda atılan tweetlere yer verilerek, yine vatandaşların destekleri ve yürüyüşe izin verilmeyeceği belirtilmiştir.

Haberin mikro analizi, sözcük seçimlerine, cümle yapılarına ve yan anlamlara bakılarak yapılır ve bu analiz, haber metninin derinlemesine analizini içerir. Haberde kullanılan cümlelerin aktif ya da pasif olması anlamı etkileyen unsurlardan biridir. Pasif cümleler olayın failini gizler, aktif cümleler ise, bir faili işaret eder (Baştürk Akca, 2009: 101).

Haberin mikro yapısal analizi bakımından incelendiğinde, genel olarak aktif yapılı fiillerin kullanıldığı, gelecek zamanlı ve şimdiki zamanlı fiillerin yer aldığı görülmektedir. Tematik olarak incelemede, haber fotoğrafına bakıldığında ise, ellerdeki pankartlara dikkat çekildiği anlaşılmaktadır.

Bunun dışında, haber başlığında kullanılan 'sapkın ve ahlaksızlık' gibi hakarete varan düzeydeki sözcüklerin haber girişinde de yinlendiği görülmektedir. Ayrıca yaptıkları şeyler 'ahlaksızlık' olarak nitelendirilmiştir. Burada halkı 'ahlaklılar ve ahlaksızlar' olarak ayırma girişimi yapıldığı, yani 'biz ve öteki' ayrımının kullanıldığı görülmektedir. van Dijk'ın söylemiyle bizim iyi şeylerimiz vurgulanmış, onların ise, kötü şeyleri vurgulanmıştır. Yine haber girişinde 'onurlarını yürüyüşlerde arayacaklar' diyerek LGBTİ bireyleri onursuz olarak da nitelendirilmiştir.

Haber 3: Sapkınlar kudurdu (www.yeniakit.com.tr)

Tarih: 20 Haziran 2017

Sapkınlar kudurdu

Bu yıl 25'inci düzenlenecek olan LGBTİ'nin sözde "Onur haftası" 19-25 Haziran arasında yapılacak. STK temsilcileri "Açık bir şekilde provokasyon olduğu belli olan bu yürüyüş mutlaka devlet tarafından yasaklanmalıdır" dedi.

20 Haziran 2017 Salı 07:15

Yazı boyutu: AA

ÖMER FARUK ŞAHİN / ANKARA - HARUN SEKMEK / İSTANBUL - 19-25 Haziran tarihleri arasında Taksim ve çevresinde 25'inci düzenlenecek olan Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transgender ve İnterseks'lerin (LGBTİ) sözde "Onur haftası" programları yayınlandı. Sapkınliğin meşrulaştırılmaya çalışıldığı sözde "Onur haftası" programının, bayramı da içine alan Ramazan ayının son haftasına düzenlenmeye çalışılması, toplumun manevi değerlerinin nasıl yok edilmek istendiğini gözler önüne serdi. KAOSGL, gezi olaylarının finansörü olduğu ortaya çıkan George Soros'un Açık Toplum Vakfı, Avrupa Birliği (AB) ve Alman Vakıfları tarafından destekleniyor. Açık bir şekilde toplumun sinir uçlarıyla oynanmaya çalışılan provokatif yürüyüş öncesi etkinliklere CHP'li Şişli Belediyesi'nin de yer tahsisinde bulunması rezaletin boyutlarını gözler önüne serdi.

ÖZGÜRLÜK DEĞİL AHLÂKSIZLIK

Bağımsız Ülkücüler Platformu Başkanı Adnan Baran, "Örgütler ülkemizi asli değerlerinden uzaklaştırmak için her türlü yolu deniyor. Bu tür konular özgürlük değil ahlaksızlıktır. Toplumun dejenere etmek için herkese görev bölümü yapılmış bu kişiler de toplumun ahlaki ve inanç temellerine dinamit koyuyorlar. Bu tarz yürüyüşlerin önüne geçilmelidir" diye konuştu.

SAPKINLIK İNSAN HAKKI DEĞİL

İnsan Hakları Savunucuları Derneği Başkanı Ali Akbaşise, "İnançsız toplumlarda çıkan sapkınliğin asla bir insan hakkı olmayacağını ilan ediyor ve kişilerin, rahatsızlıklarını yürüyüşlerle, meşru duruma getirme yerine, psikolojik tedaviye gitmelerini tavsiye ediyoruz. Cinsi sapkınliklar, 'insan haklarının' değil, psikolojinin konusudur" dedi. Devlet yetkililerinin yürüyüşü engellemesi gerektiğini vurgulayan Akbaş, "İçişleri Bakanlığını yürüyüşü engellemeye davet ediyoruz" dedi.

İĞRENÇ BİR YÜRÜYÜŞ

Yusufluyeli Ülkücüler Derneği Başkanı Hasan İter de, "Bu yürüyüşün Ramazan ayından sonra bayramın ilk günü yapılacak olması milletin sinir uçlarına yönelik bir uygulamadır. Milletimizin uyanık olması tahrirlere gelmemesi lâzım" dedi. Kılıçdaroğlu'nun da sokaklarda olduğuna işaret eden İter, "Bir taraftan Kılıçdaroğlu yürüyor, bir taraftan LGBTİ'ler yürüyor. Bu tür yürüyüşlerin kesinlikle yasaklanması lâzım" dedi.

Görsel 4.3 Haber 3, Sapkınlar kudurdu

Kaynak: <http://www.yeniakit.com.tr/haber/sapkinlar-kudurdu-346331.html>, (Erişim tarihi: 10 Kasım 2018).

-Haberin konusu: 2017 yılında 25.'si düzenlenecek olan LGBTİ Onur Haftası etkinliklerinin engellenmesi ile ilgili bir haberdir. Onur haftasının Ramazan Bayramı'na denk geldiğine de dikkat çekilmiştir. Haberde yürüyüşün engellenmesinde Sivil Toplum Kuruluşları (STK) temsilcilerinin etkin rol oynadığı ve yürüyüşün engellenmesi gerektiği konusunda açıklama yaptığı yazılmıştır.

-Haberin söylem analizi: Haberin başlığı ele alındığında, 'Sapkınlar kudurdu' gibi kısa bir başlık kullanıldığı görülür. 'Kudurdu' kelimesiyle genellikle hayvanlara özgü olan bir şey, insanlar için kullanılmış ve metafor yapılmıştır. Haber girişinde ise, STK temsilcilerinin sözleri doğrudan anlatımla verilerek, haber sitesinin görüşlerinin destek bulduğuna işaret edilmektedir.

Haberde büyük harflerle yazılmış 3 ayrı ara başlık dikkat çekmektedir ve her ara başlıktan sonra doğrudan ve dolaylı anlatımlarla haberin etki gücü artırılmıştır. Haber fotoğrafı olarak, LGBTİ bireylerin simgesi gökkuşağı renkleri ve pankart yazıları kullanılmıştır.

van Dijk, haber yapısını 'semantik ve sentaktik' ten oluşan iki farklı dilsel analiz şeklinde ele almıştır. Sentaktik, metin içindeki cümlelerin gramatikal yapılarını işaret etmektedir. Semantik yapıda ise, sözcükler, cümleler ve dolayısıyla tam olarak bütün söylemin anlamı incelenir (Özer, 2011: 83). Anlambilimsel inceleme olarak da adlandırılan semantik yapıda, metnin ya da söylemin içerisinde ve dışarısında bulunan tüm anlam ilişkileri ele alınır. Bu analiz yapılırken metin ile kullanıcı arasındaki ilişkiler de dikkate alınır (Çelik ve Ekşi, 2008: 107).

Haber gramatik ve anlambilimsel açıdan incelendiğinde, metnin cümlelerinin gramatikal yapıya uygun olduğunu ve daha çok doğrudan anlatım kullanılarak ve haber taraflarının sözlerine sıkça yer verilerek haberin anlam gücünün ortaya çıkarılmaya çalışıldığı görülmektedir. Haberde doğrudan anlatımın yer verilmesi bir taktiktir. Bu yolla haberde inandırıcılık artırılmak amaçlanır. Okuyucuya 'Bize inanmıyorsanız, haber aktörlerine inanın' demek için doğrudan anlatım kullanılır. Bu haberde de bu nedenle doğrudan anlatıma yer verilmiştir.

Diğer yandan, LGBTİ bireylerini nefret nesnesi haline getiren birçok söylemin kullanıldığı dikkat çekmektedir. Başlıkta ve haber metninde kullanılan 'sapkınlar' ifadesi, 'rezaletin boyutunu gözler önüne serdi' cümlesi ve onur yürüyüşüne 'sözde onur haftası' şeklinde yazılması ile söz konusu bireyler aşağılanmış ve ötekileştirilmiştir. Diğer yandan, 'cinsel kimlik ve cinsel eğilimler ile özgürce yaşayabilmek için verdikleri politik mücadelenin unsurlarından biri olan onur haftası yürüyüşleri', 'rezillik, ahlaksızlık, iğrenç' olarak kodlanarak değersizleştirilmektedir. Haberde kullanılan ara başlıklarda da yine bu bireyler ve yürüyüşleri olumsuz bir şekilde eleştirilmiştir. Son cümlede kullanılan doğrudan anlatımda 'Bir

tarafından Kılıçdaroğlu yürüyor, bir taraftan LGBTİ'ler yürüyor' derken de başka bir olayla bağlantı kurularak iki olay da eleştirilmiştir. Ayrıca bu ifade ile ima yapılmıştır.

Haber 4: Bu sapkın yürüyüşü durdurun! (www.yeniakit.com.tr)

Tarih: 29 Haziran 2018

Bu sapkın yürüyüşü durdurun!

Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transgender, İnterseks (LGBTİ) adı altında örgütlenen homoların 1 Temmuz da Taksim'de düzenleyecekleri sapkın yürüyüşün engellenmesi için çağrı geldi.

29 Haziran 2018 Cuma 11:00

Yazı boyutu: AA

Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transgender, İnterseks (LGBTİ) adı altında örgütlenen homoların 1 Temmuz da Taksim'de düzenleyecekleri sapkın yürüyüşün engellenmesi için çağrı geldi. Konu ile ilgili Akit'e konuşan Avukat Ali Osman Bağırhan, "Devlet kamu düzeninin bozan ve bozma ihtimali olan her türlü etkinliği yasaklayabilir. Dolayısıyla LGBTİ'lilerin yapacağı bu yürüyüşün de acilen yasaklanması gerekir" diye konuştu.

İnsan Hakları Savunucuları Derneği Genel Başkanı Ali Akbaş, "Sapkınlık bir insan hakkı değildir. Bunu insan hakkı olarak değerlendirmek, insan haklarını gölgelemek olur" dedi. Kamu nizamının korunması adına bu yürüyüşün yasaklanması gerektiğini belirten Akbaş, "İnsan hakları adına altında kamu düzeni tehlikeye atılıyor. Kaldı ki eşcinsellik, insan soyunu tehlikeye atan bir durumdur. Bunun insan hakkı olarak değerlendirilmesi büyük hata olur. İnsan soyunu tehlikeye atan bu tarz etkinliklerin yasaklanması milyonlarca insanımızın hakkının korunması demektir" dedi.

Görsel 4.4 Haber 4, Bu sapkın yürüyüşü durdurun!

Kaynak: <https://www.yeniakit.com.tr/haber/bu-sapkin-yuruyusu-durdurun-486992.html>, (Erişim tarihi: 10 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberde LGBTİ bireylerin örgütlenerek, 1 Temmuz'da Taksim'de yapacakları yürüyüşe engel olunması için çağrı yapıldığı anlatılmaktadır. Konuyla ilgili Avukat Ali Osman Bağırman ve İnsan Hakları Savunucuları Derneği Genel Başkanı Ali Akbaş'ın konuşmalarına yer verilmiştir. Onların da söylemleri, bu yürüyüşün yapılmaması gerektiği yönündedir.

-Haberin söylem analizi: Haber başlıklarında kullanılan ünlem işaretinin haberin ilgi çekiciliğini ve okunurluğunu artırdığı söylenebilir. Bu haberin başlığına da ilk olarak bakıldığında, şaşkınlık ve endişe ifadesi veren ünlem işaretinin kullanıldığı dikkat çekilmektedir. Ayrıca başlıkta, 'durdurun' diyerek, retorik açıdan emir kipi kullanılmış ve de bir istek dile getirilmiştir.

Haber, mikro yapısal analizde sentaktik açıdan incelendiğinde, cümlelerde çoğunlukla 'geldi, konuştu' gibi etken yapıları fiillerin kullanıldığı belirlenmiştir. Mikro yapısal analizde haberin etkisini arttıran önemli unsurlardan biri de retoriktir.

Konular kavramsal şekilde metni özetler ve metindeki en önemli enformasyonu belirgin hale getirir. Kuramsal terimlerle söylenirse, konular makro önermeler olarak tanımlanabilir. Yani metindeki önermeler dizilerinden örneğin seçim, öz çıkarım ve karmaşık enformasyonu indirgeyen başka işlemler gibi makro yöntemler ile elde edilen önermeleri kapsamaktadır. Konuların veya makro önermelerin hiyerarşi dizisi, metnin tematik ya da konusal yapısını oluşturur. Dili kullananlar, bu çeşit makro yapıları bir metni global olarak açıklamak ve özetlemek için kullanılır. Haber söyleminde bu makro yapının en belirginini, geleneksel şekilde başlıkta ve giriş paragrafında ifade edilir (van Dijk, 2007: 169).

Haberin makro incelemesine göre ise, Avukat Ali Osman Bağırman ve İnsan Hakları Savunucuları Derneği Genel Başkanı Ali Akbaş'ın konuşmalarına yer verilerek dolaylı ve doğrudan aktarımlara başvurulduğu görülmektedir. Doğrudan ve dolaylı aktarımlar anlatımı güçlendirmektedir ve inandırıcılığı artırmaktadır. Burada da anlatılanları desteklemek için iki ayrı kişiden aktarım yapılmıştır.

Haberde LGBTİ bireylere 'sapkın, homolar' gibi kelimeler kullanılarak, hakaret edildiği, aşağılandığı ve itibarsızlaştırıldığı görülmektedir. Diğer yandan, söz konusu yürüyüşler de 'sapkın yürüyüş' olarak değerlendirilerek yaptıkları eylem de aşağılanmış ve değersizleştirilmiştir.

Bir başka nefret söylemi unsuru ise, 'yürüyüşün kamu düzenini bozacağı, sapkınlığın insan hakkı olamayacağı ve eşcinselliğin insan soyunu tehlikeye attığı' söylemlerinin kullanılmasıdır. Bu tür söylemlerle LGBTİ bireyleri tehdit unsuru olarak göstererek, okurların bu bireylere karşı olumsuz tepki geliştirmesini sağlamak amaçlanmıştır.

Haber 5: Eşcinsel sapkınların illegal film provokasyonuna Valilik geçit vermedi!

(www.yeniakit.com.tr)

Tarih: 28 Haziran 2018

Eşcinsel sapkınların illegal film provokasyonuna Valilik geçit vermedi!

Ankara Valiliği, Müslümanları provoke eden sapkın eşcinsel dernekler tarafından gerçekleştirilecek olan sözde "Onur" (Pride) isimli ahlaksız film gösterimini yasakladı. Ankara Valiliği'nin bu girişimi sapkınların provokasyonunu engelledi.

28 Haziran 2018 Perşembe 21:32

Yazı boyutu: AA

Müslüman kesimleri kışkırtmaya devam eden eşcinsel sapkınların film provokasyonuna Ankara Valiliği geçti vermedi. Ankara Valiliği'nden eşcinsel sapkınlarla ilgili yapılan yazılı açıklamada, "Çeşitli sosyal medya ve birtakım yazılı ve görsel medya organlarından Komünist LGBT (lezbiyen, gay, biseksüel ve transseksüel) organizesinde 28.06.2018 günü saat 19.30'da Çankaya ilçesinde bulunan **Nazım Hikmet** Kültür Merkez'inde 'Onur' (Pride) isimli film gösterisi yapılacağı bilgisi elde edilmiştir" denildi.

İllegal film gösteriminin yasaklandığını duyurulduğu açıklamanın devamında ise şu ifadeler kullanıldı:

"Söz konusu paylaşımlarla halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik edeceği, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın tehlikenin ortaya çıkabileceği; ayrıca terör örgütlerinin karşıt görüşlü gruplara yönelik eylem arayışı içerisinde olduğu yönündeki istihbari bilgiler göz önünde bulundurulduğunda yapılmak istenen organizasyona katılacak olan grup ve şahıslara yönelik olarak birtakım toplumsal duyarlılıklar nedeniyle de bazı kesimler tarafından tepki gösterilebileceği ve provokasyonlara neden olabileceği değerlendirilmektedir. Bu nedenlerle 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11/C maddesine göre ilimiz sınırları içerisinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirlerin alınması kapsamında 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 17. maddesine ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 11/f maddesi hükümleri doğrultusunda 28.06.2018 tarihinden itibaren ilimiz genelinde ve Çankaya ilçesi **Nazım Hikmet** Kültür Merkez'inde düzenlenmek istenen söz konusu film gösterimi organizasyonu Valiliğimizce yasaklanmıştır."

Görsel 4.5 Haber 5, Eşcinsel sapkınların illegal film provokasyonuna Valilik geçit vermedi!

Kaynak: <https://www.yeniakit.com.tr/haber/escinsel-sapkinlarin-illegal-film-provokasyonuna-valilik-gecit-vermedi-486803.html> , (Erişim tarihi: 10 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Ankara Valiliği'nin eşcinsel dernekler tarafından gerçekleştirilecek olan Onur (Pride) isimli filmin gösterimini yasaklamış olması haberin konusunu oluşturmaktadır. Ankara Valiliği getirilen yasaklamayla ilgili yazılı bir açıklamada bulunmuştur. Haberde yazılı açıklamaya da yer verilmiştir.

-Haberin söylem analizi: Bu haberin başlık incelemesine göre, normal bir haber başlığına göre uzun bir başlık olduğu ve tam bir cümleden oluşturulduğu söylenebilir. Ayrıca başlığı ilgi çekici kılmak ve abartı ifadesi vermek için cümle sonunda ünlem işareti kullanılmıştır. Haber başlığı tematik olarak ele alındığında, haber metninin konusunu yansıttığı görülmektedir. Diğer taraftan haber başlığında, 'geçit vermedi' diyerek 'izin vermedi, yasakladı' gibi anlamlar verilmek istenmiştir ve mecaz yapısı kullanılmıştır.

Haber metninin makro yapı incelemesine göre, konunun ardaan bilgisinin verilmediği, ancak Ankara Valiliği'nden gelen yazılı açıklama, tırnak içinde verilerek dolaylı anlatımın kullanıldığı belirlenmiştir. Bunun dışında, haber metninde sentaktik yapı açısından, etken ve edilgen yapıli fiillerin bir arada kullanıldığı görölür. Haber metni retorik açıdan düşünölldüğünde, az da olsa metin içeriğini zenginleştirmek için sayısal verilerin kullanıldığı söylenebilir.

Haber başlığında 'Eşcinsel sapkınların illegal film provokasyonu' derken söz konusu bireyler sapkın olarak adlandırılmış ve gösterecekleri film de illegal bir provokasyon olarak gösterilmiştir.

Haber girişinde 'sözde Onur (Pride) isimli ahlaksız film gösterimi' derken de aşğılama ve hakaret içeren ifadelere yer verilmiştir. Yine haber metninin ilk paragrafının başında, 'Müslüman kesimleri kışkırtmaya devam eden eşcinsel sapkınların' ifadesiyle de ötekileştirme yapılmıştır ve bu kişilerin toplumdan dışlanması gerektiği, toplum için tehlike arz ettikleri vurgulanmak istenmiştir.

Medyada ve toplumda, LGBTİ bireylerin istihdam, eğitim, sağlık ve benzeri hizmet alımlarından sistematik olarak dışlanarak ayrımcılığa uğraması, toplumun dışında yaşamaya mecbur bırakılması, güvenliksiz koşullara mahkûm edilmesi ve bunların sonucunda yalnızlaştırılması söz konusudur. Bütün bu sosyolojik gerçeklerden beslenen ve bu gerçekleri yeniden üreten ideolojinin ürettiği nefreti ortaya çıkarmaktadır (Ördek, 2012: 310). Diğer taraftan, nefret söylemiyle mücadele, sadece bu söylemin hedefi olan bireylerin sorunu olmamalıdır. Nefret suçlarının ve bu suçlara neden olan söylemlerin tamamıyla ortadan kalkması, toplumsal iktidar ilişkileri ve diğer gruplar arasındaki hiyerarşik toplumsal örgütlenmenin değişmesiyle mümkün olabileceği söylenebilir (Kaos GL, 2012: 289).

4.4.2.1.2. Dini Olaylarla İlgili Haberler ve Söylem Analizleri

Danimarka ve İsveç gibi ülkelerde, İslam düşmanlığıyla ilgili olaylar daha çok yaşandığı için ve bu konuyla ilgili nefret söylemi içeren fazlaca haber bulunduğu için dini olay olarak bu örneklem incelenmiştir.

Haber 1: Danimarkada ahlaksız teklif! (www.milligazete.com.tr)

Tarih: 09 Mart 2015

09 Mart 2015 - [Gündem](#)

Danimarkada ahlâksız teklif!

Danimarkada ahlâksız teklif!

İslâmi değerlere hakarete yeltenerek İslâm'a karşı nefretin körüklendiği Avrupa'da, yaşanan şiddet olaylarından ders almak bir yana, kışkırtma eylemlerine bir yenisi daha eklendi. Danimarka Öğretmenler Birliği, büyük infiale neden olan Hz. Muhammed (SAV) "karikatürlerinin" er ya da geç müfredata girmesi gerektiğini ileri sürdü.

Karikatürlerin tarih veya din derslerinde kullanılabileceği belirtiliyor. Öneriye bazı siyasi partiler de destek verdi. Peygamber Efendim Hz. Muhammed (SAV)'i tasvir ettiği iddia edilen ahlâksız karikatürleri ilk olarak 2005'te bir Danimarka gazetesi basmıştı. Bu olayın ardından birçok ülkede Müslümanlar protesto gösterileri düzenlemişti.

Geçen Şubat'ta da başkent Kopenhag'da karikatürleri çizen haysiyetsizin gizli istihbarat birimiyle yaptığı bir toplantıya düzenlenen silahlı saldırıda 1 kişi yaşamını yitirmişti. Danimarka'da bazı okullarda yaşanan bu tartışmalarla ilgili dersler işleniyor. Ama karikatürler derslerde kullanılmıyor.

Görsel 4.6 Haber 1, Danimarka'da ahlaksız teklif!

Kaynak: <https://www.milligazete.com.tr/haber/970147/danimarkada-ahlaksiz-teklif> , (Erişim tarihi: 11 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberde, Danimarka’da, Danimarka Öğretmenler Birliği’nin Hz. Muhammed karikatürlerinin müfredata girmesi gerektiğini ileri sürmesi anlatılmaktadır. Karikatürlerin tarih ya da din derslerinde kullanılabileceğinden söz edilmektedir. Ayrıca öneriye bazı siyasi partilerin de destek verdiğinden bahsedilmektedir.

-Haberin söylem analizi: Haber başlığında heyecan ve şaşkınlık içeren ünlem işaretinin kullanılması, başlığa vurgu yapılmasını sağlamıştır. Kalın ve belirgin şekilde yazılan başlık, hemen altında ince bir şekilde yazılarak yinelenmiştir. Başlıktan haber konusunun anlamı tam olarak çıkarılmamaktadır. Sadece nerede olduğu belirtilerek olumsuz bir teklifin varlığı söylenmiştir. Giriş bölümünde ise, haberin konusu açıkça anlatılmaktadır. Haber tematik açıdan ele alındığında, haber fotoğrafı kullanılmadığı, habere dair bilgilerin kısaca anlatıldığı görülmektedir.

Haberin mikro incelemesi yapıldığında, sentaktik açıdan ilk paragrafta etken yapılı fiillerin kullanıldığı, sonraki paragraflarda ise, etken ve edilgen yapılı fiillerin bir arada kullanılmış olduğu görülmektedir.

Diğer yandan, ilk bakışta haber başlığında geçen ‘ahlaksız’ kelimesi göze çarpmaktadır. Başlıkta teklifin ne olduğu belirtilmemekle beraber, ‘ahlaksız’ ifadesi kullanılarak Danimarka hedef gösterilmektedir. Ayrıca ‘ahlaksız teklif’ derken, bu isimle bilinen bir filme gönderme de yapılmıştır.

van Dijk, haberde ideolojileri ön plana çıkarmak için birçok taktik kullanıldığını söylemektedir. Örneğin, özellikle haber başlıklarında etkiyi artırmak ve hedef göstermek için özel isimlere yer verilmektedir. Bu haberde de Danimarka’yı hedef göstermek için başlıkta kullanılmıştır.

Haber girişindeki ilk cümlede geçen ‘İslami değerlere hakarete yeltenerek İslam’a karşı nefretin körüklendiği Avrupa’da’ ifadesinde Avrupa ülkeleri hedef gösterilmiş ve ‘biz ve öteki’ vurgusu yapılmıştır.

Bunun dışında ‘yaşanan şiddet olaylarından ders almak bir yana’ ifadesinde ise, Avrupa ülkelerinin yaşanan olaylardan ders almaları gerektiği belirtilmiştir.

Son olarak, son paragrafta ‘Kopenhag’da karikatürleri çizen haysiyetsizin’ derken ‘haysiyetsiz’ kelimesiyle hakaret kelimesi kullanımı yapılmıştır.

Haber 2: İslam düşmanı İngilizlerden okula alçak saldırı! (www.yeniakit.com.tr)

Tarih: 04 Şubat 2019

İslam düşmanı İngilizlerden okula alçak saldırı!

İngiltere'nin Newcastle şehrindeki Bahr Akademisi, İslam karşıtı vandalların saldırısına uğradı.
04 Şubat 2019 Pazartesi 19:19

Yazı boyutu: A A

İngiltere'de, Brexit süreci ve terör saldırılarının ardından, nefret suçları son 5 yılda iki kat arttı. Hükümet tarafından açıklanan rakamlara göre bu tür suçlarda hedef alınanların yarısını, Müslümanlar oluşturuyor.

Bu saldırıların son örneği ise İngiltere'nin Newcastle şehrinde yaşandı. Bahr Akademisi tarafından İslam okulu yapmak için alınan bina, vandalların saldırısına uğradı. Mescid olarak kullanılan yere Müslümanları hedef alan ifadeler yazıldı ve gamalı haç çizildi.

"Dava açmak yerine oturup çay içeceğiz"

Yaşananları TRT World muhabiri Assed Baig'e anlatan okul yöneticisi Müftü Muhammed Abdulmuheet, saldırı sonrası odaya girdiğinde Kuran'ın yere düştüğünü gördüğünü ve fotoğrafını çekerek polis gelmeden onu yerden aldığını söyledi.

Vandallara dava açmak istemediklerini açıklayan Abdulmuheet, "Onlar eğitimsiz görünüyorlar. Belki de çocuklar ama dinimiz hakkında yanlış bilgilendirilmişler. Bizler onları eğitmeyi ve onlarla konuşup çay içmeyi tercih ediyoruz." dedi.

Polis ise olayla ilgili araştırma başlatıldığını, saldırının ırkçı ve İslamofobik bir saldırı olduğunu söyledi.

Kaynak: TRT World

Görsel 4.7 Haber 2, İslam düşmanı İngilizlerden okula alçak saldırı!

Kaynak: <https://www.yeniakit.com.tr/haber/islam-dusmani-ingilizlerden-okula-alcak-saldiri-602766.html>,

(Erişim tarihi: 11 Şubat 2019).

-Haberin konusu: İngiltere'nin Newcastle şehrindeki Bahr Akademisi'nin İslam karşıtı Vandalların saldırısına uğraması haberin konusunu oluşturur. Haberde İngiltere'de Brexit süreci ve terör saldırılarının ardından nefret suçlarının arttığından söz edilmektedir. Ayrıca okul yöneticisinin konu ile ilgili düşüncelerine yer verilmiş ve karşı tarafa dava açmak istemediklerinin de bilgisi verilmiştir.

-Haberin söylem analizi: Haberin başlık yapısına bakıldığında, koyu ve küçük harflerle yazılmış olduğu görülmektedir. Bunun dışında, genel olarak haberin konusunu yansıttığı söylenebilir. Başlıkta ayrıca ünlem işareti kullanılarak, habere ilgi çekicilik getirilmeye çalışılmıştır.

Metnin makro yapı incelemesi yapıldığında, olay kişilerinden okul yöneticisinin sözlerine yer verildiği ve doğrudan ya da dolaylı anlatıma başvurulduğu belirlenmiştir. Haberin sentaktik yapı incelemesine göre ise, etken ve edilgen yapıların birlikte kullanıldığı görülür.

Mikro çözümlemenin ilk niteliği olan sentaktik yapı içerisinde, en güçlü olgulardan biri ima ifadesidir. Metinle ilgili bilgiler genellikle açık bir şekilde söylenmemekte, aksine ima edilmektedir. İmalarla belirtilmek istenen mesaj önemli ideolojik olgulara sahiptir (Şeker, Toruk ve Sine, 2013: 178). van Dijk'a göre, bazı haber metinlerinde enformasyonun büyük bir kısmının açıkça ifade edilmediğinde, üstü kapalı bırakıldığında ima yapılmaktadır. Ona göre, bu yöntem de bir söylem taktiğidir (van Dijk, 2007: 169).

Haber metninde kullanılan "Dava açmak yerine oturup çay içeceğiz" ara başlığıyla yöneticinin sözlerine imalı bir gönderme yapılmak istenmiştir. Haberin retorik incelemesine göre ise, girişten sonraki paragrafta sayısal verilerden söz edildiği görülmektedir. Bu tür sayısal veriler habere inandırıcılık katarak, okurun ilgisini çekmektedir. Bu nedenle kısa da olsa haber metninde sayısal verilere yer verilmiştir.

Bunun dışında, 'İslam düşmanı' diyerek bütün İngilizleri hedef gösterdiği ve saldırının alçakça olduğunu belirterek de bir düşmanlık ve savaş söylemine başvurulduğu söylenebilir.

Haber girişinde ve devamında saldırıyı gerçekleştirenlere 'Vandallar' diye hitap edilmiştir ve bu söylemler yeniden üretilerek, gündeme sokularak bir kışkırtma yapılmıştır. Ayrıca nefret suçlarının arttığının belirtilmesi ve bu konuda hedef alınanlardan yarısını Müslümanların oluşturduğunun söylenmesi de bir taraf oluşturma çabasına dayandırılabilir.

Son olarak okul yöneticisinin sözlerinin tırnak içinde ara başlığa çekilmesi, olaya karşılık dava açılmayacağına ve bununla da kalmayıp oturup onlarla çay içeceklerine dair vurgu yapılmaya çalışılmıştır.

Haber 3: Siyonist meclis ezan yasağını onayladı! (www.yeniakit.com.tr)

Tarih: 09 Mart 2017

Siyonist meclis ezan yasağını onayladı!

İşgal altındaki Filistin topraklarında Ezanın belli saatlerde hoparlörle okunmasının yasaklanmasına ilişkin kanun tasarısı Knesset'te yapılan ilk oylamada kabul edildi. Tasarının yasalaşması için iki ayrı oturumda daha onaylanması gerekiyor.
09 Mart 2017 Perşembe 02:21

Yazı boyutu: AA

Filistin işgalini dünyanın tepkisine rağmen sürdüren siyonist İsrail, Ezanın gece 23.00 ile Sabah 07.00 saatleri arasında hoparlörle okunmasına yasak getiren tasarıyı kabul etti. Knesset'te yapılan oylamada 55 milletvekili "evet" oyu kullanırken, 48 milletvekili tasarıya karşı oy verdi.

Knesset'teki Arap milletvekilleri, oylama sonucunun açıklanmasıyla birlikte tekbir getirerek tepkilerini ortaya koydu.

Oylamanın ardından kürsüye çıkan Arap milletvekili Ahmed Tiybi, "Ezan namaz çağrısıdır. Netanyahu ve onun aşırı sağcı destekçilerine rağmen bu topraklarda yankılanacaktır." dedi.

Tasarının yasalaşması ve uygulamaya geçirilmesi için Knesset'te iki ayrı oturumda daha kabul edilmesi gerekiyor.

EZAN YASAĞI

Kamuoyunda "ezan yasağı" olarak adlandırılan kanun tasarısı "beş vakit ezanı kapsayacak" şekilde geçen aylarda da gündeme gelmiş ancak İsraili siyasetçiler, Yahudilerin Kutsal Cumartesi (Şabat) günlerinde ve diğer bazı ritüellerinde çaldıkları şofarın da yasaklanma riski nedeniyle tasarıya karşı çıkmıştı.

Bunun üzerine, işgalci İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, İsraili siyasetçilerin bu kaygısını giderecek şekilde yasanın yeniden düzenlenmesi için çalışma başlatmıştı.

Söz konusu yasa tasarısı Netanyahu'nun talimatı doğrultusunda, ezanın 23.00 ile 07.00 saatleri arasında hoparlörlerden okunmasını yasaklayacak şekilde yeniden düzenlendi.

Tasarının yasalaşarak yürürlüğe girmesi halinde "sabah ezanının hoparlörlerden okunması yasağına" uymayan camiler hakkında, bin 200 ila 2 bin 600 dolara varan para cezaları verilebileceği belirtiliyor.

Görsel 4.8 Haber 3, Siyonist meclis ezan yasağını onayladı!

Kaynak: <https://www.yeniakit.com.tr/haber/siyonist-meclis-ezan-yasagini-onayladi-287620.html>, (Erişim tarihi: 11 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberin konusu, işgal altındaki Filistin topraklarında ezanın belirli saatlerde hoparlör ile okunmasının yasaklanmasıyla ilgili kanun tasarısının Knesset'te (İsrail Parlamentosu) yapılan ilk oylamasında kabul edildiği anlatılmaktadır. Tasarının yasa haline gelmesi için iki farklı oturumda daha onaylanması gerekmekte olduğunun bilgisi de verilmiştir. Tasarı, ezanın geceleyin 23:00 ile sabah 07:00 saatleri arası hoparlörle okunmasına getirilen yasağı kapsamaktadır.

-Haberin söylem analizi: Haberin başlığına bakıldığında, ilk olarak cümle sonunda kullanılan ünlem işareti göze çarpmaktadır. Ünlem işareti cümleye genel olarak, korku, şaşkınlık, abartı gibi anlamlar yüklemektedir. Bu haberin başlığına da yine şaşkınlık ve abartı anlamları verilmeye çalışıldığı söylenebilir. Haberin başlığına göre, olayın konusu ve nerede geçtiği tam olarak anlaşılamamaktadır.

Haber girişinde, haberin konusunun anlaşılması için gerekli bilgiler verilmiştir. Sentaktik yapı incelemesine göre, genel olarak etken yapı cümlelerin kullanıldığı görülmektedir.

Makro yapı incelemesinde ardaan bilgisi ve haber taraflarının görüşleri ele alınmaktadır. Bu haberin makro yapı incelemesine göre, ardaan bilgisinin ara başlıktan sonra verildiği görülmektedir. Ara başlığın öncesinde de haber aktörü olarak Arap milletvekilinin sözlerine doğrudan alıntılama yapılarak tırnak içinde yer verilmiştir.

van Dijk, birçok savın güvenilirliğini artırmak ve tarafsızlığı vurgulamak için sayıların kullanıldığını söylemektedir. van Dijk bunu sayı oyunu olarak adlandırır. Rakamlar ve istatistiki bilgiler tarafsızlığı ikna edici bir şekilde göstermenin birincil aracıdır. Bu nedenle de rakamların sıkça kullanıldığı bilinmektedir (van Dijk, 2003: 100). Bu haberin retorik incelemesi yapıldığında ise, az da olsa sayısal verilerin kullanıldığı görülmektedir.

Haber başlığında 'Siyonist meclis' ve haber metninde 'Siyonist İsrail' ifadeleri kullanılmıştır. Siyonizm Yahudi milliyetçiliğidir, Siyonist ise onun yandaşı olan kişilerdir. Haberde bu ifadeler kullanılarak genelleştirme yapılmıştır.

'Siyonist meclis ezan yasağını onayladı' diyerek bu sözcükler İsrail'in genelinde kullanılmıştır. Ayrıca metin içinde 'Siyonist İsrail' diyerek kelime bir kez daha vurgulanmıştır. Başlıkta ünlem işareti kullanılarak da olayın önemine vurgu yapmıştır.

Haberin ilk paragrafında geçen 'Filistin işgalini dünyanın tepkisine rağmen sürdüren Siyonist İsrail' ifadesi ve son paragraflara doğru 'işgalci İsrail Başbakanı' düşmanlık söylemine örnek gösterilebilir.

Haber 4: Haydut devlet İsrail'in askerleri tarafından şehit edilen Filistinli çocuğa cenaze töreni düzenlendi (www.gunes.com)

Tarih: 24 Mayıs 2018

24 Mayıs 2018 15:34 | Perşembe

Haydut devlet İsrail'in askerleri tarafından şehit edilen Filistinli çocuğa cenaze töreni düzenlendi

Terörist İsrail askerlerinin geçen hafta Batı Şeria'da yaraladığı ve dün şehit olan 15 yaşındaki Filistinli çocuk son yolculuğuna uğurlandı.

İsrail askerlerinin geçen hafta Batı Şeria'da yaraladığı ve dün şehit düşen 15 yaşındaki Filistinli çocuk için cenaze töreni düzenlendi.

İsrail askerlerinin 14 Mayıs'ta ABD'nin Tel Aviv Büyükelçiliğinin Kudüs'e taşınmasını protesto için Ramallah-El-Bire kentlerinin kuzey girişinde düzenlenen gösterilerde silahla yaralaması sonucu dün şehit olan Uday Ekrem Ebu Halil'in naaşı Ramallah Tıp Kompleksi'nden doğduğu Ayn Sinya beldesine getirildi.

Ayn Sinya'daki camide kılınan cenaze namazının ardından Ebu Halil'in cenazesi belde kabristanına defnedildi.

Batı Şeria'nın çeşitli bölgelerinde 14 Mayıs'ta ABD'nin büyükelçiliğini Kudüs'e taşımasını ve İsrail'in kuruluş yıl dönümü olan Nakbe'nin (Büyük Felaket) 70. yılını protesto etmek için gösteriler düzenlemiş, İsrail askerleri eylem yapan Filistinlilere müdahale etmişti.

İsraili askerlerin, Filistinli göstericilere ateş açması sonucu 60'tan fazla kişi şehit olmuş, 3 binden fazlası yaralanmıştı.

(AA)

Görsel 4.9 Haber 4, Haydut devlet İsrail'in askerleri tarafından şehit edilen Filistinli çocuğa cenaze töreni düzenlendi

Kaynak: <http://www.gunes.com/dunya/haydut-devlet-israilin-askerleri-tarafindan-sehid-edilen-filistinli-cocuga-cenaze-toreni-duzenlendi-877553> , (Erişim tarihi: 11 Kasım 2018).

-Haberin konusu: İsrail askerlerinin Batı Şeria'da yaraladığı ve şehit olan 15 yaşındaki Filistinli çocuğun son yolculuğuna uğurlanması ve çocuk için cenaze töreni düzenlenmesi haberin konusudur. Bunun dışında, haberde İsrailli askerlerin Filistinli göstericilere ateş açması neticesinde 60'tan fazla kişinin şehit olduğu ve 3 binden fazla kişinin de yaralandığı açıklanmıştır.

-Haberin söylem analizi: Haberin başlık incelemesine göre, başlığın cümle olarak uzun bir cümle olduğu, ancak haberin konusunu yansıttığı söylenebilir. Ayrıca başlığın kırmızı, koyu ve küçük harflerle yazılmış olduğu görülmektedir. Sentaktik incelemesine göre ise, edilgen yapıyla fiil kullanıldığı belirlenmiştir.

Haberin makro incelemesine bakıldığında, ardaan bilgisinin verildiği, ancak haberin taraflarının söylemlerine yer verilmediği görülmüştür. Diğer yandan haberin mikro incelemesi yapıldığında, sentaktik incelemesine göre, genel olarak 'uğurlandı, düzenlendi, getirildi' gibi ifadelerle edilgen yapıyla fiiller kullanılmıştır.

Haber metninde retorik olarak incelendiğinde, az da olsa sayısal verilere yer verilerek sayı oyunu kurgusu yapıldığı belirlenmiştir.

'Haydut devlet İsrail' diyerek başlıkta bir hakaret kelimesi kullanıldığı, haber girişinde 'terörist İsrail' diyerek yine İsrail'in hedef gösterildiği söylenebilir. Ayrıca bu kelimeler kullanılarak düşmanlık ve savaş söylemi yapılmaya çalışılmıştır.

van Dijk'a göre, inançların değerlendirici bir yapıya sahip olup olmadıklarına dayanarak bilgi ve düşünceler veya bilgi ve tutumlar arasında ayırım yapılabilir. Fikir ve tutumlardaki bu çeşit nitelendirmelerin temeli olan kavramlar ve değerler gibi inançlar da olabilir. İdeolojiler çoğu zaman bu çeşit nitelendiren bir boyuta sahiptir. Nasıl ki bireysel dilleri konuşmuyorsak, bireysel ideolojilerimiz de yoktur. Öyleyse ideolojiler düşüncelerden değil, ortak toplumsal inançlardan meydana gelmektedir (van Dijk, 2003: 20). Bu haberde de inançlar kullanılarak ideolojiler yansıtılmaya çalışılmıştır.

Ayrıca bu tür haberlerle, medya topluma 'biz ve öteki' duygusunu aşılama çalışmaktadır. Diğer ülkeleri ötekileştirmektedir, hedef göstermektedir ve insanları bir taraf olmaya zorlamaktadır.

Son olarak haber başlığında, kırmızı ton kullanılarak haberin bir şehit haberi olduğuna vurgu yapılmak istendiği söylenebilir.

Haber 5: Siyonist terör durmak bilmiyor (www.milligazete.com.tr)

Tarih: 19 Ekim 2015

Siyonist terör durmak bilmiyor

Siyonist terör durmak bilmiyor

İsrail acil yardım servisi Kızıl Davut Yıldızı'ndan yapılan açıklamada, Beerşeba kentindeki otobüs garında düzenlenen silahlı saldırıda üçü ağır olmak üzere 6 işgalci İsrailinin yaralandığı belirtildi. Yaralanan İsraililerden birinin daha sonra öldüğü bildirildi. İsrail polis sözcüsü Micky Rosenfeld yaptığı yazılı açıklamada, saldırının iki direnişçi tarafından gerçekleştirildiğini belirterek, "Teröristlerden (!) biri vurularak öldürüldü, diğeri yaralı ele geçirildi" ifadelerini kullandı. Terörist İsrail askerleri ile mücahit Filistinliler arasında Batı Şeria'nın çeşitli bölgelerinde çıkan olaylarda ise 10 kişinin yaralandığı bildirildi. Ekim ayının başından bu yana Gazze, Kudüs ve Batı Şeria'da 44 Filistinli şehit oldu. İsrail polis ve askerleri Batı Şeria ve Ummul Fehm'de 4'ü çocuk 28 Filistinliyi gözaltına aldı. İsrail askerleri, Batı Şeria ve Kudüs'te çeşitli suçlamalarla sık sık Filistinlileri, evlerine baskınlar düzenleyerek gözaltına alıyor.

YAHUDİ TERÖRİSTLER ARABAYLA FİLİSTİNLİ KIZI EZDİ

Batı Şeria'nın El-Halil kentinde de Yahudi bir teröristin aracıyla çarpması sonucu Filistinli bir genç kızın yaralandığı belirtildi. Görgü tanıklarından alınan bilgiye göre, bir terörist kullandığı araçla El-Urub Mülteci Kampı girişinde 18 yaşında Filistinli kıza çarptı. Vücudunda çarpma sonucu morarma ve ezilme oluşan genç kız El-Halil Devlet Hastanesine kaldırıldı.

"CESUR KIZIN" AİLESİNE GÖZALTI

Terörist İsrail askerleri, Batı Şeria'da 7'si aynı aileden 9 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınan 7 kişinin Filistinli cesur kız olarak tanınan Ahed Tamimi'nin aile üyeleri olduğu belirtildi. İsrail askerleri Batı Şeria'daki Ramallah kentinin batısında yer alan En-Nebi Salih beldesine baskın düzenledi. Gözaltına alınanlardan 7'sinin, İsrail askerlerine karşı gösterdiği cesur tavır nedeniyle İstanbul'da "Hanzala Cesaret Ödülünü" ne layık görülen Ahed Tamimi'nin aile bireyleri olduğu kaydedildi. İsrail askerlerinin Nablus'ta da 2 Filistinliyi gözaltına alarak bilinmeyen bir yere götürdüğü ifade edildi.

Görsel 4.10 Haber 5, Siyonist terör durmak bilmiyor

Kaynak: <https://www.milligazete.com.tr/haber/953481/super-lig-fiksturu> , (Erişim tarihi: 11 Kasım 2018).

-Haberin konusu: ‘Siyonist Terör durmak bilmiyor’ başlıklı haberde, Beerşeba şehrindeki otobüs garında gerçekleştirilen silahlı saldırıda üçü ağır olarak 6 işgalci İsrailinin yaralandığı anlatılmaktadır. Haberde saldırının iki direnişçi tarafından gerçekleştirildiğinin ve saldırıyı gerçekleştirenlerden birinin vurularak öldürüldüğünün, diğerinin yaralı olarak ele geçirildiğinin de bilgisi verilmiştir. Ayrıca haberde, terörist İsrail askerleriyle mücahit Filistinliler arasında Batı Şeria’nın farklı bölgelerinde çıkan olaylarda da 10 kişinin yaralandığı açıklanmaktadır. Haberin ikinci paragrafında, Batı Şeria’nın El-Halil kentinde Yahudi bir teröristin aracıyla çarpması sonucu Filistinli bir genç kızın yaralandığından ve İsrail askerlerinin yine Batı Şeria’da 7’si aynı aileden 9 kişinin gözaltına aldığından bahsedilmektedir.

-Haberin söylem analizi: Milli Gazete haber sitesinin bu haberinin başlık incelemesine göre, ‘durmak bilmiyor’ diyerek bir genelleştirme yapıldığı ve bir devamlılıktan bahsedildiği söylenebilir. Bunun dışında başlığın önce büyük şekilde yazıldığı ve ardından küçük olarak tekrar edildiği görülmektedir. Buna göre, haber başlığında van Dijk’in deyimiyle yineleme ve bilgiyi yeniden üretme yapıldığı söylenebilir.

Mikro düzeyde genelde toplumsal aktörlerden ve bu toplumsal durumlarda bu aktörler arasındaki toplumsal etkileşimden söz edilir. Makro düzey daha soyuttur. Burada toplumsal aktörlerin gruplarından, kurumlarından, örgütlerinden, devletlerden veya toplumlardan ve onların örneğin iktidar ilişkilerinden bahsedilir. İdeolojiler bir grup tarafından paylaşıldığı için, toplumsal olarak konuşulduğunda, makro düzeyde tanım gerektirirler. Oysa belli bir anda bir toplumsal aktörün kişisel düşünceleri ise mikro düzeyde tanım gerektirmektedir (van Dijk, 2003: 42).

Haber metninin mikro yapı açısından sentaktik incelemesine göre, yoğun olarak edilgen yapıyla fiillerin kullanıldığı belirlenmiştir. Haberın tematik incelemesine göre, birçok olaydan bahsedilerek karmaşık bir haber yapısı oluşturulduğu ve haber fotoğrafı kullanılmayarak da eksik bir anlatımın var olduğu söylenebilir.

Haber metni makro yapı açısından ele alındığında, İsrail acil yardım servisi Kızıl Davut Yıldız’ın açıklamalarına yer verildiği, haber metninde anlatılan olayların içeriğinden detaylı olarak bahsedildiği tespit edilmiştir. Diğer yandan, haber metninde farklı yazı stiline bağlı olarak yazım yanlışlarının yapıldığı görülür.

Haberin başlığında ‘Siyonist terör durmak bilmiyor’ derken, bütün İsraillilerin Siyonist olarak adlandırıldığı ve bu tür eylemleri sürekli gerçekleştirdikleri anlatılmaktadır. Ayrıca haber metninde sürekli olarak ‘terörist İsrail’ diyerek bir genelleştirme yapılmıştır. Bunun

dışında metin boyunca İsraililerin yaptığı farklı farklı eylemlerden bahsedilerek, onların tehlike arz eden bir toplum olarak gösterildiği söylenebilir.

Bu haberde van Dijk'in deyiimiyle 'Onların olumsuz şeylerini vurgula' taktiği geliştirilmiştir. Böylece 'biz ve öteki' sunumu yapılmış ve bu haberle birlikte bir ötekileştirme yapılmıştır.

4.4.2.1.3. Siyasi Olaylarla İlgili Haberler ve Söylem Analizleri

'Rus uçağının düşürülmesi ile ilgili haberler' siyasi bir olay olarak fazlasıyla medyada nefret söylemi ürettiği için bu konu örnek olay olarak seçilmiştir.

Haber 1: 'Türkiye, Rus uçağını vurmakta haklı' (www.yeniakit.com.tr)

Tarih: 29 Kasım 2015

'Türkiye, Rus uçağını vurmakta haklı'

Türkiye'nin, hava sahasını ihlal eden Rus savaş uçağını vurmakta haklı olduğunu belirten Gürcistan Savunma Bakanı Khidasheli, "Türkiye ciddi bir ülke, kendisine karşı yapılacak tacizlerin bedelini ödeteceğini gösterdi. Türkiye bu yüzden bugünün dünyasında önemli ve saygı duyulan bir ortaktır, önemli ve saygı duyulan bir aktördür" dedi.

29 Kasım 2015 Pazar 08:12

Yazı boyutu: AA

Gürcistan Savunma Bakanı Tinatin Khidasheli, “Türkiye ciddi bir ülke, kendisine karşı yapılacak tacizlerin bedelini ödeteceğini gösterdi. Türkiye bu yüzden bugünün dünyasında önemli ve saygı duyulan bir ortak, önemli ve saygı duyulan bir aktördür” dedi. Khidasheli, Berlin temasları sırasında basın mensubuyla bir araya gelerek soruları cevapladı.

RUSYA UYARILARI DİNLEMEDİ

Türkiye’nin, hava sahasını ihlal eden Rus savaş uçağını vurmakta haklı olduğunu belirten Khidasheli, “Bağımsız, egemen bir ülkenin hava sahasını ihlal etmek, tanklarla topraklarına girmek gibidir. Bir farkı yok. Devletler bu tür ihlallere karşı tepkilerini göstermekte sonuna kadar haklılar” dedi. Rusya’nın Türkiye-Suriye sınırındaki hava ihlalleri konusunda daha önce de Ankara tarafından birçok defa uyarılmış olduğunu vurgulayan Khidasheli, buna rağmen ihlallerin sürdüğünü kaydetti.

TÜRKİYE SAYGI DUYULAN BİR AKTÖR

Khidasheli, “Türkiye ciddi bir ülke, kendisine karşı yapılacak tacizlerin bedelini ödeteceğini gösterdi. Türkiye bu yüzden bugünün dünyasında önemli ve saygı duyulan bir ortak, önemli ve saygı duyulan bir aktördür. Son olayın, uluslararası hukukun temel ilkelerine saygı gösteren ülkelerin büyük çoğunluğunun gözünde Türkiye’ye yönelik güveni ve olumlu bakışı daha da arttırdığını düşünüyorum” diye konuştu.

RUSYA EN AZ DAEŞ KADAR TEHLİKELİ

Rusya’nın 2008 yılında Gürcistan’a savaş açtığını ancak buna rağmen Batılı ülkelerin 2009 yılından itibaren Rusya ile normal ilişkilere döndüğünü belirten Khidasheli, bununla cesaretlenen Rus yönetiminin bu kez askeri olarak Ukrayna’ya yöneldiğini, Kırım’ı Ukrayna’dan kopardığını anlattı. Son aylarda Suriye’de yaşanan gelişmeler ve DAEŞ tehdidi nedeniyle Batılı ülkelerin bu kez de Rusya’nın Kırım’ı ilhakını bir yana bırakıp, Moskova ile yakın işbirliğine girmelerinin doğru olmayacağını vurgulayan Khidasheli, “Neredeyse hemen her gün diğer ülkelerin egemenliklerini ihlal eden bir ülkeyle koalisyon oluşturamazsınız. Suriye’de her şey bittiğinde Rusya bu kez bambaşka bir gündemle karşımıza çıkacaktır” uyarısında bulundu. Rusya’nın da en az DAEŞ kadar tehlikeli olduğu yorumunu yapan Khidasheli, Suriye’de DAEŞ ile mücadelenin Rusya’ya bırakılmaması, NATO’nun daha etkin bir rol üstlenmesi gerektiğini vurguladı.

Görsel 4.11 Haber 1, ‘Türkiye, Rus uçağını vurmakta haklı’

Kaynak: <https://www.yeniakit.com.tr/haber/turkiye-rus-ucagini-vurmakta-hakli-109797.html> , (Erişim tarihi: 12 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Gürcistan Savunma Bakanı Khidasheli'nin, Türkiye'nin Rus savaş uçağını vurmasında haklı olduğunu söylemesi haberin konusunu oluşturmaktadır. Haberde genel olarak bakanın sözlerine yer verilmiştir.

-Haberin söylem analizi: Haberin başlığı, tırnak içinde Gürcistan Savunma Bakanı Khidasheli'nin konuşmalarından alıntı yapılarak oluşturulmuştur. Başlık, tek tırnak içinde olduğu için ilk bakışta, alıntılama olduğu anlaşılmamaktadır.

Haber metni tematik olarak incelendiğinde, ara başlıkların genel olarak haber kişinin sözlerinden oluşturulmuş olduğu, ancak bu ara başlıkların tırnak içinde gösterilmediği tespit edilmiştir. Makro incelemeye göre, haber metninde haber kişinin sözlerine dolaylı ve doğrudan anlatımla bolca yer verildiği görülmüştür. Yine Khidasheli'nin sözlerinden alıntı yapılarak olayın ardalan bilgisine de yer verilmiştir.

Haberin başlığında ve ara başlıklarda Khidasheli'nin konuşmalarına yer verilmesi, haber sitesinin Savunma Bakanı ile aynı görüşte olduğunun, onu desteklediğinin göstergesi olduğu söylenebilir. Ayrıca yine ara başlıklarda alıntılama yapıldığı halde, cümlelerin tırnak içinde verilmemesi, yine aynı bakış açısını paylaştıklarını yansıtmaktadır.

Haberde 'biz ve öteki' duyguları desteklenmektedir. Böylelikle ötekileştirme yapılarak ve düşmanlık/savaş söylemlerine yer verilmiştir.

van Dijk'a göre haberlerde 'biz ve öteki' ayrımı yapılırken 'olumsuz ötekini sunma' taktiği geliştirilir. Bu bağlamda öteki grubun olumsuz yanları ön plana çıkarılır ve öteki grup olumsuzlanır ve aşağılanır (van Dijk, 2003: 90).

Haberin son ara başlığında 'Rusya en az DAES kadar tehlikeli' derken, bir denklik kurulmuştur ve yine bu şekilde savaş ve kışkırtma söylem yapısını oluşturan bir ifade kullanıldığı söylenebilir.

İdeolojik söylemin genel stratejisinin anlamsal olarak karşıtlık şeklinde yürütülen bir kutuplaştırma şekli olan 'Bizim iyi şeylerimizi vurgula ve Onların kötü şeylerini vurgula' taktiği üzerinden geliştirilmektedir (van Dijk, 2003: 62).

Bu haberde de onların kötü şeyleri vurgulanmıştır. Ayrıca ara başlıkların tırnak içinde verilmemesiyle, retorik açıdan ima yapısının kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu şekildeki bir kullanım, haber sitesinin kendi düşüncelerinin de aynı şekilde olduğunun göstergesi olduğu söylenebilir.

Haber 2: 10 uyarı sonrası vurduk (www.sabah.com.tr)

Tarih: 25 Kasım 2015

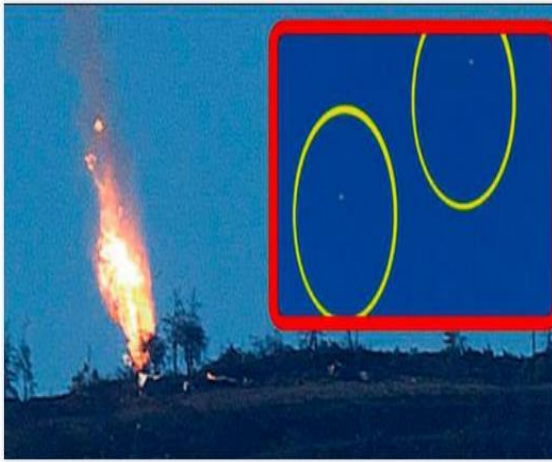
10 uyarı sonrası vurduk

Türk hava sahasını ihlal edip, 5 dakikada İngilizce ve Rusça 10 uyarıya yanıt vermeyen Rus jeti, Türk F-16'ları tarafından düşürüldü. NATO Türkiye'nin talebiyle olağanüstü toplandı. Rusya'nın "Hava sahası ihlali yok" iddiasına radar iziyle yanıt verildi

AHMET TOPAL | Gündem Haberleri

Giriş Tarihi: 25.11.2015

Hatay'ın Yayladağı bölgesinde devriye gezen Türk F-16'ları dün sabah, uyarılara rağmen sınırı ısrarla ihlal eden Rus jetini düşürdü. Bölgede gelişmeleri izleyen uluslararası ve yerel basın tarafından görüntülenen olay, dünyada dün gündemin bir numaralı maddesi oldu. Genelkurmay Başkanlığı, Rus jetinin düşürülmesine ilişkin, "Milliyeti belirlenemeyen uçak, 5 dakikada 10 kez ikaz edilmesine rağmen Türk hava sahasını ihlale devam edince 2 F-16 müdahale etti" dedi. Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan ve Başbakan Ahmet Davutoğlu, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hulusi Akar'dan konuyla ilgili bilgi aldı. Cumhurbaşkanlığı'ndan yapılan açıklamada da "Uyarılara uymayan uçağın angajman kuralları nedeniyle düşürüldüğü" belirtildi. Rusya ise uçağın Türkiye sınırını ihlal etmediğini savundu. Bu açıklama üzerine Genelkurmay, uçağın Türk hava sahasını ihlal ettiğini açık şekilde gösteren radar izi kayıtlarını açıkladı. İşte dünyanın yakından izlediği gelişmelerin adım adım seyri:

İNGİLİZCE VE RUSÇA OLARAK UYARILDI

■ Dün sabah milliyeti belirlenemeyen 2 uçağın sınıra yaklaşmasının ardından Genelkurmay harekete geçti. Sınır 15 mil (24 km) kala uçaklara uyarı başladı. Ancak uçaklar sınıra yaklaşmaya devam etti. 10 mil ve 5 milde tekrar uyarı yapıldı. Fakat uçaklar önce Türkiye'nin angajman kuralı olarak ilan ettiği bölgeyi, daha sonra Türk hava sahasını ihlal etti. Uyarılar, İngilizce ve Rusça olarak tekrarlandı. İhlali yapan uçakların telsiz sistemi açıldı, ancak cevap vermedi.

09.24'TE VURULDU, PİLOTLAR ATLADI

■ Genelkurmay Başkanlığı açıklamasına göre, uyarılara yanıt vermeyen ve Türk hava sahasını terk etmeyen uçağa, angajman kuralları çerçevesinde bölgede hava devriye görevinde bulunan 2 F-16 uçağı müdahale etti. 09.24'te de uçak vuruldu. 2 pilot paraşütle atarken, enkaz Kızıldağ'a düştü. Uçak parçaları Yayladağı'nda 2 kişinin yaralanmasına neden oldu. Diğer uçak ise Türk hava sahasını terk etti. Rus helikopterleri muhaliflerin de aradığı pilotları bulmak için 4 koldan aramaya başladı.

■ Rus jetinin düşürülmesi üzerine gözler Kremlin'e çevrildi. Kremlin'den ilk açıklamayı Basın Sözcüsü Dmitriy Peskov yaptı. Peskov, bunun çok ciddi bir olay olduğunu belirterek, "Biz uçağın Suriye hava sahasında olduğunu kesin olarak biliyoruz" iddiasında bulundu. Rusya Savunma Bakanlığı da uçağın düşürülmesini "dostane olmayan bir hareket" olarak nitelendirdi. Rusya Savunma Bakanı Sergey Şoygu, Türkiye ile askeri ilişkileri askıya aldıklarını söyledi. n Kremlin'den "İhlal yapmadık" açıklaması gelince Genelkurmay Başkanlığı kaynakları düşürülen uçağın ihlaline ilişkin radar izi analizini paylaştı. O radar analizinde uçakların Türk hava sahasına girişleri ve uzun süre burada uçuşa devam ettikleri net bir şekilde ortaya konuldu.

■ Türkiye, sıcak gelişmelerin ardından BM ve NATO'yu bilgilendirdi.

ABD: 10 KEZ UYARILDI

■ ABD Savunma Bakanlığı Pentagon, "Konu Rusya ile Türkiye arasında" değerlendirmesinde bulundu. DAESH'E karşı yürütülen Doğal Kararlılık Operasyonu Sözcüsü Albay Steve Warren, "Olan biten her şeyi duyabiliyorduk. Bunlar açık kanallar. Diğerlerinin de duyduğuna eminim" diyerek, Türk pilotların 5, 10 kez uyarıya bulunduğunu doğruladı. ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Mark Toner da "Eğer Türkmenler gerçekten Rusya tarafından saldırıya uğruyorsa kendilerini korumak için her hakka sahipler" diye konuştu.

■ İngiltere'nin BM Daimi Temsilcisi Matthew Rycroft, "Türkiye'nin hava sahasını koruma hakkını savunuyoruz" dedi.

■ Bu arada olay sırasında bölgede bulunan yolcu uçağının Hollandalı pilotu, RTL4 televizyonuna şu açıklamayı yaptı: "Kalkıştan hemen sonra acil durum frekansından Türk Hava Kuvvetleri'nin çağrısını duyduk. Türk hava sahasına girmek üzere olan pilot onlarca kez Türkler tarafından uyarıldı. Ama Ruslar bir kez bile cevap vermedi."

Görsel 4.12 Haber 2, 10 uyarı sonrası vurduk

Kaynak: <https://www.sabah.com.tr/gundem/2015/11/25/10-uyari-sonrasi-vurduk>, (Erişim tarihi: 12 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberde, Türk hava sahasını ihlal ettiği belirtilen, 5 dakika içinde İngilizce ve Rusça yapılan 10 uyarıya yanıt vermediği söylenen Rus jetinin, Türk F-16'ları tarafından düşürüldüğü anlatılmaktadır. Ayrıca NATO'nun Türkiye'nin talebiyle olağanüstü toplantı yaptığını ve Rusya'nın hava sahası ihlali yapmadığı iddiasına karşılık radar iziyle yanıt verildiğinin bilgisi de verilmiştir. Bunun dışında olayın Hatay'ın Yayladağı bölgesinde geçtiğinin bilgisi de yer almaktadır.

-Haberin söylem analizi: Haberın başlığına bakıldığında, 'vurduk' fiiliyle bir eylem cümlesi olduğu görülmektedir. Haberın başlığının tematik incelemesine göre, haberın konusunu tam olarak yansıtmadığı çıkarılabilir. Başlıkta kesin bilgi olduğunu göstermek ve haberi daha inanılır kılmak için sayısal verilere başvurulmuştur.

Haber metni sentaktik açıdan ele alındığında, başlıkta bir eylem cümlesiyle başlayan fiillerin, haber girişinde yerini 'düşürüldü, verildi' gibi edilgen cümlelere bıraktığı görülmektedir. Haber girişinde olayın konusu tam olarak anlatılmıştır. Haber fotoğrafında uçağın düşürülmüş hali ve havadaki yansımaları gösterilmiştir.

Haberin makro incelemesine göre, olay taraflarının konuşmalarına doğrudan alıntılarla yer verildiği görülmektedir. Habere genel olarak bakıldığında, uzun bir haber olduğu ve kesinlik kazandırmak için sayısal verilerin kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, bu habere van Dijk'ın deyimiyle sayı oyunu taktığı uygulanmıştır.

Bunun dışında, başlıkta '10 uyarı sonrası vurduk' diyerek eylemin desteklenmiş olduğu görülmektedir. Böyle yaparak 'biz ve öteki' kavramları ön plana çıkarılmıştır.

Öteki kavramı, Türkiye'de çoğu zaman Türk olmayan farklı bireylerden veya alt gruptan olduğu düşünülen sosyal kesimden ya da Sünni Müslüman olmayan inanç gruplarından oluşturulmaktadır (Tahmaz, 2012: 190).

Bu tür söylemler, diğer ülkeleri hem hedef göstermektedir, hem de toplumda, diğer ülkelerin insanlarına karşı olumsuz ön yargıların yeniden üretilmesinde ve yayılmasında öncülük etmektedir. Yine bu haberde düşmanlık ve savaş söylem yapılarının ön planda olduğu söylenebilir.

Haber 3: İhlal ettiler düşürdük (www.yeniakit.com.tr)

Tarih: 25 Kasım 2015

ihlal ettiler düşürdük

Türk jetleri, sınır ihlali yapan Su-24 tipi Rus uçağını düşürdü. Genelkurmay Başkanlığı uçağın, Türkiye'nin hava sahasını ihlal ettiğini, 10 kez uyarılmasına rağmen uyanlara da alırmadığı için angajman kuralları çerçevesinde düşürüldüğünü açıkladı. Genelkurmay, uçağın sınır ihlali yaptığını gösteren iz haritasını da paylaştı. Türkiye'nin talimatıyla NATO olağanüstü toplandı

25 Kasım 2015 Çarşamba 08:10

Yazı boyutu: A A

Sınır ihlali yapan Su-24 tipi 2 Rus savaş uçağından birini F-16 uçaklarımız yere indirdi. Uçak, Hatay'ın Yayladağı ilçesiyle komşu Suriye'nin Yamadi Köyü'ne düştü. Murtlu ve Kepir Köyleri bölgesindeki Kızıladağ Tepesi'ne düşen uçağın parçaları bölgeye saçıldı. Rus pilotlar uçak düşmeden önce paraşütle atlamayı başardı. Uçağın düşürülmesi sonrası bütün dünyanın gözü yeniden Türkiye'ye çevrildi. Rusya uçağın yerden ateşlenen roketle düşürüldüğünü iddia ederken Genelkurmay Başkanlığı uçağın sınır ihlali yapması üzerine F-16 uçaklarıyla vurulduğunu açıkladı.

5 DAKİKADA 10 KEZ İKAZ ETTİK

Genelkurmay Başkanlığı, dün saat 09.20'de Hatay Yayladağı bölgesinde Türk hava sahasını ihlal eden milliyeti bilinmeyen bir uçağın beş dakika içinde 10 kez ikaz edildiği açıkladı. Söz konusu uçağın ikazlara rağmen Türk hava sahasını ihlal ettiği bildirilen açıklamada, "Söz konusu uçağa angajman kuralları çerçevesinde 24 Kasım 2015 saat 09.24'te bölgede hava devriye görevinde bulunan iki F-16 uçağıımız tarafından müdahalede bulunulmuştur" denildi.

RUSYA'DAN KOMİK SAVUNMA

Rusya Savunma Bakanlığı, Suriye'de Su-24 tipi Rus savaş uçağının muhtemelen yerden açılan ateş sonucu düşürüldüğünü iddia etti. Bakanlıktan yapılan açıklamada, uçağın 6 bin metre irtifada bulunduğu ve pilotların paraşütle atladığı belirtildi. Açıklamada, Su-24'ün, tüm uçuşu süresince sadece Suriye hava sahasında bulunduğu öne sürülerek bunun radarlarla tespit edildiği savunuldu. Kremlin Basın Sözcüsü Dmitriy Peskov, "Biz uçağın Suriye hava sahasında olduğunu kesin olarak biliyoruz. Savunma Bakanlığının açıklamasında 'muhtemelen vuruldu' ifadesi kullanılıyor" diye konuştu.

İLİŞKİLERDE SORUN OLUR

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin Ürdün Kralı Abdullah ile Soçi'de düzenlediği basın toplantısında TSK'nın Suriye sınırında düşürdüğü uçağın ilgili açıklama yaptı. Putin, "Sırtımızdan bıçaklandık. Uçaklarımız ve pilotlarımız Türkiye'yi asla tehdit etmedi. Uçağıımız vurulduğunda sınırdan 4 kilometre uzaktaydı. Olayın Türk-Rus ilişkilerinde ciddi sorunlar olur" açıklamasında bulundu.

RUSYA: 1 PİLOT, 1 ASKERİMİZ ÖLDÜ

Rusya, Türkiye'nin vurduğu uçaktaki pilotlardan birinin ve kurtarma çalışması sırasında bir başka askerin öldüğünü açıkladı. Rusya Genelkurmay başkanlığından yapılan açıklamada, uçağın düşürülmesinin ardından Türkiye'yle tüm askeri temasların askıya alındığı duyuruldu. Açıklamada, bir Türk yetkilinin iki pilotun da hayatta olduğuna dair iddiasının aksine, uçak vurulduktan sonra paraşütle atlayarak kurtulan iki pilotun birinin öldürüldüğü belirtildi. Pilotları arama çalışmalarına katılan helikopterin de vurulduğunu doğrulayan Rus genelkurmayı, bir askerlerinin de arama kurtarma çalışmaları sırasında öldüğünü açıkladı.

DEFALARCA İKAZ ETTİK

Günlerdir Esed yönetimiyle birlikte Bayırucak Türkmenleri'ne karşı kara ve hava operasyonları düzenleyerek büyük tepki çeken Rusya'ya ait bir savaş uçağı dün hava sahamızı ihlal edince Türk jetleri tarafından düşürüldü. İhlalin Su24 tipi iki uçakla gerçekleştirildiği, uyanlara kulak asmayan uçaklardan birinin İncirlik'ten kalkan F16'lar tarafından vurulduğu ifade edilirken, Türkiye'nin daha önce Rusya ile hava sahası ihlalleri ile ilgili 5 görüşme gerçekleştirdiği belirtildi.

İKAZLARA KULAK TIKADILAR

Geçtiğimiz aylarda defalarca Türk hava sahasını ihlal eden Rus uçaklarıyla ilgili Rusya yönetimi uyarılmış, Türkiye'nin hava sahasını tam bir kararlılıkla savunacağı, çevre ülkelere karşı yürürlüğe soktuğu angajman kurallarıyla ilgili kalacağı hatırlatılmıştı. Rusya ise sınır ihlallerini önce kabul etmemiş, ardından iklim koşullarıyla gerekçelendirmişti. Türkiye dün Rusya'ya sınır güvenliği hususundan ne kadar ciddi olduğunu ortaya koyan sert bir mesaj verdi. Suriye'nin Lazkiye kentinden kalkıp angajman kurallarıyla hiçe sayan Rusya Federasyonuna ait SU 24 tipi bir savaş uçağı Hatay sınır hattında Türk F16'ları tarafından vuruldu. Hasar alan uçak sınırdan Suriye tarafına düştü.

Görsel 4.13 Haber 3, İhlal ettiler düşürdük

Kaynak: <https://www.yeniakit.com.tr/haber/ihlal-ettiler-dusurduk-108868.html> , (Erişim tarihi: 12 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Türk jetlerinin sınır ihlali yaptığı belirtilen Su-24 tipi Rus uçağının düşürülmesi haberin konusunu oluşturmaktadır. Haberde uçağın 10 kez uyarıldığının ve uyarılara cevap vermeyen uçağın angajman kuralları çerçevesinde düşürüldüğünün bilgisi verilmiştir. Diğer yandan, Rusya tarafından yapılan açıklamada ise, Türkiye'nin vurduğu uçaktaki pilotlardan birinin ve kurtarma çalışması sırasında bir askerin de öldüğü anlatılmıştır.

-Haberin söylem analizi: Haberin başlığı ele alındığında, küçük harflerle yazıldığı ve eylem cümlesi şeklinde oluşturulduğu görülmektedir. Ayrıca kısa bir başlık olduğu ve haberin konusunu yansıtmadığı söylenebilir. Haberin konusu başlıktan sonraki kısımda, yani haber girişinde aktarılmıştır.

Haberin mikro yapı incelemesine göre sentaktik açıdan incelendiğinde, etken ve edilgen yapılı fiillerin bir arada kullanıldığı, doğrudan ve dolaylı anlatımlara bolca yer verildiği görülmektedir.

Haberin makro yapı incelemesine göre ise, olayın ardaan bilgisine ve olay kişilerinin konuşmalarına geniş ölçüde yer verildiği belirlenmiştir. Haberin tematik yapı incelemesi yapıldığında, 6 ara başlıktan oluştuğu ve genel olarak konuyu geniş açılardan ele almış olduğu söylenebilir. Özellikle ikinci parafta sayısal verilerin kullanıldığı, yani sayı oyunu olduğu, tespit edilmiştir. Haber fotoğrafında uçağın düşürülme anı gösterilmiştir.

Başlıkta 'İhlal ettiler düşürdük' diyerek 'onlar ihlal etti' ve 'biz düşürdük' iması yapılarak biz ve öteki vurgusunun ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Buna göre, van Dijk'ın karşıtlık taktiğinin uygulandığı görülmektedir. Ayrıca 'vurduk' diyerek savaş söylemi desteklenmiştir. Ara başlıkta yine '10 kez ikaz ettik' derken yine eylemin desteklenmiş olduğu görülür.

Diğer yandan, Yeni Akit gazetesinin haber sitesindeki Rus savaş uçağının düşürülmesi ile ilgili haberlerin ortak özelliği; gazetenin kendi düşüncesine uyumlu açıklamalarla içeriği desteklemesi olduğu söylenebilir. Söylemi oluşturmakta başvuru yöntemlerinden biri de konuşturulacak kişilerin dikkatli bir şekilde seçilmesidir. Yeni Akit haber sitesinde iktidar ve çevresindeki haber kaynakları sürekli olarak konuşturulmakta, bu şekilde de bu kişilerin güvenilir kaynaklar olarak görülmesini sağlamayı amaçlamaktadır (İnce ve Koçak, 2018: 1987).

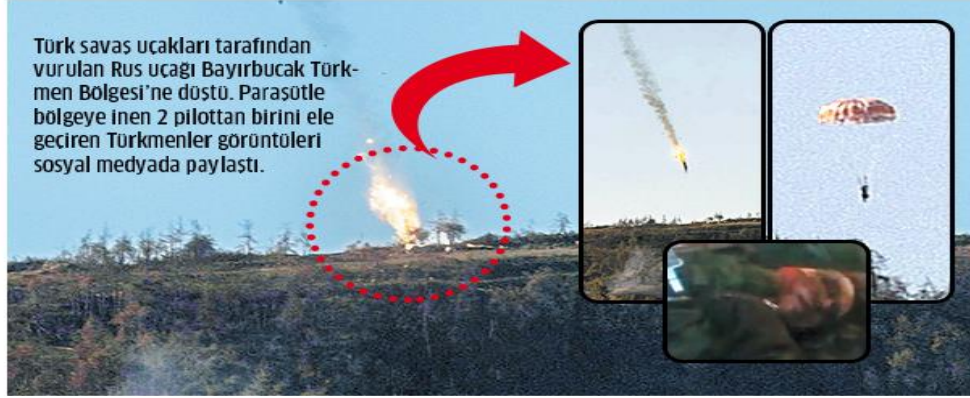
Bir sonraki ara başlıkta kullanılan 'Rusya'dan komik savunma' ifadesi kullanılarak, Rusya'nın savunması değersizleştirilmiştir. Son olarak, son ara başlıkta kullanılan 'İkazlara kulak tıkadılar' ifadesiyle retorik olarak metafora başvurulduğu tespit edilmiştir.

Haber 4: 10 defa uyardık... Vurduk! (www.star.com.tr)

Tarih: 25 Kasım 2015

10 defa uyardık... Vurduk!

Türkiye, Rus jetlerinin Suriye sınırındaki üçüncü ihlalini cezasız bırakmadı.

Türk Hava Sahası'nı birkaç kez ihlal eden SU 24 tipi Rus savaş uçağı angajman kuralları çerçevesinde düşürüldü. Genelkurmay açıklaması'nda "Saat 09.20 civarında Hatay Yayladağı bölgesinde Türk Hava Sahası'nı ihlal eden milliyeti bilinmeyen bir uçak 5 dakika içerisinde 10 kez ikaz edilmesine rağmen Türk Hava Sahası'nı ihlal etmiştir. Söz konusu uçağa angajman kuralları çerçevesinde saat 09.24'te devriye görevinde bulunan iki F-16 uçağımız tarafından müdahalede bulunulmuştur" denildi. Kremlin'den gelen ilk açıklamada, "Biz uçağın Suriye hava sahasında olduğunu kesin olarak biliyoruz, yorum için resmin tamamını görmeliyiz" denildi. Uçak, Türkmen Bölgesi'nde bulunan Yayladağı'ndaki Yamadı Köyü'ne düşerken, uçağı terk eden pilotlar paraşütlerle aynı bölgeye indi.

PILOT BİLMECESİ

Rus helikopterleri, alçak uçuş yaparak pilotları aradı. Türkmenler Rus pilotlardan birini ele geçirdiğini açıklarken, Ankara'daki güvenlik birimleri pilotların ikisinin de sağ ve muhaliflerin elinde olduğunu, pilotların sağ olarak Türkiye'ye teslim edilmesi için muhaliflerle temas kurulduğunu bildirdi. İHA ise Rus Genelkurmay Başkanlığı'na dayandırdığı haberinde pilotlardan birinin karadan açılan ateş sonucu öldürüldüğünü duyurdu. Düşen uçağın parçalarının savrulduğu Yayladağı'nın Dutlubahçe Köyü'nde iki Türk köylü yaralandı.

İHLAL ETMEDİK

Rusya hem Savunma Bakanı, hem de Putin'in ağzından Türk Hava Sahası'nı ihlal etmediklerini savundu ve uçağın Suriye hava sahasında olduğunu iddia etti. Türk Genelkurmay Başkanlığı ise iz haritasını yayınlarak uçağın 3 defa Türk Hava Sahası'nı ihlal ettiğini belgeledi. Rusya Savunma Bakanlığı, olayı dostane olmayan bir tutum olarak niteledi. ABD Savunma Bakanlığı ise Rus uçağının 10 kez uyarıldığını doğruladı. Koalisyon Sözcüsü Warren "Konuşmaları pilotlarımız da duydu" dedi.

BÖYLE UYARILDI

Türk F-16'larının SU 24 tipi Rus savaş uçağını düşürmeden önce uyardığı anların kayıtları ortaya çıktı. İşte o konuşma: "Türk Hava Kuvvetleri konuşuyor. Türk Hava Sahası'na yaklaşıyorsunuz. Rotanızı acilen güneye değiştirin."

YOGUN TRAFİK

“Durumu yakından takip ediyoruz” diyen NATO acil toplandı. BM Genel Sekreteri Ban Ki-mun ve BM Güvenlik Konseyi mektupla bilgilendirildi. Dışişleri Bakanlığı ABD, Rusya, Fransa, Çin ve İngiltere temsilcilerini bilgilendirdi. Başbakan Davutoğlu, İngiltere Başbakanı David Cameron ve Almanya Başbakanı Angela Merkel ile telefonda görüştü.

Pilotları arayan helikopter düşürüldü

Paraşütle atlayan pilotları aramaya giden Rus helikopteri de Suriyeli muhalifler tarafından havada ‘TOW’ füzesiyle vuruldu, bir Rus askeri öldü.

Lavrov ziyaretini iptal etti

Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov Türkiye ziyaretini iptal etti. Lavrov, Soçi’de yaptığı açıklamada Türkiye’deki terör tehdidinin Mısır’dan daha az olmadığını ileri sürerek Rus vatandaşlarına Türkiye’yi ziyaret etmemelerini tavsiye etti. Diplomatik kaynakların daha önce yaptığı açıklamalar kafa karıştırmıştı. Rusya’nın Ankara Büyükelçiliği ise ziyaret hazırlıklarının sürdüğünü belirtmişti

Rusya askeri ilişkileri askıya aldı

Rusya Savunma Bakanlığı Türkiye’nin Rus savaş uçağını düşürmesini dostane olmayan bir tutum olarak gördüğünü belirterek, benzer olaylarda verilecek karşılık konusunda bir paket üzerinde çalıştıklarını bildirdi. Açıklamada, Türk askeri ataşesine resmi protesto notası verildiği ve askeri ilişkilerin askıya alındığı ifade edildi. Savunma Bakanlığı’ndan da Rus savaş gemilerinin Lazkiye’nin batısında konuşlandırılacağı bilgisi verildi.

Görsel 4.14 Haber 4, 10 defa uyardık... Vurduk!

Kaynak: <https://www.star.com.tr/guncel/rus-cizgiyi-asti-vurduk-haber-1071907/> , (Erişim tarihi: 12 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberde Türk Hava Sahası'nı birkaç kez ihlal ettiği söylenen SU 24 tipi Rus savaş uçağının angajman kuralları kapsamında düşürülmesi anlatılmaktadır. Haberde verilen bilgiler, Genelkurmay'ın açıklamalarıyla detaylandırılmıştır. Ayrıca pilotların ikisinin de sağ olup olmadığı, Rus uçağının Türk Hava Sahası'nı ihlal edip etmediği ile ilgili belirsizliklerin olduğu da açıklanmaktadır. Bunun dışında, Türk F-16'larının SU 24 tipi Rus savaş uçağını düşürmeden önce nasıl uyardığı, Rusya Dışişleri Sergey Lavrov'un yaşanan olay üzerine Türkiye ziyaretini iptal ettiği ve Rusya'nın Türkiye ile olan askeri ilişkilerini askıya aldığı da belirtilmiştir.

-Haberin söylem analizi: Haber başlığına ilk bakıldığında, üç noktanın, ünlem işaretinin ve de bir rakamın kullanılmış olduğu dikkat çekmektedir. Üç noktanın kullanılmasıyla, cümlelerin devamının okuyucu tarafından tamamlanması ya da devamının söylenmesine gerek olmadığı anlamı verilmiştir. Ünlem işareti, başlığa şaşkınlık ve ilgi çekicilik anlamlarını katmıştır. Başlıkta rakamın kullanılmış olmasıyla ise, verilen bilgiye kesinlik ve inanılabilirlik kazandırmak amaçlanmıştır.

Haber girişinde, tek bir cümleyle Türkiye'nin Rus jetlerinin Suriye sınırındaki ihlalini haber sitesinin kendi söylemiyle cezasız bırakmadığı anlatılmaktadır ve bu bilgi, haber girişi için yetersiz kalmaktadır. Bunun dışında, haber fotoğrafı tematik olarak incelendiğinde, haber girişi bilgilerinin devam ettirilmiş olduğu, Rus uçağının nasıl düşürüldüğü, pilotların paraşütle atlayışının görüntüsü görülmektedir.

Haberin makro yapı incelemesine göre, Genelkurmay'ın açıklamaları, kayıttan çıkan konuşmalar, Koalisyon sözcüsü Waren'in bilgileri doğrulaması, NATO'nun olayı takip ettiği, Rusya Dışişleri Sergey Lavrov'un Türkiye ziyaretini iptal etmiş olduğu ve de Rusya Savunma Bakanlığı'nın açıklamaları dolaylı ve doğrudan alıntı yapılarak verilmiş olduğu görülmektedir. Haber metninde verilen bilgilerin, böylece birçok kaynaktan doğrulanmış olduğu söylenebilir. Burada amaç, haberde inandırıcılığı ve güvenilirliği artırmaktır.

Haberin mikro yapı incelemesine göre ise, sentaktik açıdan etken ve edilgen yapı fiillerin bir arada kullanılmış olduğu görülmektedir. Ayrıca retorik incelemeye göre de, bilgilere kesinlik ve inandırıcılık katmak için sayısal değerlere yer verildiği, sayı oyunu yapıldığı belirlenmiştir.

Başlıkta 'uyardık, vurduk' söylemleriyle yapılan eylem sahiplenilmiş ve onaylanmış olduğu görülmektedir. Ayrıca bu şekilde fiil yapıları kullanılarak bir ötekileştirme de yapılmıştır.

Diğer taraftan, haber girişinde ‘ihlalinin cezasız bırakmadı’ diyerek yapılan eylem bir kez daha onaylanmış ve bu şekilde nefret unsuru içeren bir cümle kullanılmıştır. Yine bu cümle ile düşmanlık ve savaş söylem yapıları yeniden üretilmiş ve dolaşıma sokulmuştur.

Haber 5: Gazetelerde tansiyon düştü (www.evrensel.net)

Tarih: 26 Kasım 2015

Gazetelerde tansiyon düştü

Gazetelerin dünkü savaş sesleri bugün uzlaşma çağrılarına dönüştü. Türkiye'nin Rus savaş uçağını düşürmesinden sonra dün 'Uyardık, Vurduk, Günah Bizden Gitti, Sabrın Sınırı' gibi manşetler kullanan gazeteler bugün 'barış' çağrılarını yaptı.

ANASAYFA MEDYA

T1 T1

Türkiye'nin Rus savaş uçağını düşürmesi sonrasında "Vurduk, Düşürdük, Günah Bizden Gitti" manşetleriyle çıkan gazeteler bugün tansiyon düşürdü.

Dün "Rus Çizgiyi Aştı Vurduk" manşetiyle çıkan Star gazetesi bugün "Gerilim Ayarı" manşetini kullandı. Gazete "Hava sahamıza girince vurduğumuz Rus uçağı, Ankara ile Moskova'yı savaşın eşine getirdi. Yükselen tansiyon, dün iki taraftan yapılan sağduyulu açıklamalarla düşürüldü" diye yazdı. Gazete Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Tavrımız barıştan yana", Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun "İlişkilerimiz bozulmaz" ve Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un "Savaş açacak değiliz" sözlerini spot başlıkları olarak kullandı.

Bugün "İlk Temas Paris'te" başlığını sürmanşetinde kullanan Yeni Şafak gazetesiye dün manşetten "Uyardık, Vurduk" demişti. Gazete haberinde Cumhurbaşkanı Erdoğan'la Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in pazartesi günü görüşeceğini yazdı. Gazete ayrıca Erdoğan'ın "Gerilim istemiyoruz" sözlerine de yer verdi.

"Cumhurbaşkanından Moskova'ya net mesaj. Ne Tırmandırırız Ne de Göz Yumarız" manşetiyle çıkan Sabah gazetesi dün "Tam 10 Kez Uyardık, Günah Bizden Gitti" diyerek, savaş ısrarını sürdürmüştü.

Görsel 4.15 Haber 5, Gazetelerde tansiyon düştü

Kaynak: <https://www.evrensel.net/haber/266038/gazetelerde-tansiyon-dustu>, (Erişim tarihi: 12 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Gazetelerin önceki günlerdeki savaş söylemlerinin yerini, uzlaşma çağlarına bırakması haberin konusunu oluşturmaktadır. Önceki günlerde savaşın eşğine geldiğini yazan gazetelerin, şimdi barış söylemleri yapması anlatılmaktadır. Haberde bazı gazetelerin (Star, Yeni Şafak, Sabah) haberle ilgili başlıkları da dile getirilmiştir.

-Haberin söylem analizi: Haberin başlığına bakıldığında, ilgi çekici hale getirmek için kırmızı tonda yazılmış olduğu görülmektedir. Haberde metafor kullanımı, bilinmeyen bir şeyin farklı yolla açıklayarak, kolay bir şekilde anlaşılmasını sağlayan söylem şeklidir. Bu haber başlığı bu açıdan incelendiğinde, ‘Gazetelerde tansiyon düştü’ diyerek bir metafor kullanımı yapıldığı söylenebilir. Gazetelerin savaş söylemlerinin yerini barış söylemlerine çevirmesi bu şekilde anlatılmaya çalışılmıştır. Ancak haber başlığına bakıldığında, haberin konusu çıkarılamamaktadır. Asıl olayın bilgisi haber girişinde verilmektedir.

Haber fotoğrafı tematik olarak incelendiğinde, Bugün, Sabah, Star gibi gazetelerin manşetlerinin verildiği ve gazete isimlerinin açık bir şekilde gösterildiği görülmüştür. Böylece birçok gazete manşeti gösterilerek, herhangi bir taraf tutulmadığı imajı verilmeye çalışıldığı söylenebilir. Bunun dışında sentaktik açıdan ‘düşürdü, kullandı, yer verdi’ gibi etken yapıları fiillerin kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Haberde sadece gazetelerin bir önceki günkü manşetleri ve şimdiki söylemleri verilmiştir ve bunun dışında bir ardaan bilgisi ya da haberi doğrulamak için bir kişinin görüşüne yer verilmemiştir. Bu açıdan bakıldığında, haberin kısa ve eksik bilgiler içermiş olduğu söylenebilir.

Bunun dışında, haberde retorik açıdan paralel yapılar kullanılmıştır. Bazı haberlerde bir çeşit yapının eşit olduğunu vurgulamak ya da bir takım farklı boyutları ortaya koymak için paralel yapılar kullanılmaktadır. Bu şekilde haber içerisinde bir ritim de yakalanmış olur (Sabahçı, 2018a: 37). Bu açıdan bakıldığında, haber metninde ‘dünkü savaş sesleri bugün uzlaşma çağrılarına dönüştü’ gibi paralel yapıya örnek oluşturacak cümle yapıları kullanılmıştır. Buna göre, van Dijk’ın deyiimiyle haberlerde oluşturulan karşıtlık ilkesinin bu haberde de oluşturulduğu görülmektedir.

Metnin, başka gazetelerin ürettiği savaş söylemlerini göstererek, yeniden paylaşım girmesini sağladığı görülmektedir. Diğer yandan, farklı haber başlıkları ve manşetleri gösterilerek gazetelerin birbirine karşı kışkırtılması söz konusudur.

4.4.2.1.4. Spor Olaylarıyla İlgili Haberler ve Söylem Analizleri

‘İstanbul’da basketbol maçında Sırp bir taraftarın öldürülmesi’ konusu medyada çokça nefret söylemi ürettiği için spor olaylarıyla ilgili örneklem olarak belirlenmiştir.

Haber 1: Sırlar yine rahat durmadı (www.fotomac.com.tr)

Tarih: 24 Ekim 2014

Sırlar yine rahat durmadı

Kartal'ın dün Partizan ile deplasmanda oynadığı karşılaşma için sıkı güvenlik önlemleri alan Sırp polisi, olayları güçlükle yatıştırdı. Sırp polisi, Türk taraftarların olay çıkarmaması için azami özen gösterirken; Partizan taraftarlarını ise sadece uyarmakla yetindi. Maç öncesinde 5 Türk taraftar gözaltına alınırken, Belgrad Büyükelçiliği devreye girdi. 1000 kadar **Beşiktaş** taraftarı polis eskortu ile sahaya gelirken, Sırp taraftarların arasına oturtulan Türk gazeteciler de taraftarlar gibi didik didik arandı.

24.10.2014

Görsel 4.16 Haber 1, Sırlar yine rahat durmadı

Kaynak: <https://www.fotomac.com.tr/besiktas/2014/10/24/sirlar-yine-rahata-durmadi>, (Erişim tarihi: 13 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberde, Beşiktaş ve Partizan basketbol takımının oynadığı karşılaşma için Sırp polisi tarafından sıkı güvenlik önlemleri alındığını ve çıkan olayların güçlükle yatıştırıldığı anlatılmaktadır. Sırp polisinin Türk taraftarlarının olay çıkarmaması için azami özen gösterdiğini, ancak Partizan taraftarları ise, sadece uyarmakla yetindiği de açıklanmıştır. Ayrıca maç öncesinde 5 Türk taraftar gözaltına alınmış ve Sırp taraftarların arasına oturtulan Türk gazeteciler de taraftarların arandığı gibi didik didik aranmış olduğu bilgisi de haberde yer almaktadır.

-Haberin söylem analizi: Fotomaç gazetesi haber sitesindeki bu haberin başlığına bakıldığında; kırmızı tonda yazılmış olduğu görülmektedir. Haber başlığı genellikle siyah yazılır, ancak daha fazla ilgi çekmek için kırmızı ya da mavi gibi farklı renkler de kullanılabilir. Bu başlıkta da ilgi çekmek ve uyarı vermek için kırmızı ton kullanılmıştır.

Bazı haberlerde, neredeyse bütün bağlamlarda konuşmacılar ‘belirsiz’, yani iyi tanımlanmamış, göstergeleri olmayan veya belirsiz gruplara gönderme yapan ifadeler kullanılabilir. Belirsiz niteleyiciler (az çok), zarflar (çok), adlar (şey), ve sıfatlar (düşük, yüksek) diğer ifadeler arasında bu çeşit bir söylemde tipik özelliklerdir (van Dijk, 2003: 106).

Haberde bir giriş paragrafı bulunmamaktadır ve bir paragraftan oluşan kısa bir haberdır. Bu nedenle olayın konusunu tam olarak yansıtmadığı, bir belirsizliğin söz konusu olduğu söylenebilir. Makro açıdan incelendiğinde, arda alan bilgisine ve olay taraflarının konuşmalarına değinilmediği görülmektedir. Haber fotoğrafına bakıldığında ise, taraftarları izleyen güvenlik güçleri dikkat çekmektedir ve haber tematik olarak incelendiğinde, Türk taraftarlarının daha fazla arandığını anlatmaktadır. Yani fotoğraf ile haber metni, verilmek istenen mesaj bakımından örtüşmektedir.

Haberin sentaktik yapı incelemesine göre, genel olarak etken ve edilgen yapıli fiillerin kullanıldığı görülmektedir. Haber girişinde ‘İstanbul’da bir Sırp taraftarın kalbinden bıçaklanarak ölmesi’ derken failin gizlendiği görülmektedir.

Haberin başlığına bakıldığında, ‘Sırlar yine rahat durmadı’ diyerek ‘yine’ kelimesiyle eyleme vurgu yapıldığı görülmektedir. Ayrıca bu olay tüm Sırlara mal edilerek düşmanlık/savaş söylem yapısının kullanıldığı söylenebilir.

Bunun dışında, ‘Sırp polisi, Türk taraftarların olay çıkarmaması için azami özen gösterirken, Partizan taraftarlarını ise, sadece uyarmakla yetindi’ cümlesiyle karşıtlık ifadesi verilmiştir.

Futbolda, bölgesel ve yerel karşılaşmalar üretilip yaşatılırken, özellikle uluslararası karşılaşmalarda biz ve öteki unsuru, net bir şekilde yeniden dolaşıma sokulmaktadır. Bu karşılaşmalar milletin temsili şeklinde yeniden üretildiği, daha da kuvvetlendirildiği ve 90

dakikayla sınırlı da olsa, milli bir bütünleşme hissinin temsili şeklinde oluşturulan bir ortamın hayata geçirilmesine katkı sağlarlar (Talimciler, 2012: 260). Bu haberde de haber başlığında ve metninde olay bütün Sırplar üzerinden verilerek onlara karşı olumsuz bir izlenim yaratılmaya çalışılmıştır ve bu tür söylemler yeniden üretilerek paylaşımda bulunulmuştur.

Haber 2: Sırplar, Türk Kanı Dökmeye Kararlı (www.haberler.com)

Tarih: 24 Kasım 2014

Sırplar, Türk Kanı Dökmeye Kararlı

Sırp taraftarın ölümüyle sonuçlanan olaylar sonrası, Sırp tarafı gerginliği büyütme ve kan davasına dönüştürme amacıyla.

24 Kasım 2014 Pazartesi 07:59

Galatasaray Liv Hospital ile Kızılyıldız arasında önceki akşam İstanbul'da oynanan THY Avrupa Ligi maçı öncesi çıkan olayda, Sırbistan uyruklu Marko İvkoviç'in bıçaklanarak öldürülmesine Sırbistan'da tepkiler sürüyor.

SIRPLAR, TÜRK KANI DÖKMEYE KARARLI

Yıllardır Kızılyıldız, Olimpiakos ve Spartak Moskova taraftarları arasında bir birlik var. 'Ortodoks Kardeşler' altında örgütlenen taraftarlar, Türk kanı dökmeye kararlı. Cumartesi günü Sırbistan'da açılan 'İlk Türk kanını kim dökcek' pankartının ardından, Atina'daki Olympiakos-PAOK maçında da ev sahibi taraftarlar 'En iyi Türk ölü Türk'tür' pankartı açtı.

Görsel 4.17 Haber 2, Sırplar, Türk Kanı Dökmeye Kararlı

Kaynak: <https://www.haberler.com/sirplar-turk-kani-dokmeye-kararli-6714432-haberi/>, (Erişim tarihi: 13 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberde, Galatasaray Liv Hospital ile Kızılyıldız arasında İstanbul'da oynanan THY Avrupa Ligi maçı öncesinde çıkan olayda, Sırbistan uyruklu Marko İvkoviç adlı bir kişinin bıçaklanarak öldürülmesi üzerine Sırbistan'da çıkan tepkilerin sürdüğü anlatılmaktadır. Ayrıca 'Ortodoks Kardeşler' adı altında örgütlenen taraftarların Türk kanı dökmeye kararlı olduklarının vurgusu da yapılmıştır.

-Haberin söylem analizi: Haberin başlığına bakıldığında, başlığın siyah ve kalın bir şekilde yazıldığı görülmektedir. Başlığın tematik incelemesine göre, haberin konusu tam olarak çıkarılmamaktadır. Olay, sanki bir futbol karşılaşması değil de savaş ortamı gibi bir izlenim yaratılmıştır. Bunun dışında, başlık retorik açıdan incelendiğinde, 'Sırlar Türk Kanı Dökmeye Kararlı' derken metonomi yapılarak, bir savaş başlatma eylemi kastedilmiştir.

Haberin ara başlığı, yine ana başlıkla aynıdır ve bu sefer büyük harflerle yazılmıştır. Sentaktik yapı incelemesine göre, haber metnindeki fiiller genel olarak etken yapıları fiillerden oluştuğu görülmektedir. Haberin tematik incelemesine göre, iki kısa paragraftan oluştuğu ve haberin konusunu tam olarak yansıtmadığı, olayın anlaşılması açısından gerekli bilgilerin yeterince verilmediği, yani belirsizlik olduğu söylenebilir.

Makro inlemesine göre ise, ilk paragrafta olay öncesinde yaşanan gelişmelere yer verildiği, ancak doğrudan ya da dolaylı anlatımlara başvurulmadığı görülmektedir.

Spor haberinde nefret ve ayrımcı söylemler genellikle, taraf oluşturmaya, gruplar arasında ayrımcılık oluşturulmasına veya ötekileştirmeye yönelik söylemler olmaktadır. Bu söylemler internet ortamında hızlı bir şekilde paylaşıma sokularak toplumda nefret ve ayrımcı söylemlerin yayılmasına neden olmaktadır (Sabahçı, 2018b: 191). Bu haberin başlığında kullanılan 'Sırlar, Türk kanı dökmeye kararlı' ifadesinde, bir taraf oluşturma ve düşmanlık savaş söylemi üretme çabası olduğu söylenebilir. Yine Sırp taraftarlarının eylemlerini bütün Sırlara mal edilerek ayrıca bir savaş söylemi yapılmıştır. Bunun dışında, haber girişinde 'Sırp taraftarının ölümüyle sonuçlanan olaylar sonrası' derken failin gizlendiği söylenebilir.

Diğer taraftan, başlıkta kullanılan ifade, ara başlıkta ve haber metninde de aynen kullanılarak okuyucunun ilgisi çekilmeye çalışılmış ve böylelikle Sırlara karşı olumsuz duyguların körüklenmesi, olumsuz ötekini sunma amaçlanmıştır. Ayrıca bu tür söylemlerle Sırların bu olayı kan davasına dönüştürecekleri izlenimi de verilmeye çalışıldığı söylenebilir.

Haber 3: Sırlar yeni savaş peşinde (www.yeniakit.com.tr)

Tarih: 01 Aralık 2014

Sırlar yeni savaş peşinde

Balkanlar'da her geçen gün Sırp milliyetçiliği artıyor. Geçtiğimiz günlerde oynanan Sırbistan-Arnavutluk maçında çıkan olaylar, artan tansiyonun göstergesiydi. Maçın ardından Belgrad'da işyerleri ateşe verilirken, Karadağ'da da Arnavutluk Büyükelçiliği'ne saldırı düzenlendi. Daha önce Boşnaklara karşı soykırım yapan Sırların, yeni bir savaşa neden olmasından endişe ediliyor.

01 Aralık 2014 Pazartesi 07:51

Yazı boyutu: A A

İBRAHİM AÇAR / ANKARA - Balkanlar'da her geçen gün Sırp milliyetçiliği artıyor. Geçtiğimiz günlerde oynanan Sırbistan-Arnavutluk maçında çıkan olaylar, artan tansiyonun göstergesiydi. Maçın ardından Belgrad'da işyerleri ateşe verilirken, Karadağ'da da Arnavutluk Büyükelçiliği'ne saldırı düzenlendi. Daha önce Boşnaklara karşı soykırım yapan Sırların, yeni bir savaşa neden olmasından endişe ediliyor. Akit'e konuyla ilgili açıklamalarda bulunan AK Parti İzmir Milletvekili ve Balkanlar Onursal Başkanı Rifat Sait, "Balkanlar uyuyan Sırp Milliyetçiliği tekrar hortlamak üzere. Bunlar zamanında 8 binin üzerinde Boşnak kardeşimizi şehit etti. Boşnaklar tam toparlanıp kendine geldiğinde masaya oturdular" dedi. **BOŞNAKLAR SİLAHLANIYOR**

Balkanlar uyuyan Sırp Milliyetçiliğinin tekrar hortlamak üzere olduğunu belirten Balkanlar Onursal Başkanı Rifat Sait, "Hepimizin bildiği gibi Gavrilo Princip isimli bir Sırp milliyetçisinin Arşidük Franz Ferdinand'ı öldürmesi I. Dünya Savaşı'nı başlatan kıvılcım olmuştu. Yine tarihe bir soykırım olarak geçen Srebrenitsa'da Sırlar tarafından 8.372 Boşnak şehit edilmiştir. Yani şu an oradaki tablo o kadar acı ki, Boşnak kardeşlerimiz bir Sırp saldırısı olur diye, avcılık derneği kurmuşlar ve kendi çaplarında av tüfeği gibi silahlar toplayıp kendilerini bir saldırıya karşı korumak istiyorlar. Sırlar sadece Bosna'da değil, Kosova'da da zalimlikler yaptı ama; ABD ve Türkiye'nin zamanında müdahalesi ile geri çekilmek zorunda kaldılar. Geçtiğimiz günlerde Arnavutluk ile oynanan maçta hatalı olan taraf Arnavutluk gibi gösterilmeye çalışılıyor ama maçın 62. dakikasına kadar Sırlar tarafından yapılan kötü ve tahrik edici bir tezahürat var" ifadelerini kullandı.

Görsel 4.18 Haber 3, Sırlar yeni savaş peşinde

Kaynak: <https://www.yeniakit.com.tr/haber/sirlar-yeni-savas-pesinde-38268.html> , (Erişim tarihi: 13 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Balkanlar'da Sırp milliyetçiliğinin artması ve Sırbistan-Arnavutluk maçında çıkan olaylar haberin konusunu oluşturmaktadır. Ayrıca daha önce Boşnaklara karşı soykırım yaptığı söylenen Sırpların, yeni bir savaşa neden olmasından endişe edildiği de anlatılmaktadır.

-Haberin söylem analizi: Haberin başlığının tematik incelemesine göre; yeni bir savaşın başlamak üzere olduğu ve haberle de bu olay desteklendiği anlaşılmaktadır. Haberin başlığı, ilk bakışta, futbolla ilgili değil de, bir savaş ortamı anlatılacak gibi oluşturulmuştur. Haberin anlaşılması için gerekli bilgiler haber girişinde verilmiştir.

Haberin mikro incelemesinden sentaktik incelemeye göre, genel olarak etken yapıli fiillerin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca haberin başlığında ve metninde 'Sırp lar yeni savaş peşinde' derken 'yeni bir savaş başlatmak istiyorlar' gibi bir anlam verilmeye çalışılmıştır ve abartma da yapıldığı söylenebilir.

Abartılar anlamın niteliklerini artırmayı sağlayan anlamsal söz oyunlarıdır. Bu sebeple olumlu kendini sunma ve olumsuz ötekini sunmanın genel sistemi içinde, ötekilerin sözde kötü eylemleri veya özellikleri abartılı biçimde ifade edilebilir (van Dijk, 2003: 93).

Haberin makro yapı incelemesi açısından bakıldığında, Ak Parti İzmir Millet Vekili ve Balkanlar Onursal Başkanı Rifat Sait'in konuşmalarına, doğrudan anlatımla yer verildiği görülmektedir. Haber fotoğrafı olarak da yine söz konusu kişinin fotoğrafı kullanılmıştır. Ayrıca haberde Sırp ların daha önce yaptığı Boşnaklar katliamı ve milliyetçi olma durumlarını sürdürmeleri anlatılarak haberin ardalan bilgisi de verilmeye çalışılmıştır.

Haberin başlığında ve metninde 'Sırp lar yeni savaş peşinde' diyerek olay, tüm Sırp lara mal edilmiş ve bir düşmanlık/savaş söylem yapısı kurulmaya çalışılmıştır.

Son olarak, hem haber başlığında hem de metnin tamamında Sırp milliyetçiliği üzerinde durularak okuyucuda endişe yaratılmaya çalışıldığı söylenebilir.

Haber 4: Sırplar kan istiyor (www.takvim.com.tr)

Tarih: 24 Kasım 2014

Sırplar kan istiyor

İstanbul'da bir Sırp taraftarın kalbinden bıçaklanarak ölmesi, Sırplar'ı hınçla doldurdu. Holiganlar, 'İlk Türk kanını kim dökecek?' yazılı pankart açıp kin kustu...

Sırp taraftarlar, Galatasaray Liv Hospital ile Kızılyıldız basketbol takımlarının maçı öncesi çıkan kavgada hayatını kaybeden 25 yaşındaki Marko İvkoviç'in ölümüne tepkide gecikmedi. Adeta bilenen Sırp taraftarlar, olayı adeta kan davası haline getirdi. Abdi İpekçi Spor Salonu önünde geçen hafta meydana gelen taraftar grupları arasındaki kavgada Marko adlı genç kalbine ve akciğerine aldığı bıçak darbeleri sonucu hayata gözlerini yummuştu. Yaşanan kriz atlatılmış gibi görünse de, Sırp holiganların bu olaya bileylendiği anlaşıldı. Öyle ki, Sırbistan Süper Lig ekiplerinden Vojvodina'nın, Kızılyıldız takımıyla yaptığı maçta olay bir pankart açıldı.

"KİM ELİNİ DAHA ÇABUK TUTACAK..."

Sırp taraftarlar, açtığı pankartta "Kim elini daha çabuk tutacak, ilk Türk kanını kim akıtacak?" ifadelerine yer verdi. Öte yandan Vozdovac'ın, ligde Müslümanlar'ın desteklediği tek ekip olan Novi Pazar'la karşılaşması artan gerilim nedeniyle ertelendi. Novi Pazar daha önce Sırp taraftarların ırkçı saldırısına maruz kalmıştı. 16 Nisan'da oynanan Krusevac maçında "Türkler'e ölüm" tezahüratları yapılmıştı. Maça ara verilmiş, polis ise Müslüman taraftarları dışarıya çıkarmıştı. Bu arada Galatasaray sutopu takımının çarşamba günü Sırbistan'da Partizan ile karşılaşacağı maç öncesinde de olay çıkabileceği belirtildi. Belgrad'a salı günü gidecek kafilenin yoğun güvenlik altında maça çıkacağı iddia edildi.

Görsel 4.19 Haber 4, Sırplar kan istiyor

Kaynak: <https://www.takvim.com.tr/guncel/2014/11/24/sirplar-kan-istiyor> , (Erişim tarihi: 13 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberde İstanbul'da bir Sırp taraftarın kalbinden bıçaklanarak ölmesi ve bu olay sonrasında Sırp'ların Türklere karşı kin tuttuğu belirtilmiş, 'İlk Türk kanını kim dökecek' yazılı pankart açması anlatılmaktadır. Haberde daha sonraki maçlarda olay çıkmaması için daha yoğun güvenlik önlemleri alınacağına bilgisi de verilmiştir.

-Haberin söylem analizi: 'Sırp'lar kan istiyor' başlıklı haberde ilk olarak başlık analizi yapıldığında; sentaktik açıdan etken yapılı bir fiil kullanılarak tam bir cümleden oluşan bir başlık kullanıldığı görülmektedir. Yine başlıktan haberin konusu anlaşılamamaktadır ancak haber girişinde detaylı bilgi verilmiştir. Haber girişi ise, mavi tonda yazılarak dikkat çekici hale getirilmiştir.

Haberin ara başlığında 'Kim elini daha çabuk tutacak' derken retorik açıdan bir karşılaştırma yapılmıştır. Makro incelemeye göre, haberin sonlarına doğru olayların oluşumundan önceki bilgilere değinildiği görülmüştür. Bunun dışında doğrudan ve dolaylı anlatımlar kullanılmamıştır, ancak tırnak içinde açılan pankartlarda yazılan sözlere yer verilmiştir.

'Sırp'lar kan istiyor' diyerek bütün Sırp'lar işaret edilmiş, genelleştirme ve savaş söylemi yapılmıştır. Başlığa olay, Sırp'lar tarafından kan davasına dönüştürülecekmiş gibi bir anlam vermeye çalışılmıştır.

Genelleştirme (Anlam usamlama): Tartışmalar genellikle, özgünleştirme, örneğin, örnekler vererek ve somut olaylar ya da eylemlerin genelleştirildiği ve olasılıkla soyutlandığı, dolayısıyla da iddianın bir yandan genişletildiği, bir yandan da genel uygulanabilir hale getirildiği genelleştirme içerir (van Dijk, 2003: 90).

Ayrıca metin içinde taraftarlar holiganlar olarak adlandırılıp 'kin kustu' diyerek öfke ve nefret söylemine vurgu yapılmıştır. Pankartta yazılan 'Kim elini daha çabuk tutacak' yazısı ara başlığa taşınarak da taraflar birbirine kışkırtılmıştır.

Bunun dışında, bu tür söylemler, haberlerde sıkça kullanılarak toplumda ayrımcılığa, ötekileştirme yapılmasına ve halka olumsuz duygular aşılanarak, onlar arasında bir taraf oluşturulmasına sebep olmaktadır. Özellikle bu tür haberler internet üzerinden daha hızlı paylaşıma sokulmaktadır ve de daha çok insana ulaşmaktadır. Böylece söz konusu söylemler yeniden ve yeniden üretilmektedir.

Haber 5: Sırplar Olayı Kan Davasına Dönüştürüyor! (www.spor.haberler.com)

Tarih: 24 Kasım 2014

Sırplar Olayı Kan Davasına Dönüştürüyor!

Sırp taraftarın ölümüyle sonuçlanan olaylar sonrası, Sırp tarafı gerginliği büyütme ve kan davasına dönüştürme amacıyla.

24 Kasım 2014 Pazartesi 08:58

Yıllardır Kızılyıldız, Olimpiakos ve Spartak Moskova taraftarları arasında bir birlik var. 'Ortodoks Kardeşler' altında örgütlenen taraftarlar, Türk kanı dökmeye kararlı. Cumartesi günü Sırbistan'da açılan 'İlk Türk kanını kim dökcek' pankartının ardından, Atina'daki Olimpiakos-PAOK maçında da evsahibi taraftarlar 'En iyi Türk ölü Türk'tür' pankartı açtı.

18 Aralık'a hazırlanıyorlar

Hatta Kızılyıldızlılar'ın isteği doğrultusunda Olimpiakos'lular ölen taraftar Ivkovic için saygı duruşunda bulunulmasını istedi. Ancak PAOK Kulübü bu karara karşı çıktı ve saygı duruşunda yapılmadı. PAOK menaceri Zournatzidis, "Bu acele alınacak bir karar değil. Olayın politik yönlerini de düşünmeliydik bu yüzden karara karşı çıktık" dedi. Öte yandan Olimpiakos ve Kızılyıldızlı taraftarların, 'Ortodoks Kardeşler' adı altında 18 Aralık'ta yine Abdi İpekçi'de oynanacak olan Galatasaray-Olympiakos maçına gelmek için organize olmaya başladı.

Görsel 4.20 Haber 5, Sırplar Olayı Kan Davasına Dönüştürüyor!

Kaynak: <https://www.haberler.com/sirplar-olayi-kan-davasina-donusturuyor-6714493-haberi/>, (Erişim tarihi: 13 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberde Sırp taraftarın ölümüyle sonuçlanan olaylar sonrası, Sırp tarafının gerginliği büyütme ve kan davasına dönüştürme çabasına girdiği anlatılmaktadır. Ayrıca haberde Kızılyıldız, Olimpakos ve Spartek Moskova taraftarlarının 'Ortodoks Kardeşler' ismiyle ortak bir yönde toplandıkları, Sırbistan ve Atina'da yapılan maçlarda Türklere karşı pankartlar açtıkları, Galatasaray-Olympakos maçına gelmek için organize

oldukları bilgileri yer almaktadır. Son olarak, Kızılyıldızlılar'ın isteği ile Olymplakos'luların ölen taraftar İvkoviç için saygı duruşunda bulunulmasını istediğinin, ancak PAOK Kulübü'nün bu karara karşı çıkmasının da bilgisi verilmiştir.

-Haberin söylem analizi: Haber başlığına bakıldığında, habere ilgi çekici ve şaşkınlık ifadesi katmak için ünlem işaretinin kullanıldığı görülmektedir. Haber başlığının tematik incelemesine göre, Sırların bir amacından bahsedilmiş olduğu söylenebilir, ancak başlıktan hangi olaydan bahsedildiği anlaşılamamaktadır. Haber girişinde olay kısa bir cümleyle açıklanmaya çalışılmıştır. Bu açıklamaların haber girişi için yeterli olmadığı söylenebilir.

Haber metninin mikro yapı incelemesine göre, sentaktik açıdan etken yapıları fiillerin kullanıldığı görülmektedir. Diğer yandan, haberin ara başlığı retorik açıdan incelendiğinde, '18 Aralık'a hazırlanıyorlar' cümlesiyle bir işaret cümlesi oluşturulduğu belirtilebilir. Aslında kastedilen, 18 Aralık'taki maça hazırlandıklarıdır ve okuyucuda kuşku ve korku uyandırmak ya da okuyucu kışkırtmak amaçlanmıştır.

Haber metni makro yapı açısından incelendiğinde, yıllardır Kızılyıldız, Olimpacos ve Spartek Moskova taraftarlarının arasında bir birlik olduğu, bu birliğin Sırbistan ve Atina'da yapılan maçlarda Türklere karşı pankartlar açtığı gibi bilgiler verilerek, haberin ardalan bilgisinin oluşturulduğu görülür.

Haberin 'Sırlar' ifadesini başlığa taşıyarak ulusal kimlik üzerinden nefret söylemi unsurunu vermiş olduğu ve Sırlara karşı olumsuz duyguların beslenmesine sebep oluşturduğu söylenebilir. İkinci olarak 'Sırlar olayı kan davasına dönüştürüyor' ifadesini birkaç yerde tekrarlayarak, iki tarafı birbirine kışkırtmış olmaktadır.

Karşıtlık: İdeolojiler genellikle iki veya daha fazla grubun çatışmakta olan çıkarları söz konusu olduğunda, toplumsal mücadele ya da rekabet bulunduğu ve egemenlik durumlarında meydana gelmektedir. Böyle bir muhalefet, bilişsel ve söylemsel olarak ünlü zamir ikilisi 'Biz ve Onların' da örneklendiği gibi, çeşitli kutuplaştırma biçimleri ile gerçekleştirilir (van Dijk, 2003: 62).

Spor medyasına bakıldığında zaman, oluşan sonuç, nefret söylemine yol açan çeşitli önyargıların kolay bir şekilde dolaşıma sokulduğudur. Futbol haber dilinde nefret söylemini oluşturan bazı karakteristik özellikler bulunmaktadır. Bu özelliklerden ilki, futbol medyasının hitap etmiş olduğu kitlenin çoğunlukla bir takım ile özdeşleşen taraftarlardan oluşması nedeniyle kendini dâhil ettiği grup kimliğinin dışlayıcı özelliği ile haberlere girmesidir. Diğer bir özellik ise rekabettir. Futbol örneğinde, diğer takımlarla mücadeleyi esas alması sebebiyle, yani bir anlamda 'ötekinin' varlığını gerekli kıldığı için ötekileştirmeye özü itibarıyla müsait olması söz konusudur. Bu açıdan milli maçların nefret söylemlerine elverişli ortamlar olduğu,

milliyetçiliğin sürekli olarak bir algı ürettiği söylenebilir (Akın, 2010: 205). Bu haberde de milliyetçiliğin verdiği duyguyla ‘biz ve öteki’ ayrımı açık bir şekilde verilmeye çalışılmıştır.

4.4.2.1.5. Etnik Köken/Irkçılık Olaylarıyla İlgili Haberler ve Söylem Analizleri

‘Suriyelilerle ilgili haberler’ ırkçı nefret söylemleri açısından medyada sıkça gündeme geldiği için bu konuda örneklem olarak seçilmiştir.

Haber 1: Suriyeli gelin altınlarla kaçtı (www.milliyet.com.tr)

Tarih: 01 Ekim 2015

Suriyeli gelin altınlarla kaçtı
Konya'da bir kişi, aracı vasıtasıyla tanışıp evlendiği Suriyeli eşinin, düğün sabahı altın ve eşyalarla kaçtığı iddiasıyla savcılığa suç duyurusunda bulundu.

[f Paylaş](#) [Twitter](#) [G+](#) [Print](#) [Email](#) [a-](#) [A+](#)

İddiaya göre, Çumra ilçesinde işçi olarak çalışan Fetih Çam (32), bir aracı vasıtasıyla, Mersin'de Suriye uyruklu Mirfet H. ile tanıştı. Çam, tanıştırıldığı kadınla evlilik kararı aldı.

Otomobille Çumra ilçesine gelen çift, ailesiyle düğün alışverişine çıktı. Suriyeli geline 6 bin liralık altın takı ve 3 bin lira değerinde elbise alındı.

Düğün sabahı uyanan Fetih Çam, eşinin, altın ve diğer eşyaları da alıp kaçtığını fark etti.

Düğünde çekilen fotoğraflarla jandarma ekiplerine giden Çam, daha sonra Konya Adliyesine geldi. Çam, dolandırıldığını öne sürerek, savcılığa şikayetçi oldu.

Çam, adliye çıkışında yaptığı açıklamada, bir aracı vasıtasıyla Mersin'in Tarsus ilçesine gittiklerini belirterek, "Ben kızı beğendim. Birlikte Çumra ilçesine geldik. Altın ve elbiselerini aldık. Düğünü yaptık. Gece yattık, sabah kalktığımda yoktu. Aracıya verdiğimiz parayla birlikte 18 bin liram gitti.

Görsel 4.21 Haber 1, Suriyeli gelin altınlarla kaçtı

Kaynak: <http://www.milliyet.com.tr/suriyeli-gelin-altinlarla-kacti-gundem-2125246/>, (Erişim tarihi: 14 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberde Konya’da bir kişinin, aracı vasıtası ile tanışıp evlendiği Suriyeli eşinin düğün sonrası altınlarla kaçtığı iddiası ile savcılığa suç duyurusu yaptığı anlatılmaktadır. Olayın Mersin’de geçtiği, alışverişler, takılan takılar ve aracıya verilen paralarla birlikte şahsın toplamda 18 bin lirasının çalındığının bilgisi de haberde yer almaktadır.

-Haberin söylem analizi: Haberin başlığı tematik olarak incelendiğinde, haberin konusunu yansıttığı söylenebilir. Başlıkta ‘Suriyeli gelin’ derken retorik açıdan betimleme yapıldığı görülmektedir. Ayrıca haber başlığı sentaktik yapı açısından incelendiğinde, etken yapıyla bir fiil kullanıldığı ve tam bir cümleden oluştuğu belirlenmiştir.

Haber girişi koyu bir şekilde yazılmış ve olay konusu burada detaylı olarak verilmiştir. Haber metninin sentaktik yapı incelemesine göre, etken ve edilgen yapıyla fiillerin bir arada kullanıldığı görülür. Haberde az da olsa sayısal verilere başvurulmuştur ve sayı oyunu yapılmıştır. Haberin makro incelemesine göre ise, olay kişinin konuşmalarının dolaylı ve doğrudan anlatımlarla alıntılama yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca haberde olayın ardalan bilgisi detaylı olarak verilmiştir.

Haber metninin tematik incelemesine göre, metin olarak kısa da olsa, olayı anlamak için yeterli bilgilerin verildiği söylenebilir. Haber fotoğrafında mağdur kişinin yüzü şifrelenmiştir, söz konusu gelinin yüzü ise açık bir şekilde gösterilmiştir.

Haber başlığında ‘Suriyeli gelin altınlarla kaçtı’ diyerek gelinin Suriyeli olduğuna vurgu yapılmış ve bu olay bütün Suriyeli kadınlara mal edilmiştir. Bu bağlamda van Dijk’ın deyimiyle genelleştirme yapılmıştır.

Genellikle toplum tarafından diğerlerine karşı ötekileştirme, kaba davranışlar sergileme, küçük görme ya da görmezden gelme gibi davranışlar uygulanabilir. Günlük yaşamda ırkçılık, sosyal ayrımcılık şeklinde uygulanmakta ve insanlar arasında yayılmaktadır. Irkçılık ve ayrımcılık kişisel problemler değil, toplumsal problemlerdir ve diğer kişilere karşı bir davranış biçimidir. Ayrımcılık insanların zihinlerinde ve duygularında derin bir etkiye sahiptir (van Dijk, 2005: 4). Bu haberle de haber kişinin Suriyeli olduğuna vurgu yapılarak, ötekileştirme ve ayrımcılık yapılmıştır. İlk paragrafta bakıldığında ise, olay ‘iddiaya göre’ diyerek anlatılmaktadır, ancak başlık olay kişisini suçlayarak başlamaktadır.

Haber 2: Suriyeli Dolandırıcı Yakalandı (www.haberler.com)

Tarih: 24 Aralık 2017

HABERLER.COM

SON DAKİKA ANA SAYFA MANŞETLER SPOR EKONOMİ FİNANS MAGAZİN QUIZ DÜNYA

Suriyeli Dolandırıcı Yakalandı

MERSİN'de kendisini polis ve savcı olarak tanıtarak bir kişiyi dolandırmaya çalışan Suriyeli, son işinde bu kez polisten kaçamayarak yakalanıp gözaltına alındı.

24 Aralık 2017 Pazar 13:51

MERSİN'de kendisini polis ve savcı olarak tanıtarak bir kişiyi dolandırmaya çalışan Suriyeli, son işinde bu kez polisten kaçamayarak yakalanıp gözaltına alındı.

Olay, merkez Yenişehir ilçesinde meydana geldi. İlçe Emniyet Müdürlüğü Suç Önleme ve Soruşturma Büro Amirliği ekiplerinin kendisi polis ve savcı olarak tanıtarak merkez Mezitli ilçesinde bir kişinin hesaplarının terör örgütünün ele geçirdiğini öne sürerek dolandırmaya çalışan Suriyeli Abbas Hamdo (28), Eğriçam Mahallesi 2232 Sokak'ta yakalayıp gözaltına aldı. Yenişehir İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne getirilen Abbas Hamdo sorgulaması sürüyor.

Görsel 4.22 Haber 2, Suriyeli Dolandırıcı Yakalandı

Kaynak: <https://www.haberler.com/suriyeli-dolandirici-yakalandi-10381933-haberi/> , (Erişim tarihi: 14 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberde, Mersin’de kendisini polis ve savcı olarak tanıtarak bir kişiyi dolandırmaya çalışan Suriyelinin yakalanarak gözaltına alınması anlatılmıştır. Olayın Mersin’in merkez ilçesinde geçtiği ve Suriyelinin aradığı kişilere kendisini polis ve savcı olarak tanıtip, hesaplarının terör örgütü tarafından ele geçirildiğini söyleyerek para istemesi şeklinde gerçekleştiğinin de bilgisi verilmiştir.

-Haberin söylem analizi: Haberın başlığına bakıldığında, retorik açıdan ‘Suriyeli dolandırıcı’ derken bir betimleme yapıldığı görülmektedir. Başlık, sentaktik açıdan ise, edilgen yapıli bir fiil kullanılarak oluşturulan bir cümledir. Haber başlığına ilk bakışta haberin konusunu anlatmaya dair bilgilerin verildiğı görülmüştür ve haberin giriş bölümünde daha detaylı bilgilerin anlatıldığı belirlenmiştir.

Haber metninde genel olarak ‘alındı, yakalandı’ gibi edilgen yapıli fiillerin kullanıldığı söylenebilir. Olay kısa bir metinle doğrudan ve dolaylı anlatımlara yer verilmeden anlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca haberde makro yapı açısından ardalan bilgisinin de yetersiz olduğu görülmektedir. Bu bilgilere bakılarak, haber metninde, olayı tam olarak anlatmak için yeterli bilgilerin verilmediğı ve belirsizliğin söz konusu olduğu söylenebilir.

Başlıkta, ‘Suriyeli dolandırıcı’ ifadesi kullanılarak kişinin Suriyeli olduğuna vurgu yapılmış ve toplumdaki Suriyelilere karşı önyargılar pekiştirilmiştir. Ayrıca bu ifadelerle ulusal kimlik açısından ötekileştirme yapılarak, toplum içerisinde ayrımcılık yapılmasına neden olunduğı söylenebilir.

‘Biz’ ayrımlaştırmasıyla bir ‘kolektif kimlik’ yaratılırken, bireydeki ‘kolektif bilinç’ ve bir anlamda ‘kimlik arayışını’ da sınırlandırmış olunmaktadır. ‘Biz’ kavramı kişinin iyilik değil, güç ve haklılığını anlatmanın aracı olarak düşünüldüğü ölçüde, ‘öteki’ kavramının zayıflığı ve haksızlığı temsil etmeye başlanır ve ‘biz tarafında bu yüzden ‘ötekine’ karşı nefret duygusu oluşur. Nefretin esas ögesi giderek ‘ötekilerin’ varlığına indirgenir (Talimciler, 2012: 259).

Medyada Suriyelilerle ilgili yapılan haberlere bakıldığında, genel olarak onları sürekli suç işliyormuş gibi göstererek, onlara karşı olumsuz önyargıların desteklenmiş olduğu görülmektedir.

Kitle iletişim araçlarında, göçmenlerin sözde suçluluğı hakkındaki iddiaları desteklemek için ayrımcılığa başvurulabilir. Gazeteler genellikle, suçluların etnik geçmişlerini, ulusal kimliklerini, böyle bir bilgi konuyla ilgili olmasa bile, verdiklerinde seçici ilgi oluşturur ve haber kitle iletişim araçlarında böylelikle yeniden üretilir ve toplumun geniş kesimlerince büyüteç altına alınır (van Dijk, 2003: 66).

Haber 3: Suriyeli kapkaççı tutuklandı (www.hurriyet.com.tr)

Tarih: 13 Şubat 2016

Suriyeli kapkaççı tutuklandı

İZMİR (DHA)

13.02.2016 - 13:49 | Son Güncelleme: 13.02.2016 - 13:

İZMİR'in Alsancak semtinde yaşlı iki adamın çantasını kapkaç yapan Suriye uyruklu A.B. (20), tutuklandı.

PAYLAŞ

— A +

Yorum yaz

Konak İlçesi'nde N.I.(77) ve A.B.(79), çantaları yolda yürürken kimliği belirsiz bir kişi tarafından **kapkaç** yapılmak suretiyle çalındı. Asayiş Şube Müdürlüğü ekipleri 2 ayrı kapkaç olayını gerçekleştiren kişinin kimliğini tespit etti. Bu kişinin bulunduğu adrese baskın yapan polis, Suriye uyruklu A.B'nin üzerinde çaldığı kişilerin kredi kartları çıktı. Adliyeye sevk edilen zanlı her iki olaydan **tutuklandı**.

Görsel 4.23 Haber 3, Suriyeli kapkaççı tutuklandı

Kaynak: <http://www.hurriyet.com.tr/eg/suriyeli-kapkacci-tutuklandi-40054079> , (Erişim tarihi: 14 Kasım 2018).

-Haberin konusu: İzmir'in Konak İlçesi'nde yaşlı iki adamın çantalarını kapkaç yoluyla çalan Suriyelinin tutuklanması haberin konusunu oluşturur. Şahsın 2 ayrı olaydan da sorumlu tutulduğu belirtilmiştir.

-Haberin söylem analizi: Haberın başlığında 'tutuklandı' derken sentaktik yapı açısından edilgen yapılı bir fiil kullanılmıştır. Ayrıca başlık, fiili ve öznesi olan tam bir cümledir. Bunun dışında haber kişinin 'Suriyeli kapkaççı' olduğu belirtilerek, retorik açıdan betimleme yapılmıştır.

Haber metnine genel olarak bakıldığında, 'çalındı, tutuklandı' gibi edilgen yapılı fiillerin kullanıldığı, metin olarak kısa bir metinden oluştuğu ve habere konu olan kişilerin konuşmaları haber metninde yer almadığı için haber konusunun tam anlaşılmadığı söylenebilir. Diğer taraftan, tematik açıdan haber fotoğrafı incelendiğinde, gözleri kapatılmış olan iki polis ve aralarında suçlu olduğu iddia edilen kişinin olduğu görülmektedir.

Bunun dışında, başlıkta 'Suriyeli' ifadesi kullanılarak bir ötekileştirme yapılmıştır ve yine olay bütün Suriyelilere mal edilmiştir ve genelleştirme yapılmıştır. Haberde 'Suriyeli kapkaççı' sözü kullanılarak Suriyelilere yönelik önyargıların pekiştirilmesine neden olduğu söylenebilir. Ayrıca bu tür haberler yapılarak, Suriyelilerin sürekli suç işledikleri izlenimi yaratılmaya çalışılmaktadır.

Bu tür haberlerle savaş/düşmanlık söylemlerinin yeniden ve yeniden üretildiği, yayıldığı; nefret ve ötekileştirme duygularının desteklenmiş ve onlara karşı önyargıların daha da güçlendirilmiş olduğu görülmektedir.

Haber 4: Suriyeli gelin altınları alıp kayıplara karıştı (www.turkiyegazetesi.com.tr)

Tarih: 22 Mayıs 2017

Suriyeli gelin altınları alıp kayıplara karıştı

22.05.2017 - 12:17 | **Son Güncelleme:** 22.05.2017 - 12:2

f Facebook

Twitter

g Google

Yorum Yap

A-

A+

Cem Yılmaz'ın "Hakkabaz" filminde gelinin düğüne günler kala altınlarla kayıplara karışması sahnesi Ataşehir'de gerçek oldu. Suriyeli gelin evlenme vaadiyle kandırdığı adamın kendisine aldığı altınları alıp kayıplara karıştı.

İddiaya göre; Ataşehir'de evlenmek isteyen 31 yaşındaki A. Ç. uzaktan akrabalarının aracılığıyla Gaziantep'te Suriyeli 22 yaşındaki E. M. ile tanıştı. Tanıştıktan kısa süre sonra A. Ç., E. M.'ye dini nikah kıydı. E. M.'nin babasına 10 bin lira süt parası veren A. Ç. kızı ve ailesini alarak İstanbul'a geldi. Düğün hazırlığı için İstanbul'a gelen E. M. ile ailesi altınları ile paraları alarak kayıplara karıştı.

Eşarbını değiştirerek altınlarla kaçtı

Ç. ile E. M. düğün hazırlıkları yapmak için bir alışveriş merkezine gittiler. Damat adayı A. Ç. giysi denemek için cüzdanını gelin adayı E. M.'ye bıraktı. A. Ç. erkek reyonuna gittiği esnada E. M. Cüzdanı ve altınları alarak kayıplara karıştı. E. M.'nin bir dakika içinde eşarbını değiştirerek kaçtı öğrenildi.

Polisler şahısları arıyor

Gelin adayı E. M. 30 bin liralık altın ile kayıplara karıştıktan sonra dolandırıldığının farkına varan A. Ç. polise başvurdu. Polis merkezine giden A. Ç., E. M. tarafından dolandırıldığını söyleyerek davacı oldu. Alışveriş merkezinin kameralarını inceleyen polisler şahısları bulmak için arama başlattı.

Şahıslardan şikayetçi olan damat adayı A. Ç. "Bundan 3- 4 gün önce Gaziantep'te yakın bir akrabamızı vasıtası ile bir kız var dediler. Bununla ilgili bizi oraya davet ettiler. Biz gittik kızı gördük anlaştık. Ondan sonra bir iki aracı vardı yanlarında onlar birkaç tane daha bana kız gösterdiler. Telefon üzerinden 6- 7 tane kız gösterdiler. Aracılar da bir tanesi 'benim kendi öz kardeşimin kızı var onu sana verelim dediler. 10 bin lira babasına verisin, 10 bin lira da altın alırsın kız senin olur 'dediler. Biz tamam dedik. Kızın babasına 10 bin lirayı takdim ettik. Kızın annesi, babası ve kendisini aracım ile İstanbul'a getirdim. Bir gece burada kaldılar. Ertesi gün kızın annesi ile babası Adana'ya geri döndü. Sonra öğrendik ki bilet aldığımız şahıslar kesinlikle otobüse binerek Adana'ya dönmemişler. İstanbul'da kaldıkları anlaşıldı. Sonra ben bu evleneceğim şahısla düğün hazırlıklarına başlamak için İstanbul'da bir alışveriş merkezine gittik. Cüzdanımı kendisine tutması için vererek erkekler reyonuna gittiğimde aradan bir dakika geçtikten sonra geri döndüğümde benimle evlenecek olan kişinin kaçtığını anladım. Hemen polisleri haber verdim. Kamera kayıtlarına baktılar. Ben arkama döner dönmez başındaki eşarbi değiştirip koşarak kaçtığı ortaya çıktı. Kendisini Suriye vatandaşı olarak tanıttılar bize. Düğün hediyesi olarak 10 bin lira değerinde bilezik ve evde bulunan 4 adet bilezik takmıştık" dedi.

Cem Yılmaz'ın başrolünde oynadığı filmde de gelin düğüne kısa bir süre kala altınları alıp kayıplara karışmıştı. Polis her yerde dolandırıcı Suriyeli gelini arıyor.

Görsel 4.24 Haber 4, Suriyeli gelin altınları alıp kayıplara karıştı

Kaynak: <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/yasam/475739.aspx> , (Erişim tarihi: 14 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberde Suriyeli bir kişinin iddiaya göre evlenme vaadiyle kandırdığı belirtilen adamın kendisine aldığı altınları alıp kaçması anlatılmaktadır. Haber girişinde olayın, Cem Yılmaz'ın Hokkabaz adlı filmiyle benzerlik gösterdiği söylenmiştir. Ayrıca haberde çiftin düğün hazırlıkları için bir alıveriş merkezine gittiği, damadın giysi denemek için kabine girdiği sırada, gelinin eşarbını değiştirerek olay yerinden ayrıldığına bilgisi verilmektedir. Bunun dışında, damadın yaptığı açıklamalar tırnak içinde verilmiş ve polislerin gelin adayını aradığı da belirtilmiştir.

-Haberin söylem analizi: Haber başlığı incelendiğinde, başlığın normal bir haber başlığına göre uzun bir başlık olduğu, tam bir cümle şeklinde kurulduğu ve sentaktik yapı açısından etken yapıya bir fiil kullanılmış olduğu görülmektedir. Başlık tematik yapı olarak incelendiğinde ise, haber metninin konusunun anlaşıldığı söylenebilir.

Haber metninde, 2 farklı ara başlık kullanılarak, makro yapı açısından ardalan bilgilerinin verildiği görülmektedir. Sentaktik açıdan ise, etken ve edilgen yapıya fiillerin bir arada kullanıldığı söylenebilir.

Bunun dışında, damat adayının konuyla ilgili açıklamaları doğrudan anlatımla tırnak içinde verilmiştir.

Diğer taraftan, haber başlığına bakıldığında bir kesinlik söz konusudur, ancak ilk paragrafta olayın anlatımı 'iddiaya göre' ifadesiyle başlatılmıştır. Yani iddiaya göre olan bir olay, başlıkta kesin ifadeler kullanılarak verilmiştir. Ayrıca başlıkta ve metin içinde gelin adayının 'Suriyeli' olması sürekli vurgulanmıştır. Burada gelin adayının Suriyeli olması vurgulanarak, ulusal kimlik ön olana çıkarılmış ve Suriyeli kadınların güvenilmez oldukları anlamının çıkarılmasına sebep olmuştur ve de genelleştirme yapılmıştır. Bunun dışında, haber girişinde olayın Cem Yılmaz'ın Hokkabaz filmiyle benzerliğinin bulunup verilmesi, konunun ve de söz konusu kişilerin önemsizleştirilmesine sebep olmuştur.

Haber 5: Suriyeli Cemal'i döven İngiliz ülkeden kaçmış (www.yenisafak.com)

Tarih: 01 Aralık 2018

Suriyeli Cemal'i döven İngiliz ülkeden kaçmış

İngiltere'de Suriyeli bir çocuğun yaşatlarının saldırısına uğraması büyük bir infiale neden oldu. Cemal'i döven o çocuğun İngiltere'den kaçtığı açıklandı. Cemal ve saldırıya uğrayan kardeşi için başlatılan yardım kampanyasında ise 24 saatten az bir sürede 143 bin sterlin yani 945 bin TL para toplandı.

Haber Merkezi - 01 Aralık 2018, 10:58 - Son Güncelleme: 01 Aralık 2018, 11:07 - Yeni Şafak

İngiltere'nin Huddersfield şehrinde Almondsbury Lisesi'nde okuyan 15 yaşındaki Suriyeli mülteci Cemal'in uğradığı ırkçı saldırı medyada geniş yankı bulmuştu. Cemal'in kız kardeşinin de benzer bir saldırıya maruz kaldığı görüntüler ortaya çıktı. Görüntüler İngiltere'de ırkçılığın geldiği boyutu gözler önüne serdi.

İngiltere'nin Huddersfield şehrindeki bir lisede geçen ay 15 yaşındaki Suriyeli mülteci Cemal'e şiddet uygulayan İngiliz çocuğun ağabeyi İngiliz Daily Mail gazetesine konuştu.

Ağabey, Suriyeli göçmen çocuğa sebepsizce şiddet uygulayan kardeşinin annesiyle birlikte ülkenin dışına taşınarak akrabalarıyla birlikte yaşamaya başladığını söyledi. Saldırgan çocuğun söz konusu videoda Suriyeli Cemal'i darp ettiği, yere yatırıp ağzına su döktüğü, üstelik o sırada Cemal'in kolunun kırık olduğu görülüyordu.

Görsel 4.25 Haber 5, Suriyeli Cemal'i döven İngiliz ülkeden kaçmış

Kaynak: <https://www.yenisafak.com/dunya/suriyeli-cemali-doven-ingiliz-ulkeden-kacmis-3412358> , (Erişim tarihi: 5 Aralık2018).

-Haberin konusu: Haberde İngiltere’de Suriyeli bir çocuğu döven İngiliz çocuğun İngiltere’den kaçtığı anlatılmaktadır. Haber metnine göre, İngiliz çocuğun, Suriyeliyi dövmesi ve ırkçı saldırıda bulunması medyada yankı uyandırmıştır ve bir yardım kampanyası düzenlenmiştir. Aynı şekilde Suriyeli çocuğun kız kardeşinin de saldırıya uğradığı açıklanmıştır. İki kardeş için düzenlenen yardım kampanyasında 24 saatten az bir sürede 143 bin sterlin yani 945 bin TL para toplanmıştır. Haberde ayrıca İngiliz çocuğun ağabeyinin konuyla ilgili açıklamalarına yer verilmiştir.

-Haberin söylem analizi: Haberın başlığına tematik açıdan bakıldığında, normal bir haber başlığına göre uzun olduğu ve bir anlam karmaşası içerdiği söylenebilir. Genel olarak haber metninde ve haber başlıklarında ‘mış’ eki alan fiiller kullanılmamaktadır. Çünkü bu durum kesinlik ve doğruluk bildirmemektedir. Bu haber başlığında kullanılan ‘kaçmış’ ifadesiyle, haberin inanılrlığının bir ölçüde azaltılmış olduğu belirtilebilir.

Haber girişı sentaktik açıdan incelendiğinde, ‘açıklandı, toplandı’ gibi edilgen yapılı fiillerin kullanıldığı görülür. Ancak girişten sonraki paragraflarda genel olarak etken yapılı fiillere dönüş yapılmış olduğu tespit edilmiştir.

Haberin ilk paragrafında, makro yapı açısından, haber konusunun ardaan bilgisi verilerek, konunun tam olarak anlaşılması sağlanmak istenmiş, son paragrafta da şiddet uygulayan kişinin ağabeyinin açıklamaları doğrudan anlatım kullanılarak verilmiştir.

Haber başlığında iki ayrı ulusal kimlik kullanıldığı dikkat çekmektedir. Haberde ulusal kimliğin ön plana çıkarılması, tüm o ulusal kimliğe sahip olan kişilerin aynı şekilde kodlanmasına ve toplum içinde ötekileştirilmesine sebep olmaktadır.

Haber metninin ilk paragrafının sonunda ise, ‘görüntüler İngiltere’de ırkçılığın geldiği boyutu gözler önüne serdi’ cümlesi kullanılarak ve haber metninin farklı yerlerinde yine ‘ırkçılık’ ifadesi kullanılarak, bu önyargının yeniden dolaşıma girmesine yol açılmıştır. Ayrıca bu cümlede İngiltere hedef gösterilmiş ve genelleştirme yapılmıştır.

Haberde ‘biz ve öteki’ stratejisi uygulanmış, van Dijk’ın deyimiyle ‘Onların kötü şeyleri’ vurgulanmıştır.

4.4.2.1.6. Terör Olaylarıyla İlgili Haberler ve Söylem Analizleri

‘Ankara Kızılay patlaması’ ile ilgili haberler olayın gerçekleştiği andan itibaren medyada sıkça nefret ve ayrımcı söylemler ürettiği için terör olaylarıyla ilgili örnek olay olarak seçilmiştir.

Haber 1: Halk TV’de PKK skandalı! (www.gunes.com)

Tarih: 15 Mart 2016

Haberler > Gündem > Halk TV’de PKK skandalı!

15 Mart 2016 14:41 | Salı

Halk TV’de PKK skandalı!

CHP’nin kanalı Halk TV’de program yapan Ayşenur Arslan, 37 kişiyi katleden terörist için ‘kızcağız’ ifadesini kullandı. Arslan’ın bu yorumu sosyal medyada sert tepkiye neden oldu.

Türkiye PKK gibi vahşi terör örgütünün eylemleriyle karşı karşıya kalıyor ancak terörle mücadelede medyanın tavrı kimi zaman bu mücadeleyi sekteye uğrattırıyor. Çünkü terörle mücadelenin güvenlik boyutu olduğu kadar bir de medya boyutu var..

ATATÜRKÇÜYDÜLER, PKK’LI OLDULAR

Yıllarca Atatürkçü olmayanları ‘vatan haini’ ilan eden, Atatürk’ün partisi olduğu gibi her koşulda CHP’yi destekleyenlerin bir kısmı bugün ilginç bir biçimde PKK’lı teröristleri savunuyor.

MASUM İNSANLARI KATLEDEN TERÖRİSTE KIZÇAĞIZ DEDİLER

Son olarak, CHP’ye yakınlığıyla bilinen Halk TV’de Ayşenur Arslan Ankara’yı kana bulayan kadın terörist Seher Çağla Demir için “kızcağız kendini patlattı” gibi bir ifade kullandı.

AK Parti milletvekili Şamil Tayyar, twitter üzerinden Ayşenur Arslan’a sert sözlerle yüklendi.

Görsel 4.26 Haber 1, Halk TV’de PKK skandalı!

Kaynak: <http://www.gunes.com/gundem/halk-tvde-pkk-skandali-672015> , (Erişim tarihi: 15 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberde Halk TV’de program yapan Ayşenur Aslan’ın, Ankara Kızılay patlamasını gerçekleştiren kişiye ‘kızcağız’ ifadesini kullanması ve bunun sosyal medyada sert tepkiyle karşılanması anlatılmaktadır.

-Haberin söylem analizi: Haber başlığında kullanılan ünlem işareti ile haber konusuna vurgu yapılarak, şaşkınlık ve korku duyguları güçlendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca başlık kırmızı ton kullanılarak yazılmıştır ve haber konusuyla örtüşmesi sağlanmıştır. Bunun dışında, başlıkta ‘skandal’ kelimesi kullanılarak magazinleştirme yapılmıştır.

Haber metni makro yapı açısından incelendiğinde, haber konusunun ardındaki bilgilerin açıklandığı, ancak habere konu olan kişilerin konuşmalarına yer verilmediği görülmektedir. Sadece son paragrafta, haber metnindeki yorumları pekiştirmek için, Ak Parti milletvekilinin habere konu olan kişiyi twitter üzerinden sert bir şekilde eleştirdiği yazılmıştır.

Metin mikro yapı açısından incelendiğinde ise, genel ifadeler kullanılarak genelleştirme yapılmış olduğu ve sentaktik yapı açısından ise, etken yapılı fiillerin yoğun olarak kullanıldığı söylenebilir.

Yine ara başlıkların incelemesine göre, ‘oldular, dediler’ gibi çoğul ifadeler kullanılarak, bir kişinin söylediği şeyleri, birçok kişi tarafından söyleniyormuş gibi gösterilmiştir.

‘Halk TV’de PKK skandalı’ diyerek bir televizyon kanalının hedef gösterildiği görülmektedir. Başlıkta ‘skandal’ diyerek olaya vurgu yapılmış, ayrıca ünlem işareti kullanılarak da yine eylem ön plana çıkarılmıştır. ‘Atatürkçüydüler, PKK’lı oldular’ ifadesiyle genel bir ifade kullanılmıştır. Ayrıca ara başlıklarda ‘lar’ eki kullanılarak genelleştirme yapılmış ve böylece birçok kişi hedef gösterilmiştir.

Haberin ilk paragrafında, bu haber metni de medyanın bir parçası değilmiş gibi, medyanın tavrı sert bir dille eleştirilmiştir. Paragrafın son cümlesinde ‘terörle mücadelenin güvenlik boyutu olduğu kadar bir de medya boyutu var’ ifadesiyle medyada bir ikilik yaratılmaya çalışıldığı söylenebilir.

Diğer taraftan, medyada yer alan şiddet ve terör olaylarıyla ilgili birbiriyle rekabet halindeki terör örgütleri arasında karşıt görüşlü örgütlerde misilleme yapma ve diğerlerinden geride kalmama ya da eylemi model alma duyguları uyandırdığı söylenebilir. Her iki durumda da terörün öznesi olmayan masum insanların zarar görebileceği ihtimali vardır (Avşar, 2009: 71).

Haber 2: Ankara’da patlama! Galatasaray... (www.milliyet.com.tr)

Tarih: 13 Mart 2016

13.03.2016 - 19:19 | Son Güncellenme: 14.03.2016 - 00:43

Ankara'da patlama! Galatasaray...

Ankara'da oynanan Gençlerbirliği-Galatasaray maçının bitiminden kısa bir süre sonra Kızılay'da patlama meydana geldi.

SKORER - NEVZAT DİNDAR

Gençlerbirliği-Galatasaray maçının bitiminde sarı-kırmızılı takımın stattan çıkış yapmasından kısa bir süre sonra Ankara Kızılay'da tüm ülkeyi derinden üzen patlama meydana geldi.

Sarı-kırmızılı futbolcuların yakınları telefona sarılıp patlama üzerine endişe içinde arayıp oyunculardan haber almaya çalıştılar.

Uçağa CIP salonundan giden Galatasaraylı futbolcuların iyi oldukları ve ailelerine bilgi verdikleri gözlendi.

Görsel 4.27 Haber 2, Ankara’da patlama! Galatasaray...

Kaynak: <http://www.milliyet.com.tr/skorer/ankarada-patlama-galatasaray-2209032>, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Ankara’da Gençlerbirliği-Galatasaray maçının bitmesinden sonra Kızılay’da patlama meydana gelmesi haberin konusunu oluşturmaktadır. Haberde ayrıca futbolcuların yakınlarının futbolcuların iyi olup olmadıkları konusunda endişeye düştükleri ve daha sonra futbolcuların ailelerini arayıp iyi olduklarını söylemelerinin bilgileri de yer almıştır.

-Haberin söylem analizi: Bu haberle ilgili ilk olarak başlığa bakıldığında, abartı ve şaşkınlık anlamları veren ünlem işaretinin kullanıldığı; cümle sonunda ise, dikkat çekmek, haberi tıklatmak ve devamının okuyucu tarafından tamamlanmasını istendiği için üç nokta işaretinin yer aldığı görülmektedir.

Bunun dışında, haber başlığının tematik incelemesine göre, başlık ilk olarak okunduğunda haberin, Kızılay patlamasını değil de, sadece futbol maçını konu edindiği düşünülebilmektedir.

Haberin detayları haber girişinde ve devamında verilmiştir.

Haberin makro yapı incelemesine göre, haberin detaylı bir şekilde verilmediği, kısa bir şekilde anlatıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, van Dijk’ın deyiimiyle bir belirsizliğin olduğu söylenebilir.

Ayrıca haberde etken ve edilgen fiillerin bir arada kullanıldığı tespit edilmiştir.

Diğer yandan, tüm Türkiye için ciddi olan bir olay, bağlamından koparılarak ve futbolla bağlantı kurularak ele alındığı dikkat çekmektedir. Haberde ‘Ankara Kızılay’da tüm ülkeyi derinden üzen patlama meydana geldi’ derken olayın ülke için ne kadar önemli olduğu dile getirilmiştir. Ancak olay, haberde sadece patlama öncesinde oynanan futbol maçı ve futbolcular özelinde anlatılmıştır.

Ayrıca haber başlığında ve metninde sadece Galatasaray takımına ve futbolcularına odaklanıldığı, görülmektedir. Rakip takım olan Gençlerbirliği takımı ve futbolcuları ile ilgili bir bilgi paylaşılmazken, yalnızca takımın adı verilmiştir. Buna göre haberde bir ayrımlaştırma yapıldığı, bazı bilgilerin ön plana çıkarıldığı söylenebilir.

Haber 3: Sözcü denilen paçavradan başörtülü terör kurbanına “oh olsun” yorumu!
(www.medyagundem.com)

Tarih: 14 Mart 2016

MEDYAGÜNDEM

Anasayfa MEDYA GÜNDEM ÖZEL HABER ANALİZ KULİS MACAZİN POLEMİK

Anasayfa / GENEL / Sözcü denilen paçavradan başörtülü terör kurbanına “oh olsun” yorumu!

Sözcü denilen paçavradan başörtülü terör kurbanına “oh olsun” yorumu!

14 Mart 2016 GENEL, GÜNDEM Yorum Yazın

Ankara'da gerçekleştirilen terörist saldırıda yaşamını yitiren Gazi Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği son sınıf öğrencisi Feyza Acısu için Sözcü'de yer alan haberde bulunan bir yorum kan dondurdu. Acısu'nun başörtülü olduğunu gören kullanıcı, 'Tesellimiz ölenlerden biri başörtülü' yorumunu paylaştı.

Terör örgütleri Ankara'da sivil katliamı yaptı. Başkent'in merkezi Kızılay, vatandaşların en yoğun olduğu saatte alçakça bir saldırıya hedef oldu. Bombalı araç durakta arka arkaya sıralanan belediye otobüslerinin yanında patlatıldı. 37 kişi şehit oldu, 122 kişi yaralandı.

Kızılay Meydanı Güvenpark'ta otobüs durağı önünde düzenlenen bombalı araç saldırısında hayatını kaybeden Milli Eğitim Bakanlığı personeli Sibel Çetinkaya (55), üniversite öğrencisi Feyza Acısu (20) ve güvenlik görevlisi Murat Gül (27), Ankara Karşıyaka Mezarlığı'nda öğle namazına müteakip kılınacak cenaze namazlarının ardından defnedildi.

Saldırıda yaşamını yitiren Gazi Üniversitesi 4. sınıf İngilizce Öğretmenliği öğrencisi Feyza Acısu için Sözcü'de yer alan haberde bulunan yorum ise kan dondurdu.

'Seneye öğretmen olacaktı' başlığıyla yayınlanan haberde Feyza Acısu'nun başörtülü olduğunu gören Somnium adlı bir kullanıcı, hadsiz bir yorumda bulundu.

Görsel 4.28 Haber 3, Sözcü denilen paçavradan başörtülü terör kurbanına “oh olsun” yorumu!

Kaynak: <http://www.medyagundem.com/sozcu-denilen-pacavradan-basortulu-teror-kurbanina-oh-olsun-yorumu/>, (Erişim tarihi: 15 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberde, Ankara’da gerçekleştirilen saldırıda yaşamını yitiren Feyza Acısu adlı bir kişiyle ilgili Sözcü gazetesinde yer alan habere okuyuculardan gelen bir yorum anlatılmaktadır. Yorumda ‘Tesellimiz ölenlerden biri başörtülü’ şeklinde olduğu bildirilmektedir. Yorumu yapan kişininse Somnium adlı bir kullanıcı olduğu yazılmıştır.

-Haberin söylem analizi: Haberin başlığına bakıldığında, dikkat çekmek için ünlem işareti kullanıldığı ve bir haber başlığına göre uzun bir başlık şeklinde oluşturulduğu söylenebilir. Ayrıca başlıkta söz konusu kullanıcının yorumu tırnak işaretleri içinde kısaltılarak verilmiştir.

Haberin retorik incelemesine göre, haber metninde sayısal değerlere yer verilmiş olduğu, sayı oyunu taktiği uygulandığı görülmektedir. Bunun dışında kullanıcının yorumunun kısaltılarak ‘oh olsun’ şeklinde başlığa yazılmış olmasıyla ima yapılmış olduğu görülmektedir.

Haber makro yapı açısından incelendiğinde, tarafların konuşmalarına yer verilmediği, ancak olayın ardında gerçekleşen konuların bilgilerinin yeterli şekilde detaylandırıldığı görülür. Bunun dışında sentaktik açıdan etken ve edilgen yapıları fiillerin birlikte kullanılmış olduğu söylenebilir.

Aslında yorumu yazan bir kullanıcıdır ancak bu durum Sözcü gazetesine mal edilmiştir. Ayrıca kullanıcının yaptığı yorumu medyagündem haber sitesi kendince ‘oh olsun’ ifadesiyle kısaltmaktadır. Böylece yapılan yorumu hem onaylamıyor gibi görünmekte, hem de ifadeyi kısaltarak aslında köstekliyor gibi bir çıkarım da yapılabilir. Bunun dışında, yine van Dijk’ın deyimiyle onların kötü şeyleri vurgulanmıştır.

Diğer taraftan terörizmin kamuoyu oluşturmaya ve propaganda yapmaya verdiği önem, terör ve kitle iletişim organları arasındaki ilişkinin hareket noktasıdır. Teröristler dikkatleri üzerinde toplamak, kamuoyu tarafından tanınmak, emniyet yetkililerince bir güç olarak kabul edilmek ve onlarla diyaloga girerek saygınlık ve meşruluk elde etmek istemektedirler. Bununla beraber, kendilerinden toplumun haberdar olmasını sağlamak, gündemde kalmak, korku oluşturmak ve yasallaşma zemini oluşturmak arayışı içindedirler. Kitle iletişim organları ise, haber verme ve toplumu en doğru ve hızlı şekilde bilgilendirme çabasındadır. Bu bağlamda, teröristler kitle iletişim organlarına, bu organlar da teröristlere karşılıklı bağımlıdır (Pazarbaşı ve Koç, 2009: 163).

Son olarak, haber metninin son cümlesinde ‘hadsiz bir yorumda bulundu’ derken de yine kullanıcı hedef gösterilmiştir ve nefret duygusu körüklenmiştir.

Haber 4: SÖZCÜ'den ihanet manşeti (www.takvim.com.tr)

Tarih: 15 Mart 2016

Güncel 15.03.2016 18:38 - Son Güncelleme: 16.03.2016 01:54

Sözcü'den ihanet manşeti

Yeni Türkiye'nin yükselişine karşı durmak için ittifak kuran FETÖ ve PKK, sahibi oldukları medya üzerinden ihanet dolu haberlerine devam ediyor. PKK'nın gazetesi Özgür Gündem'le ortak manşet atan Sözcü gazetesi Ankara'daki hain saldırı sonrası yine teröre destek veren bir haber yayımladı. Resmi açıklamayı beklemeden Ankara'daki hain saldırıyı gerçekleştiren teröristin kimliğini ilk gün açıklayan Sözcü gazetesi bu bilgiyi servis ederek operasyonun genişlemesine engel oldu. Bu haber sonrası FETÖ ile ilişkisi olan Sözcü'ye kritik bilgiyi kim sızdırdı sorularını aklara getirdi.

İçişleri Bakanlığı, 13 Mart'ta Ankara Atatürk Bulvarı üzerinde hareket halindeki bomba yüklü bir araçla otobüs durağında bekleyen vatandaşlara yönelik gerçekleştirilen terör saldırısının failinin, 1992 doğumlu, Kars Kağızman nüfusuna kayıtlı Seher Çağla Demir olduğunun belirlendiğini açıkladı.

"2013'TEN İTİBAREN TERÖR ÖRGÜTÜ PKK İÇİNDE YER ALIYOR"
İçişleri Bakanlığı, Ankara'daki terör saldırısını gerçekleştiren Seher Çağla Demir'in, 2013 tarihinden itibaren bölücü terör örgütü PKK içinde yer aldığı, daha sonra Suriye'ye geçtiği ve YPG terör örgütü içerisinde terör eğitimi aldığının tespit edildiğini bildirdi.

SÖZCÜ'YE KİM SIZDIRIYOR?
PKK'nın gazetesi Özgür Gündem ile ortak manşet atan ve FETÖ ile bağlantılı Sözcü gazetesi, Ankara'daki son hain terör saldırısı gerçekleştiğinde, Emniyet kaynaklarından PKK'lı Seher Çağla Demir ismini ilk duyuran adres oldu. Sözcü, 17 Şubat'ta da Ankara saldırısı gerçekleştiğinde yine ilk isimleri ve saldırının detaylarını açıklayıp, teröristlerin kaçmasına sebep olmuştu. Sözcü'ye kritik bilgileri Emniyet içinden kimler sızdırıyor? Ankara Emniyetindeki FETÖ poliseri mi Sözcü'ye bilgi aktarıyor? sorularını aklara getiriyor.

The image shows the front page of the Sözcü newspaper. The top section features a large headline in white text on a black background: "PKK PAÇAVRASIYLA SÖZCÜ ARTIK TEK ELDEN ÇIKIYOR". Above this, there is a smaller headline: "Saldırıya üzüldükleri yok bunların derdi başka!". The newspaper's masthead "Gündem Sözcü" is visible at the top. Below the main headline, there is a section titled "ALÇAKSIN SÖZCÜ!" with a sub-headline "FETÖ'NÜN SÖZCÜ'SÜ BURAK AKBAY'IN GAZETESİNDEN KAN DONDURAN İSLAM DÜŞMANLIĞI". To the right of this section, there is a photo of a woman wearing a headscarf and glasses. Further right, there is a small article titled "Seneye öğretmen olacaktı" with a sub-headline "Gazi Üniversitesi 4.sınıf İngilizce Öğretmenliği öğrencisi Feyza Açıoğlu dün yapılan patlamada hayatını kaybetti".

Görsel 4.29 Haber 4, SÖZCÜ'den ihanet manşeti

Kaynak: <https://www.takvim.com.tr/guncel/2016/03/15/sozcuden-ihanet-manseti> , (Erişim tarihi: 15 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberde Özgür Gündem gazetesi ile ortak manşet atan Sözcü gazetesinin Ankara Kızılay patlaması sonrası yine teröre destek veren bir haber yayımlaması aktarılmaktadır. Resmi açıklamayı beklemeden patlamayı gerçekleştiren kişinin kimliğini

açıklamış olan Sözcü gazetesinin operasyonun genişlemesine engel olduğu belirtilmektedir. Bu bilgileri Sözcü gazetesine kimlerin verdiği sorusu haberin konusunu oluşturmaktadır.

-Haberin söylem analizi: www.takvim.com.tr haber sitesinin bu haberinin başlığına bakıldığında, başlığın tematik olarak haberin konusunu tam olarak yansıtmadığı söylenebilir. Haber girişi dikkat çekici hale getirilmek için mavi ton kullanılarak yazılmıştır.

Haberin ara başlıklarının incelemesine göre, ilk ara başlığın tırnak içinde bir alıntıdan oluşturulduğu, ikinci ara başlığın ise, soru işareti kullanarak bir soru cümlesi şeklinde oluşturulduğu görülmektedir.

Bunun dışında, haber fotoğrafı incelendiğinde, Özgür Gündem ve Sözcü gazetesinin birlikte olduğu, aynı başlıkları kullanarak tek elden çıkarıldığına vurgu yapıldığı görülür. Haberde edinilen bilgileri inanılır kılmak için İçişleri Bakanlığı'ndan alınan bilgiler yer almaktadır. Bunlar haber metninde dolaylı anlatımla verilmiştir, ancak ara başlıkta doğrudan anlatım şekli kullanılmıştır.

Haber metni makro yapı açısından düşünüldüğünde, haber girişinden sonraki ilk iki paragrafta olayın ardalan bilgilerinin verildiği de görülmektedir. Diğer yandan, sentaktik açıdan haberde etken ve edilgen yapıli fiiller bir arada kullanılırken, aynı zamanda soru cümlesi kullanarak da bir sorgulama yapılmıştır.

Haber başlığında 'Sözcü'den ihanet manşeti' diyerek Sözcü gazetesi hedef gösterilmiş ve okuyucularda bu gazete hakkında olumsuz bir yargı oluşturulmaya çalışıldığı söylenebilir. Yine haber fotoğrafında 'PKK paçavrası, alçaksın Sözcü, FETÖ'nün Sözcü'sü, bunların derdi başka' gibi ifadelerde nefret söylemlerine yer verilmiş olması, daha fazla nefreti körüklemektedir ve bu söylemlerin yeniden üretilmesine öncülük etmektedir.

Diğer yandan medya ile terör arasındaki zorunlu ilişki aslında iki tarafın da çıkarına hizmet eden bir ilişkiye dönüşmektedir. Terör örgütlerinin propaganda yapma amacı, medyanın reyting ihtiyacı ile bütünleşmektedir. Terör haberlerinin önemli olması ve medyanın halkı bilgi sahibi yapma sorumluluğu, bu haberlerin medyada yer bulmasını gerekli hale getirmektedir. Haberlerin ilkeli, doğru, bilinçli ve propagandaya araç olmayacak biçimde ölçülü şekilde sunulması, hem medyanın bu sorumluluğunu yerine getirmesini sağlar; hem de terörle mücadele eden emniyet yetkililerine olumlu katkıda bulunur. Böylece terör örgütlerinin de propaganda yapması engellenmiş olur (Kazan, 2016: 111).

Son olarak, haber metninin son paragrafında geçen 'Ankara emniyetindeki FETÖ polisleri mi Sözcü'ye bilgi aktarıyor' şeklindeki ifade, bütün Ankara emniyetini kapsamaktadır ve onları da zan altında bırakmaktadır. Yine haber girişinde 'ihanet dolu haberlerine devam ediyor' diyerek nefret söylemlerine vurgu yapılmıştır.

Haber 5: Eğit-Donat Patlat (www.milligazete.com.tr)

Tarih: 16 Mart 2016

16 Mart 2016 - Gündem

Eğit-Donat Patlat

Eğit-Donat Patlat

Ankara'da 35 insanımızın ölümüne neden olan bombalı saldırıyı düzenleyen PKK'lı teröristin 5 ay boyunca Suriye'de PYD saflarında bomba eğitimi aldığıнын ortaya çıkması, ABD ile geçtiğimiz yıl imzaladığımız 'eğit donat' anlaşmasını gündeme getirdi.

Türkiye'nin şerh düşmesine rağmen ABD'nin ısrarla PKK'nın Suriye kolu PYD'yi eğitime kararlılığı dikkatlerden kaçmamıştı. ABD Başkanı Obama'nın Suriye'nin doğusunda PYD için eğit donat programı inşa ettiklerini açıklamasının ardından, PKK'nın eylem pratiğini değiştirerek, şehirlerdeki bombalı saldırılarını artırması elbette tesadüf olamaz. Menfur saldırıyı düzenleyen teröristin Suriye sınırından yasadışı yollarla Ocak ayında Türkiye'ye giriş yapması, saldırıların azmettiricisinin kim olduğunu ve nereden beslendiklerini de açıkça ortaya koyuyor.

DELTA FORCE TİMLERİ EĞİTTİ

ABD, uzunca bir süreden beri, Suriye'de Esad'a muhalif gruplardan çok PYD'yi muhatap alarak hareket ediyor. ABD'nin özel kuvveti Delta Force timlerinin, Suriye'nin kuzeyinde PYD'lilere askeri eğitim verdikleri daha önce basına sızmıştı. ABD Başkanı Obama da Suriye'nin doğusunda PYD için eğit donat programı inşa ettiklerini açıkça deklare etmişti.

ABD-PYD İŞBİRLİĞİ BİLİNİYOR...

ABD'nin PKK'nın Suriye kolu olan PYD'ye yakın ilişkisi biliniyor. Bu ilişkinin ortaya çıkmasından rahatsız olmayan hatta resmi açıklamalarla doğrulamaktan da çekinmeyen ABD, PYD'nin imajını hep güçlü tutmayı tercih etti. Washington'un Türkiye'ye rağmen silah dahil her türlü desteğini esirgemediği PYD, PKK'nın köşeye sıkıştığı yerde devreye girerek Türkiye'de eylem düzenliyor.

Görsel 4.30 Haber 5, Eğit-Donat Patlat

Kaynak: <https://www.milligazete.com.tr/haber/947509/egit-donat-patlat> , (Erişim tarihi: 14 Kasım 2018).

-Haberin konusu: Haberde Ankara’da 35 kişinin ölümüne sebep olan bombalı saldırıyı düzenleyen PKK’lı teröristin 5 ay süresince Suriye’de PYD tarafında bomba eğitimi aldığı ortaya çıkması ve ABD ile önceki yıl imzalanan eğitim donat anlaşmasının gündeme gelmesi anlatılmaktadır. Haberde ABD ile PKK’nın Suriye kolu olan PYD ile yakın ilişkisi olduğu ve ABD’nin bu ilişkinin ortaya çıkmasından rahatsız olmadığı da bildirilmiştir.

-Haberin söylem analizi: milligazete haber sitesinde yayınlanan bu haberin başlığı incelendiğinde, ilk olarak tematik incelemeye göre, haber başlığından konunun çıkarımının yapılamadığı görülmektedir. İkincisi haber başlığı, hemen altında ikinci kez yazılarak vurgulanmıştır.

Haber fotoğrafının tematik incelemesine göre, haber başlığının haber fotoğrafında da kullanılmış olduğu ve haberin konusunun karikatürize edilerek anlatıldığı görülmektedir. Bunun dışında haber metni sentaktik açıdan ele alındığında, etken yapıları fiillerin kullanılmış olduğu tespit edilmiştir.

Haber metninin makro incelemesine göre, doğrudan ve dolaylı anlatıma yer verilmediği, ancak haber konusunun ardındaki bilgilerin birinci ve ikinci paragrafta detaylı bir şekilde verilmiş olduğu belirtilebilir.

Diğer yandan, ‘ABD’ sürekli tekrarlanarak vurgu yapılmıştır. Böylece okuyucuların ABD’ye karşı olumsuz yargı geliştirmesine sebep olunmuştur. Bu bağlamda olumsuz ötekini sunma stratejisi uygulanmıştır denilebilir. Aynı şekilde bu tür kullanımlarla düşmanlık/savaş söylemleri yeniden üretilmiş ve pekiştirilmiştir. Ayrıca haber fotoğrafında olay, karikatürize edilerek anlatılmış ve bu da olayın önemsizleştirilmesine yol açmıştır.

4.5. Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Bu araştırmanın amacı, internet haberlerinde nefret ve ayrımcı söylemlerin hangi durumlarda ve nasıl yer bulduğunu incelemektir. Araştırmada internet ortamında yayınlanan haberler ele alınmıştır. İnternet ortamında yayınlanan haberlerin incelenmesinin sebebi, internet haberlerinde, geleneksel haberlere göre daha fazla nefret ve ayrımcı söylemler içeren haberlerin yapılmasıdır. Bunun nedeni, internet ortamında haber paylaşmak daha kolay ve hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Bunun dışında, internet ortamı sanal bir ortam olduğu için bu tür içerikleri paylaşmak daha kolay olmaktadır.

Elbette ki, internette yayınlanan haberler anında çok fazla kişiye ulaşmaktadır. Özellikle internetin cep telefonları ve tabletler gibi küçük cihazlarda kullanılmaya başlanması ve haberlerin bunlardan okunmaya başlanmasıyla etki alanları genişlemiştir. Bu bağlamda, internette yer alan haberler daha çok kişiyi etkisi altına almaktadır. Burada paylaşılan nefret ve

ayırımcı söylem içerikli haberlerin paylaşılması, toplum içerisinde daha fazla ayrımcılık yaşanmasına ve nefret tohumlarının daha çok yer bulmasına yol açmaktadır. Buna göre, internet haberlerinde bu tür söylemler ne kadar çok yer bulursa, o kadar çok normalleştirilir, toplum tarafından kanıksanır. Öyle ki, artık haberlerde, paylaşımlarda yapılan nefret ve ayrımcı söylemler daha normalmiş gibi karşılanabilmektedir.

Bu çalışmada, internet haberlerinde nefret ve ayrımcı söylemleri incelemek için LGBTİ, spor, siyasi, terör, etnik köken/ırkçılık ve dini olmak üzere toplamda 6 kategori oluşturulmuştur. Her bir kategori için amaçlı örneklem yöntemiyle 1'er örnek olay belirlenmiştir. Bu şekilde belirlenen 6 örnek olay için 5'er adet internet haberi incelemeye alınmıştır. Buna göre, toplam 30 haber araştırma kapsamında analiz edilmiştir. Belirlenen örnek olaylar Türkiye'de son 5 yılda gerçekleşen olaylar arasından seçilmiştir.

Araştırma kapsamındaki nefret ve ayrımcı söylemler içeren haberleri incelemek için öncelikle nicel içerik analizi yöntemi uygulanmış, sonrasında ise haberleri nitel olarak analiz etmek için Teun van Dijk'in geliştirdiği eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır.

Çalışmada nicel içerik analizi yöntemiyle öncelikle örneklemeleri belirgin hale getirmek için tablolar oluşturulmuştur. Sonrasında 30 haberin yayınlandığı 15 haber sitesinin kaç kez kullanıldığını belirlemek için grafik bir grafik çizilmiştir. Bu grafiğe göre en çok kullanılan haber sitesi www.yeniakit.com.tr olmuştur. Bunun dışında, Aşağılama/Alay Etme Söylemi, Yargıda Bulunma, Ulusal Kimlik Ögesini Küçük Düşürme Amacıyla Kullanma/Ötekileştirme, Savaş /Kışkırtma Söylemi, Savaş /Genelleştirme Söylemi olmak üzere 5 adet söylem yapısı oluşturulmuştur ve çalışma kapsamındaki haberlerin en çok hangi söylem yapısını yansıttığını belirlemek için de 2 adet grafik oluşturulmuştur. Buna göre, çalışma kapsamındaki haberlerin en çok yansıttığı söylem yapısının %30'la Savaş/Kışkırtma Söylem yapısı olduğu belirlenmiştir. İkinci olarak ise %23'le Aşağılama/Alay Etme Söylemi gelmektedir. Bu durumda, incelemeye alınan haberlerde, Savaş ve Kışkırtma Söylemi ve Aşağılama/Alay Etme Söylemi içerikli haberlerin daha yoğun olduğu söylenebilir.

Araştırmada daha sonra, van Dijk'in geliştirdiği eleştirel söylem analiziyle 30 haber analiz edilmiştir. Araştırma kapsamındaki haberler, van Dijk'in ideolojileri yansıtmak için belirlediği; belirsizlik, karşıtlık, genelleştirme, 'biz ve öteki', sayı oyunu, abartma, olumsuz ötekini sunma ve hedef gösterme, metonomi, ima gibi stratejiler ışığında incelenmiştir. Buna göre, araştırma kapsamındaki haberlerde genel olarak olumsuz ötekini sunma, biz ve öteki stratejisinin yansıtıldığı söylenebilir.

SONUÇ

Günümüzde, nefret ve ayrımcı söylemlerin, geleneksel ve internet haberlerinde artık sıkça kullanıldığı görülmektedir. Özellikle internet haberlerinde bu durum daha yaygındır. Çünkü internet haberleri paylaşılması daha kolaydır ve hızlıdır ve de kullanıcılarına sanal bir ortam sağlamaktadır. Ayrıca internet haberleri, geleneksel ortamlarda sunulan haberlere göre, daha kalıcıdır, yayımlandığı anda daha çok kişiye ulaşmaktadır, anında paylaşılabilmek özelliği vardır, daha az masraf gerektirir. Bu bağlamda, nefret ve ayrımcı söylemleri içeren haberler paylaşılırken, internet ortamları daha çok tercih edilmektedir.

İnternet haberlerinde paylaşılan bu söylemler, internetin kitlesel olma özelliğinden dolayı, daha çok kişiye ulaşmaktadır. Böylece bireyler, bu ortamlarda bu tür haberleri daha sık görmektedir ve artık nefret ve ayrımcı söylemleri içeren bu haberler bireyler tarafından olağan dışı karşılanmamaktadır. Buna göre, söz konusu söylemleri içeren haberler paylaşıldıkça ve görüldükçe; artmaktadır, meşrulaşmaktadır ve kanıksanmaktadır.

İnternet haberlerinde nefret ve ayrımcı söylemleri örnek olaylar bağlamında ele alan bu çalışmada, spor, dini, LGBTİ, terör, etnik köken/ırkçılık ve siyasi olmak üzere toplamda 6 kategori belirlenmiştir. Her bir kategoriye bir örnek olay seçilmiştir ve bu örnek olaylardan 5'er adet nefret ve ayrımcı söylem içerikli haber incelemeye alınmıştır. Bu örnek olaylar şu şekilde belirlenmiştir:

-Spor haberleri: İstanbul'da basketbol maçında Sırp bir taraftarın öldürülmesiyle ilgili haberler,

-Dini haberler: Danimarka, İngiltere ve İsveç gibi ülkelerde, İslam düşmanlığıyla ilgili olaylar,

-LGBTİ bireylerle ilgili haberler: Yeni Akit gazetesinin LGBTİ bireylerin onur yürüyüşü ile ilgili haberleri,

-Terör haberleri: Ankara Kızılay patlamasıyla ilgili haberler,

-Etnik köken/ırkçılık haberler: Suriyelilerle ilgili haberler,

-Siyasi haberler: Rus uçağının düşürülmesi ile ilgili haberlerdir.

Çalışma kapsamında, örnek olaylar için nefret ve ayrımcı söylem içerikli haberler belirlenirken, tesadüfi olarak ve söz konusu söylemleri içerdiği en belirgin olan haberler seçilmeye özen gösterilmiştir. Araştırmada seçilen örnek olaylar, amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. Ayrıca örnek olaylar son 5 yılda gerçekleşen olaylar arasından seçilmiştir. Her bir örnek olay için 5'er haber incelemeye alınmıştır.

Araştırmada haberleri, nicelik olarak değerlendirmek için içerik analizi ve nitelik olarak değerlendirmek için de eleştirel söylem analizi olmak üzere 2 farklı yöntem kullanılmıştır. İçerik analiziyle ilgili 8 adet tablo ve 3 adet grafik oluşturulmuştur ve sonrasında seçilen haberler, Teun van Dijk'ın eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir. van Dijk, haberlerde ideolojileri yansıtmak için öncelikle 'biz ve öteki/olumsuz ötekini sunma stratejisi sonrasında; genelleştirme, karşıtlık, ima, belirsizlik, sayı oyunu, abartma, dramatikleştirme, hedef gösterme gibi stratejiler belirlemiştir. Çalışmada ele alınan 30 haberde, bu stratejilerden hangilerinin, nasıl ve ne kadar kullanıldığı incelenmiştir.

Çalışmada yapılan içerik analizi ve söylem analizi yöntemlerinin bulgularının sonuçları şu şekilde sıralanabilir:

-İlk olarak, her bir kategori için seçilen örnek olaylara ait haberler tablolar halinde verilmiştir.

-LGBTİ bireylerin onur yürüyüşleri ile ilgili haberler Yeni Akit gazetesinin internet sayfasından seçilmiştir. Çünkü Yeni Akit gazetesinde bu türdeki haberler daha net bir şekilde nefret ve ayrımcı söylemleri içerdiği gözlenmiştir. Bu haberlerin başlıkları, 'Sapkınlara fren! Valilik yasakladı...', 'Ahlaksızlığa millet 'dur' dedi: Eşcinsel sapkınları yürütmeyeceğiz!', 'Sapkınlara kudurdu', 'Bu sapkın yürüyüşü durdurun!', 'Eşcinsel sapkınlara illegal film provokasyonuna Valilik geçit vermedi!' şeklindedir. Haberlerin başlıklarından da anlaşıldığı gibi, LGBTİ bireylerin onur yürüyüşü ile ilgili haberlerde genellikle; bu tür yürüyüşlerin yapılmasının toplumu kötü etkileyeceği, söz konusu bireylerin 'sapkın' olarak nitelendirilmesi ve haber metinlerinin içeriklerinde dışlayıcı, hakaret ve aşağılayıcı unsurları içeren sözcükler ve ifadeler kullanılmıştır. Haberlerde bireyleri 'ahlaklılar ve ahlaksızlar' olarak ayırarak, özellikle 'biz ve öteki' stratejisinin kullanıldığı belirlenmiştir. Haberlerde ayrıca sayı oyunu, hedef gösterme ve olumsuz ötekini sunma gibi stratejilerinin de kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu tür haberler Yeni Akit gazetesi haber sitesinde daha fazla yer aldığı için ve bu haber sitesinde nefret ve ayrımcı söylem unsurları daha fazla kullanıldığı için, örnek haberler bu haber sitesinden seçilmiştir.

-Dini olaylarla ilgili, 3 haber sitesinden 5 nefret ve ayrımcı söylem içerikli haber incelenmiştir. Bu haberlerin 2'si www.milligazete.com.tr, 2'si www.yeniakit.com.tr ve 1 tanesi de www.gunes.com haber sitesinden alınmıştır. Haberlerin başlıkları ise, 'Danimarkada ahlaksız teklif!', 'İslam düşmanı İngilizlerden okula alçak saldırı!', 'Siyonist meclis ezan yasağını onayladı!', 'Haydut devlet İsrail'in askerleri tarafından şehid edilen Filistinli çocuğa cenaze töreni düzenlendi' ve 'Siyonist terör durmak bilmiyor' şeklindedir. Dini olaylarla ilgili haber başlıklarına ve içeriklerine bakıldığında ise, Danimarka, İsveç, İsrail ve İngiltere gibi

lkelerde geçen İslamofobik olaylarla ilgili internet haberlerinde, nefret ve ayrımcı söylem içeren unsurların kullanıldığı görülmektedir. Bu haberlerde, özellikle genelleştirme ve hedef gösterme stratejilerinin yansıtıldığı belirlenmiştir. Belirli lkeler özellikle başlıklarda ve haber metinleri içerisinde birkaç defa tekrar edilerek olumsuz olarak eleştirilmiştir. Yine bu haberlerde ideolojileri yansıtmak için ‘biz ve öteki’ vurgusu, sayı oyunu, ima gibi stratejilerin uygulandığı görülmüştür.

-Basketbol maçında Sırp bir taraftarın öldürülmesiyle ilgili spor haberlerinden 5’i de 5 farklı internet haber sitesinden alınmıştır. Bunlar, www.fotomac.com.tr, www.haberler.com, www.yeniakit.com.tr, www.takvim.com.tr ve www.spor.haberler.com haber siteleridir. Haberlerin başlıkları şu şekildedir: ‘Sırp lar yine rahat durmadı’, ‘Sırp lar, Türk Kanı Dökmeye Kararlı’, ‘Sırp lar yeni savaş peşinde’, ‘Sırp lar kan istiyor’ ve ‘Sırp lar Olayı Kan Davasına Dönüştürüyor!’ dur. Spor haberleriyle ilgili haber başlıklarının ve içeriklerinin ortak özelliği; Sırp ları genelleştirerek ele alması, Sırp ların yaşanan bu olayı kan davasına şekline dnştrecekleri niyetinde olduklarının belirtilmesi ve sürekli tekrarlanması ve Sırp ların yeni bir savaş çıkaracaklarını söyleyerek, onların sürekli savaş çıkaran bir toplummuş gibi gösterilmesini sağlamasıdır. Haberlerde sürekli olumsuz ötekini sunma ve ‘biz ve öteki’ stratejilerinin uygulandığı görülmüştür. Bunun dışında, ima, genelleştirme, hedef gösterme, karşıtlık, sayı oyunu, belirsizlik gibi stratejilerinin de bolca yer aldığı tespit edilmiştir.

-Etnik köken/ırkçılık konusuyla ilgili yine 5 farklı haber, 5 farklı haber sitesinden elde edilmiştir. Bu haberler www.milliyet.com.tr, www.haberler.com, www.hurriyet.com.tr, www.trkiyegazetesi.com.tr ve www.yenişafak.com haber siteleri üzerinden alınarak incelenmiştir. Suriyelilerle ilgili haberleri konu alan ırkçı haber konusunun başlıkları: ‘Suriyeli gelin altınlarla kaçtı’, ‘Suriyeli Dolandırıcı Yakalandı’, ‘Suriyeli kapkaççı tutuklandı’, ‘Suriyeli gelin altınları alıp kayıplara karıştı’ ve ‘Suriyeli Cemal’i döven İngiliz ülkeden kaçmış’ biçimindedir. Irkçı haberlerden çalışma kapsamında Suriyelilerle ilgili haberlerde genellikle; Suriyelilerin ulusal kimliklerini ön plana çıkartarak, onların ötekileştirildiği ve Suriyelilerle ilgili kalıplaşan yargıları desteklemeye yönelik haberler yapıldığı görülmüştür. Ayrıca bu haberlerde, ulusal kimlikle ilgili vurgulamaların özellikle başlıklara yansıtıldığı belirlenmiştir. Bu haberlerde de yine en çok ‘biz ve öteki’ ve de olumsuz ötekini sunma unsurları sıkça kullanılmıştır. Bunun dışında; hedef gösterme, belirsizlik gibi stratejilerin kullanıldığı söylenebilir. Bu haberlerde özellikle ötekilerin olumsuz davranışlarının fazlaca vurgulandığı görülmektedir.

-Siyasi olaylarla ilgili 4 haber sitesinden 5 haber incelenmiştir. Bu haber siteleri: www.yeniakit.com.tr, www.sabah.com.tr, www.star.com.tr ve www.evrensel.net’tir. Bu haber

sitelerinden alınan haber başlıkları “Türkiye Rus uçağını vurmakta haklı”, ‘10 uyarı sonrası vurduk’, ‘İhlal ettiler düşürdük’, ‘10 defa uyardık... Vurduk!’ ve ‘Gazetelerde tansiyon düştü’ şeklindedir. Bu haberlerin ortak özellikleri ise, Türkiye’nin Ruslara ait uçağı vurmasında haber sitelerinin kendi görüşlerine göre haklı olduğunu vurgulamalarıdır. Ayrıca haberlerde ‘vurduk, düşürdük, uyardık’ gibi filler kullanılarak, ‘biz ve öteki’ ayrımı ön plana çıkarılmıştır. Bunun dışında, haberlerde hedef gösterme, sayı oyunu, karşıtlık gibi unsurlara da yer verildiği görülmüştür.

-Son olarak, Ankara Kızılay patlamasını konu alan terör kategorisindeki 5 haber, 5 farklı haber sitesinden alınmıştır. Bu haber siteleri: www.medyagundem.com, www.gunes.com, www.milliyet.com.tr www.takvim.com.tr ve www.milligazete.com.tr’dir. İncelenen haber başlıkları ise, ‘Halk TV’de PKK skandalı!’, ‘Ankara’da patlama! Galatasaray...’, ‘Sözcü denilen paçavradan başörtülü terör kurbanına “oh olsun” yorumu!’, ‘Sözcü’den ihanet manşeti’ ve ‘Eğit-Donat Patlat’ tır. Bu haberlerin içeriklerine ve başlıklarına bakıldığında ortak noktaları, genellikle haber sitelerinin ve diğer medya gruplarının birbirlerine karşı sert sözlerde ve nefret söylemi içerikli ifadelerde bulunmalarıdır. Bunun dışında olayı bağlamından koparan tarzda haberler de yer almaktadır. Bu haberlerde, olumsuz ötekini sunma, abartma, karşıtlık gibi stratejilerinin bolca yer aldığı belirlenmiştir.

-Çalışma kapsamında, içerik çözümlemesiyle yapılan grafiklere göre, ilk olarak, toplamda 15 haber sitesinden 30 haber analize alınmıştır. Araştırmada, www.yeniakit.com.tr haber sitesinden 10 adet haber, www.milligazete.com.tr’den 3, www.takvim.com.tr, www.gunes.com, www.haberler.com ve www.medyagundem.com haber sitelerinden 2’şer adet haber ve diğer haber sitelerinden 1’er haber incelenmiştir. Buna göre, www.yeniakit.com.tr ve www.milligazete.com.tr haber sitelerinden daha fazla nefret ve ayrımcı söylemleri içeren üslupta haberler ele alınmıştır.

-Seçilen haberlerin ne şekilde nefret ve ayrımcı söylem unsuru içerdiklerini belirlemek için 5 söylem yapısı belirlenmiştir. Bu söylem yapıları; Aşağılama/Alay Etme Söylemi, Yargıda Bulunma, Ulusal Kimlik Ögesini Küçük Düşürme Amacıyla Kullanma/Ötekileştirme, Savaş /Kışkırtma Söylemi, Savaş /Genelleştirme Söylemi şeklindedir. Araştırma kapsamındaki haberlerin yansıttığı söylem yapılarından en çok orana sahip olanı %30’la Savaş/Kışkırtma Söylemi’dir. Sonrasında, %23 oranıyla Aşağılama/Alay Etme Söylemi gelmektedir. Bu bağlamda, incelemeye alınan haberlerde, Savaş ve Kışkırtma Söylemi ve Aşağılama/Alay Etme Söylemi içerikli haberlerin daha yoğun olduğu söylenebilir.

-Araştırmada ayrıca, grafikte nefret ve ayrımcı söylem kategorilerinin haber sitelerine göre dağılımı verilmiştir. Bu grafiğe göre yine www.yeniakit.com.tr haber sitesinin 3 farklı söylem yapısını da içeren haberlerinin incelemeye alındığı görülmektedir.

Çalışma kapsamında, ele alınan haberler genel olarak incelendiğinde, genellikle nefret ve ayrımcı söylem unsurları haber içeriklerinde ve özellikle de başlıklarda keskin bir şekilde görülmektedir. Araştırma sırasında, oluşturulan kategoriler arasında en çok LGBTİ bireylerle ve ırkçı haberlerde Suriyelilerle ilgili konularda, diğer kategorilere göre, daha fazla habere rastlanılmıştır. En az oranda habere rastlanılan kategori ise, terör konulu haberlerdir. Ancak yine de çalışma kapsamında her bir kategoride eşitlik sağlamak için 5'er haberle sınırlandırmaya gidilmiştir.

Çalışma konusu seçilirken, bu konudaki diğer araştırmalarda dini, spor, ırkçılık, LGBTİ, siyasi, terör kategorilerinden sadece biriyle ilgili haberlerin ele alındığı görülmüştür. Bu çalışma, nefret ve ayrımcı söylemlerin yansıtıldığı bütün kategorilerin bir arada yer alması açısından önemlidir.

Gazetecilerin haberleri oluştururken, elbette ifade özgürlüğü noktasında hakları bulunmaktadır. Ancak bu ifade özgürlüğü hakkını kullanırken, kamuoyu yararı bağlamını doğru bir şekilde kurmak gerekmektedir. Bu bağlam doğru bir şekilde kurulmadığından, medyada nefret ve ayrımcı söylemler yer almaya devam edecektir.

KAYNAKÇA

- Adorno, W. T. and Horkheimer, M. (2014). *Aydınlanmanın Diyalektiği*. (çev. N. Ülner ve E. Öztarhan Karadoğan). Kabalcı Yayıncılık, İstanbul.
- Akdeniz, Y. (2010). “İnternet’te Irkçılık”. A. Çavdar ve A. B. Yıldırım (Ed.), *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi*, Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, 166-174.
- Akın, A. (2010). “Çevrimiçi Spor Ortamlarında Nefret Söylemi: Bir Topun Peşinde Koşan Yirmi İki Adam, Taraftarlar ve Medya”. T. Çomu (Ed.), *Yeni Medyada Nefret Söylemi*. Kalkedon Yayınları, İstanbul, 193-222.
- Aktaş, C. (2007). “Enformasyon Toplumu Bağlamında Türkiye”. *Selçuk İletişim Dergisi*, 4 (4): 181-193.
- Akyazı, A. (2014). “Yeni İletişim Ortamı Olarak Dijital Katılımcı Sözlüklerde Nefret Söylemi”. *Marmara İletişim Dergisi*, 22: 183-193.
- Alğan, C. (2012). “Nefret Suçlarıyla Mücadelede Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü”. Y. İnceoğlu, (drl.), *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 151-170.
- Allan, S. and Matheson, D. (2004). “Online Journalism in the Information Age”. *Savoir, Travail & Société*, 2 (3): 73-94.
- Alp, H. (2015). *Medyada Nefret Söylemi ve Çingene Toplumuna Yönelik Ayrımcı Söylemin Suça Dönüşme Süreci*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alp, H. (2016). “Çingenelere Yönelik Nefret Söyleminin Ekşi Sözlükte Yeniden Üretilmesi”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3 (2): 144-172.
- Altıparmak, K. (2007). “Bitmeyen Sorun: İfade Özgürlüğü”. G. Alpkaya vd., (Ed.), *İfade Özgürlüğü İlkeler ve Türkiye*. İletişim Yayıncılık, İstanbul, 9-16.
- Alver, F. (2007). *Gazeteciliğin Kuramsal Temelleri*. Beta Yayınları, İstanbul.
- Aral, E. (2019). “Yeni Bir Haber Mecrası Olarak İnternet Gazeteciliği: Facebook ve Twitter Kullanımları Üzerine Bir Araştırma”. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 5 (2): 153-175.
- Arık, E. (2013). “Yurttaş Gazeteciliğinin Günümüzdeki Görünümü: Twitter Gazeteciliği Örneği”. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Süreli Elektronik Dergi*, 36: 273-287.
- Arslan, Z., Nuran, G. ve Rojdit B. (2013). *Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil Mayıs-Ağustos 2013 Raporu*. Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul.

- Aslan, A., Bayrakçı, S. ve Küçükvardar, M. (2016). “Bilişim Çağında Geleneksel Gazeteciliğin Dönüşümü: Veri Gazeteciliği”. *Marmara İletişim Dergisi*, 26: 55-70.
- Aslan, K. (2004). *Haber Nasıl Okunur? Haberde İdeoloji, Söylem*. Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Aslan, K. (2010). *Türkiye’de SMS Haberciliği*. Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Ataman, H. (2012). “Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları”. Y. İncoğlu, (drl.), *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 47-80.
- Avrupa Konseyi. (2011). *Avrupa’da Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Ayrımcılık*. Avrupa Konseyi Yayıncılık, Türkiye.
- Avşar, B. Z. (2009). “Terörizmle Küresel Mücadele Stratejisi İçinde Medyanın Yeri Ne Olmalı?”. M. Şeker ve T. Şeker (Ed.), *Terör ve Haber Söylemi*. Literatürk Yayınları, İstanbul, 61-88.
- Aydoğan, A. ve Başaran F. (2012). “Yeni Medyayı Alternatif Medya Bağlamında Anlamak”. Ö. Özer (Ed.), *Alternatif Medya Alternatif Gazetecilik Türkiye’de Alternatif Gazetecilik Üzerine Değerlendirmeler*. Literatürk Yayınları, İstanbul, 305-331.
- Aygül, E. (2010). “Facebook’ta Nefret Söyleminin Üretilmesi ve Dolaşıma Sokulması”. T. Çomu (Ed.), *Yeni Medyada Nefret Söylemi*. Kalkedon Yayınları, İstanbul, 95-140.
- Aygül, E. (2013). *Yeni Medyada Nefret Söyleminin Üretimi: Bir Toplumsal Paylaşım Ağı Olarak Facebook Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aziz, A. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Nobel Yayınları, İstanbul.
- Baldini, M. (2000). *İletişim Tarihi*. (çev. G. Batuş). Avcıol Basım ve Yayın, İstanbul.
- Baştürk Akça, E. (2009). “İdeoloji-Dil-Söylem ve Anlam İlişkisi: Medyada Anlamanın Toplumsal İnşası”. İ. Parlak (Ed.), *Medyada Gerçekliğin İnşası Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış*. Çizgi Kitabevi, Konya, 77-106.
- Belsey, C. (2002). *Postyapısalcılık*. (çev. N. Örgü). Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Bilge, R. (2016). “Sosyal Medyada Nefret Söyleminin İnşası ve Nefret Suçlarına İlişkin Yasal Düzenlemeler”. *Yeni Medya Akademik E-Dergi*, 1: 1-13.
- Binark, M. (2010). “Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Tüketilmesi”. T. Çomu (Ed.), *Yeni Medyada Nefret Söylemi*. Kalkedon Yayınları, İstanbul, 11-53.
- Bircan, U. (2015). “Saussure’de Dil, Dilbilim ve Göstergebilim”. *Sbard Dergisi*, 25: 43-66.

- Brody, J. (2008). "Journalism and Ethics". P. Perebinosoff (Ed.), *Real-World Media Ethics: Inside The Broadcast and Entertainment Industries*. Elsevier Focal Press, Amsterdam, 165-183.
- Bulunmaz, B. (2011). "İnternet Gazeteciliğinin Medya Dünyası İçindeki Rolü ve Ekonomik Boyutları". *Marmara İletişim Dergisi*, 27: 27-46.
- Burkay, A. T. (2016). *Yeni Medyada Nefret Söylemi: Dijital Katılımcı Sözlüklerde Suriyeli Mültecilere Yönelik Üretilen Nefret Söylemi Analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyükbaykal, I. C. (2014). *Küreselleşme ve Küresel Çağda Medya*. Derin Yayınları, İstanbul.
- Carr, N. (2012). *Yüzeysellik: İnternet Bizi Aptal mı Yapıyor?*. (çev. İ. Kapaklıkaya). Ufuk Yayınları, İstanbul.
- Castells, M. (2008). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür*. (çev. E. Kılıç). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Cohen-Almagor, R. (2002). "İfade, Medya ve Etik". (çev. S. N. Şad). Phoenix Yayınları, Ankara.
- Coşkun, M. (2015). "Sayısal İletişim Teknolojileri Bağlamında TV Haberciliği" S. Özel, (Ed.), *Yeni Medya Çağında Televizyon*. Derin Yayınları, İstanbul, 65-88.
- Coşkun, Ö. B. (2016). "Frankfurt Okulu: Düş Kırıklığı, Aklın Büyüsü ve Sirenlerin Sesi". S. Kurtar ve Ö. F. Anlı (Ed.), *Düşünme Krizinde Felsefeden Politikaya*. Bibliotech Yayınları, İstanbul, 1-10.
- Çakır, H. (2007). "Geleneksel Gazetecilik Karşısında İnternet Gazeteciliği". *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22 (1): 123-149.
- Çayır, K. (2012). "Gruplararası İlişkiler Bağlamında Ayrımcılık". K. Çayır ve M. Ayan Ceylan, (drl.), *Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 5-16.
- Çelenk, S. (2010). "Ayrımcılık ve Medya" B. Çaplı ve H. Tuncel (Ed.), *Televizyon Haberciliğinde Etik*. Fersa Matbaacılık, Ankara, 211-228.
- Çelik, H. ve Ekşi, H. (2008). "Söylem Analizi". *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27 (27): 99-117.
- Çomu, T. ve Binark M. (2013). "Yeni Medya Ortamlarında Nefret Söylemi". M. Çınar (Ed.), *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar Mecralar ve Tartışmalar*. Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, 199-216.
- Çuhadar Gürkaynak, E. (2012). "Toplumsal Temas: Önyargı ve Ayrımcılığı Önlemek İçin Bir Sosyal Değişim Aracı Olarak Kullanılabilir mi?". K. Çayır ve M. Ayan Ceylan, (drl.), *Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 255-265.

- Dağtaş, B. (1999). “İngiliz Kültürel Çalışmaları’nda İdeoloji”. *Kurgu Dergisi*, 16: 335-357.
- Dede Özdemir, Y. (2015). “Eleştirel Medya Okuryazarlığı ve Akıllı Telefonlar”. B. Özçetin, C. Sözeri vd. (Ed.), *Yeni Medya Çalışmaları II. Ulusal Kongre Kitabı*. Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul, 251-262.
- Dedeoğlu, G. (2016). *Teknoloji, İletişim, Yeni Medya ve Etik*. Sentez Yayıncılık, İstanbul.
- Demirbaş, T. (2017). “Nefret Söylemi ve Nefret Suçları”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuku Fakültesi Dergisi*, 19: 2693-2701.
- Devran, Y. (2010). *Haber Söylem İdeoloji*. Başlık Yayın Grubu, İstanbul.
- Doğanay, Ü. (2018). “Ayrımcılık, Söylem ve Medya”. Ü. Doğanay, (drl.), *Ayrımcılığın Yüzleri*. Kapasite Geliştirme Derneği, Ankara, 16-38.
- Doğu, B. (2010). “Sanal Nefret Pratikleri: İnternet’te Nefret Söylemi ve Karşı Örgütlenmeler”. T. Çomu (Ed.), *Yeni Medyada Nefret Söylemi*. Kalkedon Yayınları, İstanbul, 223-252.
- Doğu, B. (2015). “Veri Haberciliği: Demokratik Medya İçin Olanaklar”. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 21 (83): 181-197.
- Dondurucu, Z. B. (2018). “Yeni Medyada Cinsel Kimlik Temelli Nefret Söylemi: İnci Sözlük Örneği”. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6 (2): 1376-1405.
- Doruk, Ö. (2013). “Disiplin Toplumu ve Haber Söylemi: Gökkuşaağı Derneği’nce Yapılması Planlanan Yürüyüşün Engellenmesine Haberlerin Çözümlemesi”. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2 (1): 106-132.
- Duman, F. (2006). “‘İdeoloji’ Kuramları ‘İdeoloji’den Söyleme Farklı Yaklaşımlar”. T. Erdem (Ed.), *Feodaliteden Küreselleşmeye Temel Kavram ve Süreçler*. Lotun Yayınları, Ankara, 162-206.
- Duman, K. (2017). “Yeni Medya Çağında Haberleri Yeniden Düşünmek: Teknoloji İle İçeriğin Kesişmesi ve Yenilikçi Davranışlar”. *International Journal of Social and Educational Sciences*, 4 (8): 95-107.
- Durakçay, F. A. ve Güneş Güllal, A. G. (2017). “Fransa’da Yükselen Nefret Söylemi ve Nefret Suçu: Tematik Bir Çözümleme”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4 (6): 126-145.
- Duran, H. (2006). “İfade Özgürlüğü ve Türkiye”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14 (1): 57-81.
- Durdu, Z. (2006). “Frankfurt Okulu’nun Sosyal Bilim Anlayışı”. *Sosyoloji Dergisi*, 15: 15-32.

- Durgeç Aydoğan, P. (2017). “Alternatif Bir Medya Alanı Olarak Yurttaş Gazeteciliği Cıtizen Journalism As An Alternative Media Area”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (50): 705-711.
- Durna, T. ve Kubilay, Ç. (2010). “Söylem Kuramları ve Eleştirel Söylem Çözümlemeleri”. T. Durna (drl.), *Medyadan Söylemler*. Libra Yayıncılık, İstanbul, 47-81.
- Eagleton, T. (2011). *İdeoloji*. (çev. M. Özcan). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Elpeze Ergeç, N. (2010). *Medya ve Söylem*. Pegem Akademi, Ankara.
- Erdoğan, M. (2007). “İfade Özgürlüğü ve Sınırları”. G. Alpkaya vd., (Ed.), *İfade Özgürlüğü İlkeler ve Türkiye*, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 19-37.
- Erol, C. (2012). *Yeni Medyada Nefret Söylemi ve Fanatizm: Video Paylaşım Sitelerinde Nefret Söylemi Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Evre, B. (2006). “Söylem Analizine Yönelik Farklı Yaklaşımlar: Bir Sınıflandırma Girişimi”. İ. Parlak (Ed.), *Medyada Gerçekliğin İnşası Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış*. Çizgi Kitabevi, Konya, 107-152.
- Fairclough, N. (2003). “Dil ve İdeoloji” B. Çoban ve Z. Özarslan (Ed.), *Söylem ve İdeoloji*. Su Yayınları, İstanbul, 155-171.
- Fairclough, N. (2015). “Dil ve İdeoloji”. B. Çoban ve Z. Özarslan (Ed.), *Söylem ve İdeoloji*. Su Yayınları, İstanbul, 121-135.
- Faveri, de A. G. (2018). “Melez Medya Ortamında Gazeteciliğin Geleceği: Akışkan Gazetecilik”. *International Symposium on Communication in the Digital Age*, Bildiri E-Kitabı, 18-19 October, Mersin, 52-59.
- Forester, J. (2010). “Habermas’ın İletişim Toplum Kuramı”. E. Mutlu (drl.), *Kitle İletişim Kuramları*. Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Foucault, M. (1999). *Bilginin Arkeolojisi*. (çev. V. Urhan). Birey Yayıncılık, İstanbul.
- Friedman, L. W. and Friedman H. H. (2008). “The New Media Technologies: Overview and Research Framework”. *SSRN Electronic Journal*, 1: 1-28.
- Furtana, F. (2014). “Yapısalcılık Kuramı Bağlamında Kiraz Adlı Hikâye Üzerine Bir Değerlendirme”. *Mavi Atlas*, 3: 39-52.
- Garnham, N. (1997). “Ekonomi Politik ve Kültürel Çalışmalar Birleşme mi Boşanma mı?”. *Teori ve Politika*, 8: 87-104.
- Gidişoğlu, S. ve Rızvanoğlu, K. (2012). “İnternette Türk Milliyetçiliği: Türk Milliyetçisi Siteler ve Ağ Yapısı Üzerine Bir Analiz”. Y. İnceoğlu, (drl.), *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 223-245.

- Gezgin, S. (2002). “Geleneksel Basın ve İnternet Gazeteciliği”. S. Yedig ve H. Akman, (drl.), *İnternet Çağında Gazetecilik*. Metis Yayınları, İstanbul.
- Göker, G. ve Keskin, S. (2015). “Sosyal Medya Türevi Olarak Sosyal İçerik Platformları: Betimsel Bir İnceleme”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (39): 861-874.
- Göregenli, M. (2012a). “Ayrımcılığın Meşrulaştırılması”. K. Çayır ve M. Ayan Ceylan, (drl.), *Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 61-72.
- Göregenli, M. (2012b). “Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık”. K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (drl.), *Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 17-27.
- Göregenli, M. (2012c). “Önyargıyı ve Ayrımcılığı Azaltmak”. K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (drl.), *Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 247-254.
- Göregenli, M. (2013). “Temel Kavramlar: Önyargılar, Özcü İnançlar ve Ayrımcılık”. M. Çınar, (Ed.), *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar Mecralar Tartışmalar*. Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, 23-38.
- Gross, B. (2008), “Ethics and New Media”. P. Perebinossoff (Ed.), *Real-World Media Ethics: Inside The Broadcast and Entertainment Industries*. Elsevier Focal Press, Amsterdam, 185-213.
- Hall, S. (2003). “Kodlama ve Kodaçım”. (çev. B. Çoban), B. Çoban ve Z. Özarslan (Ed.). *Söylem ve İdeoloji Mitoloji-Din-İdeoloji*, Su Yayınları, İstanbul, 309-326.
- Hall, S., Critcher, C. and others. (1978). *Policing the Crisis Mugging, the State, and Law and Order*. The Macmillan Press LTD. London and Basingstoke.
- İlgin, L. (2003). “Söylem ve İdeoloji”. B. Çoban ve Z. Özarslan (Ed.), *Söylem ve İdeoloji*. Su Yayınları, İstanbul, 285-298.
- İnglis, F. (2010). “Frankfurt Okulu”. E. Mutlu (drl.), *Kitle İletişim Kuramları*. Ütopya Yayınları, Ankara.
- İşık, U. ve Koz K. A. (2009). “Cinsellik Üzerinden “Tık Ticareti”: İnternet Haberciliği Üzerine Bir İnceleme”. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 29: 167-188.
- İlhan, R. S. ve Çevik, A. (2013). “Önyargıların Psikolojisi: Psikodinamik Bir Gözden Geçirme”. *Nesne Psikolojisi Dergisi*, 1 (1): 52-67.
- İnce, M. ve Koçak, M. C. (2018). “Rus Savaş Uçağının Düşürülmesi İle İlgili Yayınlanan Haberlerde Söylem ve İdeoloji”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7 (3): 1969-1999.

- İnceoğlu, Y. G. (2013). “Tartışmalı Bir Kavram: Nefret Söylemi”. M. Çınar (Ed.), *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar Mecralar Tartışmalar*. Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, 75-92.
- İnceoğlu, Y. G. ve Çomak, N. A. (2009). *Metin Çözümlemeleri*. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Jenkins, H. (2017). “Medya Yöndeşmesinin Kültürel Mantığı”. F. Aydoğan (Ed.), *Yeni Medya Kuramcılarından Yeni Medya Kuramları*. (çev. E. Çizmeci). Der Yayınları, İstanbul, 33-45.
- Kalender, A. B. (2017). *İfade Özgürlüğü Bağlamında İnternet Erişimin Engellenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kalsın, B. (2016). “Geçmişten Geleceğe İnternet Gazeteciliği: Türkiye Örneği”. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 42: 75-94.
- Kaos, GL (2012). “Nefret Suçları Kimin Sorunu?: LGBT Bireyler, Nefret Söylemi ve Medyadaki Temsil”. Y. İnceoğlu (drl.), *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 289-306.
- Karaçay, E. (2018). *Yeni Medya Ortamında Kadına Yönelik Haberlerde Nefret Söylemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karaduman, M. (2009). *Yeni İletişim Teknolojileri Bağlamında Haber Üretim Süreci ve Haberin Yapısı: Doğan ve Doğuş Grubu Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Karaduman, M. (2016). “Türkiye’de Yeni Medya Üzerine Bir Değerlendirme: Gazetecilik Habercilik ve Etik”. G. Tosun ve H. Kurt (Ed.), *Değişen Gazetecilik ve Etik*. Orion Yayıncılık, Ankara, 177-136.
- Karaduman, S. (2017). “Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Haber Araştırmalarına Katkısı ve Sunduğu Perspektif”. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4 (2): 31-46.
- Karagöz, K. (2013). “Yeni Medya Çağında Dönüşen Toplumsal Hareketler ve Dijital Aktivizm Hareketleri”. *İletişim ve Diplomasi Akademik Hakemli Dergi*, 1: 131-157.
- Karan, U. (2010). “Nefret Suçlarından Ne Anlıyoruz?” A. Çavdar ve A. B. Yıldırım (Ed.), *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi*, Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, 166-174.

- Karan, U. (2012). “Nefret İçerikli İfadeler, İfade Özgürlüğü ve Uluslararası Hukuk”. Y. İnceoğlu, (drl.). *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 81-102.
- Karan, U. (2013). “Nefret Söylemi ve Yakından İlişkili Diğer Kavramlar: Ayrımcılık, Nefret Suçu ve Hakaret”. (Ed.), *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar Mecralar Tartışmalar*. Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, 95-126.
- Kavaklı, N. (2018). “Drone’ların Gazetecilikte Kullanımı: Drone Haberciliğinin Olanakları, Zorlukları ve Sınırları”. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5 (3): 160-172.
- Kaya, S. (2018). “Nefret Söyleminin Üretimi ve Nefret Suçlarının Dolaşıma Girmesinde Facebook’un Etkisi ve Facebook Kullanım Pratiklerine Bakış”. *Journal of Social And Humanities Sciences Research*, 5 (28): 3263-3275.
- Kaymak, A. (2010). “Yeni Medyada Nefret Söyleminin Hukuki Boyutu”. T. Çomu, (drl.) *Yeni Medyada Nefret Söylemi*. Kalkedon Yayınları, İstanbul, 253-284.
- Kazan, H. (2016), “Terör-Medya İlişkisi ve Medyada Terör Haberciliği”. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 12 (24): 109-146.
- Kazaz, M. (2007). “Geleneksel Habercilikten İnternet Haberciliğine Geçiş Sürecinde Spor Basını”. *Selçuk İletişim Dergisi*, 4 (4): 220-229.
- Kellner, D. (2016). “Kültürel Marksizm ve Kültürel Çalışmalar”. *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 9 (2): 132-151.
- Kılıcı, Ş., Dondurucu, Z. B. ve Uran, A. B. (2017). “Yeni Medya Ortamlarında Nefret Söylemi: İslam Karşıtlığı Bağlamında Nefret Söylemi İçeren Videoların Youtube Üzerinden İncelenmesi”. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, 8 (30): 155-187.
- Kırık, A. M. (2017). “Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu”. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5 (1): 230-261.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). “İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu”. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4 (3): 21-28.
- Köktener, A. (2013). “Spor Gazeteciliği Örneğinde İnternet Gazeteciliğinin Geleneksel Gazeteciliğe Etkisi”. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 8 (1): 233-250.
- Kubilay, Ç. (2008). *Hegemonik Söylem Karşısında Siyasal İslam’ın Kamusal Alan Tasavvuru: Türkiye’de Türban Tartışmaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Kurt, G. (2019). “Yeni Medyada Nefret Söylemi: YouTube’da Suriyeli Mültecilere Karşı Üretilen Nefret Söylemi Üzerine Bir Araştırma”. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 5 (1): 1-20.
- Kuş, O. (2016). “Dijital Nefret Söylemini Anlamak: Suriyeli Mülteci Krizi Örnek Olayı Bağlamında BBC World Service Facebook Sayfasına Gelen Yorumların Metin Madenciliği Tekniği İle Analizi”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2: 97-121.
- Kutlu, T. Ö. ve Bekiroğlu, O. (2010). “Türkiye’de Yurttaş Gazeteciliği Bağlamında İnternet Haberciliği: Bianet Örneğinde Kentsel Dönüşüm Projesiyle İlgili Haberlerin Analizi”. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 6 (2): 254-269.
- Kuyucu, M. (2016). “Geleneksel Gazetecilikte Sosyal Medya Uygulamaları: Gazetelerin Twitter Hesaplarında Paylaştığı Haberlerin Etkileşimleri Üzerine Bir Araştırma”. A. Z. Özgür ve A. İşman, (Ed.), *İletişim Çalışmaları*. TOJCAM, Burak Ofset, Sakarya, 419-452.
- Kuyucu, M. (2017). “İnternet Gazeteciliğinin Geleneksel Gazetelerle Savaşı: İnternet Gazeteciliği Geleneksel Gazeteciliği Bitirdi Mi? Üniversite Öğrencilerinin İnternet Gazeteciliği İle İlgili Görüşleri Üzerine Bir Güncelleme, I. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı, İstanbul: 448-468.
- Kuyucu, M. (2018) “Mobil Medya ve Gazetecilik: Mobil Medya Ekseninde Geleneksel Haber Okurunun Yeni Nesil Haber Okuruna Dönüşümü”. 1. Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Yeni Ufuklar Kongresi Bildirileri, 9-11 Nisan 2018, İstanbul, 151-163.
- Küçükcan, U. (2002). “Frankfurt Okulu ve Kitle Kültürü Çalışmaları”. *Kurgu Dergisi*, 19: 257-269.
- Latzer, M. (2009). “Information and Communication Technology İnnovations: Radical And Disruptive?”. S. Jone (Ed.), *New Media & Society*. SAGE Publications, London, 599-619.
- Lister, M., Dovey, J., Giddings, S., Grant, I. and Kelly, K. (2009). *New Media: A Critical Introduction*. Simultaneously Published, The USA and Canada.
- Manovich, L. (2001). *The Language Of New Media*. Massachusetts Institute of Technology, Cambridge.
- Manovich, L. (2002). “What İs New Media? in The Language of New Media”. R. Hassan and J. Thomas (Ed.), *The New Media Theory Reader*. MA: MIT Press, Cambridge, 1-10.
- Marx, K. (2011). *Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı*. (çev. S. Belli). Sol Yayınları, Ankara.

- McLuhan, M. (2014). *Gutenberg Galaksisi: Tipografik İnsanın Oluşumu*. (çev. G. Çağalı Güven). Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Nar, M. Ş. (2014). “Yapısalcılık Kavramına Antropolojik Bir Yaklaşım: Levi-Strauss ve Yapısalcılık”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 27: 29-46.
- Narin, B. (2015). “Mobil Telefonlar ve Gazetecilik: Mobil Haber Üretimi ve Habere Mobilden Erişim”. *İnet-Tr’15, XX. Türkiye’de İnternet Konferansı*, 1-3 Aralık, İstanbul, 81-86.
- Narin, B. (2017). “Uzman Görüşleri Bağlamında Haber Üretiminde Otomatikleşme: Robot Gazetecilik”. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 27: 79-108.
- Narin, F. B. (2016). “İnternet Gazeteciliğinde Hipermetin Üretimi”. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 43: 118-149.
- Oğuz, Ş. H. (2014). “Stuart Hall... Tarihten Geçenler”. *Moment Dergi*, 1 (1): 125-136.
- Onar Çambay, S. (2015). “Bir Toplumsallaşma Aracı Olarak Yeni Medya: Kuramsal Bir Değerlendirme”. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2): 237-247.
- Önal, H. İ. (1997). “Multimedya Örneğinde Etkileşimli Bilgi Kaynaklarını Değerlendirme”. *Türk Kütüphaneciliği*, 11 (2): 158-170.
- Ördek, K. (2012). “Trans Bireylere Karşı Nefret Söylemi”. Y. İnCEOğlu (drl.). *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 307-324.
- Öz Yıldız, S. (2017). “Nefret Suçlarının Kent Güvenliğine Etkisi: Türkiye’deki Suriyeliler Örneği”. *International Journal of Academic Value Studies*, 3 (9): 360-370.
- Özçağlayan, M. (1998). *Yeni İletişim Teknolojileri ve Değişim*. Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Özel, S. (2012). “Yeni Medya”nın Temelleri Üzerine Bir Tartışma”. *Online Academic Journal of Information Technology*, 3 (7): 29-45.
- Özer, Ö. (2011). *Haber Söylem İdeoloji Eleştirel Haber Çözümlemeleri*. Literatürk Yayınları, Konya.
- Özgen, M. (2012). “İnternet ve Türkiye’de İnternet Gazeteciliği”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 10: 57-64.
- Özlü, C. E. (2015). *ABD Yüksek Mahkemesi ve İHAM Kararları Işığında İfade Özgürlüğü ve Nefret Söylemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öztekin, H. (2008). “Haber Üretim Sürecinde Medyanın Ekonomi Politikası: Star Gazetesi Örneği”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi*, 32: 129-144.

- Öztekin, H. (2015). “Yeni Medyada Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük Örneği”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (38): 925-936.
- Öztürk, F. E. (2017). *Yeni Medyada Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özyal, B. ve Erdoğan Tosun, G. (2017). “Dijital Gazeteciliğin Değişen Bir Formu Olarak Mobil Gazetecilik”. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 28: 60-81.
- Pavlik, V. J. (2013). *Yeni Medya ve Gazetecilik*. (çev. M. Demir ve B. Kalsın). Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Pazarbaşı, B. ve Koç, S. (2009). “03 Ocak 2008’de Diyarbakır’da Yaşanan Bombalı Terör Eylemi ve Basın Söylemleri”. M. Şeker ve N. T. Şeker (Ed.), *Terör ve Haber Söylemi*. Literatürk Yayınları, İstanbul, 157-208.
- Petkovic, B. (2010). “Romanlara Yönelik Nefret Söylemi ve Profillemeye”. A. Çavdar ve A. B. Yıldırım (Ed.), S. Bölme (çev.), *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi*, Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, 166-174.
- Purvis, T. and Hunt, A. (2014). “Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji...”. *Moment Dergi*, 1 (1): 9-36.
- Rigel, N. (2000). *İleti Tasarımında Haber*. Der Yayınları, İstanbul.
- Sabahçı, B. (2018a). “İnternet Haberlerinden Örneklerle Retoriksel Çözümlemeler” T. Tapur, S. Avşaroğlu vd. (Ed.), *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları*. Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 35-43.
- Sabahçı, B. (2018b). “Spor Haberlerinde Nefret ve Ayrımcı Söylemler: www.fotomac.com.tr, www.fanatik.com.tr ve www.fotospor.com Haber Sitesi Örneği”. *Global Journal Media*, 8 (16): 186-203.
- Sadurski, W. (2002). *İfade Özgürlüğü ve Sınırları*. (çev. M. B. Seçilmişoğlu). Liberal Düşünce Topluluğu Avrupa Komisyonu, Ankara.
- Satır, Ö. C. (2015). “Müzikolojide Bir Anahtar Kavram: Postyapısalcılık”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4 (3): 787-790.
- Schauer, F. (2002). *İfade Özgürlüğü Felsefi Bir İnceleme*. (çev. M. B. Seçilmişoğlu) Liberal Düşünce Topluluğu Avrupa Komisyonu, Ankara.
- Sekman, E. (2015). *Nefret Söyleminin Ortaya Çıkmasında Medyanın Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sever, N. (1998). “Kitle İletişim Araştırmalarında İki Yaklaşım: Liberal ve Eleştirel Kuramlar Farklılıklar ve Yakınlaşmalar”. *Kurgu Dergisi*, 15: 44-53.

- Sezgin, A. A. (2017). “Çevrimiçi Gazetelerin Okur Yorumlarında Nefret Söylemi: Reina Saldırısı Örneği”. *Online Academic Journal of Information Technology*, 8 (9): 107-130.
- Sosyal Değişim Derneği. (2010). *Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl, 10 Örnek*. T. Cengiz Alğan F. Levent Şensever (Ed.), Yön Matbaası, İstanbul.
- Stevenson, N. (2015), *Medya Kültürleri Sosyal Teori ve Kitle İletişimi*, (çev. G. Orhon B. E. Aksoy). Ütopya Yayınları, Ankara.
- Sütçü, S. C. ve Bayrakçı, S. (2014). “Sosyal Medya Gazeteleri Nasıl Etkiliyor? Haberlerin Twitter’da Yayılması Üzerine Bir Araştırma”. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC*, 4, (2): 40-52.
- Sungur, S. (2010). “‘Demokratik Açılım’ Konusunun Yazılı Basın Tarafından Yansıtılan Söylemleri Üzerine Bir İnceleme”. *Erciyes Akademia*, 1 (3): 23-34.
- Süllü Durul, S. (2018). *Çevrimiçi Haberlerin Nefret Söylemi Bağlamında Demokrasideki Rolü: Keşifsel Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şah, U. (2012a). “Eşcinsellik Hastalığıdır (ve Dahası) Sapkınlıktır” Bir Eleştirel Söylem Analizi Denemesi”. S. Arkonaç (Ed.), *Söylem Çalışmaları*. Nobel Yayınları, Ankara, 209-218.
- Şah, U. (2012b), “Kan’ın Metalaşması”. S. Arkonaç (Ed.), *Söylem Çalışmaları*. Nobel Yayınları, Ankara, 245-254.
- Şahin, M. (2018). “Drone Journalism”. *5th International Conference on Social Sciences and Education Research*, April 20-22, Antalya, 184-191.
- Şeker, M., Toruk, İ. ve Sine, R. (2013). “Töre Cinayetlerinin Türk Medyasında Sunumu: Mardin Katliamı”. *Global Journal Media*, 3: 166-195.
- Şevik, E. (2015). *Yeni Medya ve Nefret Söylemi: Yeni Medyada Cinsel Yönelim Temelli Nefret Söylemi Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Tahmaz, H. (2012). “Nefret Söylemi ve Barış Meclisi”. Y. İncoğlu (drl.). *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 185-204.
- Talimciler, A. (2012). “Ötekine Yönelik Nefretin Fark Edilmediği ya da Kanıksandığı Alan: Türkiye Futbol Medyası” Y. İncoğlu (drl.). *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 247-288.
- Tanrıbilir, R. N. (2015). “Yeni Medya Sürecinde Sosyal Medya ve Geleneksel Medya Etkileşimi”. R. N. Tanrıbilir (Ed.), *Yeni Medya ve İletişimsel Yaklaşımlar*. Kriter Yayınevi, İstanbul, 175-218.
- Taş, E. (2017). “Yeni Medyada Nefret Söylemi”. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 1(1): 60-71.

- Tekinalp, Ş. ve Uzun, R. (2013). *İletişim Araştırmaları ve Kuramları*. Bata Yayınları, İstanbul.
- Thompson, B. J. (2008). *Medya ve Modernite*. (çev. S. Öztürk). Kırmızı Yayınları, İstanbul.
- Tokgöz, O. (2015). *İletişim Kuramlarına Anlam Vermek Başlangıcından Günümüze Anglo-Amerikan İletişim Kuramı*. İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Toruk, İ. (2008). *Gutenberg'ten Dijital Çağa Gazetecilik Türkiye'de Haber Siteleri*. Literatürk Yayınları, İstanbul.
- Toruk, İ. ve Olkun, E. O. (2014). "Ekonomi Politik Bağlamda Yaşanan Ak Parti-Cemaat Olaylarının Türk Basınına Yansımaları: Yeni Şafak, Star, Zaman, Bugün ve Milliyet Gazeteleri Örneği". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 35: 377-400.
- Törenli, N. (2005). *Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı Bilişim Teknolojileri Temelinde Haber Medyasının Yeniden Biçimleniş*. Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Tracy, K. (2001). "Discourse Analysis in Communication". D. Schiffrin, D. Tannen, and H. E. Hamilton (Ed.), *The Handbook of Discourse Analysis*, Wiley-Blackwell; New Edition, 725-749.
- Tuğla, K. (2014). "Türkiye'de İnternet Geleneksel Medyadan Daha Demokratik ve Alternatif Bir Haber Ağı Sunuyor Mu: T24 Örneği". *Global Journal Media*, 4 (8): 305-324.
- Turan, E. A. (2015). "Gökkuşağının Dijital Yansımasına Yönelik Bir Gözlem: LGBTİ STK'ların Yeni Medya Kullanımları". B. Özçetin, C. Sözeri vd. (Ed.), *Yeni Medya Çalışmaları II. Ulusal Kongre Kitabı*. Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul, 157-178.
- Turner, G. (2016). *İngiliz Kültürel Çalışmaları*. (çev. D. Özçetin ve B. Özçetin). Heretik Yayınları, Ankara.
- Tüfekçi, E. (2003). "Yapısalcı Yöntem ve Uygulama Alanları". *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 17: 50-66.
- Türk, B. (2003). "İdeoloji". M. Türköne. (Ed.). *Siyaset*. Lotus Yayınevi, Ankara.
- Uyanık, E. (2016). "İletişim Araştırmalarının Tarihçesine Genel Bakış". *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 42: 58-76.
- Uysal, R. (1996). "Kitle İletişimi Araştırmaları". *Kurgu Dergisi*, 14: 117-125.
- van Dijk, T. A. (1988). *News as Discourse*. New Jersey Lawrence Erlbaum Associates Publishers, Hillsdale.
- van Dijk, T. A. (1991). "Media Contents The Interdisciplinary Study of News as Discourse". K. Bruhn-Jensen and N. Jankowski (drl.). *Handbook of Qualitative Methods for Mass Communication Research*, Routledge, Londra, 108-120.

- van Dijk, T. A. (1999). "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları" M. Küçük (drl. ve çev.). *Medya İktidar İdeoloji*, Bilim ve Sanat Yayınları Ark, Ankara, 331-396.
- van Dijk, T. A. (2001). "Critical Discourse Analysis". D. Schiffrin, D. Tannen, and H. E. Hamilton (Ed.), *The Handbook of Discourse Analysis*. Wiley-Blackwell; New Edition, 352-371.
- van Dijk, T. A. (2003). "Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım". N. Ateş (çev.). B. Çoban ve Z. Özarslan (Ed.). *Söylem ve İdeoloji Mitoloji-Din-İdeoloji*, Su Yayınları, İstanbul, 13-112.
- van Dijk, T. A. (2005). *Racism and Discourse in Spain and Latin America*. J. Benjamin Publication, Amsterdam.
- van Dijk, T. A. (2007). "Medya İçerikleri Bir Söylem Olarak Haberlerin Disiplinler Arası Çözümlemesi". Ü. Atabek (Çev.). G. Şendur Atabek ve Ü. Atabek (drl.). *Medya Metinlerini Çözümlemek İçerik, Göstergebilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 164-177.
- Vardal, Z. B. (2015). "Nefret Söylemi ve Yeni Medya". *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2 (1): 132-156.
- Weber, A. (2009). *Nefret Söylemi El Kitabı*. Avrupa Konseyi Yayınları, Ankara.
- Williams R. (1993). *Kültür*. (çev. S. Aydın). İmge Kitabevi, Ankara.
- Yanık, A. (2016). "Yeni Medya Nedir Ne Değildir?". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (45): 898-910.
- Yardım, M. ve Dalkılıç, M. M. (2018). "Nefret Söylemi ve İfade Özgürlüğü Tartışmaları Çerçevesinde İslamofobyaya: L'Express Dergisi Örneği". *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 1 (1): 89-109.
- Yaylagül, L. (2009). "Sinemanın Ekonomi Politikası". S. Bulut (Ed.), *Sermayenin Medyası Medyanın Sermayesi*, Ütopya Yayınevi, Ankara, 149-185.
- Yaylagül, L. (2013). "Bilgisayar ve İnternetin Ekonomi Politikası". *Global Media Journal*, 4: 214-236.
- Yengin, D. (2014). *Yeni Medya ve Dokunmatik Toplum*, Derin Yayınları, İstanbul.
- Yeşiladalı B. ve Ayata G. Ç. (2011). *Ayrımcılık Yasağı Kavram Hukuk, İzleme ve Belgelendirme*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Yıldırım, B. (2010). "Gazeteciliğin Dönüşümü: Yöndeşen Ortam ve Yöndeşik Gazetecilik". *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 6 (2): 230-253.

- Yurdigül, Y., Yurdigül, A. ve Batur, M. (2015). “Frankfurt Okulu’nda Birey ve Toplum: İnsanın Şeyleşmesi ve Kültürün Metalaşması Üzerine Eleştirel Okumalar”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (2): 97-110.
- Yurdigül, Y. ve Yüksel, H. (2012). “Gazeteciliğin Dönüşümü: Yeni Medyaya Entegrasyon Sürecinde Değişen Habercilik Pratikleri”. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 18: 40-161.
- Yurttaş, Ö. U. ve Şişman, B. (2015). “Mobil Pazarlamada Lokasyon Bazlı Uygulamaların Mekansal Tercihlerindeki Rolü: Fourquare Örneği”. R. N. Tanrıbilir (Ed.), *Yeni Medya ve İletişimsel Yaklaşımlar*. Kriter Yayınevi, İstanbul, 155-174.
- Yüksel, E. (2013). *İletişim Kuramları*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Zeytin, H. İ. (1998). “Kitle İletişim Araştırmalarını Geliştiren Etmenler”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 7: 249-266.
- Zipes, J. (2010). “Frankfurt Okulu ve Kültür Endüstrisi”. E. Mutlu (drl.). *Kitle İletişim Kuramları*, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Zonana, E. and Yuda R. (2012). “Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Kurulu Kanun Tasarısı Taslağı ve Nefret Suçları”. Y. İnceoğlu (drl.). *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 121-124.

İnternet Kaynakları

- 10 defa uyardık... Vurduk!, <https://www.star.com.tr/guncel/rus-cizgiyi-asti-vurduk-haber-1071907/> (erişim tarihi: 12.11.2018).
- 10 uyarı sonrası vurduk, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2015/11/25/10-uyari-sonrasi-vurduk> (erişim tarihi: 12.11.2018).
- Ahlaksızlığa millet ‘dur’ dedi: Eşcinsel sapkınları yürütmeyeceğiz!, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/ahlaksizliga-millet-dur-dedi-escinsel-sapkinlari-yurutmeyecegiz-346280.html> (erişim tarihi: 10.11.2018).
- Ankara’da patlama! Galatasaray... <http://www.milliyet.com.tr/skorer/ankarada-patlama-galatasaray-2209032> (erişim tarihi: 15 Kasım 2018).
- Bu sapkın yürüyüşü durdurun!, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/bu-sapkin-yuruyusu-durdurun-486992.html> (erişim tarihi: 10.11.2018).
- Danimarkada ahlaksız teklif!, <https://www.milligazete.com.tr/haber/970147/danimarkada-ahlaksiz-teklif> (erişim tarihi: 11.10.2018).
- Eğit-Donat Patlat, <https://www.milligazete.com.tr/haber/947509/egit-donat-patlat> (erişim tarihi: 14.11.2018).

- Eşcinsel sapkınların illegal film provokasyonuna Valilik geçit vermedi!, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/escinsel-sapkinlarin-illegal-film-provokasyonuna-valilik-gecit-vermedi-486803.html> (erişim tarihi: 10.11.2018).
- Gazetelerde tansiyon düştü, <https://www.evrensel.net/haber/266038/gazetelerde-tansiyon-dustu> (erişim tarihi: 12.11. 2018).
- Halk TV’de PKK skandalı!, <http://www.gunes.com/gundem/halk-tvde-pkk-skandali-672015>), (erişim tarihi: 15.11.2018).
- Haydut devlet İsrail’in askerleri tarafından şehid edilen Filistinli çocuğa cenaze töreni düzenlendi, <http://www.gunes.com/dunya/haydut-devlet-israilin-askerleri-tarafindan-sehid-edilen-filistinli-cocuga-cenaze-toreni-duzenlendi-877553> (erişim tarihi: 11.11.2018).
- İhlal ettiler düşürdük, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/ihlal-ettiler-dusurduk-108868.html> (erişim tarihi: 12.11.2018).
- İrvan, S. (2017). Robot Gazeteciler Geliyor!, <https://suleymanirvan.blogspot.com/2017/08/robot-gazeteciler-geliyor.html> (erişim tarihi: 18.03.2019).
- İslam düşmanı İngilizlerden okula alçak saldırı!, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/islam-dusmani-ingilizlerden-okula-alcak-saldiri-602766.html> (erişim tarihi: 11.02. 2019).
- Sapkınlara fren! Valilik yasakladı... , <https://www.yeniakit.com.tr/haber/sapkinlara-fren-valilik-yasakladi-395806.html> (erişim tarihi: 10.11.2018).
- Sapkınlar kudurdu, <http://www.yeniakit.com.tr/haber/sapkinlar-kudurdu-346331.html> (erişim tarihi: 10.11.2018).
- Sırplar kan istiyor, <https://www.takvim.com.tr/guncel/2014/11/24/sirplar-kan-istiyor> (erişim tarihi: 13.11.2018).
- Sırplar Olayı Kan Davasına Dönüştürüyor!, <https://www.haberler.com/sirplar-olayi-kan-davasina-donusturuyor-6714493-haberi/> (erişim tarihi: 13.11.2018).
- Sırplar, Türk Kanı Dökmeye Kararlı, <https://www.haberler.com/sirplar-turk-kani-dokmeye-kararli-6714432-haberi/>), (erişim tarihi: 13.11.2018).
- Sırplar yeni savaş peşinde, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/sirplar-yeni-savas-pesinde-38268.html> (erişim tarihi: 13.11.2018).
- Sırplar yine rahat durmadı <https://www.fotomac.com.tr/besiktas/2014/10/24/sirplar-yine-rahat-durmadi> (erişim tarihi: 13.11.2018).
- Siyonist meclis ezan yasağını onayladı!, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/siyonist-meclis-ezan-yasagini-onayladi-287620.html> (erişim tarihi: 11.11.2018).

- Siyonist terör durmak bilmiyor, <https://www.milligazete.com.tr/haber/953481/super-lig-fiksturu> (erişim tarihi: 11.11.2018).
- Sözcü denilen paçavradan başörtülü terör kurbanına “oh olsun” yorumu!, <http://www.medyagundem.com/sozcu-denilen-pacavradan-basortulu-teror-kurbanina-oh-olsun-yorumu/> (erişim tarihi: 15.11.2018).
- SÖZCÜ’den ihanet manşeti, <https://www.takvim.com.tr/guncel/2016/03/15/sozcuden-ihanet-manseti> (erişim tarihi: 15.11.2018).
- Suriyeli Cemal’i döven İngiliz ülkeden kaçmış, <https://www.yenisafak.com/dunya/suriyeli-cemali-doven-ingiliz-ulkeden-kacmis-3412358> (erişim tarihi: 5.12.2018).
- Suriyeli Dolandırıcı Yakalandı, <https://www.haberler.com/suriyeli-dolandirici-yakalandi-10381933-haberi/> (erişim tarihi: 14.11.2018).
- Suriyeli gelin altınları alıp kayıplara karıştı, <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/yasam/475739.aspx> (erişim tarihi: 14.11.2018).
- Suriyeli gelin altınlarla kaçtı, <http://www.milliyet.com.tr/suriyeli-gelin-altinlarla-kacti-gundem-2125246/> (erişim tarihi: 14.11.2018).
- Suriyeli kapkaççı tutuklandı, <http://www.hurriyet.com.tr/eg/suriyeli-kapkacci-tutuklandi-40054079> (erişim tarihi: 14.11.2018).
- Türkiye, Rus uçağını vurmakta haklı, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/turkiye-rus-ucagini-vurmakta-hakli-109797.html> (erişim tarihi: 12 Kasım 2018).

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Betül SABAHÇI
EĞİTİM DURUMU	
Lisans Diploması	Erciyes Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, Kayseri, 2010.
Yüksek Lisans Diploması	Erciyes Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, Kayseri, 2013.
Tez Konusu	Yerel Gazetelerin İnternet Ortamında Görünümleri: Erzurum ve İzmir Örneği
Yabancı Dil	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Ana Bilim Dalı, Araştırma Görevlisi, 2013-(devam ediyor)
E-Posta	ak_bulut@hotmail.com
BİLİMSEL FAALİYETLER	
Makaleler	
Sabahçi B., "Spor Haberlerinde Nefret ve Ayrımcı Söylemler: www.fotomac.com.tr, www.fanatik.com.tr ve www.fotospor.com Haber Sitesi Örneği", Global Media Journal Turkish Edition, vol.8, pp.186-203, 2018.	
Karaduman M., Sabahçi B., "İnternet Gazeteciliği ve Haber Söylemi: Reina Saldırısı Haberlerinin Çözümlemesi", Erciyes Akademia, vol.5, pp.12-26, 2018.	
Karaduman M., Sabahçi B., "Television Journalism and Problems in Local Media: The Case of Kanal V, Antalya's Local Television", Journal of Strategic Research in Social Science, vol.4, pp.1-28, 2018.	
Karaduman M., Akbulutgiller B., "Türkiye’de Gazetecilik Eğitimi: Lisans Müfredat Programları Karşılaştırması", Gaziantep University Journal of Social Sciences, vol.16, pp.1161-1181, 2017.	
Karaduman M., Akbulutgiller B., "Gazetecilerin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Sosyal Medyada Etik Gözetimi: Antalya İli Örneği", International Journal of Social Sciences and Education Research, vol.2, no.0, pp.906-925, 2016	

Akbulutgiller B., "Türkiye’de Medya Sistemleri: 1980’lerden Günümüze Yaşanan Dönüşümler", Journal of Strategic Research in Social Science, no.2, pp.97-114, 2016.

Kitap Bölümleri

Sabahçi B., "İnternet Haberlerinden Örneklerle Retoriksel Çözümlemeler", Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları 2018, Prof.Dr. T. TAPUR, Doç.Dr. S. AVŞAROĞLU, vd., Ed., Çizgi Kitabevi Yayınları, Ankara, ss.35-43, 2018.

Karaduman M., Akbulutgiller B., "Yeni Medyada Yerel Medya: Antalya İnternet Haber Siteleri Üzerine Bir İnceleme", in: Sosyal Bilimlerde Stratejik Araştırmalar, Tüfekçi Ö. K., Eds., Lambert Academic Publishing, Antalya, pp.1-16, 2016.

Akbulutgiller B., "David Harvey: Hayatı, Düşünceleri ve İletişim Alanına Katkıları", İletişim Çalışmaları 2015, Özgür Z. A., İşman A., Ed., Burak Yayınevi, Sakarya, ss.491-502, 2015.

Bildiriler ve Sunumlar

Karaduman M., Sabahçi B., "Yerel Medyada Televizyon Haberciliği: Antalya Yerel Televizyonu Kanal V Örneği", Innovation and Global Issues in Social Sciences, ANTALYA, TÜRKİYE, 26-29 Nisan 2018, pp.616-637.

Sabahçi B., "İnternet Haberlerinden Örneklerle Retoriksel Çözümlemeler", International Academic Research Congress, ANTALYA, TÜRKİYE, 28 Nisan - 1 Mayıs 2018, no.3, pp.423-423.

Sabahçi B., "Türkiye’de Özel ve Devlet Üniversitelerindeki Gazetecilik Bölümlerinin Lisans Müfredat Karşılaştırması", International Symposium On Multidisciplinary Academic Studies , Berlin, ALMANYA, 28 Haziran - 1 Temmuz 2018, pp.13-14.

Sabahçi B., "Spor Haberlerinde Nefret ve Ayrımcı Söylemler: www.fotomac.com.tr, www.fanatik.com.tr ve www.fotospor.com Haber Sitesi Örneği", Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi, ANTALYA, TÜRKİYE, 25-26 Kasım 2017, no.1, pp.32-32.

Karaduman M., Sabahçi B., "İnternet Gazeteciliği ve Haber Söylemi: Reina Saldırısı Haberlerinin Çözümlemesi", Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu, ANTALYA, TÜRKİYE, 18-20 Mayıs 2017, no.2, pp.704-704.

Aydoğan H., Akbulutgiller B., "The Analysis of the Influence of Television Advertisements on the Kids: 'Koton Kids' Advertisement Sample ", International Journal of Arts & Sciences (IJAS), Viyana, AVUSTURYA, 17-21 Nisan 2016, pp.241-251.

Karaduman M., Akbulutgiller B., "Yeni Medyada Nefret ve Ayrımcı Söylem: Gazetelerin Twitter Hesapları Üzerine Bir Analiz", Yeni Medya Çalışmaları II. Ulusal Kongre , İSTANBUL, TÜRKİYE, 26-27 Nisan 2015, no.2, ss.371-389.

Karaduman M., Sabahçi B., "Social Media As An Emerging News Medium: Journalists' Approach To News Published On Socialmedia In The Ethical Context: Example Of The Province Of Antalya", 1st International Conference on Social Sciences and Education Research, ANTALYA, TÜRKİYE, 29-31 Ekim 2015, no.1, pp.92-92.

Diğer Bilimsel Faaliyetler

International Congress on Media Studies 2016, Yürütme Kurulu Üyesi, TÜRKİYE, Nisan 2016.

3. Uluslararası Medya Çalışmaları, Düzenleme Kurulu Üyesi , TÜRKİYE, Kasım 2018.

Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (AKSOS), Editör Yardımcısı, Eylül 2018 - Eylül 2019.